BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 66 Q°
INKUNABUŁY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 67 Q°
INKUNABUŁY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 68 Q°
INKUNABUŁY

123.

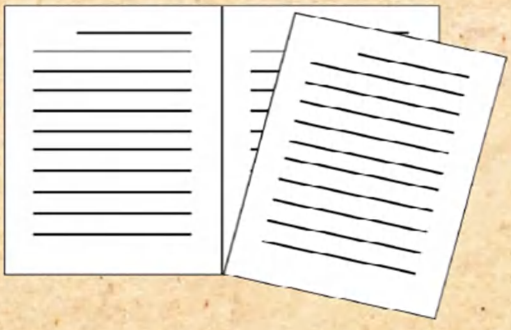

W woluminie kolejno współoprawne sygnatury:

Inc. 66 Fragm.a

Inc. 66

Inc. 67

Inc. 68

Inc. 66 Fragm.b

BIBLIOTEKA
VNIWERSYTECKA
W POZNANIV

3.

Boetius de diſciplina ſcholarium cum nota bili commento

68 Idem de conſolacione philosophie

290 ...

GKW 4596.

123. p. 83.

BIBLIOTHEK DES GYMNASIUMS ZU LANDSBERG A/W.

Boetius de

Osculetur me oſculo oꝛis ſui ¶ Verba iſta ſcribũtur Cãticoꝝ primo. quoꝝ materia et intellectꝰ ẜm aliquos eſt talis. Salomon voluit deſponſari cũ filia Pharaonis. et miſit nũcios ad eam. quibus venientibus ſponſa queſiuit. quis eſt dominꝰ veſter. Ac illi dixerũt. Dominus noſter eſt rex regũ. dñs dominãtiũ. rex glorie. rex pacis. Ac illa Eſt etiaꝫ pulcer. Cui nũcij. Pulcritudinem eius mirant̃ ſol ⁊ luna. Ac illa. Eſt etiã diues Cui nũcij. Gloria et diuitie in do/ eius Ac illa. Eſt etiã potẽs. Cui nũcij. Poteſtas eius a mari vſqꝫ ad mare ¶ His auditis ſponſa dixit. Veniat dñs veſter et oſculetur me oſculo oris ſui. Et talia verba taliter q̃liter introducta ad noſtrum poſſunt ꝓpoſituꝫ ſic applicari. ꝙ ipſa regina ſeu ſcia prediues querat de quolibꝫ ſtudente loquẽs ad ipm ſub hac forma (Oſculet̃ me ore) Et anteq̃ꝫ hoc faciat querit primo Quis eſt dñs veſter. i. q̃s eſt ſtudens. vtrũ bonꝰ vel malus. Si bonus veniat ad me. ⁊ oſculetur me. ⁊ ducã eũ in cellã vinariã. Si ꝓ͛o malus elonget̃ a me. q2 in maliuolã aĩam nõ introibit ſapĩa Vltra q̃rit. eſt etiã diues potẽs vel impotẽs Si potens et diues veniat ad me. Si pauꝑ ⁊ impotens elonget̃ a me. q2 meliꝰ eſt pauperẽ ditari q̃ꝫ philoſophari. Querit vltra. eſt etiam pulcer. i. vtrũ ſtudẽs ſit formoſus et bene diſpoſitꝰ. vel difformis. Si formoſus veniat ad me. Si difformis recedat a me. Vt boetius perſuadet in textu infra de filio thimothei. qui fuit loripes caſtratus ⁊c. vt infra patebit ¶ Iſtis ſic deductis notãdum primo. ꝙ ſcire eſt rem per cãm cognoſcere. ſoli ergo illi ſcias docent. q̃ cauſas de ipſis dicunt Cauſas igit̃ pñtis libri videamꝰ. Unde quatuor ſunt cauſe ẜm philoſophũ ſcdo phiſicoꝝ. Et deſignant̃ ꝑ hos verſus Quatuor vt fant̃ multi cauſe recitant̃. Formaqꝫ. finalis. faciens et. materialis. Unde cã materialis dicit̃ determinata diſpoſitio diſcipuli doctrinã capiendi a magiſtro. Vel pt dici diſciplina ſcolariũ. Cauſa efficiens dicit̃ fuiſſe duplex. ſcꝫ mouens et mota. Mouẽs erat Marcianꝰ quidam epũs Boetio multũ dilectus Mota aũt efficiens cauſa fuit dominꝰ Boetius. Cauſa formalis aſſignat̃ hic duplex ſicut alibi. ſcꝫ forma tractandi et forma tractatus. Forma tractandi dicit̃ modꝰ ꝓcedendi. et eſt ꝓſaicus hic. Sed forma tractatus ꝯſiſtit in diuiſione preſentis libri. vnde infra patebit. Cauſa finalis eſt vt ſcolares diſponant̃ ad recipiendũ doctrinam a magiſtro. Et ergo ſolet dici ꝙ cã finalis et intrinſeca eſt cognitio eoꝝ que tradunt̃ in libro preſenti. Sed cã finalis extrinſeca eſt. vt ſcitis his que hic tradũtur ſcolares melius diſponi poſſunt ad ſciam moralis ꝑhie. ¶ Et notãdũ ꝙ ex quo ſummũ ſolaciũ conſiſtit in veritatis cognitione. igitur homo naturali deſiderio inclinat̃ ad veritatis cognitõem. Unde Areſto. ꝑmo metaphiſice

Inc. 66
BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA
1209557

Diſciplina ſcholariū

ait ꝙ omnes homines natura ſcire deſiderant. hoc eſt naturali deſide
rio. Qđ ꝯmentatoꝛ tribꝫ ꝓbat rōnibꝫ. Prima eſt. vnūquodqꝫ ens im-
perfectū appetit ſuam ꝑfectionem q̄ꝫ diu impꝑfectum eſt. Res em̄ ꝑfec
ta pulcra eſt. impꝑfecta vero diffoꝛmis. Verbi gratia. domus q̄ꝫdiu
ſtat ſub imperfectōe eſt diffoꝛmis. cū aūt ꝑfecta eſt ſꝫm foꝛmā. tunc ef
ficitur pulcra. Sed hō ſꝫm intellectum eſt imperfectus. eiuſqꝫ ꝑfectio
eſt ſcīa. ergo omnis hō ſꝫm intellectū (q̄ eſt eius foꝛma impletiua) ſci-
re deſiderat. Minoꝛ pꝫ. qꝛ illud eſt rei ꝑfectio. qđ eſt actus ad quem
res ꝑus erat in potentia Homo aūt ꝑ pꝛius erat in potentia ad ſcien
dum omnia. ergo dum actu ꝑfectus eſt. intelligit. Hoc eſt qđ dicit
Ariſtoteles tercio de anima. Intellectus ante actuale intelligere ē po
tentia omnia. Quandoqꝫ igitur eſt actu. videlꝫ qn̄ omnes ſpēs actu
recipit. tūc perfectus eſt per eas. Scđa rō. vnūquodqꝫ deſiderat cog-
nitōem ſibi determinatā ⁊ naturalem. nam oꝑatōes ꝓcedūt a virtu-
tum potentijs Harum aūt ſummū bonū eſt naturalis operatio. ſicut
ſummū bonū eſt oculi ꝙ videat. ⁊ auris ꝙ audiat. ⁊ intellectus ꝙ in-
telligat. Vnūquodqꝫ igit̄ appetit oꝑatōem ſibi debitam. ſed oꝑatio
ꝯnaturalis intellectus eſt ſcire et intelligere. ergo ſꝫm intellectū hō na
turaliter ſcire deſiderat. Tercia rō eſt. qꝛ vnūquodqꝫ appetit ſtatum
ſuū excellentem. hunc aūt acq̄rit ex eo ꝙ ꝯiūctum eſt ⁊ ſimile ſuo pꝛin
cipio. Verbi gratia. domus ſtatum habet excellentem. dum aſſimula
tur cauſe efficienti ſꝫm foꝛmā et figuram. quā efficiens mente pꝛeconce
pit. ſed per ſcire et intelligere homo ꝯiungitur et aſſimilat̄ quodāmo-
do pꝛime cauſe. eo ꝙ ſcire eſt ſpēs rerū intelligibilium in intellectu re-
cipere. ergo cū homo recipit in intellectu eius ſunt quodāmodo om̄ia
ſed ꝑma cauſa eſt in qua. vt in fonte effectiuo foꝛmali ⁊ finali ſunt om
nia. ergo ꝑ ſcire homo aſſimilat̄ pꝛimo ꝑncipio. Concludendū eſt igi
tur ꝙ omnes homines naturali deſiderio in intellectu poſſibili radi-
cato ſcire deſiderant ¶ Notandū ꝙ p̄ſens liber vtilis eſt. qꝛ in eo doce
tur quō homo ſeipſum regere debet in moꝛibꝫ. Modo ſcientia ꝯſiſtit
in bono regimine. iuxta illud p hi tercio politicoꝝ. Melius eſt ciui-
tatem regi optimo viro q̄ꝫ optima lege. Et idem dicit. Felix eſt ciui
tas cuius p̄ſides ſunt philoſophi. Cui ꝯcoꝛdat Seneca ad lucillū
dicens. Turpe eſt ſenem viuere ſine moꝛibꝫ. Et idem. quid eſt melius
q̄ꝫ rerū peritia ¶ Item notandū ꝙ magnū ⁊ paruū non ꝓpꝛie attribu-
ūtur intellectui. ex quo non eſt coꝛpoꝛeus. ſed ſimilitudinarie. Unde
ille intellectus dicitur magnus qui pluribꝫ intelligibilibꝫ eſt infoꝛma
tus. Per oppoſitum autem ille intellectus dicitur paruus qui paucis
intelligibilibus eſt infoꝛmatus

Boetius de

VEſtra nouit intentio de diſciplina ſchola/
riū ꝯpendioſuꝫ poſtulare tractatū. Utinā
ꝯpēdioſuꝫ a ſpūs mei paruitate (prout fa
cultas ſuppetit ⁊ ingenij decliuitas. earum
qꝫ tenacitas) amicis veſtris precib⁹. o mar
ciane tentabo acquieſcere

¶ Iſte preſens liber diuidit in duas partes. videlꝫ in ꝓhemialē ⁊ in
executiuā. Pars executiua eſt ibi (Cū indiſcreti) Adhuc ṗma diui
dit in ꝗnqꝫ. In ṗma ponit intentuꝫ ſuū. In ſecūda narrat ea ꝗb⁹ erat
impedit⁹ Quare p̄cib⁹ marciani potuit ꝯtradixiſſe. ibi (Licet dupli
ci genere) Quid aūt facit in alijs patebit ſuis locis. Dicit igit̃ ṗmo
ſic. O marciane pater mi et dn̄e dilectiſſime. veſtra pia intēdit volun
tas. vt ꝯpendioſum ꝯſcriberē tractatū de diſciplina ſcholaſtica Uti/
nā ad hoc eſſem ſufficiēs. tentabo tn̄ amicis veſtris acq̄eſcere p̄cib⁹ ꝓ
ꝗ̄tro mea ſuppetit facultas. et miſeriaꝝ diuerſitas hoc permiſerit.

¶ Notādū hic ꝙ in ṗncipio p̄ſentis libri q̄tuor tāgūtur cauſe. de ꝗb⁹
ſup̄. ꝑ hoc ꝙ dicit̃ (marciane) efficiens mouēs. Et per hoc ꝙ dicitur
(tentabo) efficiens mota. Et ꝑ hoc ꝙ dicit̃ (ſcholariū) finalis. Et ꝑ
hoc ꝙ dr̄ (diſciplina) materialis

¶ Licet duplici genere ꝯmentoꝝ ſim impedit⁹. non tn̄
oino diuerſoꝝ. In quaſdā areſtolis ⁊ alioꝝ phoꝝ editi
ones ꝓprioqꝫ attenutus ſtudio. et inhumani regis got
toꝝ cruciatu corroſus philoſophico ꝑueniente ꝯſolatu
extremaqꝫ ꝓfunde trinitatis ꝑſpicatōe ꝑmollitus

¶ Prius autor ṗmiſit intētōem ſuā ſub mō petitōis. ⁊ cū hoc poſuit
admiſſione petitōis. Hic ponit impedimēta ſiue occaſiones ꝓ ꝗbus
potuiſſet ꝯtradicere petitōib⁹ marciani. vt ꝑ hoc oſtendat petitionem
hmōi eſſe difficileꝫ. Et dicit ſic. O marciane p̄ces veſtras exaudiui
(licꝫ ſim impeditus duplici genere ꝯmētoꝝ. nō tn̄ oino diuerſoꝝ) qꝛ
forſan vnā tangūt materiā. Et licet ſim etiā impeditus in editionib⁹
quorūdā libroꝝ. ſcꝫ Areſtotelis et aloꝝ phoꝝ. Et licet ſim attenua
tus ꝓprio ſtudio. et licet ſim impedit⁹ cruciatu regis gottoꝝ) q̄ſi dice/
ret. volo tn̄ exaudire p̄ces marciani ¶ Notandū hic ṗmo. ꝙ ſi admi
rando aliq̄s peteret q̄re autor hic diuinū nō inuocat auxiliū. cū tn̄ ad
q ue̅libet ꝑtineat artificē in ſui opis exordio diuinā implorare ſubuen
tionē. Iuxta illud poete. Omnib⁹ in factis ꝑagendis ſiue ꝑactis. De/

bet preponi deus humane rōni. Dicendū ꝙ ꝑ h̄ ꝙ dicit (Utinā ꝯpē
dioſum) diuinū implorat auxiliū. Uult em̄ ipe dicere vt dn̄s det ſi-
bi grām ꝙ ꝯpendioſum poſſet ꝑficere tractatū. ¶ Notādū ſecūdo ꝙ
in lrā p̄ſenti tangūtur q̄tuor īpedimenta. quibꝫ decenter Boetiꝰ potu
iſſet petitōibꝫ marciani ꝯtradixiſſe Primū qꝛ tūc tp̄is impeditus erat
ſuꝑ ꝯmentis yſagogaꝝ ac p̄dicamentoꝝ Areſto. Nec aūt ꝯmēta nō
ſunt oīno diuerſa. qm̄ in p̄dicabilibꝫ ſeu yſagogis tradit̄ rō ſm̄ quaꝫ
ordo eoꝝ ad inuicem eſt ſumedꝰ ſm̄ ſubiectōem et p̄dicatōem. Ordo
aūt iſte actualis tradit̄ in libro p̄dicamentoꝝ. Scōm impedimentū
fuit corroſio regis gottoꝝ. Ille em̄ volens expugnare ciuitatē romanā
vbi Boetiꝰ erat ꝓconſul poſtulabat ſibi eum p̄ſentari. Et cū illū ha-
beret cū romanis in tranq̄lla pace viuere intendebat. Hoc aūt fecit in
dolo. Cū em̄ Boetius ſibi p̄ſentabat̄. miſit eū in exiliū. vbi plurima
patiebat̄ miſeriaꝝ genera. Habuit tn̄ ph̄iam in ꝯſolatricem. q̄ ſibi in
ſpecie mulieris pulcerrime apparebat. et ſic ciuitas romana Boetio
ꝓuata caruit ꝯſilio. q̄ de re a prefato rege facilit̄ expugnabat̄. Paſtore
em̄ ꝑcuſſo. oues gregis de facili ſpargūtur. Terciū impedimentū fu-
it. qꝛ occupatus fuit. imo fatigatus quodāmō ſuꝑ ꝯpoſitiōe libri de
philoſophico ꝯſolatu. quem dum miſſus fuerat in exiliuꝫ ꝯpilauerat
Quartū impedimentum fuit. quia ꝑmollitus fuit in compilatiōe li-
bri de trinitate ꝑſonaꝝ in diuinis. qꝛ cum ipſe ad fideꝫ peruenerat ca-
tholicam ꝯſcripſit librum de trinitate ꝯtra hereticos et infideles.
¶ Unde notanduꝫ ꝙ illa particula textus (proprio attenuatus ſtu-
dio) dupliciter poteſt exponi. Primo ſic. quia ſtuduit in materia q̄ an-
te ipſum non fuit expoſita neqꝫ deſcripta. Secūdo ſic. Boetius atte-
nuatus proprio ſtudio attendens illud conſolationis. Felix eſt hoc
regnum quod habet regem ſapientem. Unde q̄uis eſſet conſul roma-
nus. non tamen ſtudere ceſſauit

¶ Quid em̄ gignaſioꝝ exercitatu lucidius q̄ꝫ in natura-
li et in artificiali progreſſiōe debita cognitio. ⁊ q̄d eſt lu-
cidiꝰ q̄ꝫ viriū intelligentie gradualis exhibitio

¶ Hic oſtēdit cām quare adimplere vult petitōeꝫ Marciani dicēs
interrogatiue ſic. Quid eſt lucidius et melius q̄ꝫ debita cognitio in ꝓ-
ceſſu naturali et artificiali. ⁊ q̄ꝫ naturalis exhibitio viriū intelligentie
in exercitio ſtudioꝝ. ¶ Notandū hic ꝙ duplex eſt ordo ſeu modꝰ cog-
noſcendi in qualibet ſcia. ſcꝫ naturalis ⁊ artificialis. Naturalis eſt q̄
proceditur ꝑ cauſas et principia ad effectus. Et aſſimilat̄ etiā natu-
re. qꝛ natura ꝓus cognoſcit cauſas q̄ꝫ effectus. Artificialis aūt ordo
eſt qn̄ econtra ab effectibꝫ ꝓcedit̄ ad cauſas et ꝓncipia ¶ Item notan-
dum ꝙ gignaſium olim dicebat̄ ꝯmunis locꝰ luctandi. hic aūt ſumit̄
pro ſchola Sicut em̄ tūc fiebat curſus ad gignaſium cā luctādi Sic

fieri ſolet curſus ad ſcolas cauſa diſcendi ¶ Item notandũ ꝙ hec particula (gradualis exhibitio) in textu poſita dupliciť pt exponi. Uno mõ ſic. gradualis exhibitio. i. debita ⁊ ordinata applicatio ĩtellect⁹ ad ſcĩas Alio° ſic. gradualis exhibitio. i. debita ꝓceſſio ad ſcientias

¶ Eloquentie eñ partes decenti naturaliũ ⁊ artificialium proceſſu et perſpicua intelligentie comprehenſione nouimus ſtabiliri.

¶ Hic ꝯfirmat ꝑus dictũ. ꝙ videlꝫ nihil melius ſit debita cognitione tã in ordine naturali ꝗ̃ artifiali dicens. ꝙ hoc apparet in partibꝫ ſeu ſcientijs eloquentie. hmõi eñ ꝑ debitũ ordinẽ acquirũtur ¶ Notãdũ ꝙ autor ſpẽalem facit mentõem de ſcientijs eloquẽtie. q̃ ſt̃ grammatica logica. et rethorica. qꝛ tales ꝑmo acquirũtur. quare op⁹ eſt ꝑcipue circa eas debitũ ſcire modũ ꝓcedendi. ¶ Itez notandũ ꝙ tres dicte ſcientie ideo dicũtur ſciẽ eloquẽtie. qꝛ ſunt de ipa eloquẽtia ſeu ſermone. Grãmatica q̇dem de ſermone ꝯgruo ⁊ incõgruo. Logica vero de vero ⁊ falſo Rethorica ꝟo de ſermone ornato ⁊ inornato. Uerũ eſt tñ ꝙ grãmatica maxime diciť ſermocinalis. qꝛ ꝯſiderat ſermonem ſ̄catiuũ tanꝗ̃ ſubiectũ. Taliť aũt logica et rethorica ipm nõ ꝯſiderãt ¶ Itẽ notãdũ ꝙ tres p̄dicte ſciẽ ꝯmuniť dicunť triuiales. qꝛ tres vie ſunt in vnũ finẽ tendentes. Hoc tñ min⁹ videť verũ. hñt eñ hmõi finem diuerſum. Finis eñ grãmatice eſt exꝓſſio ꝯcept⁹ mentis. Finis logice ẽ rectificatio actuũ intellect⁹; Sed finis rethorice eſt ꝑſuaſio in bonis ⁊ in malis. Alia etiã de cã triuiales dicũtur. qꝛ ſunt tres vie cõſiderantes vnum diuerſimode. Conſiderant eñ ſermonem ſignificatiuũ ꝗ̃tum ad diuerſas eius paſſiones.

¶ In primis prima pueroꝝ oblectamenta ſunt p̄libãda Secũdo ſcđa videlꝫ qualiter adultoꝝ elatio magiſtratui eſt ſubijcienda ¶ Tercio de eoꝝ elatione reprimẽda et exemploꝝ ꝯmendatõe diſtincte ꝯponenda ¶ Quarto de ſagaci prouiſione ſcolariũ. eorũq̃ꝫ graduali ſtatione. ¶ Quinto qualiter ſcolariũ venerabilis et ſincera deuotio ad magiſteriũ eſt ꝑferẽda ¶ Sexto de magiſterioꝝ norma. Diuiſiõeqꝫ terna ſtatuqꝫ eoꝝ erga ſubditos modoqꝫ docendi precognito

¶ Hic ponit ordinẽ dicendoꝝ. Dicit eñ ꝙ primo vult ponere q̃daꝫ

Diſciplina ſcholariũ

facilia documenta qb⁹ pueri primo debent imbui. Secũdo docebit qliter ſupbia ſcolariũ ſit ſubijciẽda magiſtro ⁊ ſcolaſticis iũgẽda. Tercio docet qualiter magiſter reſiſtet ſupbie magnoꝝ ſcolariũ apponendo exempla. Quarto qualiter ſcolares prudentẽ facient ꝓuiſionẽ Et qͥliter gradatim ad ſciarum culmina aſcendent. Quinto qͥliter boni ſcolares ad gradũ magiſtralem ſunt ꝓmouendi. Sexto qualit̾ ſe habebit magiſter erga ſcolares. inſtruendo ipſos ſm modũ bonũ ¶ Notandũ hic primo ꝙ ex ordine dicendoꝝ apparet ꝙ nedum in pñti libro agit̾ de aptitudine recipiendi doctrinã a docẽte. Uerũ etiã quõ ſcolares ad magiſtralẽ dignitatẽ ſunt ꝓmouẽdi. Et etiã aliter ſe regent magiſtri circa diſcipulos ¶ Notãdũ ſcd̃o ꝙ ꝑ ordinẽ dicendoꝝ hic traditũ auditores reddũtur dociles. hoc eñ fit qñ aliq̃ eis ꝓponũtur ſub via lucida. qͥliter autor facit in ꝓpoſito ¶ Notanduz tercio ꝙ ſcolares p̄mo ſunt imbuendi documentis facilib⁹. Habent eñ iuuenes cerebrũ fluxibile. quare nõ pñt ſcias ⁊ differẽtias ſenſibiliũ diſtincte et certitudinaliter recipere. ſed cerebro paulatim exſiccato cognitio eadẽ certior efficit̾ ⁊ diſtinctior. Patet iſtud. qm̃ pueri vocant p̄mo oẽs viros patres ⁊ omnes mulieres matres. Patz idẽ exẽplo auicenne de hoĩe a loginquis veniente. Primo eñ apprehẽdit̾ ꝙ ſit corpus. deiñ ꝙ ſit aĩal ꝓgreſſiuũ. deiñ ꝙ ſit hõ. et tandẽ ꝙ ſit ſortes et plato. Pari mõ innata eſt nobis via ꝓcedendi a cõiorib⁹ ⁊ ꝯfuſiorib⁹ ad ꝓpria. Et pariformit̾ pueri. q̄ ad faciliora documẽta. ſ. ad grãmaticalia p̄mo ſtꝫ apti. ḡ in ill̾ p̄mo ſtꝫ erudiẽdi ¶ Nota ꝙ oblectamẽtũ venit ab oblecto as are. qđ ẽ ꝯpoſitũ ab o[?] ⁊ lacto. ꝑ mutatõem a in e. vñ oblectare ꝓprie ẽ lacte nutrire. Et ſicut lac ẽ cib⁹ pueris ꝯueniẽs. q̄ ẽ facilis digeſtionis. ſic grãmatica q̄ facilis. ideo iuuenib⁹ eſt ꝯueniens

¶ Hec aũt ad intelligentie ꝯmendatõem ſuſcepim⁹ pagenda priſtinũ modũ tractandi fere omittentes. nunq̃ȝ leniori ſtilo ꝑuſi: Qm̃qȝ in parte maiori rudib⁹ informãdis eſt executio. ⁊ tanto dilucidãdi leuior trãſactio

¶ Hic ꝓbat formã tractandi eius eẽ facilẽ ⁊ exemplarẽ. Et ꝓbat̾ rõne ſic. Omis ſermo ad rudiũ informatõem erit facilis ⁊ exẽplaris. ſꝫ iſte eſt hmõi. qm̃ rudes ingeniũ leuare non pñt ad ſubtilia et difficilia. q̄ opus eſt eos p̄mo per facilem ſermonẽ et exemplarẽ informari. Et taliter promittit ſe Boetius facturũ. Dicit eñ ſe nunq̃ȝ fuiſſe vſum tam facili ſtilo. Unde dicit ꝙ triplex eſt ſtilus dictandi vel ꝯpilandi. ſcȝ ſummus. mediocris. et infimus Primo vtit̾ Tullius in ſuis epiſtolis. et Boetius in de ꝯſolatõe philoſophica. Scd̃o vtit̾ idẽ in hoc libello de diſciplina ſcolaſtica. Et tercio vtunt̾ q̇cunq̃ȝ mentis ꝯceptum exp̄mentes ydiomate latino. Proceſſit etiã Boeti⁹ ordine debito. Qm̃ intellectus iuuenũ ꝓpter cerebꝝ fluidum eſt nõ potẽs recipere

difficilia.ſcalatim aũt aſcendit. Primo em̃ facilioꝛib⁹ imbuit. deinde
mediocrib⁹. Et tandẽ ꝑfectioꝛib⁹ ⁊ difficilioꝛib⁹ ꝯfoꝛtatus ad altiſſi
moꝝ cognitõem ſe p̃t erigere. Ad q̃ q̇dem altiſſima human⁹ intellec-
tus ſe hꝫ ſicut oculus noctue ad lumen ſolis. Unde Seneca. Sermo
pluriũ ꝓficit paulatim in animo receptus. et Boetius in libro p̃dica
mentoꝝ. Scia feſtinata marceſſit. mediocriter vero ſuſcepta augmẽ-
tatur et creſcit ¶ Itẽ notandũ. ꝙ hoc nomẽ ſtilus capit multis modis
Un̄⁹ Clauſula materia ſcribẽtis ⁊ officiũ ſit. Ac inſtrm̄ d̄r eẽ ſtilus

CUm indiſcreti ⁊ impotentis ſeptennis infantia du
citur ad imbuendũ Uidendũ eſt ne mẽbroꝝ indecens ſit
diſpoſitio. vtpote integraliũ. vt manuũ ⁊ peduꝫ. ⁊ aeris
intẽperies. vtpote ꝯſtringẽtis hyemis obtuſitas. vel cõ
burẽtis eſtatis ꝓfunditas periculi generet incrementuꝫ

¶ Expedita pte prohemiali. ponit Boetius ꝑtem executiuã. q̃ diui-
dit in duas ꝑtes. Primo em̃ ponit impedimenta impediẽtia aptitu-
dinẽ ſeu habilitatẽ recipiendi doctrinã a magiſtro. Secundo oſtẽdit
quõ pueri in ſcholis nouiter appoſiti ſunt informãdi. ibi (In p̄mis fi-
guraꝝ elementa) Adhuc prima in duas ſm̄ ꝙ duo ſunt impedimẽta
primũ ex parte coꝛpoꝛis. ſcd̃m ex parte cibi et pot⁹. Scd̃a ibi (Ciba-
rioꝝ aũt) Adhuc p̄ma in duas. primo facit qđ dictũ eſt. Scd̃o de
clarat ꝑ exempla ibi (Legit em̃ thimothei filiũ) Et dicit p̄mo ſic. qñ
puer ſeptem annoꝝ apponendus eſt ſcholis cauendũ eſt ne in tali pue
ro ſit indecens mẽbroꝝ diſpoſitio. Membroꝝ q̇dem p̄ncipaliuꝫ cu-
iuſmodi ſunt manus caput ⁊ pedes. ita ꝙ ꝓpter coꝛpis indiſpõem aĩa
non impediat opando. Item cauendum eſt etiã ne ſit aeris intempe-
ries. ne actus aĩe inabilis reddat et ineptus ¶ Notãdũ hic ꝙ infans
ſcolis mancipandus tria in ſe habebit. videlicꝫ coꝛpoꝛis ſanitatem.
mẽboꝝ ſaltẽ p̄ncipaliũ integritatẽ. et vict⁹ ꝯpetentiam ⁊ veſtit⁹. Indi
genti em̃ melius eſt ditari q̄ꝫ philoſophari. Indiget hõ cibo et potu ⁊
reliquo famulatu ꝓ coꝛpis ſuſtentatione. Inſup habebit diſcretõem.
qm̃ ſicut ſanitas regit coꝛpus. ita diſcretio regit aĩam. Diſponũt em̃
pueri ad ſcias tripliciter. primo ex natura. ſecundo ex diſciplina. tercio
ex ſola ꝯſuetudine. Non em̃ modicũ refert iuuenẽ ſic vel ſic aſſueſcere
Comparatur em̃ anima ad coꝛpus. cum ſit motrix eius. ſicut artes
ad inſtrumenta. ideo ſicut diuerſe artes diuerſa habent inſtrumenta
(nõ em̃ eiſdem vtitur inſtrumentis ars fabrilis ⁊ carpentoꝛia) ꝯſimi
liter nec quelibet anima eiſdem vtitur membꝛis. Cum igit coꝛp⁹ et
eius partes ſiut inſtrumenta auime ꝑ qđ ſuas exercet opationes. ideo
autoꝛ docet remouere documenta circa coꝛpus ꝯtingentia. vt anima
ſuas opationes prompte exerceat per coꝛpus tanq̄ꝫ per inſtrumentuꝫ

Ideo autoꝛ dicit (Cum indiſcreti ꝛc) Et eſt indiſcretio referenda ad mentem. impotentia aũt ad coꝛp⁹. Ut ſm phm in pncipio phyſonomie ſue. Aie ſequũtur coꝛpa. Ideo ſi coꝛpus fuerit habile. tũc aĩa redditꝛ ſubtilis ad exercendũ ꝓprias opatões. Etiã aeris intemperies impedit aĩam in exercitio naturaliũ opationũ. qꝛ ſm phm in libro de lõgitudine ꝛ breuitate vite. vita ꝯſiſtit in caloꝛe naturali et humido radicali. ſed ꝑ nimiũ caloꝛem humidũ radicale diſſoluitꝛ. et ꝑ frigus intenſum caloꝛ naturalis extinguitꝛ. ideo tpe medio modo ſe habente pueri ad imbuendũ ſunt mancipandi

¶ Legitꝛ aũt thymothei filium lepꝛa incũbente caſtratũ loꝛipedem gibbo tumentez doctrine mãcipatũ. plebeiã extitiſſe abiectõem. ſocioꝛũqꝫ detractõem ridiculoſaz

¶ Pꝛius poſuit autoꝛ qͣdam impedimenta. hic declarat ea per exempla. Et diuiditur hec pars in duas. ſm ꝙ duo ponit exempla. Scda ibi (Siliter p̄toꝛis) Et dicit ſic (Legitꝛ de thymotheo ꝙ habuit filiũ qui erat caſtratus lepꝛa incũbente. et fuit male diſpoſitus in partibus integralib⁹. ſcꝫ ĩ capite manu ꝛ pede. et ille fuit ſcolis appoſit⁹. Et qꝛ inoꝛdinatam habuit coꝛpoꝛis diſpoſitõem. factus eſt abiectio plebis ita ꝙ erat poſitus in deriſionem omniũ ſuoꝛũ ſocioꝛum. et ꝑ ꝯſequẽs nihil profecit. Et eſt ſignum ꝙ mala coꝛpoꝛis diſpoſitio magnum impedimnntũ eſt in acquiſitõe ſciarum ¶ Notandũ hic ꝙ Thimothe⁹ habebat filium lepꝛoſum quem ꝯſilio medicoꝛum fecit caſtrari ſpe ſanitatis adipiſcende. qui caſtratus non bene fuit curatus. Fuit etiaꝫ idem loꝛipes ꝛ gibboſus. qui cũ ad ſcolas erat poſitus. plebis erat abiectio ꝛ ſocioꝛũ deriſio. quare melius fuiſſet ipm nõ mancipari ad doctrinandũ ¶ Item notandũ. ꝙ lepꝛa eſt qͣdam infirmitas ex nimio caloꝛe prouenĩens Unde colerici vt frequenter ſunt lepꝛoſi ꝓpter nimiũ caloꝛem. Et ſm auicennã duplex eſt remediũ ꝯtra lepꝛam Pꝛimo dũ iuuenis percipit lepꝛam. diuidere debet veſpertilionem. ꝛ membꝛo leproſo ſupernere. Secũdo debet remouere teſticulos. in illis eñ ꝯcurrunt omnes vene coꝛpoꝛis. quare in eis eſt caloꝛ intenſiſſimus. qui tepeſcit teſticulis abſtractis. Hinc eſt ꝙ caſtrati non barbeſcunt ¶ Nota loꝛipes dicitur ille qui habet pedem toꝛtuoſum ſeu pedes toꝛtuoſos. ita ꝙ vnus pendeat circa aliũ cũ coꝛrigia. Et dicitꝛ loꝛipes a noĩe loꝛũ vel a nomine loꝛa re. qꝺ eſt coꝛrigia pendens in collo equi. Et dicitꝛ loꝛipes quaſi habẽs pedẽ ligatũ cũ loꝛa ¶ Item gibbus bi. dicitꝛ toꝛtuoſitas quã habet aliquis in doꝛſo que cauſatꝛ ex materia terreſtri ꝛ ex aliquo ſupfluo. Et de hoc nihil ad ꝓpoſitum

¶ Similiter pꝛetoꝛis ſuburbani filiolum canicula inſtigante litteris vidimus mancipatum ¶ Cum aũt ſoli

ta non gauderet vmbracula. ꝓpria virtute deſtitutꝰ hic tricie pena ꝯmollitus. et vitalibꝫ tandē ſpiritibꝫ attenuatus lymphaticis morbis occubuit. Ecce quantū diffi cultatis mēbroꝝ indecēs diſpoſitio: ⁊ aeris inabilitas puerili cōtulerunt etati

¶ Hic ponit exemplū de ſecūdo impedimēto. ſcꝫ ꝙ pueri nō ſunt lr̄is apponendi in aeris intēperie. Et dr̄ ſic. quidā pretor erat rhome hn̄s filiū. quē in diebꝫ canicularibꝫ lr̄is appoſuit. Et cū ille non poterat ire ad loca vmbroſa. ſicut rhomani ſolent facere ne nimia caliditate grauētur. In diebꝫ illis incidit in hictericiā. et p̄mo debilitatꝰ in ſpiritibꝫ vitalibus moriebat̄ hydropicꝰ. Tūc vltra exclamādo dicit. O quantā difficultatē intulit iſtis pueris mēbroꝝ indiſpoſitio ⁊ aeris intēperies. ¶ Notandū hic. ꝙ p̄toria fuit rhome dignitas q̄dam. ⁊ qui illā habebat dignitatē dicebat̄ pretor. non ꝙ fuit pre alijs torquēs. ſed pre alijs p̄cipiens. Hec huguitio. ¶ Itē hictricia dr̄ q̇dam morbus ꝓueniens ex nimia calefactione epatis. ꝑ quē redditur hō glaucus ⁊ crocei coloris. Et dicunt medici ꝙ poſt ꝯualeſcentiā illiꝰ ſeq̄tur hydropiſis. Vn̄ hictericus dr̄ ille q̇ patitur talem infirmitatē. Et deriuat̄ a nomīe hictrix icis. et eſt nomē auis glauci coloris ¶ Item canicula dr̄ quedā ſtella apparens in fronte leonis. Et ergo ſole in tali ſigno exn̄te viget calor multum intenſus. q: tūc ſol eſt in ꝓpria ſua domo. Et a tali ſtella dies vocātur caniculares. Et tunc tp̄a ſunt multū morbidoſa. Et medici ꝓhibent tūc minuere ſanguinē. nec etiā coeundū eſt illo tp̄e cum mulieribꝫ. Nam tunc omnia cito putreſiūt ¶ Item ſpiritus vitales ſunt qui ſolent venire in venis corporis. ⁊ faciunt motum ſanguinis. qui ſpūs per modum fumi exalant

¶ Cibarioꝝ aūt mediocris ſit facultas. potus autē tenuis. eiuſdēqꝫ parcitas. veſtiū ſimul abſit penuria

Prius poſuit Boetius q̄dam impedimēta ex parte corporis vitanda Hic remouet q̄dam impedimēta corpori adiacētia. ſicut cibus potꝰ ⁊ veſtis. Et dr̄ ſic. puero lr̄is appoſito debet eē facultas cibi mediocris. ſil'r ⁊ potus. Veſtiū aūt penuria abſit ſibi longe ¶ Notandū hic. ꝙ ea de cauſa puero ſcholis appoſito mediocris ē facultas cibarioꝝ. Cum eñ pueri vtunt̄ ſupfluitate cibarioꝝ. tūc fit in eis pulſus q̇dam ſeu motus ad cerebrū. Et per ꝯn̄s diſcretio impedit̄ in eis. ita ꝙ ꝟtus cogitatiua. ⁊ ſil'r memoria in ipſis impedit̄. Quādocūqꝫ eñ fiunt motꝰ iſti in cerebro. tūc ꝟtutes predicte debilitant̄. et ab iſtis ꝟtutibus depēdet diſcretio intellectus. vt patet plane ex tercio de anima. Et rō non eſt alia. niſi ꝙ cerebrum eſt ꝑturbatum. eo ꝙ fiunt multi motus intellectꝰ

diſcretionē impedientes. Idcirco pueris mediocris erit copia cibarioꝝ Etiã alia eſt rō. quia pueri fortem nō habent calorem valentē digere re cibum fortem Uidemus em̄ in pueris ꝙ poſt prandiũ vel poſt cenã obliuiſcunť lectionũ. ⁊ de mane cum memoria fuerit purgata eiuſdeꝫ recordanť ¶ Item notãdũ. ꝙ potus pueri ſcholis appoſiti ꝓpter eandē cauſam erit tenuis Nam ſi fortē biberet potum deſtrueret in ipſo iudicium ſeu diſcretio intellect⁹. eo ꝙ ex potu tali multi fiunt vapores groſſi aſcendētes ad cerebrum. vnde cerebrũ perturbareť. ¶ Item notandum ꝙ veſtium penuria aberit puero ſcholis appoſito ea de cauſa. qꝛ tempore hyemali homo indiget veſtibus. ne excellens frigus corrumpat complexionē calidam cum humido Similiť ⁊ tempore eſtiuali ne excellens calor ipſam diſtemperet

In primis figuraꝝ elemēta repreſentantiũ eſt imprimenda dilectio. coniungendarũqꝫ non parum artificioſa coniunctio. Nec tali laborioſo certamini multum inſiſtendũ eſt. nec cito vt ſenio placet abeundũ. quod ſi eſt. in multis promptior ⁊ abilior inuenietur vſus.

Primo autor poſuit q̄dam impedimenta ad ſuũ ꝓpoſitum valentia. Hic ꝓſequitur ſuũ intentum. Et diuiditur hec pars in duas Primo em̄ oſtendit q̄liter pueri ſunt informãdi in ſciētijs facilibꝫ. Secũdo qualiter in ſubtilibꝫ. ibi (Completo aũt) Prīa adhuc diuiditur in quatuor. Primo em̄ oſtendit q̄liter pueri ſunt informandi in horthographia. Secũdo q̄liter in ſcientia que eſt deſignificatis vocabuloꝝ. ibi (Laborioſi) Tercio quō in ſcientia poetica. ibi (Senece aũt traditio) Quarto quō in ſcientia rhetorica. ibi (Ceteroꝝ autē) Dicit ergo primo ſic. ꝙ pueri primo debent ꝓcedere ad horthographiã. que eſt ſcientia de ꝯiunctione litteraꝝ ⁊ ſyllabaꝝ. Et ꝙ diu non eſt immorandũ illi ſciē. nec etiã cito ab ea recedendũ. ſꝫ mediocriter ſibi eſt inſiſtendũ. Et ſi hec ſciētia repiatur in aliq̄bus bene diſpoſita ad ſcientias. erit in eis ꝓceſſus abilior ⁊ promptior.

¶ Notandũ hic primo. ꝙ elementũ ſumitur vno mō improprie. ⁊ ſic conuenit materie prime. Unde diciť elementũ quaſi eleuans mentem Et ergo materia pma diciť elementũ. quia ipſa eleuat ⁊ ſuſtentat quaſcunqꝫ formas generabiles ⁊ corruptibiles. Sumiť etiã magis improprie. et ſic conuenit quatuor pmis corporibꝫ. cuiuſmodi ſunt ignis aer aqua ⁊ terra. Et tercio ſumitur maxime improprie. Et hoc mō ſumitur in ꝓpoſito. Et hoc methaforice p littera. quia littere ſunt pma pncipia ptium orōnis ¶ Itē notandũ. ꝙ pueri gratioſe ſunt tractãdi. qñ primo apponunť lrīs. Tũc em̄ ꝓpter incōſuetudinē valde ſꝫ attediati.

Ut ergo tedium ab eis remoueat᷑ cum delectatione ſunt informandi
Delectatio em̄ tenet operantē in opere ¶ Item notandū ꝙ autor con
grue dicit de tempore. quo inſiſtendū eſt horthographie. quoniā ſciē
tia per exercitiū ꝛ maximos labores acq̄ritur. ad huiuſmodi autē tem
poris longitudo requiritur

¶ Secundū laborioſi certaminis extat edificiū. impro
bi dindimiqꝫ traditionibꝫ. nec non alioꝝ philoſophoꝝ.
quos venerabilis cōmendat autoritas. ¶ Animaduer
tendū eſt autē in hmōi. vt fideli reſolutioni ſubiaceat la
tina traditio. et ī diſcētis ydeomate verboten⁹ explicata

Oſtenſo ꝑmo gradu informationis iuuenū. hic ponitur ſecūdus. Et
diuiditur hec pars in duas. Nā primo autor ponit ſecundū gradū in
formationis iuuenū. Scđo oſtēdit quanto tp̄e immorandū ſit funda
mento. de quo ad p̄ns. ibi (Fundamēti aūt tenacitatē) Et dicit ꝑmo
ſic. Pueri poſt litteraꝝ ꝛ ſyllabaꝝ cognitionē ſunt informādi in ſcien
tia Improbi ꝛ Dindimi. q̄ſi dicat pueri ſunt informādi in ſcientia q̄
tractat de ſignificatꝭ vocabuloꝝ. Et debet etiā verboten⁹ exponi
Notandū hic ꝑmo. ꝙ ſcientia de ſignificatis terminoꝝ congrue dr̄ la
borioſa. q꞉ ſignificata dictionū ſunt multa. immo q̄ſi infinita Modo
de infinitis facere certificationē difficile ē valde ꝛ laborioſum ¶ Itē
notandū ꝙ Improbus et Dindim⁹ fuerūt duo magiſtri. qui libros
quoſdā fecerūt iuuenibꝫ congruos. poſtq̄ cognouerint lrās ad inuicē
ꝯiungere. et de illis loq̄tur autor in lrā. ¶ Item notandū ꝙ inſtruc
tio fienda iuuenibꝫ in ſignificatis terminoꝝ congrue dr̄ edificium. q̄a
puer tendere nō poſſet ſine tali ad apicem ſcientiaꝝ. Vn̄ ſciendū ꝙ pu
er ꝑmo facilibꝫ eſt imbuēdus. q꞉ decliuū habet intellectū ꝛ debilem. q̄
re de facilibꝫ gradatī ad difficilia ꝓcedet. ¶ Itē nota circa h̄. ꝙ in lrā
dicit᷑ latina traditio. ꝙ oportet vt ſignificata vocabuloꝝ debite expo
nant᷑. i. ſm̄ ydeomatꝭ exigentiā. Eſt em̄ in cognitione ſmonis ſignifi
catiui omnis doctrine ꝓncipium Et ſic p꞉ꝫ teſtimonio ph̄i ꝑmo poſte
rioꝝ volētis quid nois eſſe ꝓncipium omnis doctrine

¶ Fundamēti aūt tenacitatē oportet ꝯſtituere. Nec mē
ſtruoſo ſaltu phebes abeundū eſt. Nec ſolari curſu tm̄
ꝯfirmandū. Sed expleto mercurij interuallo. eodēqꝫ fe
re duplicato diligēter immorandū eſt. Diligētia em̄ cu
iuſlibet operis obtuſitas ꝑmollitur

Hic oñdit q̄ꝫdiu ſit immorādū ſcđo gradui ſcīe. dicens ſic. Nō eſt ī
morādū ſeu inſiſtēdū ſcđo g̃dui ſcīe ꝑ vnū mēſem ſiue ꝑ annū. ſꝫ q̄uſq̄
mercuri⁹ ꝯpleuerit curſum ſuū. q꞉ in vocabuloꝝ cognitione oꝫ pone

Diſciplina ſcholarium

re fundamentū Et fiat cū hoc diligentia. q2 obtuſitas cuiuſlibet operis mitigat᷑ ꝑ diligentiā ¶ Notādū hic ṗmo ꝙ autor ꝯgrue dicit In ſignificatis vocabuloꝝ firmū oportʒ ſtatuere fundamentū. q2 ſicut ſe hʒ fundamētū in edificio. ſic ſe hʒ cognitio vocabuloꝝ in diſciplinatione. edificiū aūt hʒ ſe ſic reſpectu fundamenti ſui. ꝙ ſine ipſo eſſe non poteſt. imo ſciam acquirere volens nccārio imbui hʒ in terminoꝝ cognitiōe. Dicit em̄ phs ṗmo elenchoꝝ Ignorantes ꝟtutes vocabulorū de facili ꝑalogiſant᷑. Et ad lrām ē pn̄s exēplū q̄ dr (Fundamēti em̄ tenacitatē oꝫ in his ꝯſtituere) Ubi nota ꝙ nccāriū ē duplex. ſ. ſimpl'r dictū. et ex ſuppōne. Modo hic eſt intelligendū de nccārio ex ſuppōne Dm̄ ſuppoſito ꝙ qs ſciam acq̄rere intendat. oportet vt ſignificata terminoꝝ cognoſcat eiuſdē ¶ Item notādū circa hoc ꝙ dr in textu (Nec menſtruoſo ſaltu phebes) ꝙ menſtruū a quo dr menſtruoſus a um. ſignificat infirmitatē quā patiūtur mulieres ſemel in menſe. Uel menſtruoſum pt ſignificare euentum rei in pluribꝫ menſibꝫ vel in ſingulis Sed menſtruū ꝓprie dr collectio ſanguinis in matrice mulieris. vnde nutrit᷑ fetus in vtero matris. Et eſt talis nature ꝙ ſi fundat᷑ ſuꝑ radicem arboris. arbor amplius non creſcet. Quia g̃ puer tam vili nutrit᷑ fomento impotētior eſt in iuuentute q̄ꝫ in ſenio ¶ Item nota ꝙ ꝑ hoc qđ in lrā dr (expleto mercurij interuallo) innuit autor tempus duorum annoꝝ vel modico minus. Puer em̄ hʒ inſiſtere tanto tp̄e vocabulorum exponi ¶ Itē ꝑ hoc ꝙ dr (Diligentia cuiuſlibet opis) vult autor oſtēdere ꝙ nullus tam obtuſus eē pt quo ad ingeniū. q̄n pt acq̄rere ſciam q̄m volenti proficere nihil eſt deficile

¶ Senece traditio: Lucani inexpletio. Uirgilij prolixitas. Statij vrbanitas. dura Faletij trāſlatio. durior Parſij editio. Marciani non indigna leſio. Naſonis diſcretio ſunt indagāda Memorialiq3 cellule ꝯmendāda

¶ Hic oſtendit q̄ūo pueri ſunt informādi in doctrina poetica. hoc ē in autoribꝫ poetaꝝ hic noīatim ſcriptoꝝ. vt exinde capiant notitiam metroꝝ et diuerſoꝝ vocabuloꝝ dicens. ꝙ in ſententijs Senece Lucani et ceteroꝝ poetaꝝ in lrā tactoꝝ ſunt iuuenes imbuendi q̄ꝫtū ad primū gradū ſcientie. et ſunt hmōi indaganda et cellule memoriali commendanda ¶ Notandū ꝙ Boetius hic intendit iuuenes effici debere rethores. et erudiri in moribꝫ. quod ſumme eſt oportunum. iuxta illud Senece. in de forma vite. de quodam iuuene Cunctis eſto benignus pacis familiaris. omnibus equus. ad miſerādum pius. ad irā tardus. in aduerſis firmus. in proſperis cautus ¶ Itez legitur ibidē de eodē. Eſtote fugax vitioꝝ tuorum. aliorum vero non ſcrutator Item iuuenes primo inſtruūtur in dictis ſenece. qui multas bonas compilauit epiſtolas. in quibꝫ iuuenes exemplariter ſunt inſtruendi ¶ Se

cundo inſtruenť in dictis Lucani. ipſe em̄ deſcripſit bella rhomanoꝝ
q̄ rhomani cū hanibale habuerūt. ſed morte ꝑuentus nō compleuit ea
Et ad hoc innuendū dr̄ in textu (Lucani inexpletio) Tercio in dic-
tis Virgilij. q̄ multa ⁊ plixa cōpilauit. Quarto in dictis Statij. qui li
brum ꝯpoſuit de ritu ⁊ facetia. qđ innuiť in lrā cum dr̄ (Statij vrba
nitas) Quinto in doctrinis Flactij. q̄ alio noīe dr̄ Horati⁹. vt diciť in
textu (Dura flactij trāſlatio) Horati⁹ em̄ tranſtulit epiſtolas. in qb᷒
reſeruať natura gembici. Innuit em̄ in greco quendā noīe Arceleniū
qui quoddā carmen cōpilauit ꝯtra ſociū ſuū. qui filiā ſuam ſibi ꝓmi-
ſerat. tn̄ alteri eā copulauerat. Sexto in dictis Parſij. q̄ libros quoſdā
ꝯpoſuit repħenſorios. tam bonoꝝ q̄ȝ maloꝝ. q̄re in textu dr̄ (Durioꝛ
parſij editio. Septimo in doctrinis Martiani. q̄ etiā libros ꝯpoſuit
repħenſibiles maloꝝ. q̄re in textu dr̄ (Nō indigna leſio martiani) Oc-
tauo in dictis Naſonis. q̄ ꝯpoſuit libros quoſdā. ſ. metamorphoſeos.
de amore. ⁊c̄. Et licet ꝓpter naſi deformitatē dicebať Naſo. ꝓprio tn̄
noīe vocabať Ouidi⁹. ¶ Itē circa hoc qđ dr̄ in textu (Et memorialē
cellule ꝯmendāda) Notandū. ꝙ in capite hoīs ſunť tres cellule. In
ꝓma (q̄ eſt in anteriori ꝑte capitꝭ) viget ꝟſus cōīs ⁊ fantaſia In ſecūda
viget ꝟtus cogitatiua ſeu hymaginatiua. In tercia (q̄ eſt in poſteriori
ꝑte vbi reſeruanť ſpēs ītelligibiles) viget ꝟtus mēoratiua ſeu mēoria.

¶ Ceteroꝝ āt philoſophoꝝ (ꝓut ingenij ſufficit capaci-
tas) nō ſub ſilētio eſt ꝑtereunda moralitas. Ut ſic dicta-
minis ſentētioſa vigeat ſerenitas. ⁊ metroꝝ floreat iocū-
ditas. O q̄ȝ Tullij venerabilis facūditas ſummis deſi-
derijs eſt collocanda.

Hic oſtēdit ad quā ſciam ſit quarto ꝓcedendū. Et diuidiť hec ꝑs in
duas. Nā primo oñdit quō pueri ſunt informādi in rhetorica. Scđo
ponit notabile. ibi (Cauendū aūt) Pͥo dicit ſic. Sciētia alioꝝ philo-
ſophoꝝ nō eſt ꝑtermittēda. ſed ſtudioſe addiſcēda. quantū ſuffert abi-
litas intellect⁹. vt inde vigeat dictamīs ſerenitas. ⁊ metroꝝ iocundi-
tas. Subdit dicēs. rhetorica Tullij ſummo ē opere appetēda ¶ No-
tandū hic ꝓmo ꝙ duplex ē rhetorica. ſ. ꝑſuaſiua. quā tradidit Areſto-
teles. q̄ ꝓcedit ꝓbabiliter ꝑ duas ſpēs argumētationis. ſ. ꝑ exemplū et
ꝑ enthimema Et illa dr̄ q̄dam ꝑs logice. nec diſcēda eſt niſi poſt logi-
cam. Alia eſt rhetorica viualis. et tractat de ornatu loquēdi. ⁊ illa tra-
ditur in poetria noua ⁊ veteri. ⁊ in Laborinto. ⁊ in alijs plurib᷒ libris
Et congrue recōmendat hic autor rhetoricā Tullij. q̄ꝛ ſicut modicū
valet viuere ſine bene viuere. ſic etiā modicū valet loqui ſine bn̄ loqui
et ornate ¶ Secūdo notandū. ꝙ autor hic omnes poetas appellat phi-
loſophos. quod tn̄ improprie facit. quoniā philoſophi rem ꝯſiderant
per cauſas. poete vero ſolūmodo quantū ad vſum ¶ Item notandū.

Diſciplina ſcholarium

ꝙ autoꝛ ꝑ dictamen intelligit carmen pſaice ſcriptum. ꝑ metrum vero intelligit carmen metrice ſcriptum

Cauendū eſt in hmōi. ne vt Jocario ꝯtigit vobis ꝯtingat. Ipſe ꝓo triginta annis ignoꝛantiā ſuā p̄dictoꝝ philoſophoꝝ gignaſijs tradidit imbuendā. Cū autē dies (vt p̄eſſet mediocribꝫ) aduenıſſet: ſe (cuiꝰ eēt eneas vxoꝛ) diutiꝰ dubitaſſe aſſerebat. ꝙ nō in hemiſtigioꝝ virgilij ſerenitate inueniſſet. Req̄ſitus aūt a ſuoꝝ quodā. pꝛīa magiſtri q̄liter verſu vti poſſet. Rn̄dit abſurdū eſt tanti nominis pꝛimā bꝛeuiari. ſed acuto accētu pnunciari: Ecce q̄ꝫtum dure ceruicis obtuſitas tp̄is ꝑdidit ⁊ expenſe

Hic ponit quoddā notabile circa p̄dicta dicens. Nō eſt immorandū diu nimis ſcientijs dictoꝝ poetaꝝ. ne ꝯtingat viciū quod Jocario ꝯtingebat. Vn̄ ipſe triginta annis inſudauit dictis poetaꝝ pꝛefatoꝝ. nec aduertentiā dedit vllam ad dicta alioꝝ. Cum aūt debuit pꝛeeſſe mediocribꝫ. q̄rebatur ſibi ab vno eoꝝ. Cuiꝰ vxoꝛ eſſet eneas. Et rn̄debat ſe nunq̄ꝫ inueniſſe in libris. quos tn̄ attente ſtuduit. Cōſimiliter ē req̄ſitus a quodā diſcipuloꝝ ſuoꝝ. quāta eſſet ṗma ſyllaba iſtiꝰ dcōnis magiſter. Dixit ꝙ acuto accentu deberet pferri. Eſſet em̄ abſurdū. ꝙ ṗma tanti noīs abbꝛeuiaret. Poſtea ꝓo de ſocio ad ſocium iuit petens ab eis infoꝛmari ¶ Subdit autoꝛ exclamādo q̄ꝫtum tp̄is ⁊ laboꝛis ille ꝑdidit ¶ Notandū hic ṗmo. ꝙ q̇dam ſunt q̇ in veritatꝭ cognitione nō poſſunt infoꝛmari. ⁊ ſunt hmōi duplices. Quidā em̄ naturaliter tales ſunt. ⁊ q̇dam ꝯſuetudinaliter Unde tales a natura hn̄t cerebꝛum ineptū. ita ꝙ habent intellectū depꝛeſſum ⁊ minime eleuatū. Et illi nō bene pn̄t cognoſcere per ſe nota. Qui aūt ſunt ꝯſuetudinaliter imbuti in vna ſcīa. eſtimātes ſe in alijs ſciētijs nō poſſe pficere. qꝺ tn̄ minus verū eſt. qꝛ ƀm ꝙ ṗus dcm̄ eſt volenti pficere nihil eſt difficile ¶ Item notandū. ꝙ Jocariꝰ eſt pꝛium nomē viri. q̇ triginta annis inſudauit dictis poetaꝝ. Cum aūt ſcholas regere tēptaret. dixit ſe dubitare. cuiꝰ vxoꝛ eſſet eneas. Erat em̄ quidā rex troyanoꝝ. immo dixit ſe nō inueniſſe in ſerenitate hemiſtigioꝝ virgilij Vn̄ hemiſtigiū dꝛ ab hemi qꝺ eſt dimidiū. et ſtigos ꝟſus. q̄ſi dimidiꝰ ꝟſus. ¶ Item nota p illa lrā (dure ceruicis) ꝙ ceruix dꝛ vena q̄dam in collo pcedēs a cerebꝛo. ⁊ terminaꝛ in fine doꝛſi. et dꝛ quaſi cerebꝛi via ſiue vis. et ſumitur hic pro capite ſiue p collo. A quo ceruicoſus. i. ſuperbus

¶ Jtem ꝯtingo vno mõ idem eſt ꝙ tango. vt vnus aſſer ꝯtingit alteꝝ .i. tãgit Alio mõ idẽ eſt ꝙ euenio. et ita ſumit hic ¶ Jtẽ triginta dicit qͥſi tagentos. Vñ gentos ſcat centũ qñ p̃cedit o. cũ vero n nõ p̃cedit tũc ſcat decẽ. Ex͛ᵐ. vbi n p̃cedit. vt qngenta. Ex͛ᵐ vbi n nõ p̃cedit vt triginta q̃draginta. Vñꝰ. N ſi p̃cedat gentos. centũ tibi ſcabit. Si nõ p͛cedat decem tibi ſignificabit

Ompleto aũt nõ hmõi indebite gignaſij rudimento. ad maioꝛis inquiſitiõis ſcĩe lumina ꝓcedẽdũ ẽ Scientie inq̃z. quã ſolã veri falſiqꝫ nouimꝰ indagatricẽ Solam quoqꝫ ſciam ſciaꝝ titulo ſubtilitatis obſtupantem ſubiecta. Hec eſt em̃ ſcalaris dña. que penetranti veſtiũ natura ad ſciaꝝ q̃rũlibet fatigia p̃bet incremẽta virtutũ

¶ Hic boetius oſtendit q̃uo ſcholares infoꝛmati puerilibꝫ. ſunt etiaꝫ in alijs ſcientijs ſcꝫ in logica infoꝛmãdi. Et diuidit hec ps in duas. Primo recõmendat logicã. Secũdo oſtendit quo oꝛdine ſit procedẽdũ ad eaꝫ. ibi (Ad cuiꝰ aũt) Adhuc p̃ma pars diuidit in duas Priᵒ em̃ ponit intentũ ꝑ modũ ꝯtinuatõis. et cũ hoc recõmendat logicam. Secũdo ſubiũgit cãm talis recõmendatõis. ibi (Quid aũt in cognitione vniuerſaliũ) dicens ſic. Poſtq̃ ſcholaris ꝑfecte eſt eruditus in doctrinis faciliorib. tũc ꝓcedendũ ad ſciam q̃ maioꝛis eget inq̃ſitõis videlꝫ ad logicã que eſt ſcalaris dña. et veri falſiqꝫ indagatrix. q̃ titulo ſubtilitatis aliaꝝ ſciaꝝ obſtupet. ſubiecta p̃bẽs ꝟtutũ incrementa ad ceteraꝝ p̃ncipia ſciaꝝ ¶ Notandum hic p̃mo. ꝙ ex lr̃a trahi p̃t triplex recõmendatio logice Primo em̃ recõmendat ex ſingulari veritatis inq̃ſitione. Cũ dꝛ (inq̃ſitõis) Scd̃o ab habitꝰ dignitate ſeu habitus cõitate amplioꝛi. cũ dꝛ (ſcĩe maioꝛis) Tercio ex ſubtili mõ ꝓcedendi. cũ dꝛ (que penetranti veſtiũ natura) ¶ Jtem nota ꝙ ſcia p̃dicta ſcꝫ de lingua. de litteris. poeſi. ſermonis oꝛnatu. dꝛ indumentuꝫ qꝛ ꝯuenit rudibꝫ. et nouis ſcholaribꝫ in lumina ꝓcedere intendentibꝫ ¶ Ubi notandum ꝙ logica ⁊ alia quelibet ſcĩa dicit lumen intellectꝰ qui illuminatur per ſciam. Jntellectus em̃ ignoꝛans eſt ſicut oculꝰ in tenebꝛis poſitus. Scientia em̃ eſt perfectio intellectus Et ideo autoꝛ dicit in textu (lumina) Quidam tñ textus habent limina ¶ Ubi notandum. ꝙ pꝛincipia congrue dicũtur limina. ſicut em̃ ingreditur ad domũ per limina. nec ſine eis fieri poſſet ingreſſio. ſic nulla aggredi p̃t ſcientia ſine pꝛincipijs. Unde pħus ſcd̃o metaphiſice dicit Jn foꝛibꝫ quis delinquet ¶ Jtem notandũ ꝙ logica ꝯgrue dicit ſcientia maioris acq̃ſitionis. ipſa em̃ ſumme eſt deficilis. cuꝫ ſit de entibꝫ rõnis. que ſunt cognotiõis difficilime. Jtem in littera dicitur (logica eſt indaga-

trix veri et falſi. nõ eſt intelligendũ ꝙ in alijs ſcientijs nõ ſint veritas
et falſitas. imo in qualibet ſcīa ſunt ꝑncipia ⁊ ꝯcluſiones. ex quibꝫ ve
ritas ſequit̃ ⁊ falſitas ¶ Itē notandũ ꝙ logica ꝯgrue dicit̃ obſtupare
ſubiecta ſciarũ. q꜡ rectificat ea. Ipa em̃ viam hꝫ ad q̄rumlibet ſciaꝝ
principia ¶ Item notandũ ꝙ ꝯgrue dicit̃ (domina ſcalaris) Domi/
na q̇dem. q꜡ domina ſubtiliꝰ viro emollit. Cum igit̃ logica ſubtilis
ſit inueſtigatõis. merito vocat̃ domina. Scalaris aũt domina vocat̃
q꜡ ſicut ꝑ ſcalam ꝯtinuꝰ ſit aſcenſus et deſcenſus. taliter etiã fiet in lo
gica. Primo em̃ aſcendit̃ ad t̃minos. 2° ad coꝝ ꝯpõnem in ꝓpoſitões
et tertio ad ſyllogiſmos ꝯſtituẽdos ꝑ eorum ꝯpoſitionem ꝓceditur
¶ Itez nota ꝙ logica ſimilat̃ veſti. ſicut em̃ veſtis hominẽ circũdãs
tegit occulta in ipſo. q꜡ celat membroꝝ diſpoſitiõem q̄buis difformem
ſic et logica celat occulta. videmus em̃ maiorẽ celare ꝯcluſionez. q̄m
maiore poſita nõ ſtatim ſequitur ꝯcluſio. Unde dicit ꝑ hus ꝑmo po/
ſterioꝝ. ꝙ maior ãñcedit ꝯcluſionẽ tp̄e. ſed minore poſita ſequit̃ ſtatiꝫ
ꝯcluſio. Maior igitur ꝓpoſitio celat ꝯcluſionez ¶ Item logica dicit̃
penetratiua. Nam ſicut lignũ q̄ꝫq̄ꝫ durũ penetratur ꝑ acutum cultel/
lum aut ſecurim. ita et ſi aliquid fuerit difficile. per logicam penetra
tur. Item logica ſtabilit ꝑncipia aliaꝝ ſciaꝝ. Sed hoc aliquis ip̄ro/
baret ſic. Subiecta ſcientiarum ſunt precognita ꝑmo poſterioꝝ. igit̃
non poſſunt ſtabiliri. Reſpondet̃ ꝙ ſubiecta ſciarum non poſſunt ſta
biliri per illam ſciam cuius ſunt ſubiecta. tñ bene ꝑ ſciam ꝯmunez q̄/
lis eſt logica et metaphiſica

¶ Quid em̃ cognitione vniuerſalium lucidius. que tri
uialium eſt magiſtra. quadriuialium potentia. collate/
ralium aũt virtutum plenitudo

¶ Poſita recõmendatõe logice. ſubiũgit Boetius cãm hm̃õi recom
mendationis. dicens ſic. Dictum eſt ꝑus logicam prebere incremen/
ta virtutũ ad ꝑncipia aliaꝝ ſciarum. Cuius rõ eſt. quia nihil eſt cla/
rius cognitione vniuerſaliũ. que eſt magiſtra ſcientiaꝝ triuialium. et
potentia quadriuialium. et plenitudo virtutum collateraliũ ¶ No/
tandũ hic ꝙ vniuerſaliũ cognitione. i. modo ſciendi vniuerſali omĩs
ſcientie nihil eſt vtilius ⁊ lucidius. hm̃õi autem moduꝫ tradit nobis
logica. Quãuis em̃ logica ſit per ſe et primo ſciẽtia ſpecialis. ꝯmunis
em̃ eſſe non poteſt. vt ſic. q꜡ non eſt de omni ente. ſed ſolũmodo de ente
huiꝰ rõnis. qui tamen actus rõnis ad omnia entia ſunt applicabiles.
igitur logica ex ꝯſequenti dicitur eſſe ſcientia ꝯmunis. Dicit̃ aũt logi
ca magiſtra ſcientiarũ triuialiũ. potentia quadriuialiũ. plenitudo vir
tum collateraliũ. Om̄ in logica eſt ꝯſiderare tria. ſcꝫ ꝙ ipſa eſt ſcīa iu
dicatiua. operatiua. ⁊ iuentiua. Q; ipſa ſit iudicatiua ꝑꝫ ſic. per qꝺ
nouit vnuſquiſqꝫ ſui ſciti aſſignare rõnem. per hoc nouit ecõuerſo cer/

tus eſſe in ſuo ſcito. Aliquē vero certū eſſe in ſuo ſcito eſt ipm̄ iudicare ſuū ſcitū. Cum igit̄ pt̄ q̄s dare rōnem ſui ſciti ꝑ logicam. pꝫ ꝙ logica ſit ſcia iudicatiua. Qꝫ etiā ſit oꝑatiua patꝫ. qꝛ ipa docet act⁹ rōnis. ſcꝫ diuidere. diffinire. arguere. ⁊ ſic de alijs. ſed ẜm actū rōnis omnes ſcie ꝓcedūt. igit̄ logica in om̄i ſcia eſt operatiua. Eſt etiā iuentiua. ⁊ docet qualiter ꝑ notū deueniat̄ ad ignoti notitiā. Procedere aūt ꝑ notum ad ignoti notitiā eſt ignoti notitiā inuenire. ergo logica eſt aliaꝝ ſciaꝝ inuētiua. ¶ Inſuꝑ ſciendū ꝙ licet logica in ſingulis ſcientijs docet iudicare inuenire et operari. efficati⁹ tn̄ et ꝑ̇ncipalius ſe habet ad vnū q̄ȝ ad aliud. Vn̄ ẜm iudiciū ꝑ ꝑ̇us ꝯꝑatur triuialib⁹. ſcꝫ grāmatice ⁊ rethorice q̄ȝ alijs ſciētijs. Patꝫ hoc qm̄ ꝑ illud ſumit̄ iudiciuꝫ ꝑ qḋ accipit̄ rei certitudo. ſed ꝑ logicā accipit̄ rei certitudo in reb⁹ grāmaticalib⁹. Quia ꝑ ipam in grāmatica et rethorica reddere poſſum⁹ ſciti noſtri cām. Ergo logica eſt triuialiuꝫ grāmatice ſcilꝫ rethorice et ſuiꝑſius iudicatiua Ipſa aūt eſt potentia id eſt ꝑ̇ncipiū oꝑatiuū quadruuialiū. qꝛ ẜm potentiā oꝑatiuā habet ſe logica ꝑ ꝑ̇us ad quadruuiales. Loquit̄ aūt hic de potentia actiua q̄ eſt ꝑ̇ncipiū oꝑationis et tranſmutādi alteꝝ in q̄ntū alterū. et nō de potentia paſſiua. q̄ eſt ꝑ̇ncipiū tranſmutandi ab aleero. Eſt igit̄ logica q̄druuialiū ſciarū oꝑatiua potentia. Nā potentia operatiua deſeruit ad duo. ſcꝫ ad formam et ad inſtrumentū. ẜm em̄ iſta duo dicimur oꝑari. Sed cū ita eſt ꝙ logica docet inſtrumentuꝫ. ſcꝫ act⁹ rōnis ꝑ quos reddūtur oēs ſcie quadruuiales. igit̄ cuꝫ inſtrumenta in q̄druuialib⁹ ſcientijs ſunt a logico et potentia oꝑatiua reduci hꝫ ad inſtrumentuꝫ. ſequit̄ ꝙ logica eſt q̄druuialiū ſciarum operatiua. Eſt etiā collateraliū ſciaꝝ plenitudo qꝛ eſt ſcia inuentiua docens ꝓcedere ꝑ notū ad notiam ignoti. et qꝛ ſic inuenit ignotū. igit̄ logica iſt inueutiua. vnde ſcie ſubalterne inueniuntur ſubalternātib⁹ inuentis. Subalterne em̄ poſteriores ſunt. Intelligam⁹ aūt logicā ꝑ ſubalternātē. et ꝑ ſubalternatas ſcias collaterales

¶ Ad hm̄ōi autem imperialis domine apicem hoc ordine ſcādendū eſt. In primis terminoꝝ intrinſeca cognitio. Eorūq; in propoſitione non latens copulatio. ꝓpoſitionūq; nō indigna cōnexio ſunt aptanda. Terminoꝝ aūt determiatōes (quas ſincategreumata appellamus) memorialiter menti ſunt imprimēde. vtpote que ſophiſtice nō parū deſeruiūt fantaſie. Hoꝝ autē notitiā meminimus Crebratiū virum prudētem. ſed nō in hoc peritum. quaſi indignā. ⁊ relatu ſub ſilentio preterijſſe.

Diſciplina ſcholariū

die aūt ꝯflictus adueniente eūdem miſerrime ſophiſtica
tiōe ab his veniente detentū. ⁊ a ſuoꝝ collegio ſequeſtra
tū. Quid vlterius pudoris anguſtia ꝯfuſus. id qđ ꝑus
indignū aſſerebat ſociatim mendicabat

¶ Hic oſtendit quo ordine ſit ꝓcedendū in logica. dicens ſic. In lo/
gica ꝓcedendū eſt hoc mō Primo acquirenda eſt intrinſeca cognitio
terminoꝝ. vt ſcȝ ſciat que poſſunt eſſe ſubiecta et p̄dicata. Deinde ſci
endū eſt quomodo huiuſmodi poſſunt ordinari in ꝓpoſitiões. Et cō/
ſequenter qūo ꝓpoſitiones ordinari poſſunt in ſyllogiſmos. Deinde
diligens fiet inquiſitio circa determinationes terminoꝝ. cuiuſmodi
ſunt ſyncathegreumata. hmōi em̄ multū deſeruiūt ſcīe logicali. prout
deducit autor exemplariter de Crebratio. qui licet in alijs ſciētijs fu
erat peritus. nō tamen in illis ſufficient̄ fuit imbutus. imo dixit artē
ſophiſticā vix ſcīe relatu dignā. Quare vice q̄dam diſputationis a q̄/
dam ſuoꝝ ſcolariū in ea ꝯfundebat̄. Et ergo a ſuoꝝ socioꝝ cōſortio
ſequeſtrabat̄. Quo facto. qđ ꝑus ſpreuit poſtea ſociatim mendicabit

¶ Notandū hic ꝙ determinatū ꝓceſſum facere volens in logica ꝑmo
ſtudebit cognoſcere terminos logicales. puta ſubiectum et predicatū.
Nam ſicut littera eſt primū in grāmatica. ſic ſubiectū ⁊ predicatum
in logica ꝑma ſunt menſura. Deinde debȝ ſciri q̄liter ſunt hmōi ad in
uicem ꝯponendi ad ꝓpōnum ꝯbinatiōes. Deinceps q̄liter ꝓpōnes in
formā ſillogiſticā pn̄t inuicē ꝯbinari. Amplius diligent̄ ſtudebit habe
re notitiā determinationū terminoꝝ. vt ſunt ſyncathegreumata que in
paruis logicalibus videlȝ in ſuppoſitionibꝫ et in alijs tractatibꝫ petri
hiſpani habentur. Item autor ꝯgrue dicit notitiā terminorū fore ad
diſcendum. notans per hoc ꝑfectam terminoꝝ cognitōnem. ne in ꝑmo
logicalis proceſſus occurſu ꝯtingat oberrare. Quoniā modicus error
in ꝑncipio fit maximus in fine. Item dicit ꝙ terminoꝝ copulatio in
ꝓpoſitione non erit latens. imo manifeſta. quoniam in logica diuerſa
ſubiecta et predicata inuicem copulantur. Item dicit debite ꝯponen
das in formam ſyllogiſticam. non em̄ quelibet ꝓpoſitio cōponi poteſt
cum qualibet. quinimo ſcire oportet quid ſit vniuerſale. quid ſubal/
ternans. quid ſubalternatum. quid accidens. et quid ſubſtantia. Itē
opus eſt ſcire ſyncathegreumata. vt ſunt om̄is nullus ⁊ ſic de alijs. Il
loꝝ em̄ rōne multe ſunt deceptōes. Ignorantes em̄ virtutes vocabu/
lorum de facili paralogiſant̄.

¶ Huius autem imperialis here fimbris dotata ſophi
ſtica petulanti animo confuſa nugatoricq̄ȝ loquacita
tis eulogio peruſa fuco mulieris perfuſa barbaras na

tiones obliquo ſidere reſpiciebat. quã ꝯmentarijs alex
ãndri ⁊ noſtris nouimus decoratã et tranſlatiõe ꝑfectã
ſummopere curandam

¶ Hic oſtendit qũo ꝓcedendum eſt ad artem ſophiſticã. Et diuidi
tur in tres ꝑtes. Nã ṗmo facit qꝺ dictũ eſt. Scꝺo ponit notabile. ibi
(Ad iſtoꝝ) Tercio remouet dubium ibi (Si vere bone ſcie) Primo
dicit ſic Poſt ṗdictas ſcias ꝓcedendũ eſt ad ſciam ſcolaſticã. qm̃ ipa
eſt locata in extremitatibꝫ logice. et ipa ꝓcedit aĩo petulanti. et eſt fu=
co mulieris ꝑfuſa. reſpicitqꝫ alias natões oblique. quam alexander ⁊
nos ꝯmentauimꝰ Unde boetiꝰ dicit ſe iſtam ſciam de greco in latinũ
tranſtuliſſe. et eſt magna cũ diligentia appetenda. ¶ Notandũ hic ꝙ
ſophiſtica in logice extremitate dicit̃ poſita. Ipſa enim ſedet in logice
extremitatibꝫ cũ ſit ſcia apparens ⁊ nõ exiſtens. ſophiſtica eñ copioſa
eſt ſcientia apparenti et non exiſtenti. ꝓpterea ſophiſtica cõparatur ad
argumentatõem veram. ſicut priuatio ad habituꝫ. et ſicut obliquitas
ad rectitudinem. Sicut ergo ṗuatio eſt poſterior habitu. ita ſophiſti
ca ſequit̃ logicam. igit̃ dicitur eſſe ſituata in fimbrijs logice. Eſt aũt
ſophiſtica ꝯfuſa animo inordinato ſeu petulanti ad moduꝫ meretri
cis petulantis. Unde petulari ꝟbum deponentale ſcat actũ venere=
um exercere. Et ſm hoc dicit Areſto. q̃rto methaphiſice ꝙ logica ⁊ ſo
phiſtica verſantur circa idem. Differũt tñ deſiderio vite Dyaleticꝰ
eñ ordinat vitã ſuã ad veritatis inq̃ſitõem. ſophiſticꝰ vero ad appa
rentiam ¶ Iteꝫ notandũ ꝙ ſophiſtica dicit̃ perfuſa eulogio nugatorie
loquacitatis Qm̃ ſophiſte arguũt ꝟbaliter ⁊ garrulant. veram nõ cu
rantes ſciam. Et dicitur eulogiũ ab eu qꝺ eſt bonũ. et logos ſermo q̃ſi
bonus ſermo. Item ſophiſtica dicit̃ ꝑfuſa fuco. id eſt colore decepti=
uo. qm̃ ſophiſtica vtens nititur decipere reducendo ad metham ꝓpter
vanã gloriam acquirendã Unde fucus eſt color artificialis ſupaddi
tus colori naturali. quo mulieres deformes ꝑungunt vultus vt vide=
antur ſpecioſe. Eſt aũt ſimilitudo. qm̃ ſicut talis color verũ tegit co
lorẽ ⁊ naturalem. Sic ſophiſtica veritatem tegit. oſtendens eſſe qꝺ nõ
eſt ¶ Itẽ ſciendũ ꝙ ſophiſtica ſumma cũ diligẽtia eſt adipiſcẽda. qm̃
ſophiſtica docens vera eſt ſciẽtia. Diſcimꝰ eñ eã vt nobis cauere va
leamus ꝑ ipam ne decipiamur a ſophiſtice arguentibꝫ.

¶ Ad iſtoꝝ ⁊ ceteroꝝ ꝑfectõeꝫ triplici ſolemus vti recor
datione: Quarũ prima vocalis. Secũda mẽtalis. Ter
ꝯmunis. Uocalis ſophiſticũ facit. mẽtalis iudicẽ. cõis
ſi ꝯtinuata fuerit ꝑfectũ facit: Uocalis cecitatẽ. mẽtalis
ſciam. ꝯmunis vſum: vſus aũt magiſtrũ parare feſtinat.

Sicut em̄ prudentia ſine iuſticia parū vel nihil prodeſt Juſticia vero ſine prudentia multū. Sic ſcīa ſine vſu paꝝ vel nihil ꝓdeſt. vſus aūt ſine ſcīa multum

¶ Hic ponit quoddam notabile dicens. Quicūq; acquirere vult aliquā ſcīam triplici vtet̄ recordatione. Quarū p̄ma vocat̄ vocalis. que ſcȝ cognoſcere docet voces ⁊ dictōes in ſe. nō aūt vocuȝ ſignificata docet intelligere. Secūda vocatur mentalis. que ſcȝ docet rem cognoſcere ſicut eſt. ſiue que docet cognoſcere dictionū ſ̄cata. Notis em̄ vocib; addiſcere debet ſcolaris eaꝝ ſ̄cata. Tercia vocatur cōmunis. ſcȝ q̄n habita vocū ꝯgnitōe ⁊ earū expoſitōe fit ipſarū ad inuicē applicatio. Subdit ꝯſequenter ꝙ vocalis recordatio tantūmodo facit ſcolarem apparentē. Multas em̄ ꝓferendo voces fit ſcolaris apparenter ſciens licet non exiſtat. Sed mentalis recordatio facit intelligentem. et talis ſi ꝯtinuata fuerit. ꝑfectū facit ſcolarē. Item vocalis recordatio q̄ndam generat cecitatem. Per hm̄ōi em̄ hō non videt intelligēdo. q̄uis aptitudinē habeat ad intelligendū. Sed mentalis verā generat ſcienciam. Et ꝯmunis. ſcȝ vocalis et mentalis ſimul vſum generat ⁊ ꝓmptitudinē. Et ꝑ hm̄ōi ſcolaris tandē reddit̄ dignus magiſterio. Om̄ ſicut ſcīa virtutū ſine virtutū operatōe parū prodeſt aut nihil. Eſt em̄ meli⁹ vnā agere ꝟtutē. vt iuſticiā ſeu aliā. q̄ omnes ſcire ꝟtutes. et ſ̄m nullā opari ꝟtuoſe. ſ̄m p̄hm p̄mo ethicoꝝ. Sic ſcīa pariformit̄ ſine ei⁹ applicatōe ad vſuȝ vel saltē in ꝓmpto habitu nihil ꝓdeſt aut parū. Opari aūt ꝑfecte ⁊ indeſinent̄ q̄ſi nō deficeret ſcīa. ꝓdeſt multū abſq; ſcīa

¶ Notādū hic p̄mo ꝙ recordatio vocalis facit hoīem apparentem ſcire. recordatio ſ̄m vocū ſ̄catōes facit in dictis certitudinē recordatio aūt ſ̄m ſ̄catōes vocū. earūdemq; vſitatōem facit ꝑfectiorē

¶ Item notādū ꝙ prudentia in p̄ſenti textu nō accipit̄ vt eſt vna virtutū cardinaliū. q̄ eſt recta rō reꝝ agibiliū. Sic em̄ oēs ꝟtutes morales prudentia dicūtur. Sed accipit̄ hic ꝓ rei iuſte ſcīa. Vn̄ vult h̄ Boetius ſcīam rei iuſte parū valere ſine iuſticia. Sicut em̄ medicina parū valet ſine corporis regimine bono. Corporis aūt regimen bonū abſq; medicina multū. Sic etiā ſcīa rei iuſte parū valet ſine iuſticia. Juſticia aūt abſq; ſcīa rei iuſte multū. Om̄ ſ̄m p̄hm multi opant̄ iuſte. ſine tn̄ ſcīa iuſticie. Item in ꝓpoſito per vſum intelligitur act⁹ multotiens iteratus. Unde ſcientia ſine vſu parum prodeſt. Verbi gratia. Scire grāmaticam. nō aūt loqui grāmatice parum valet. Loqui autem grāmatice vſualiter grammaticam tamen ignorando valet multum. Generaliter ergo ſcientia ſine vſu valet parum. Uſus autem ſine ſcientia multum valet. Uſus etenim quemlibet in ſua facultate efficit potentem. Quāobrem bene dixit victorinus Natura facit abilem. ars facilem. vſus vero potentem.

¶ Si vero bone ſcientie tyꝛūculus ſeriatim totā neque
at ꝯplectere oꝛōnem. ſaltē ꝑmā capiat ꝓnūciatōem. do-
nec gradatim aſcēdēdo ꝯtinuū ꝓducere poſſit effectum

¶ Poſito quodā documento. remouet autoꝛ hic dubiū dicens. Dic-
tum eſt ꝙ ad ꝑfectōem ſciarum ꝑdictarū triplici opoꝛtet vti recoꝛda
tione. Diceret ergo aliquis. quō hec omīa poterūt cognoſci cum ſint
difficillima ad cognoſcendū. Reſpondet autoꝛ dicens ſic Licet aliqͥs
nequeat in ꝑncipio omnia appꝛehendere. debet tamen gradatim aſcē
dere. ita videlʒ ꝙ ꝑmo vocalem cognitionem acquirere debet. poſtea
mentalem. et tūc vlterius ꝯmunē. et tandē ex his vnū debet facere cō-
tinuū ¶ Notandū hic ꝙ oꝛo in ꝓpoſito ſumit̄ ꝓ ſcia. et nō vt eſt dicti
onū oꝛdinatio. Et nō eſt hic aliud oꝛatio niſi doctrina ſeu ſcia. q̄ eſt
habitus firmus et verus ꝑ demonſtratōem acquiſitus ¶ Item notā
dū ꝙ Boetius dicit in textu (gradatim) ad denotādū ꝙ ſcientia ſuc-
ceſſiue acquiſita nō eſt tam labilis ſicut ſcientia cito acqͥſita. Et cau-
ſa huius naturalis eſt hec. qꝛ facilis appꝛehenſio ꝓuenit ex humidita
te oꝛganoꝝ. vtputa cerebꝛi. impꝛeſſio em̄ cito fit in humido. vt notum
eſt. talis tamen multum eſt labilis. Tarda aūt alicuius rei appꝛehen
ſio et difficilis ꝓuenit ex oꝛganoꝝ ſiccitate. Unde in ſubſtātia dura ⁊
ſicca difficulter fit impꝛeſſio figure ſigilli. difficulter tamen huiuſmo
di remouetur. vt verbi gratia in cera molli cito impꝛimitur figura ſi-
gilli. etiam et cito p̄t remoueri. Pariformiter homines habentes cere
bꝛū humidum ⁊ oꝛgana humida. cuiuſmodi ſunt ſanguinei et fleuma
tici cito appꝛehendūt ⁊ cito obliuiſcūtur. Homines vero ſicca haben
tes oꝛgana valde difficulter appꝛehendūt. ſed nō cito obliuiſcūtur Et
hec eſt cā quare melācolici vt in pluribꝰ melioꝛes fiunt clerici Qm̄ li
cet rem aliquā difficulter appꝛehendant. nō tn̄ poſtq̄ȝ appꝛehenſa fue
rit de facili obliuiſcuntur

Uiſis aūt ſententijs leuitatū de ſpeculatōe Poꝛphi
riana. ſcʒ qͥnqʒ vniuerſaliū. que ab Areſtotele mon
ſtra vocant̄ accedendū eſt ad ipſius cathegoꝛias neceſ-
ſario: que luce in ꝯmentarijs bis patefecimꝰ ¶ Q q̄tuʒ
vtilitatis habet̄ ſi in eis intrinſeca cognoſcat̄ notitia

¶ Oſtenſo mō acquirendi grāmaticam. poetriam. rethoꝛicā vſualeʒ
et logicam in generali. Conſequenter oſtendit Boetius modū ⁊ oꝛ-
dinem acquirendi logicā in ſpeciali. Et diuidit̄ in duas. Nam pri-
mo facit qꝺ dictū eſt. Scđo reſpondet tacite queſtioni. ibi (Necdum
hec gerūtur) Adhuc prima in duas. Nā ꝑmo facit qꝺ dictū eſt. Se-
cūdo in ſpēali declarat cām ſui intenti. ibi (Q q̄ntum vtilitatis) Di

cit primo ſic. Poſtq̃ ſufficienter viſum fuerit de acquiſitione grāmatice poetrie. etiam et de modo anquirendi logicam in generali. videndum eſt de modo et ordine acquirendi logicam in ſpēali. Et eſt ordo iſte. poſtq̃ puer fuerit ſufficienter informatus in p̄dictis documētis. vlterius informabit̄ ſpēaliter in logica. Et primo audiet librū Porphirij. in quo habet̄ materia q̇nq̃ vniuerſaliū ⁊ eoꝝ notitia. Deinde audiet libꝝ p̄dicamentoꝝ. Et cā eſt. qꝛ liber q̇nq̃ vniuerſaliū (q̄ ab Areſtotele vocant̄) monſtra introductorius eſt ad cathegorias p̄dicamentoꝝ. que Boetiꝰ hic dicit ſe bis in ſuis ꝯmentarijs patefeciſſe

¶ Notandū hic ꝙ Areſtoteles primo poſteriorū vocat vniuerſalia monſtra. deriſorie ad Platonem. et hoc cōgrue. qm̄ plato poſuit ipſa eſſe ydeas ſm rem ⁊ rōnem ſeparatas a ſingularibꝫ. Poſuit eīn ſpēm humanā in aere vel in ſtella ſibi ꝯpari. Illud aūt monſtrū vocat̄ qđ non generatur ad ſilitudinem ſue ſpēi. et perꝯſequens vniuerſalia cū ſint perpetua opartꝫ ip̄a eſſe alterius ſpēi a ſingularibꝫ. hmōi eīn ſunt corruptibilia. incorruptibile aūt ſimpl'r ſpecie a corruptibili differt.

¶ Item notandū ꝙ monſtrū ſecūdo phiſicoꝝ dicitur illud qđ inordinate ſe habet ſm ſue ſpēi diſpōnem. Ut ſi hmo ſex habeat digitos in vna manu. vel ſi hō ſit gibboſus ſeu biceps dicit̄ eſſe monſtrum.

¶ Tūc ibi (O q̃tum vtilitatis) ¶ Hic in ſpēali reſumit ſeu declarat cām ſui intenti. Et diuidit̄ in duas partes Primo eīn facit qđ dictum eſt. Scđo remouet dubiū. ibi (Nō litteralis) Dat ergo cauſā quare liber Porphirij eſt audiendꝰ añ libꝝ p̄dicamentoꝝ ⁊ alios libros logicales. Uñ ſine notitia quinq̃ vniuerſaliū nulla ſcīa ꝑfecte ſcitur. Om̄ ſcīa eſt habitꝰ ꝯcluſionis. in qua quidem ꝯcluſione ꝑprium ꝯcluditur de ſpecie per diffinitōem ex genere ⁊ drña integratam. Cum ergo ꝓut habet̄ in ꝓhemio q̇nq̃ vniuerſaliū Porphirij. ſcīa vniuerſaliū multū ſit vtilis. imo nccāria ad diffinitōem. diuiſionem et demōſtratōem. ſequitur ꝙ acquirenda eſt nedū ante p̄dicamentoꝝ notitiā. q̇n imo etiā et añ alias quaſcūq̃ ſcias ¶ Notandū ꝙ autor ſignanter dicit (ſi intrinſeca) ad excludendū notitiā vocalē q̄lem habuit Soffronicꝰ de q̇nq̃ vniuerſalibꝫ. Talis eīn nō ſufficit. ſed mētalis ⁊ ꝯmunis eoꝝ notitia dūtaxat eſt ſufficiens

¶ Non litteralis ſuffronici facultas in vitio notāda eſt Inq̄ noſtra quoqꝫ volumina ſtili ſtemate decorata. nō ſunt omittenda. Areſtotelis eīn tota ſuccincta breuitas voce. licet tedioſa ſit. nō tñ eſt infructuoſa

¶ Hic remouet autor noſter Boetius vnum dubium. Dictum eſt enim prius ꝙ poſtq̃ ſcolaris ſufficiēter fuerit informatus in grammatica. tunc ꝯſequenter informandus eſt in logica. Etiaꝫ dictū eſt ꝙ ſcolaris p̄mo audire debet Porphiriū et librū p̄dicamentoꝝ Areſto.

¶ Quereret ergo aliquis. cum diuerſi ordinauerūt diuerſa. et etiam
ſcripſerūt circa predicabilia Porphirij et ꝑdicamenta Areſtotelis.
cuius eoꝝ opinioni ſtabit ſcolaris. Hoc dubiū remouēs dicit. ꝙ ſco
laris informādus in logica nō ꝯdeſcendet dictis ſofronici. ſunt enim
hmōi inutilia ⁊ vitio notanda. Cuius cā eſt. qꝛ ſofronicus tm̄ voca-
lem hꝫ notitiā ꝑdicabilium. Sed ſtabit ſcolaris dictis noſtris. ⁊ ꝑci-
pue dictis Areſto. licꝫ em̄ illa voce ſint tedioſa. ſnia tn̄ eſt vtiliſſima

¶ Malui vero fideli ſeruire tranſlationi ꝙ̄ arrogantie
reprehendi temeritate. Quid enim Areſtotelis lucida
veritate ſerenius

¶ Hic reſpondit tacite q̄ſtioni. Et diuidit iſta pars in duas. ꝑmo
facit qđ dictū eſt. Scđo ponit quoddā notabile. ibi (Necdū hec ge-
runtur) Primo dicit ſic. Dictū eſt doctrinā Areſto. fore obſcurā. dice
ret ergo aliquis. O boetij tranſlator fuiſti Areſto. de greco in latinuꝫ
quare nō feciſti doctrinā eius ſatis planā. Reſpōdet dicēs. (ego ma-
lui ſeruire fideli tranſlationi ꝙ̄ aliquid noui apponendo temeritate ar
rogantie forſan repꝛhendi) Vn̄ boetius tranſtulit doctrinā Areſtote.
ſicut eam inuenit. quare et ſub ꝯſimilibꝫ tranſtulit eandē. Et huiꝰ ſi-
gnū eſt. qꝛ vbicūqꝫ nō poterat inuenire latinū greco correſpōdens. ibi
poſuit dictōem grecam. Subdit. quid verius eſt et preclarius lucida
veritate Areſtotelis. quaſi dicat nihil

¶ Necdū hec geruntur grāmatice fructuoſitas eſt ob-
linquenda aliquo mō. Per eam em̄ cuiuſlibet ſcie ꝯmen
dabilis reddit poſſeſſio. Rethorice q̄dem lepos: q̄dru
uialiū quoqꝫ honos ſtudij acq̄ſita ꝯpatōe nō hn̄t obmit
ti pro poſſe. In his aūt ſtudij ꝯtinuitas florem generat.
fructūqꝫ parturit. ſi ꝑmixta fuerit dubitatio: ⁊ tēpeſtiua

¶ Hic ponit notabile dicens. Scolaris tpe informatōis ſue in logi-
ca oculū ſemꝑ habebit ad grāmaticā. ne ipam obliuiſcat. qm̄ ſcie cu-
iuſlibet poſſeſſio ꝑ eā ꝯmendatur. Etiā rethorica ad audiēda ꝑdic-
ta nō eſt omittenda. imo ꝯtinue acq̄renda. Et oibꝫ his acquiſitis in-
ſudandū eſt ſcientijs q̄druuialibꝫ. cuiuſmodi ſunt muſica. ariſmetri-
ca. geometria. et aſtronomia Cauſa eſt. qꝛ ſtudij ꝯtinuitas in eis ge
nerat florē. flos ꝓducit fructū. et hoc ſi dubitatio admixta fuerit tem
peſtiua. Dicit em̄ phs in ꝑdicamentis Dubitare de ſingulis nō eſt
inutile ¶ Notandū hic ꝙ grāmatice fructuoſitas ea de cā nō eſt oblin-
quenda. Qm̄ grāmatica vt Alanus dicit in anticlaudiano docet te-

Diſciplina ſcholarium

nellos infantes loqui. ⁊ ad loquendū inſtruit. Item dt idem. ſicut logica dirigit intellectū ne aberret rōcinando. Sic grāmatica dirigit intellectū nec aberret ꝑmocionādo ¶ Itē grāmatica docet ſignificata vocabuloꝝ exꝑmere. ⁊ ſermonē ꝓlatum intelligere. Igit̃ fructuoſitas eiꝰ nō eſt oblinquēda ¶ Itē ſeneca dt de grāmatica. hec eſt ſcia. qua apta oēs alie ſcie aperiunt̃. qua clauſa. oēs alie ſcie claudunt̃ ¶ Item dt Euſebiꝰ. qui querit alias ſcias ſine grāmatica. querit terminū ſine via introitū domꝰ ſine ianua. puerū ſine matre. hmōi aūt ſunt impoſſibilia. q̄re ⁊ ipoſſibile eſt alias acq̄rere ſcias ſine grāmatica. Vn ꝯcludit̃ ꝙ eius fructuoſitas nullatenꝰ eſt oblinquēda. ¶ Itē de grāmatica dt Alphorabiꝰ in libro de ortu ſciētiaꝝ ſic. Grāmatica eſt ꝑfectiua veritatis. ⁊ totiꝰ cognitiōis ianua. omniūq; linguaꝝ errantiū ⁊ metroꝝ mēſura ¶ Itē notandū. ꝙ q̄nq; ſunt ab inq̄ſitione ſciētiaꝝ nos retrahētia Primū eſt vita voluptuoſa ꝯſiſtens in delectatiōe ſm guſtum ⁊ tactū dediti em̄ ſenſibilibꝫ nō dantes operā intellectualibꝫ beſtijs ſunt ꝯformes. Vn̄ hermeſtimogiſtꝰ antiquos ydeotas vitā ſenſualē diligētes increpans ait. Tales em̄ nulli humanoꝝ operā dederūt. ſꝫ more pecoꝝ vitā expenderūt. Scdm eſt vita ciuilis. q̄dam em̄ intantū ſe negocijs ſecularibꝫ immiſcent. ꝙ ad ſtudiū ſunt inepti. Terciū eſt defectꝰ neceſſarioꝝ. Vn̄ ph̄s decimo ethicoꝝ dt. Licet philoſophari ſit meliꝰ q̄ ditari ſimplr̄. nō tn̄ indigenti. Preterea alibi dt idem. ꝙ acq̄ſitis vite necc̄arijs antiq̄ ſacerdotes egypti ꝓpter āmirari inceperūt philoſophari. Paucis tn̄ ph̄s indiget. Natura em̄ paucis minimiſq; ꝯtenta eſt. Quartū eſt negociatio. q̄ maxime eſt deteſtāda. cum bonū aīe ꝓcedat bonū corꝑis. Hoīes em̄ ꝓ bonis corporalibꝫ maximos ſufferūt labores. potiꝰ tn̄ ꝓ bonis aīe eſſet laborandū. Sicut em̄ aīa nobilior eſt corpore. ſic ⁊ bona aīe bonis corꝑis ſunt meliora. Quintū eſt deſperatio. cum em̄ intellectꝰ noſter de ſui natura ſit imꝑfectus. eo ꝙ ſe hꝫ a ꝓncipio tanq; tabula raſa in q̄ nihil eſt depictū. depingibilis tn̄ ſciētijs et virtutibꝫ. Cū om̄e ꝑfectibile naturalr̄ inclinet̃ in ſuā ꝑfectionē. hmōi aūt inclinatōꝫ nō fruſtrari firmit̃ tenendū ē. nec q̄cunq; mō deſꝑandū

VIſis ſcholariū rudimētis ⁊ virtutū incremētis Nunc de eoꝝ ſubiectione breuiter eſt ordiendū Quoniā qui ſe nō nouit ſubijci. ſe nō noſcet magiſtrari. Miſerū eſſet eū fieri magiſtrū. qui nunq; nouit ſe eſſe diſcipulū. Debet aūt diſcipuli ſubiectio in tribꝫ cōſiſtere. in attētione. docilitate. ⁊ beniuolētia. Vt ſit docilis in ingenio. attētus in exercitio. et beniuolꝰ in animo Attentus inquā ad audiendū. docilis ad intelligendū.

beniuolus ad retinendū. Iſta vero tria ad perfectionē
concurrunt ꝑmutatim

Habito modo acquirendi ſciam a diſcipulo. ꝯñter determinat
Boeti⁹ de ſubiectione ⁊ obediētia diſcipuloꝝ erga magiſtros
ſuos. Et diuidit̄ hec pars in tres. in ꝑma ponit intentū. in ſe
cunda dicit cauſam ſui intenti. ibi (Quoniā qui ſe nō nouit) in tercia
ponit impedimēta quibꝫ impedit̄ diſcipul⁹ a ſtudio. ibi (Non ſit aūt
diſcipul⁹) Primo dt ſic. determiato de mō recipiēdi ſciam a magiſtro
ꝯñter determinandū eſt de obediētia ⁊ ſubiectione ſcholariū ad magi
ſtros ſuos Et ponit cauſam ſui intenti. qm̄ quicūqꝫ ſcholaris nō ſub
iecerit ſe magiſtro nunqꝫ efficiet̄ magiſter. Miſerū em̄ eſſet eum fieri
mgr̄m q̄ nunqꝫ nouit ſe eſſe diſcipulū. Subdit ꝙ ſcholariū ſubiectio
ꝯſiſtere debet in tribus. ꝓut etiā vult Tulli⁹ ſecūdo rhetorice. videli
cet in attētione docilitate ⁊ beniuolētia. vt ꝑ hec tria poſſit ſcholaris
ad ſcientiaꝝ fructū ꝑuenire. Debet igit̄ ſcholaris eſſe attētus in exer-
citio attendēdo dicta magiſtri ſui cū diligētia. Qm̄ vt ſuꝑ patuit. ob
tuſitas cuiuſlibet operis ꝑmollitur diligētia. Vñ exercitiū eſt actus
multotiēs iterat⁹ vel exercit⁹ habitū inducēs ¶ Erit etiā ſcholarꝭ do
cilis. vñ ille dr̄ docilis q̄ de facili recipe poteſt ſciam ſiue rei cognitōez
et differt a docibili. Vñ illud dr̄ docibile quod cito poteſt doceri. ſꝫ
docilitas cauſat̄ in diſcipulo qñ ſibi lucida ⁊ breuia preponunt̄. vñ⁹.
Lucida cum breuibꝫ dociles ſunt reddere nati ¶ Erit ⁊ ſcholaris be
niuolus. ſcꝫ ad retinendū audita a magiſtro ſuo ⁊ intellecta. Qm̄ in
maliuolā animā nō introibit ſapiētia. Et ꝓ tanto ꝯtinue ſtudebit et
attente. Sicut em̄ (teſte pħo ꝑmo ethicoꝝ) vna hyrundo nō facit ver
nec vna pulchra dies eſtatē. ita nec vna oꝑatio ꝟtuoſa facit ꝟtuoſum
Sic etiā vnicū exercitiū ſcholarē non ꝑducit ad fructū ſcientiaꝝ. Et
ob hoc alibi dicit pħs. Sciētia feſtinata marceſcit. mediocriter vero
ſumpta creſcit. Inſiſtat ergo ſcholaris diligēter ſtudio ſuo. ⁊ attēte fre
quenter laborādo ¶ Erit etiā ſcholaris docilis ingenio. vñ ingenium
dr̄ quedā virtus anime q̄ defert ſe aliqs ad intelligibilia. Per tria em̄
ꝑmiſſa poteſt ſcholaris prouehi ad culmē ſcientiaꝝ

Non ſit aūt ſcholaris diſcolus. Diſcol⁹ em̄ dicit̄
q̄ſi a ſchola diuiſus. Scolan grece dr̄ vocatio la
tine. Iñ diſcolus quaſi a vacatiōe diuiſus. Diſcolus āt
eſt qui diſcurrit ꝑ vicos ⁊ plateas. ꝑ tabernas ⁊ ꝑ mere-
tricum cellulas. ꝑ publica ſpectacula. ꝑ pompas ⁊ core
as. per cōmeſſationes ⁊ ꝑ publicas cenas. et hoc oculis
vagantibꝫ effrenataqꝫ lingua. petulanti animo. vultu in

Diſciplina ſcholarium

compoſito. Omnibꝫ iſtis ſchola poſtponitur ¶ Quodā vero tempore cūm cauſa ſanitatis recuperāde ⁊ ob aeris intemperiē. rituſq3 galloꝝ facetos. matronarūq3 pios affatus. nos ad galliam trāſtuliſſem⁹. multos diſcolos vt meminim⁹ viſu ꝑcepimus in ciuitate Julij ceſaris. que pariſius nuncupat̄. Multos artes mendicare proſpeximus: nullis eis pocula philoſophie miniſtrantibꝫ: Flauos vero britānos ſtudij precio rhomā cōmeantes quibus grauiter cōdoluimus. athenienſiū ſcintillulis minime paſcebant̄. cum gallica facetia grecari inceperūt Sꝫ ſi aliud ꝙ̄ tortuoſa lucretij volumina in ꝑtibus ſuis inueniſſent. conſilio noſtro nō tantū ꝑdidiſſent temporis Germanici furoris paucos inſpexim⁹ intitulari. Magice aūt illuſionis hybernie multos vidim⁹ magiſtrari De noſtris quoq3 lippientibꝫ patet et conuulſis. Sed hec hactenus ſufficiant.

¶ Hic oſtendit q̄dam impedimēta debitam ſubiectionē ſcholarium impediētia. et ſunt quatuor. ſcꝫ diſcolia. violentia. luxuria. ⁊ inconſtātia. Primo docet de diſcolia. ſecūdo de violentia. ibi (Non ſit aūt diſcipulus violētus) tercio de luxuria. ibi (A luxurie feruore) ⁊ quarto de incōſtantia. ibi (Cum aūt diſcipulus) Primo ponit interpretationē diſcoli in greco Secundo ponit eius deſcriptionē. ibi (Diſcolus autē eſt) et tercio oſtendit ꝑ exemplū. ibi (Quodā vero tempore) Dicit ergo ꝑmo ſic. Sholaris nō ſit diſcolus. quia diſcolus interp̄tatur quaſi ſepatus a ſcholis. Et ſchola dicit̄ a ſcolan grece quod eſt vocatio. i. intentio latine. Dicit̄ ergo diſcolus quaſi diuiſus a vacatione ſcholaſtica. id ē ſeparatus a continuo labore ⁊ exercitio ſcholaſtico. Tunc ſubdens deſcriptionē diſcoli dicit. Diſcolus eſt qui diſcurrit ꝑ plateas. ꝑ tabernas. per domūculas meretricū. ꝑ publica ſpectacula. per ludos. per coreas. ꝑ cōmeſſationes. per turpes ⁊ publicas ſocietates. Et h̄ vagabūdis oculis irrōnabili appetitu. effrenata lingua. luxurioſo ⁊ incōſtanti aīo. Ex quibꝫ habitꝫ ſchole poſtponunt̄ ¶ Tūc ibi (Quodā vero tp̄e) declarat ꝑ ex^m qd̄ prius dixit. dicens ſic. Cum cā

ſanitatis recuperãde tranſtuli me ad franciam ꝓpter aeris intemperiẽ
Etiã ꝓpter facetiã gallicoꝝ.⁊ pios affatus dominaꝝ. vt recolo vidi
multos diſcolos in ciuitate pariſiẽſi.etiã in eadẽ ciuitate aliquos vidi
ſcholares diligẽtes.ſed paucos. Etiã nõ ꝓfecerunt ea de cauſa.qꝛ nõ
aderãt fideliť eos inſtruẽtes in phia. qꝛ eoꝝ magiſtri debiliť fuerunt
fundati. Vidi etiã aliquos britones rhomã ꝑgentes cã melius ꝓficiẽ-
di ibidẽ.qui magnas incurrerũt expenſas ⁊ fruſtra.quibꝫ grauiť con-
dolui. Sciebã eñ ꝙ rhome nõ tam valens erat ſtudiũ ſicut pariſiꝰ.li-
cet ſtudiũ atheniẽſe excellebat ſtudiũ pariẽſe.ad qꝺ tamẽ ſe nõ trãſtu-
lerunt.immo ſi tales ꝓprijs mãſiſſent in ꝑtibus.⁊ meo vſi fuiſſent conſi-
lio.⁊ dimiſiſſent inutilia Lucretij volumina.cũ nõ erant niſi fabule in
utiles.nõ tantũ tpis ꝑdidiſſent ⁊ expẽſe Etiã in eadẽ ciuitate vidi pau
cos almanos titulo magiſterij intitulari Etiã vidi aliqͦs hybernos in
ſciẽtijs ꝓhibitis magiſtrari.ſ. in nigromãtia pyromãtia geomãtia.⁊c
Etiã vidi ibidẽ in ciuitate rhomana aliquos de ſcholaribꝫ lippiẽtes
et fluentes oculos hñtes. Sꝫ q̃ dicta ſunt de ꝑdicto exemplo ſufficiãt

¶ Non ſit etiã diſcipulꝰ violẽtus.violẽtie aũt albinꝰ al
bei filiꝰ in exẽplis ꝓdeat.qui cũ eſſet filiꝰ dilectiõis:ma
gis tamẽ iniqtatis ꝑcurſoꝛ. magiſtro ſuo Brillio qñqꝫ
balbutiẽti manus iniecit violentas ⁊ ſceleratas.canã ac
venerabilẽ eiꝰ caniciẽ fedo pedũ maculauit acceſſu Que
tanti ſceleris cã.Ad primã aeris impreſſionẽ totã nequi
uit ꝯphendere ꝯſtitutionẽ. Proch dedecꝰ.proch infeli
cis diſcipuli in caput felicitatis exceſſus: Tam ſcelera
to nero gaudeat herede.tã coinqͥnato ſuo amicus ſuc-
ceſſoꝛe. Brillius cũ ſocrate ſenece gaudeat appetitu. Nõ
eſt dignus ſciã qui ſciẽtie inſurgit ꝑceptoꝛi

Hic ponit ſcdm impedimentũ determiate ſubiectionis ſcholariũ. et
eſt violẽtia.dicẽs ſic. Scholaris nõ debet inferre magiſtro ſuo ob pro
briũ.ſicut fecit albinꝰ.q̃ multũ erat dilectꝰ a parentibꝫ. potius tñ fuit
precurſoꝛ iniqtatis. Cũ eñ magiſter ſuus Brilliꝰ legebat balbutien
do.iniecit manꝰ violẽtas in caput eius.venerabilẽ eius maculãdo ca
niciẽ fedo pedũ ſuoꝝ acceſſu. Subdit cãm huiꝰ. qꝛ albinꝰ totum cõ-
prehendere nõ potuit quod magiſter ſuus legebat. quia non habebat
bonam facundiã. Cõcludendo ergo dicit. Heu ꝙ̃tum dedecus.quã
tuſqꝫ malignitatis acceſſus infelicis diſcipuli in caput ſui magiſtri.

Gaudeat igit̃ nero de tanto herede. ſcʒ albino. ⁊ amicus de tam coin
quinato gaudeat ſucceſſoꝛe. Grilli⁹ gaudeat a ꝑpetitu Senece cū So/
crate. Subdit. ille nō eſt dignus ſcīa q̄ offendit doctoꝛē ſcie ¶ Notan
dū hic. ꝙ violētia (q̄ hic ponit̃ ſcđm impedimentū determīate ſubiec
tionis) diffiniri non p̄t niſi ꝑ motū violentū. Eſt aūt mot⁹ violent⁹ re
ceſſus a q̇ete naturali vt ſi lapis naturalit̃ moueret̃ deſcēderet deoꝛſū
cum oē graue naturalr̃ tendit deoꝛſum. Si ꝟo ſurſum ꝓijciat̃ recedit
a q̇ete naturali. et dꝛ talis ꝓiectio motus violent⁹ Et ſm̄ hoc p̄t vio/
lentia h̄ intenta ſic deſcribi. Violētia ē receſſus a naturali q̇ete. q̄ qui/
dē quies ꝯſiſtit in determīata diſcipuloꝝ ſubiectiōe erga mgr̃m. Et
ponit Boeti⁹ exemplū violētie de albino. ꝓut ptʒ in lr̃a ¶ Itē notādū
ꝙ albin⁹ hebetis fuit ingenij. ⁊ mgr̃ ſuus grilli⁹ fuit balbutiēs. Et ſic
albin⁹ qn̄ꝗ eū nō intellexit in ꝑma ꝓlatione. q̄re ip̄m inuaſit venerabi
lē eius ꝯculcādo caniciē. et exponi p̄t hoc dupl'r. Vno° qꝛ grilli⁹ actu
erat ſenex ⁊ can⁹ in crinibꝫ. Alio° qꝛ fuit hō diſcret⁹ ſicut cani eſſe ſo/
lent ¶ Itē notandū ꝙ nero (ꝓut recitat Boeti⁹ tercio de ꝯſolatione)
erat hō nephand⁹ ⁊ crimioſus Vn̄ quadā vice magnū cupiēs videre
ignē. ciuitatē rhomanā incendi fecit. Itē videre volebat locū in q̄ req̇e
uerat in vtero materno. et fecit matrē ſuā interfici ⁊ incidi. Itē ſcire af
fectabat ꝗ̄tum doloꝛē paterent̃ mulieres tp̄e ptus. ⁊ fecit vocari medi
cos vt eoꝝ cōcilio hr̄e poſſet illi⁹ experientiā. Vn̄ medici miniſtrabāt
ei potionē. vn̄ generabant̃ rane Et ſic in vētre magnos ſuſtinebat do/
loꝛes. a q̇bus tp̄e modico paſſus volebat deſuꝑ liberari. q̄re medici de
derūt ei potionē vn̄ ad vomitū ꝓuocabat̃. ⁊ ſic ranas euomuit Dixit
ꝗ ad medicos vn̄ ꝓueniret eū ranas euomere. Rn̄derunt ꝙ fetus ad
maturū tp̄s nondū ꝑuenerat. et ſic natura ꝓduxit id qđ meli⁹ potuit.
Itē occidit ſenecā mgr̃m ſuū. eo ꝙ ſepi⁹ coꝛripiebat eū de vicijs ſuis
q̄re nō poterat liberā voluntatē exercere. Vn̄ quadā vice dixit ei. eli/
ge tibi moꝛtē. quā libētius voluerꝭ ſubire. Seneca ꝟo ꝯſiderās ſe eua
dere nō poſſe. eligebat ſe poni in balneo. ⁊ ibi fecit ſe minui in mediana
et ſic expirauit Et ergo dꝛ ſeneca q̄ſi ſenecans ¶ Itē notandū. ꝙ aui
cus erat hō malign⁹. Vn̄ ipſe erat diſcipul⁹ ſocratꝭ viri iuſti vnū veꝝ
deum colētis. Ipſe āt cogere volebat eū ad ſacrificandū dijs. qđ dum
recuſaret accuſabat eū coꝛā rege. q̇ fecit eū vocari ad ſuā pꝛeſentiā. ⁊ fe
cit eū bibere venenū in noīe dei ſui. qđ nihil ſibi nocebat. Poſtea ꝟo fe
cit eū bibere venenū in noīe ydoloꝝ. et h̄ facto intoxicat⁹ expirauit.

a A Luxurie feruoꝛe q̇uis diſcipul⁹ ſtudeat ſe aliena/
re. quā triplici diu iſerūt ſatyrici ꝑtitione Quandā
in oꝛnatu veſtium dicētes conſiſtere. aliam in coitu. ter/
ciam guloſitati aſſiſtricē. Cuiuſlibet rabie fetulenta fre
quenter nouimus laboꝛare ſubiectos

¶ Hic ponit tercium impedimentū ſubiectionē ſcholarium erga ma
giſtros ſuos impediēs. qđ eſt luxuria. Et diuidit̄. nam ꝑmo diuidit
luxuriā in tres ſpēs. Secūdo ꝓſequitur ponēdo exemplū. ibi (Motu⸗
melioſo coitus appetitu) dicēs ꝑmo ſic. Diſcipulꝰ volens ꝓficere in ſci
entijs cauebit ſibi a feruore luxurie. quā diuiſerūt ſatyrici in tres ſpēs.
Prima ꝯſiſtit in ornatu veſtiū. ſcđa in coitu. ⁊ tercia in ſuꝑfluitate ci⸗
bi ⁊ potus. Tūc reddit cām. q̄re ſcholaris ſe abſtinebit a luxuria. dicēs
Videmꝰ multos luxurie ſubiectos tandē incidere in rabiē ¶ Notan⸗
dū hic. ꝙ ſcholares ea de cā cauebūt a luxuria. qꝛ volētes ꝓficere in ſci
entijs quietā habebūt mētem. ita ꝙ animū habeāt ꝯſtantē. Etiā erūt
abſoluti a paſſionibꝫ corporis. ſicut ſunt amor ⁊ timor. Luxurie aūt in
ſiſtentes animū h̄nt inconſtantē. ⁊ paſſionibꝫ corꝑis ſunt occupati. Hu
iuſmodi aūt corꝑis paſſiones cū luxuria mentē faciunt inquietā ⁊ incō
ſtantē. quare ſcholaris ꝓficere volens abſtinebit ſe a luxuria ¶ Itē no⸗
tandū. ꝙ luxuria ſm ſcm̄ Thomā eſt ex immūdis deſiderijs ꝓueniens
lubrica mētis ⁊ carnis ꝓſtitutio. Vel aliter diffinit̄ ſic. Luxuria eſt li
bidinoſe mētis appetitꝰ. Appetitꝰ quidē qui eſt ex cōſenſu rōnis. talis
em̄ appetitus ē mortale peccatū. dum rō nō cohibet hmōi appetitū. cū
tn̄ cohibere poſſit. Sunt aūt luxurie octo ſpēs ſiue dr̄ē. Prima eſt forni
catio. ⁊ eſt ſoluti cū ſoluta. Scđa eſt meretriciū. ⁊ illa fit dupl'r. ſcꝫ per
vanā libidinē cum diuerſis ſectādo. aut cum publica cōcumbando.
Tercia ē adulteriū. quo ꝯiugalis thorus violat̄. Quarta ſtuprū. quo
virginalis integritas corrumpit̄. Quarta ſacrilegiū. quo ꝯtinētia deo
ſacrata leditur. Sexta ē inceſtus. quo vinculū ꝯſanguinitatꝫ affinitatꝫ
vel ꝯpaternitatis corrumpit̄. Septima eſt peccatū ꝯtra naturā ſiue ʒo
domia. q̊ naturalis vſus coeūdi ꝑuertitur Et eſt om̄e peccatū qđ fit ꝯ̄
naturā ſpēi. Vñ notandū. ꝙ peccatoꝝ aliud ē ꝯtra naturā ſpēi. aliud
eſt ꝯtra naturā generꝫ. Itē om̄e peccatū mortale eſt ꝯtra naturā. qꝛ in
rōnali ꝑte ſynderiſis oī peccato remurmurat. Sed ꝑmo mō peccatū
ʒodomie eſt ꝯtra naturā. Non ſolū em̄ eſt in hoīe. ſed etiā eſt in beſtijs
diuerſi ſexus. q̄ in coitu ꝯueniūt Et ſi alio mō ꝯtingit. ꝯtra naturā ge
neris ē. ¶ Octaua ſpēs luxurie dr̄ eſſe libidinoſus coitꝰ ꝯiugalis. hic
aūt multipl'r accipit̄. quidā em̄ ē licitꝰ. aliꝰ fragilis. aliꝰ impetuoſus
Licitꝰ eſt triplex. vt qñ fit cā prolis generāde ad cultū dei. Vel cā red
dendi debitū. Vel cā fornicationis vitāde. nō in ſe. ſed in cōiuge. Pri⸗
mus ē pietatis. ſcđs iuſticie. tercīꝰ ꝓ cautele. Et is nullum dr̄ eē pec
catū. Fragilis coitꝰ ꝯiugalis eſt dū fit cā delectatiōis. Et eſt diſtin⸗
guendū. qꝛ vel amor ipſiꝰ delectatiōis ꝑponitur deo. ⁊ ſic eſt mortale
peccatū. aut poſtponit̄. ⁊ ſic eſt veniale. Sed īpetuoſus ꝯiugalis eſt. q̊
ex ſola libidine ꝓueniens metas honeſtatꝫ ⁊ rōnis tranſcēdit Et fit q̇n
ꝗꝫ modis. Primo mō cum fit cauſa ſaciandi libidinē ꝑ meretricia blā
dimenta. Scđo mō cum fit ꝯtra naturalē modū coeundi. Tercio cū
fit tempore ꝓhibito. Quarto cum fit loco ꝓhibito. Quinto cum acce⸗
ditur ad mulierē pregnantē partui vicinam vel ad mulierē que eſt in
fluxu menſtrui. ¶ Sed (vt autor innuit in lrā) ſatyrici. i. reꝑhenſores

Diſciplina ſcholarium

vicioꝝ in tres ꝑtes luxuriã diuiſerũt. Quandã in coitu. de qua dcm̃
eſt: alteram in veſtiũ ornatu. ⁊ terciam in guloſitate dicẽtes conſiſtere
Vñ ſatyricus dr a ſatyra. quod eſt arbor q̄dam calida libidinis exſic
catiua. Jñ ſatyricus. i. libidinoſus. aut libidinoſoꝝ reprehenſor. Nec
aũt luxuria ꝓ qualibet eius ſpecie ſeu ꝑte eſt determĩate ſubiectionis
ſcholariũ erga ſuos magiſtros impeditiua. quare p̄cipue a ſcholaribꝫ
eſt vitanda ¶ Jtẽ luxuria nocet corpori ⁊ anime. hominẽ em̃ debilitat
vires eneruat. animũ impedit. corporis ꝯſumit diſpõnem. bona exte-
riora annihilat. Etiã nocet oculis. quia luxurioſi frequẽter habẽt ocu
los rubicundos ⁊ lippientes. Et tangunt omnes ꝓprietates p̄dicte in
his verſibus. Femina corpus. opes. animã. vim. lumina. voces. De-
ſtruit. annihilat. necat. eripit. orbat. acerbat. Jtẽ Jngeniũ. mores. ani
mã. vim. ſenſus. honores. Tot perdit vere bona clericus in muliere
Jtem dicit in textu (fetulenta rabie) et ꝯuenienter. quia ſm̃ medicos
nimia luxuria cauſat debilitatẽ cerebri. ⁊ ſic homo debilitat in capite
Et ſic qui frequent vtuntur luxuria fiunt dementes ⁊ furibundi. q̄re
a luxuria abſtinendũ eſt Vñ philoſophꝰ quadã in quidã epiſtola ad
Albinũ ſic inquit. O clemens imperator. non inclina te ad coitum. qꝛ
eſt ꝓprietas porcoꝝ ⁊ actus brutoꝝ. Scio immo ꝙ eſt corporis deſtru
ctio. vite abbreuiatio. virtutũ corruptio. legis tranſgreſſio. maloꝝ mo
rum generatio. Etiã per nimiũ coitum impedit digeſtio nutrimenti.
Etiã ꝯſequitur inabilitatio ſiue organoꝝ indiſpoſitio. ⁊ principalit ce
rebri. Et luxuria bene dicit ꝓprietas porcoꝝ ꝓpter eius immundiciã
Quia ſi natura tantã non appoſuiſſet delectationẽ ad actum luxurie
nullus talẽ actum vellet exercere ¶ Jtem notandũ. ꝙ ornatus veſtiũ
ſiue guloſitas non dicit actus luxurie nec formalit nec eſſentialit. ſed
cauſalit ⁊ diſpoſitiue. homo em̃ pulchra habẽs veſtimẽta in ſingulis
membris bene diſpoſita citius inſtigat ad luxuriã. et mulieres in ta-
li potius delectant. quare ⁊ talem ſepius alliciũt. Etiã guloſitas diſ-
ponit ⁊ cauſat luxuriã. Juxta illud ꝯmune dcm̃. Luxuriat raro non
bene paſta caro Et ſic ꝑ oppoſitũ hõ crapuloſus ſepe ꝯmittit luxuriã

¶ Contumelioſo coitus appetitu ſanguineũ lucretij fi-
lium zenonis diſcipulũ omnis rhoma fleuit inuſitatũ.
Quia tam clariſſimis ortus natalibꝫ. quãtitatis procere
qualitatis ſanguinee. mire ſiquidẽ eloquentie. perſpica
cis ingenij: Sed q̄tidianis ⁊ vltra debitum natnre nup
tijs gaudebat. patre penã deferente patrimoniũ paren-
tumq; cenſus illicite cõſumebat. Cunctiſq; zelotipijs
imminebat. Aleis autẽ vacabat. ⁊ meretricum cellulis

ſemꝑ inhabitat.ꝓprio nõ deſtitutus pruritu.a parentib⁹
eiectus. ab amicis ⁊ ꝯſortib⁹ deſtitut⁹. Creditorib⁹ vn-
diq3 fatigat⁹.notis ⁊ ignotis furtũ ſtuduit aſſiſtere.a cru
cis anguſtijs creberrime a patre redẽptus ẽ. Ultimo cũ
parẽtis penuria redimi nõ potuit.eundẽ ad eum lachry
mis venire ꝯpellebat. oſculũq3 ab eo voce querula pete
bat. Pietatis aũt motione filij petitio patrẽ erexit. Erec
tiq3 naſum filius morſu acutiſſimo ſecuit dicẽs. Quare
a meis prauis erroribus incaſtigat⁹ euaſi. Ut q̇d magiſtri
mei documẽtis nõ obediui.ſocioſq3 meos ꝯtempſi. Fi-
lij patrẽ caſtigationi neceſſe ẽ indulgere.magiſtrũq3 mo
res diſcipulũ informare

Hic ꝑ exemplũ ꝯfirmat dc̃m ſuũ.ſcȝ ꝙ nullus exerceat actum libidi-
nis.dicẽs ſic. Tota ciuitas rhomana defleuit filiũ Lucretij. q̇ fuit ſã
guine⁹.ortus ex parentib⁹ nobilib⁹.⁊ habuit corp⁹ bene diſpoſitũ Et
erat facũdus ⁊ ingenioſus.nimis aũt inſiſtebat luxurie ꝯſumẽdo bo-
na parentũ ſuoꝝ cũ meretricib⁹ ⁊ taxillis illicite.ſic ꝙ tandẽ a ꝯſortio
ſuo deſtituebat.qñ ſcȝ ampli⁹ expẽdere nõ valebat.et q̊tidie vexabat
a creditorib⁹ ſuis.tandẽ vero nõ potens plura acq̇rere furari incepit.
immo pr̃ ſuus ipm̃ a patibulo ſepe redemit. Patre ꝟo eius totalit̃ de-
paupato ꝑ ipm̃.⁊ ꝯñter ipm̃ ampli⁹ redimere nõ poterat. Adduct⁹ tã
dem ad patibulũ. voce q̃rula oſculũ a pr̃e ſuo petebat. Et pr̃e eius ex
pietate moto paterna.oſculũq3 ꝓbente morſu acutiſſimo ſecuit eius na
ſum.in hec ꝓrumpens ꝟba Pater q̃re nõ correxiſti me tp̃e erroꝝ meoꝝ
puerilĩu.q̃re me nõ ꝑmiſiſti documẽtis magiſtri mei obedire.⁊ q̃re te
nõ ꝓhibente ſocios meos ꝯtempſi.q̃ſi dicat.hec oĩa mihi ꝓuenerũt ex
eo ꝙ nõ correxiſti me tp̃e determiato. Ad dandũ igit̃ alijs exemplũ vt
corrigãt filios exceſſiuos amputaui vob̃ naſum vr̃m. Subdit autor.
neceſſe eſt patrẽ intẽdere correctioni filioꝝ ſuoꝝ. et mgr̃m ſuos diſci-
pulos morib⁹ bonis informare ¶ Notandũ hic.ꝙ (vt ptȝ in textu) ne-
ceſſe eſt patrẽ intẽdere correctiõi filioꝝ ſuoꝝ. Rõ eſt.q2 (teſte pħo) nõ
parũ differt iuuenẽ ſic vel ſic aſſueſcere. Pueri em̃ ꝑ correctionẽ a ꝑuis
morib⁹ reuocati.quendã ſibi aſſumũt habitũ boni. Incorrecti ꝟo in vi
cia ſe declinãtes habitũ acq̇runt vicij. Qd̃ poeta attendẽs hortat̃ pr̃es
ad correctiões filioꝝ hoc mõ. Lucretij caſum pater horre.nõ ſine natũ
Incaſtigatũ.ſi non vis ꝑdere naſum

Diſciplina ſcholarium.

¶ Ecce q̄ꝫ meretricū deteſtabil' eſt incurſus. Eſt em̄ me
retrix nonaria. inferni ianua: via iniq̄tatꝫ. ſcorpionis ꝑ-
cuſſus. viſcariū ſceleris. puteꝰ interitꝰ. Et ſi qua eſt alteri
us luxurie ignominia. q̄libet alia grauior ſcelere deteri-
or. Interitꝰ aūt iacinctinꝰ cūctis ptꝫ ⁊ iouinus.

¶ Prius docuit autor figurā luxurie. hic ꝓſequēdo intentū docet fu-
ga meretricū dicēs ſic. Quāta mala ꝑueniūt de meretricū acceſſibꝫ. et
deſcribit meretricē ſic. Meretrix eſt nonaria. ianua inferni. via iniq̄ta-
tis. ſcorpionis ꝑcuſſio. viſcariū ſceleris. ⁊ puteus interitus Addit au
tor ꝙ ſi ſit aliq̄ alia ſpēs luxurie. que ſcꝫ nō eſt in coitu viri cū muliere
ſed ſolū in coitu viri cū viro. illa eſt deterior quolibet peccato. qd̄ ꝑ lux
uriam fieri poteſt. Subdit ꝙ nocumentū ꝑueniens ſcolaribꝫ a luxuria
(que in coitu ꝯſiſtit) ptꝫ de iacinctino ⁊ iouino viris prudētiſſimis. qui
potius volebāt mori q̄ꝫ vitio ꝑdicto succūbere ¶ Notādū eſt hic ꝑmo
ꝙ meretrix ꝓ tanto dr̄ nonaria. qꝛ antiq̄tus meretrix ꝯparere nō ꝑotu
it in loco cōi ante nonam horā Itē ꝯgrue meretrix dr̄ ianua inferni. qꝛ
ꝯuerſans cū meretribꝫ bona negligit oꝑa. ⁊ ideo talis ad infernū hꝫ in
clinatōem ꝑ eaſdem. Quare meretrix ꝯgrue dr̄ via ſiue ianua ducens
ad infernum Item dr̄ via iniq̄tatis. qꝛ nūq̄ꝫ ſuadet ad bonū. ſꝫ potius
ad mala q̄uis ꝑagenda ¶ Itē dr̄ ſcorpionis ꝑcuſſio Vn̄ ſcorpio dr̄ quod
daꝫ aīal ore lingens. ⁊ cauda venefica pūgens. pariformiter ⁊ meretrix
lingit. i. dulcia ꝓfert verba. q̄bus ſecū ꝯuerſantes decipiunt̄. Pūgit āt
cum cauda. qꝛ ducit hoīem ad multa ꝑicula. ſic ꝙ hō nedum ꝑ eā de-
ſtruit corpus. verūetiam ⁊ totā ſuā ꝯſumit ſubſtātiam. ⁊ cuꝫ h̄ amittit
honorē Itē ꝯgrue dr̄ puteus interitꝰ. qꝛ eſt fouea mortis. Vn̄ cū me-
retricibꝫ ꝯtinue ꝯuerſātes cadūt frequēter ad foueā mortis. nedū cor-
poralis. verūetiam ⁊ ꝑpetue ¶ Itē notandū ꝙ iacinctinꝰ ⁊ iouinus co-
gi nō poterāt ad actū luxurie. ymmo potius mori voluerūt. qd̄ intelli-
gi debꝫ de actu luxurie zodomitice. Item ſm̄ alios iacinctinꝰ ⁊ iouinꝰ
moriebant̄. quia nō coierūt. Vnde coitus quandoq̄ꝫ neceſſarius eſt vi
te. quia ſuperfluitates per ipſum remouentur

Qd immeſſatōibus aūt ⁊ ebrietatibus ſcd̄a ſpēs lu
xurie do tota permutatim cū predicta tanq̄ꝫ cā ad
cauſatum gaudet ſuſtineri. ꝓpter em̄ coitū fit ebrietas re
latiue. necnō ceterorum vitiorum genera

¶ Hic ꝓſequit̄ de ſcd̄a ſpē luxurie. ⁊ diuidit̄ hec ꝑs in tres. In ꝑma oñ
dit qūo ꝑma ⁊ ſcd̄a ſpēs luxurie hn̄t ſe ad inuicē correlatiue In ſcd̄a re
mouet qd̄dam dubiū ibi (vinū aūt modice ſūptum) In tercia facit ex

clamatõem ad ebrietatẽ ibi (que peſtis ↄſorte vinoſo) et dr ſic. Scđa ſpẽs luxurie cõſiſtens in diuerſis crapule generibꝫ gaudeat ꝑmutatiꝫ cũ ꝑma tanq̃ cã ad cauſatũ. qm̃ ebrietas fit relatiue ꝓpter coitũ. ⁊ etiã ꝓpter varioꝝ vitioꝝ genera ¶ Notandũ hic ꝙ cõmeſſatio dr vſus illicitus ⁊ immoderatꝰ ciboꝝ ⁊ potuũ ¶ Itẽ notandũ ꝙ ꝑma ⁊ ſcđa ſpecies luxurie ꝓ tanto dicũtur ſe habere ſicut cã ⁊ cauſatũ. qꝛ ebrietas eſt ꝓpter coitũ ⁊ econtra. Vñ dicit Symõ expoſitoꝛ ꝙ ↄmeſſatio maximũ inducit caloꝛẽ. Ille aũt caloꝛ diſſoluit materiã q̃ eſt in iuuenibꝫ. ſeu diſſoluit materiã quã inuenit. Et illa materia ſic diſſoluta emittit̃ ꝑ coitũ. ita ꝙ ebrietas eſt diſpoſitõ ad coitũ. vt cã ſe habẽs ad coitũ tanq̃ ad cauſatũ ¶ Itẽ notãdũ ꝙ duodecim ſtꝫ ſpẽs ebrietatis. vñꝰ Bis ſex creatis ſunt ſpẽs ebrietatis. Eſt vilis ꝑmus. ſapiẽs eſt alter opimꝰ Ternus grãde voꝛat. q̃rtus ſua crimina ploꝛat. Quintꝰ luxuriat. ſextus ꝑ oĩa iurat. Septimꝰ attẽdit. octauꝰ ſingula vendit. Nonꝰ nil celat. qđ hꝫ ſub coꝛde reuelat. Somnia denus amat. vndenꝰ turpia clamat Et cũ ſit plenus vomitũ facit duodenus. Vel ſic ꝑdicte ſpẽs aliis metris ↄtinẽtur. Ebrius atq̃ ſatur his ecce modis variat̃. Hic canit. hic plorat. hic eſt blaſphemus hic oꝛat. Hic eſt pacificus. h eſt nulliꝰ amicꝰ Hic ſaltat letus. hic eſt ſermone facetus. Hic loq̇ neſcit. hic ceſpitat. iſte pigreſcit. Hic eſt clamoſus. hic eſt verbis vitioſus. Diſputat hic ille currit ꝑ ↄputa ville Nũc deciũ iactat. ſociũ feriẽdoq̃ mactat Nũc ſeruit veneri. ſomno vult ipe teneri. Nũc vomit. nũc voꝛat. ſic bachi turba laboꝛat. Vñ dicit ipemet bachus iſta metra. Suꝫ deus atq̃ coloꝛ nam dũ ꝑ guttura coloꝛ. Mutatur doloꝛ. cedit a coꝛde doloꝛ. Vinum dat feſtum. frigus conuertit in eſtum. Letificat meſtum. miſerum quoq̃ reddit honeſtum. ⁊c̃.

¶ Vinũ aũt modice ſumptũ acuit ingeniũ. vel intellectui videt̃ ↄferre acumen. Nõ aũt modice ſumptũ rõeꝫ ꝑturbat. intellectũ ebetat. memoꝛiã eneruat. obliuionẽ immittit. erroꝛẽ infundit. ⁊ ignoꝛãtiã inducit. Ubi eñ ebrietas: ibi furoꝛ dñatur. vbi furoꝛ. ibi nulla ſapiẽtia. ſꝫ diſſipiẽtia ꝑuagat̃. De hmõi vero quotidiana nobis patent exẽpla. ⁊ virtutum decrementa

¶ Hic remouet quoddã dubiuꝫ. Diceret eñ aliquis an ne ſcolaris poſſet ſumere potum aliquẽ inebriatiuũ. Remouet dubiũ illud ⁊ dicit ꝙ ſcholaris poteſt ſumere vinum. qđ ſolet inebꝛiari dicens ſic (vinũ aũt modice ſumptũ acuit ingenium. ⁊ intellectui ↄfert acumen) Si vero ſumatur immoderate. cõfundit rõem. ebetat intellectum. eradicat memoꝛiam. inducit obliuionẽ. dat erroꝛem. ⁊ amminiſtrat ignoꝛãtiam

Subdit cãm dicẽs. vbi eñ eſt ebrietas ibi ꝯmotio aĩmi videtur habere dominiũ. Et vbi ꝯmotio animi. ibi nulla diſcretio. ſed potius regnat ibi ſtulticia. Cõcludit dicẽs (Quotidiana exẽpla hm̃oi ebrietatis ⁊ virtutũ damna patẽt) ꝑ qđ excuſat ſe de exẽplorum aſſignatõne

¶ Notãdũ hic ꝙ ea que in textu dicũtᷣ ſuꝑ recõmendatõe vini de bono vino ſunt interp̃tanda ⁊ ſubtili. Groſſum eñ vinũ ⁊ vile nocumẽtũ inducit intellectui ⁊ rõi. quocũqꝫ etiã ſumatᷣ mõ. vñ Vinũ ſubtile facit in ſene cor iuuenile. Sed vinũ vile dat cor iuuenile ſenile ¶ Itẽ notãdũ ꝙ vinũ ea de cã dr̃ acuere ingeniũ dũmõ modice ſumitᷣ. qr ꝟtualr̃ eſt calidũ. ⁊ exſiccat ſpũs ſubtiles ſeu vitales in hoĩe aperiens venas ꝑ quas mouẽtᷣ ſpũs. ⁊ ſpẽs intelligibiles ad intellectũ. vñ vinũ nõ requiritᷣ ꝓpter intellectũ Hm̃oi eñ ſingulis in hoĩbus eſt eq̃ ſubtilis. qr nõ ꝑmixtus ꝑmis q̃litatibus. ſed tñ reqritᷣ ꝓpter ſenſus ⁊ organa eiuſdẽ. q̃ poſſunt ſubtiliari. ¶ Item notanduꝫ ꝙ vinum immoderate ſumptum ea de cauſa dicitur eneruare memoriã. ⁊ intellectum ebetare. qr groſſi vapores ex vino immoderate ſumpto replent venas. ꝑ quas ſpecies intelligibiles deferri deberent ad memoriã. Vñ intellectus in ſua opatõne dependet a virtutibus inferioribus. cuiuſmodi ſunt fantaſia ⁊ virtus cogitatiua. ⁊ ille per immoderatam vini ſumptõnem impediuntur. et per conſequens intellectus in ſua operatione ¶ Item notanduꝫ ꝙ memoria reſidens in vltima capitis parte ſicca eſt reſeruans ſpecies reruꝫ ſenſibilium. Unde quando illa nimium humectatur per groſſos vapores cerebri humefactiuos ⁊ organorum ſenſitiuorum redditur homo obliuioſus ¶ Item ꝙ vinum immoderate ſumptum perturbat rationem. ⁊ ꝙ memoriam ebetat patet per ſimilitudinem platonicam. Unde plato aſſimilat humanum intellectum flamme viridium lignoruꝫ Talis enim eſt obſcura ⁊ lucens minime. Per rarefactionem vero viridium lignorum ⁊ deſiccationem. lucens fit ⁊ clara. Pari quidem modo intellectus humanus per nimiam potus ſumptionem confuſus efficitur et obſcurus. Comparat etiam idem plato intellectum hominis ſobrij flamme ſiccorum lignorum ⁊ rarefactorum. prout ex premiſſis ſufficienter poteſt colligi

¶ Que peſtis ꝯſorte vinoſo deterior eſt. qui ſi neq̃at ſtudere: ceteroſqꝫ gignaſijs corrodit inhiare: vel horrorẽ litis cõſonat. vel pugnis ceſus opẽ orat: O qualis ꝑmixtio ſtudentis ⁊ diſſolutio. Eijciat ergo tales ab integritate conſortij prudentũ diſcretio ordine irregreſſibili ⁊ tpe determinato. Hec autem ſpẽs ſecũda ꝑme quãdoqꝫ preambula eſt. poſterioris autem pediſſequa et appetitiua.

O quãtum erroꝛis immittit ebꝛietas in mentem. niſi freno ſobꝛietatis caſtigetur ad vnguem

¶ Hic facit exclamatõem ꝯtra ebꝛietatẽ dicẽs ſic (Que peſtis eſt deterioꝛ q̃ ſocius ebꝛius) Nã ſi ipẽmet non vult ſtudere. alios a ſtudijs impedit ⁊ ꝓuocat ad diſcoꝛdiã. Et ſi qñqȝ ꝑcutiat̃ pugnis ꝓpter ſuã ebꝛietatẽ. rogat alios vt ſibi aſſiſtant ſuã vindicando leſionẽ. O quãta triſticia generat̃ etiã ꝯſoꝛte ebꝛio. quilibet igit̃ prudẽs ſcholaris abſtinebit ſe. ãmouens eos a ꝯſoꝛtij integritate irregreſſibili oꝛdine ⁊ tẽpoꝛe determinato. Subdit ꝙ hec ſcđa ſpẽs luxurie qñqȝ p̃cedit p̓mã. ſicut cã cauſatũ. ⁊ quãdoqȝ ſequit̃ terciã. Tũc exclamando đt (O quãtuȝ erroꝛis immittit ebꝛietas. niſi freno ſobꝛietatis ad plenũ coꝛrigatur)

¶ Notandũ ꝙ ſobꝛietas maxime eſt deſideranda. vñ Sobꝛietas flos eſt ſua merces optima dos eſt. Et ꝑ ꝯñs ebꝛietas eſt maxime fugienda vñ Ebꝛietas frãgit quicq̇d ſapiẽtia tãgit Vñ dicit Symon expoſitoꝛ in actibus Alexãdri magni ꝙ ei⁹ natura fuit de facili inebꝛiabil' Quo eñ tp̃e cũ inebꝛiatus fuerat incepit ludere cũ quodã ſuoꝝ militũ in ludo ſcacoꝝ. ⁊ miles eũ ſupauit. ita ꝙ multa fuerat lucratus. Et dixit tãdem ad regem. Dñe ego matto vos. vñ rex valde ꝯmotus fuit. ⁊ dixit Quõ poſſes eũ ſupare quẽ tot⁹ mũdus neq̇t ſupare. ⁊ nimio furoꝛe militẽ illũ p̃cepit ſuſpendi. Tũc dixit miles. dñe rex ego appello. Tũc rex magis fuit ꝯmotus ⁊ dixit. ſi tu appellas tũc maioꝛẽ ſcis iudicẽ. cuȝ tamen nullus ſit maioꝛ me. Cũ aũt miles deberet ſuſpẽdi dixit iteꝝ. domine rex ego appello Dixit vero rex. ad quẽ appellas Miles dixit. domine ego appello ab alexã dro ebꝛio ad alexã drum nõ ebꝛiũ. Tunc rex fuit motus alia rõe. ⁊ ſibi inducias vſqȝ ad craſtinũ diẽ dedit. tunc ſequẽti die venit miles ad regem. Et q2 paſſiões fuerũt ſedate in rege ipſe inſpexit militis ſapiẽtiam. ⁊ ꝑmiſit eũ viuere Vñ manifeſtũ eſt ꝙ hõ ſobꝛius nobilioꝛ eſt ebꝛio ¶ Item notandũ ꝙ caſtigare ad vnguẽ eſt ꝑfecte intrinſece ſeu vltimate caſtigare. ſicut faciũt lapicide volẽtes bñ lapides planare iudicant ꝑ vnguẽ. ⁊ ꝑ hoc videt̃ vtrũ ſit ibi aliqua toꝛtuoſitas vel nõ. Et ꝯſimiliter in ꝓpoſito eſt faciendũ ¶ Itẽ notanduȝ ꝙ ebꝛietas multipl'r p̃t remediari. Primo ꝑ ſomnuȝ. qm̃ ſc̃m naturales optimũ eſt ebꝛijs remediũ vt doꝛmiant. Sic eñ ſupfluitates potius cõſumunt. in ſõno eñ bona celebrat̃ digeſtio. Scđo ꝑ comeſtionẽ. ſ. modicum comedẽdo in quod agit pot⁹. Tercõ ponendo teſticulos ebꝛij ad aquam frigidam ⁊c̃.

Tercia vero ſpẽs luxurie eſt ꝯcupiſcẽtia. que oꝛnatibus inhiat. potentumqȝ ꝓgenici maritata conſiſtit: Quibꝫ paupꝛtatis tuta facultas cedit. licet inuita.

¶ Expedito de duabus ſpeciebus luxurie. hic pꝛoſequit̃ de tercia Et diuidit̃ hec pars in tres. pꝛimo eñ oſtendit que ſit tercia ſpecies luxu-

rie. Scđo p̱ ſuas ꝓprietates eam notificat ibi (hec aūt vestium) Tercō declarat eam p̱ exempla ibi (cū quodam) Et dicit p̄mo ſic. tercia ſpecies luxurie ꝯſiſtit in ꝯcupiſcētia. que intendit ornatū vestium. ⁊ eſt cōiuncta ꝓgeniei potentū ⁊ diuitibꝫ. paupibus aūt eſt aliena. licȝ pauperes ſint inuiti. Unde nō vult Boetius aliud in p̄nti littera niſi ꝙ tercia ſpēs luxurie conſiſtat in ornatu veſtimentoꝝ. ¶ Notandū hic ꝙ tercia ſpēs luxurie magnū facit impedimētū ꝓficere volētibus in ſciētijs Sūt eñ intendētes quicūqȝ ſp̄ affectāt veſtiū diuerſitatē ⁊ ornatū cauſa placēdi populo. Uolētes aūt habere ꝯgnitōnem veritatis. deſtruere debēt oēs delectatōes ſeculares. ſiue etiā ſint in cibarijs. ſiue in veſtium ornatu. ſiue in coitu. vt dicit p̄hs in libro de pomo

Hec aūt ſpecies gaudet veſtium frequēti variatōne. Earumqȝ in ſigillatōne mēbratim pectinis beneficio ceſariem polire: ⁊ calamiſtri tortuoſitate florumqȝ diuerſitate ſertatim laſciuire: faciem fuco perfundere. Nouaculeqȝ frrquenti caſtigatōni inhiare. ſinuȝ aromatibus implere. gemmatiſqȝ colla monilibus ornare. pthorumqȝ cingulis ventrē caſtigatum plebi oſtendere. roſtratis tabulatiſqȝ calceis (vt regina) incedere. collo elato. gutture inflato. mutulato ſupcilio. oculo impudico. faſtidioſqȝ inceſſu ſemicircularis ꝓcedere gaudet. Raris aūt paruqȝ modeſtis ſermonibus āpullare. appoſitiſqȝ cibarijs oīa faſtidire. litibꝫ ſeruiētes ꝓbris. affines ignotoſqȝ cruciatibꝫ affligere: Ultimo raroqȝ ſcolis intereē parū prodeſſe primo eiſdemqȝ ābeē feſtinat. O qualis ⁊ quanta vitiorum eſt commixtio

¶ Hic notificat terciā ſpeciē luxurie p̱ ſuas ꝓprietates dicēs ꝙ gaudet frequēti variatōe veſtiū. ⁊ earū ſigillatōe de mēbro ad mēbrum. gaudȝ etiā ornare crines pectine ⁊ calamiſtro. gaudet etiā faciē pfundere fuco gaudet etiā floꝝ diuerſitate. gaudet etiā ꝯtinua raſura. gaudet etiā diuerſis moribꝫ ⁊ cingulis pthorum. ⁊ gaudet veſtiū ptes ſpēbꝫ odoriferꝭ adimplere. Solet etiā incedere collo monilibꝫ ornato. gaudet etiā incedere calceis roſtratꝭ ad modū regine. ⁊ incedere collo elato. gutture infla

to.ſupcilio mutulato.oculo impudico.gaudet etiã incedere ſemicircu lariter.⁊ ſolet ſeruiẽtibus loq̇ ꝓterue.ſolet vexare vicinos ꝟbis contu meliosis. Et addit ꝙ hec ſpẽs multũ nociua eſt ad doctrinã .Inhian tes eñ iſti ſpẽi raro ſolent eẽ in ſcolis.ſed potius fugiũt a ſcolis. Tũc fa cit exclamatõem cõtra iſtam ſpẽm ⁊ dr.O qualis ⁊ quanta eſt ꝑmixtio vicioꝝ contingens ex ornatu veſtium

Cum quondã me athenis diſcendi cã recepiſſem Ganimedẽ dictatoris filiũ in omnibꝫ p̃dictis laborantẽ in ſpeẋi.qui qñqꝫ pedulis limbatis.⁊ qñqꝫ caligis maculatis.per horamqꝫ cedrinis tibijs elatꝰ nudus ꝓceſſit. Ariopagumqꝫ (vt ſꝑ ſtomachatus) impetijt Cauteqꝫ ſepiſſime me ꝓuidi.ne mihi iſurgeret.qꝛ alienigena erã. Quid plura dicã.deuenit in tantã (licet inuitus) inopiã.ꝙ ea q̃ ꝑus faſtidiendo ꝯtempſit.mẽdicus corrogãdo ꝯpoſuit fortune meatu ꝑmutato: Sꝫ hec hactenꝰ dcã ſufficiant

Hic declarat terciã ſpẽm luxurie ꝑ exẽplum dicẽs ſic. Cũ tꝑe q̊dam tranſtuliſſem me athenis cauſa ſtudij. vidi quẽdã (q̇ vocabat̃ ganimedes) laborantẽ omnibꝫ p̃dictis ꝯditõnibus tercie ſpẽi luxurie. Ipe eñ qñqꝫ inceſſit calceis limbatis.⁊ qñqꝫ caligis maculatis .⁊ tibijs cedrinis.aliqñ nudus ꝓpter veſtiũ breuitatẽ incedere videbatur.vt videret̃ lõgas habere tibias diuerſimode ornatas.⁊ dũ intrauit ariopagũ habuit ſe tanq̃ ſaturatus extenſo ⁊ irato aĩo ꝓcedendo. notos ⁊ ignotos vilipendendo. Ego igit̃ (qꝛ alienigena erã) cauebã mihi a ſua ſocietate ne mihi inſurgeret. Subdit ſic dicẽs. Quid plura dicã de iſto ganimede.poſtq̃ ipſe cõtinuauit ſic p̃dicta ꝑ aliquod tp̃s.ad tantam paupertatem deuenit ꝓpter ſuas dilapidationes.ꝙ ea que prius contempſit poſt ſociatim mendicus rogitabat fortune meatu permutato. Cõſeq̄nter Boetius ſe excuſat dicens has ſufficere conditiones pro exemplis Cum ipſe in principio preſentis libri promiſerat ſe proceſſurum ſub breuiloquio.

Cum autem diſcipulus ad perfectionem tendere teneatur effectiuam perfectionis cauſam vtpote continuitatis conſtantiam prout facultas ſuppetit mẽti dinoſcatur imprimere

Diſciplina ſcholariū.

¶ Expeditis tribus impedimentis determinate ſubiectionis diſci pulorum. videlicet. diſcolia. violentia. et luxuria. proſequitur Boeti us de quarto. ſcilicet inconſtantia. Et diuiditur hec pars in duas In prima parte docet autor inconſtantiam a ſcolaribus vitandam. In ſe cunda ponit naturam inconſtantie. ibi (quid in dilectionis opuſculo). Et tercio ponit exemplum de inconſtantia. ibi (cum in gignaſijs) di cens primo ſic. Diſcipulus perfectum volens facere proceſſum in ſci entia. et clericus fieri volens perfectus debet eſſe conſtans. ſcilicȝ tā diu vnā diſcēdo ſciētiā donec funditus eam intellexit

¶ Eſt hic notandum ꝙ autor congrue dicit. cum diſcipulus teneat ad perfectionem tendere effectiuam. Dicit enim propheta. ve vobis qui de numero beſtiarum eſtis computati. hoc relinquens diuinum. qđ eſt in vobis. ſcilicet ſcientiam.

¶ Quid in dilectionis opuſculo lucidius conſtantia. Quid inconſtantia nequius. prima parit. ſecunda parta diſſoluit. prima procedit. ſecunda retrocedit. ꝑma colli git. ſecunda collecta diſpergit

¶ Hic autor oſtendit naturam inconſtantie dicens. Quid clarius et lucidius conſtantia in opere dilectionis. ymmo a ſcolare quolibȝ eſt ſumme attendenda. et per oppoſitum inconſtantia eſt maxime vitanda Conſtantia enim facit ſcolarem intelligentem. inconſtantia vero facit eum prius ſcitorum obliuiſci. Item conſtantia facit proceſſum in ſcien tia. inconſtantia vero retroceſſum facit et obliuionem in eadem. Iteȝ cō ſtantia colligit fructum ſcientie. inconſtantia vero diſpergit eundem.

¶ Item eſt hic in propoſito notandum ꝙ inconſtantia digne et con grue ponitur impedimentum determinate ſubiectionis diſcipuli. quo niam vt ſupra patuit. diſcipuli ſubiectio conſiſtit in tribus. videlicȝ at tentione. beniuolentia. et docilitate. Inconſtans autem ſcholaris nec at tentus eſt ad audiendum. nec docilis ad intelligenduȝ. nec beniuolus ad retinendum. Quare per inconſtantiam determinata diſcipuli ſub iectio impeditur. Unde conſtantia vt hic accipitur eſt ſtudij inchoa ti plena adeptio. et inconſtantia eſt ſtudij inchoati corruptio vl' preter miſſio. et alterius alicuius proſecutio

¶ Cum gignaſijs inſudare decreuiſſemus. magiſtatus quoqȝ vicem obtinere dignum duximus filiū incōſtātie vel (vt verius dicā) ipſaȝ incōſtātiā fortuna noſtris aſſig nabat preceptis imbuendū. Qui ſatiricis inbiabat atra

Boetius de

mētis menſurnus hiſtoriographis p̱ ſepe diurnus elegi
acis animus. rōe vero diſſerendi areſtotel' lamētabat̄ no
cturnus editōibꝫ philoſophicis duodecim tabularū cō
pilatōibꝫ quaſi inſtātane⁹ omnibꝫ ſiquidē in breui extite
rat faſtiditus. Si vero libellorꝫ inſpectioni eorꝫ ſcriptu
re aliqñ indulciſſet q̄ꝫ plures p̱ horā incepiſſet. nulliꝗꝫ li
cet breuiſſimo manus imponeret pficiētes. Tādem mer
catorū incepit inſtare nauigio. primo vero noctis ſpa
cio in nauſee hiatu ſentina cogente ꝓuocatus. ⁊ demū pō
ti inundātis inſultu pterrit⁹. ortulanus eē cupiebat. De
ficiente vero legumine militie ſe trāſtulit exercitui. Vi
ſis autem hoſtium incurſibus fuge p̄m⁹ terga ꝯmenda
bat Crathoniſꝗꝫ ſtudijs tutius inhiabat. cui⁹ ſemicircu
li capacitas multis formidabatur queſtionibus. ſuperi
orls vero circuli latitudo formata zodiaci planicie drag
mis arriſit ſeptem plicibus

¶ Hic ponit Boeti⁹ exēplū de incōſtātia dicēs ſic. cū decreuiſſemus inſudare ſtudijs cā acq̄rendi ſcias. poſtq̄ꝫ adeptus fuerā magiſteriū direxit ad me fortuna quēdā ſcolarē imbuēdū. q̄ nimiā ꝓpter ſui incon-ſtātiā pficere nō valuit. Vñ ſcolaris ille p̱ menſem ſtuduit carmina ſatirica. p̱ diē hiſtorias. p̱ annū libros elegiacos. ⁊ lamētabat̄ de libꝛ Areſto. de mō arguēdi tractantibꝫ. p̱ ſpaciū vnius noctis ſcire nitebat̄ omnes libros logicales Areſto. q̄ſi p̱ tp̄s inſtātaneū ſtuduit ꝯpilatōes duodecī tabularꝫ. in quibꝫ ſcripte erāt leges rhomanorꝫ. de quibꝫ oibus fuit breuiter attediatus. ⁊ ſi p̱ horā ſe ꝯmendaſſet multos īcepiſſet libros nullū tñ licꝫ breuiſſimū finiuiſſet. tandē voluit eē mercator. ⁊ inſiſtebat nauigio marino ꝓ marcācia exercēda. p̄ma ꝗ̄o nocte ad nauſeā ꝓuocat⁹ ꝓpter imūdicies nauales Et poſtea timēs ſubmergi ortulan⁹ fieri volebat. legumine autem deficiente. tranſtulit ſe ad militiam. Viſis autem hoſtium incurſibus primo cepit fugam. Et tunc voluit viceuerſa ſe ſtudijs applicare. ⁊ applicuit ſe ſtudijs crathonis. ibi enim erat magis tutus. voluitꝗꝫ ſtudere difficiles queſtiones ſcriptas in ſede cra-

thonis rotũda ad modũ ſemicirculi multꝫ depicta q̃ſtionibꝫ. Latitu⸗
do eм̃ ſupioris ſemicirculi ad modũ zodaici diſpoſita ꝯtinebat in ſua
ſupficie ſeptẽ q̃ſtiones Et in ſcđo circulo ſedis eiuſdẽ nouẽ ſcripte erãt
queſtiones. que ſm ordinẽ in textu oм̃es patebunt

**¶ Prima vero trãlis ꝓtractio q̃ſiuit. vtꝶ empyrei celi do
miatio aliq̃ terreitatꝫ natura ꝑticipe poſſet obfuſcari.**

¶ Hic boetius enũerat q̃ſtiones ſcꝑtas in ſede chratonis. ꝛ pmo ſeptẽ
in ſupiori circulo deſcꝑtas. ſcđo nouẽ i medio circulo deſcꝑtas. ibi Ul
tima ſemicirculi. ¶ Prima igit̃ queſtio ẽ hec An dñatio celi empyrei
terreitatis ꝑticipe natura poſſit obfuſcari. Iſta q̃ſtio pōt vnoº reſolui.
An deus dñator celi empyrei terrenã naturã videlicet hũanã abſq̧ di
uine nature inhitatione poſſit aſſuẽre Et ſm hũc intellcм̃ rñdet ꝯmẽ
tator. ꝙ naturalit̃ nequaq̃. poſſibiliꝰ eм̃ eſſet hoĩem fieri aſinũ. q̃ȝ deũ
fieri hoĩem. niſi miraculoſe. Sed ſm veritatẽ ꝛ fidem dōm eſt. ex quo
deus eſt oĩpotens oĩa ei ſunt poſſibilia. que ſue nō derogant poten⸗
tie. Sed naturam diuinam ꝛ hũanam vniri nullatenus derogauit ſue
potentie. Ratio qꝛ nihil aliud eſt diuinã naturam vniri hũane natu⸗
re in vnitate ſuppoſiti. q̃ȝ diuinaꝫ ꝑſonam (que ab eterno fuit) hypoſta
ſis reſpectu diuine nature. eſſe hypoſtaſim reſpectu hũane nature crea⸗
te in tẽpore. Hoc autẽ non eſt indicibile vl' impotens. quia ꝑ hoc circa
diuinam ꝑſonaꝫ nulla ponitur ignobilitas. licet eм̃ deus ſit ſumme bo
nus ꝛ fuit ab eterno. in nullo derogatur bonitati eius. qм̃ eſt cauſa bo⸗
nitatis create in tꝑe. licet hec bonitas ſit longe inferior bonitate increa⸗
ta. Sic cōformiter cuꝫ perſona filij ſit hypoſtaſis increata ab eterno in
nullo derogatur. ſi ſit hypoſtaſis increata in tꝑe abſq̧ mutatione. Uel
ſicut deus de nō creãte fit creans nulla mutatione facta in ſe. ſed i crea
tura. ſic ꝑſona que nō erat hypoſtaſis hũane nature facta ẽ hypoſtaſis
eius nulla mutatione facta in ſe. ſed ſolũmodo in natura aſſumpta. ſicꝫ
eм̃ deus eſt in oĩbus creaturis al' ſq̧ dependentia ad eas. q̃nimo crea
ture dependent ab ipõ. ſic etiã cuꝫ deus eſt in natura rõnali per vnionẽ
hypotaſticã non depẽdet ꝛ habet ſubſtãtificari in hypoſtaſi diuina. er
go hoc mō theologice queſtionẽ primã intelligẽdo ex dictis patet reſpõ
ſio ¶ Aliter poteſt intelligi ſeu proponi hec eadeꝫ queſtio. ꝓut eſt phiſi
ce ꝯſiderationis. Utꝶ ſcꝫ intellectus diuinus ex eo ꝙ intelligit iſta in⸗
feriora ignobilitetur. queſtio eм̃ rõnabileꝫ habet cãm. quia areſtote⸗
les habet in de aĩa. ꝙ dum aĩa agit circa vilia vileſcit. ſed ſm ꝙ opera
tur circa ſublimia extollitur. Quia igitur actus aĩe circa vilia facit
eam vileſcere. ꝛ actus aĩe circa ſublimia (que ſtꝫ ſpeculatōis ſubtilis)
facit eam extolli. Ideo rõnabiliter querit̃. an hoc circa actiones dei cō⸗
tingat. cuius actio ſup oĩa extenditur. ¶ Ad qđ dicẽduꝫ. ꝙ diuinus
intellectus ex ſpẽbus intelligibilibꝰ nec nobilitat̃ nec ignobilitat̃. Ra
tio quia diuinus intellectus oĩa tã nobilia q̃ȝ ignobilia non ſm ſuas
ſpẽs. ſed ſm propriã eſſentiã intuetur Uidet eм̃ diuinus intellcũs om

nia ⁊ ſe ⁊ alia a ſe ꝑ ꝓpꝛã eſſentiã. Non ſic eſt de intellectu angelico et
humano Intelligentia ſcit ſe ꝑ ꝓpꝛiã eſſentiam. alia vero a ſe ꝑ ſpẽs.
non q̃dem acquiſitas. Non igiꝰ offuſcatur intellcꝰ diuinus actionibꝰ
vel cognitionibꝰ. licet extẽdatur ꝑ oĩa quadã ſpirituali extẽſione. nul-
li tamẽ cõmiſcetur tanq̃ʒ eſſentia vel pars eſſentie rei ¶ Notandũ circa
hoc qḋ diciꝰ (celi empyrei) ꝙ ſm theologos tota coꝛꝑalis machina cõ-
ſiſtit in duobus. videlicet in natura celeſti. ⁊ in natura elemẽtari. Ce-
leſtis diſtinguitur in tres celos ꝑncipales. ſcʒ in empyreũ. criſtallinum
et firmamẽtum Infra firmamẽtuʒ quod eſt celuʒ ſtellatuʒ ꝯtinenꝰ ſep
tem oꝛbes ſeptem planetaꝝ. qui ſunt Saturnus Jupiter Mars. Sol
Venus Marcurius. ⁊ Luna Iſtoꝝ oꝛbiuʒ natura ẽ ꝙ om̃es mouẽ-
tur. excepto celo empyreo qḋ eſt quietuʒ. Sed natura elemẽtaris in q̃t-
tuoꝛ ſperas ꝑncipales diuiditur. ſ. ignis. aeris. aque. ⁊ terre Spera ig-
nis habet tria interſticia. ſupꝛemũ vocatur igneuʒ. mediuʒ ac infimuʒ
vocatur olimphũ Similiter aer tria habet interſticia. ſupꝛemũ voca-
tur ethereũ. mediuʒ ac infimũ vocatur aereũ In ſupꝛemo ẽ caloꝛ ⁊ lux
ꝓpter ſolis ꝓpinq̃tateʒ Et ſiliter in infimo. ꝓpter radioꝝ de ter
ra reꝑcuſſionẽ. Sed in medio interſticio ad qḋ reꝑcuſſio radioꝝ pertin
gere nõ põt eſt frigiditas ⁊ obſcuritas. in quo demones dicũtur habi-
tare detenſi in hũc calinoſuʒ aerem. ¶ Item notãduʒ. ad hoc qḋ diciꝰ
participe. ꝙ ſummũ bonũ a nulla creatura foꝛmaliter ꝑticipari poteſt.
ſed bene ſm aliquã ſimilitudinẽ. nõ tamẽ ſm ſil'itudineʒ generꝭ vł ſpe-
ciei ꝓpinque. qm̃ ip̃m ſummũ bonũ eſt ſpeciei. ad quaʒ nulla creatura
põt attingere. ſed ſm ſil'itudinẽ ꝓpoꝛcionis nature pñt eſſe ꝑticipes pri-
mi boni. qꝛ iſta bona ſcḋaria leges habẽt imitatas a natura. ĩ q̃bus ſtꝫ
pꝛecepta ꝓpoꝛcionata. ⁊ ſm ſil'itudinẽ ꝓpoꝛcionis ſimilia. Ex notatis
patet duplex intellectus queſtionis

¶ Secũdo vtruʒ ſpirituũ vitalis ſeruitus terrene fecis
ambitu queat nature ſubſidio denigrari

¶ Scḋa queſtio ſedi crathonis in latitudine ſupꝛioꝛis circuli inſignita
eſt hec. Vtꝝ ſpirituũ vitalis ſeruitus terrene fecis ambitu queat natu
re ſubſidio denigrari. Hec queſtio dupliciter põt intelligi. Uno mõ
ſic. an intelligẽtie ⁊ demones coꝛꝑa poſſunt aſſumere. Secũdo ſic intel-
ligi põt. an anime hũane ex ꝯiunctione eaꝝ cum coꝛꝑe obumbꝛẽtur Pe
nes ꝑmuʒ intellectũ queſtionis dicendũ eſt. ꝙ intelligẽtia ſeu angelus
nõ poteſt ſibi aſſumere coꝛpus. ſic ꝙ coꝛpus ſit ꝑncipiuʒ materiale. ange
lus vero foꝛmale. Ratio qꝛ illud eſt impoſſibile quo poſito ſeq̃tur im-
poſſibile. (vt patet ex pꝛimo pꝛioꝝ. ſed angelus habet naturam ꝑfectã
etiam eſt plenus ſpẽbus intelligibilibꝰ. Si autẽ hoc modo coꝛpus hu-
manuʒ acciperet. tũc ignoꝛans imꝑfectuſq̃ʒ ꝑficeretur. ſicut ⁊ homo in
pꝛincipio natiuitatꝭ. ſed hoc eſt falſuʒ ⁊ impoſſibile. ergo ⁊ illud ex quo

ſequitur ¶ Secūdo dicendū. ꝙ angelus nō poteſt ſuſcipe corpus hūa/
num. ſic ꝙ ex angelo ⁊ corpore humano fiat vnum ſuppoſituʒ ¶ Ratō
eſt. quia ea que differūt plus ꝗ̄ genere in vna ſpecie cōuenire ⁊ confor/
mari nō poſſunt. Sed angelus ⁊ homo plus ꝗ̄ gene. e differūt. quia an
gelus eſt incorꝑabilis ⁊ incorruptibilis. homo ꝟo corruptibilis. Cor
ruptibile vero ⁊ incorruptibile plus ꝗ̄ genere differūt. ergo ⁊ cetera.
Sed ſi intelligatur angeluʒ ſuſcipere corpus humanū ad ſuū officiuʒ
explendū. illo autē expleto corpus derelinquēdo Sic quidē poteſt ſuſ/
cipere corpus ¶ Ad hoc poteſt primo aſſignari talis ratio. finis ſuppo
nit ea que ſunt ad finem ordinata. Angelus autē eſt nomē officij. Vn/
de Gabriel fuit miſſus ad virgineʒ mariam ſalutanduʒ dicens. Aue
gratia plena dn̄s tecum. Et ſimilit angelus thobiam viſitauit. eumq̄ʒ
in terram medoꝝ deportauit. quod facere nō potuiſſet niſi corpus hu/
manū aſſumpſiſſet Hymaginăduʒ igitur eſt. quia ſicut ſe habet cyro
theca ad manū ratōne frigoris remouendi. ſic angelus ad corpus ali/
quod officiuʒ exercendo. ſed manus eſt abilis cyrothecā induere in fri
goris expulſionē. frigoreq̄ʒ remoto cyrothecā exuere. Sic ⁊ angelus ra/
tione officij poteſt corpus induere. illo autē expleto iterato corpus exue/
re ¶ Quo ad ſecūduʒ queſtionis intellectuʒ diſſenſio ē inter ꝑhos pre
cipue inter platonem ⁊ areſtotelē. Vult eīn plato animā humanaʒ an
te corporis ingreſſum eſſe diſpoſitā in cōparibus ſtellis. ⁊ ſcire oīa. in
ibiq̄ʒ tanq̄ʒ in proprijs domicilijs reſidere. ⁊ virtutibus relucere. hūa/
no autē corpori infuſa inclinata ē crathere lacteo. videlicet dulcedine
carnis. ⁊ exinde oblita totiſtus celeis armonie quā viderat in cōpari/
bus ſtellis. ſcʒ omniū virtutuʒ ⁊ ſcientiaꝝ Sed ꝑ ſtudiuʒ ⁊ aſſuefactō
nem ōnia recolli gere. ⁊ ad actum oīm ꝑtingere. Unde ſicut lapis pre/
cioſus luto inuolutus nihil exercet naturalis bonitatis. ſed cuʒ abſter/
gitur ab eo impuruʒ. tūc micat puritas naturalis. ſic vult animā ꝑ ſtu
dium neq̄ʒ exercitiū vel aſſuefactionē virtutes aut ſcientias de nouo ac
quirere. ſed potius impedimēta remouere. ¶ Contra hoc dicit Are/
ſtoteles tercio de anima. Anima in ꝑncipio ſue creationis eſt quaſi ta/
bula raſa non depicta. ſed virtutibus ⁊ ſcientijs depingibilis. Ad hoc
etiam videtur eſſe Auguſtinus in ſuo libro de ſpiritu ⁊ anima dicens.
ꝙ anima creando corꝑi infunditur ⁊ infundendo creatur. ¶ Reſpon/
denduʒ igitur eſt ⁊ teneuduʒ cum Areſtotele. ꝙ anima non habuit ali/
quod eſſe ante corporis cōiunctionem. indiget tamen corpore quo ad
ſui inceptionē. licet nō quo ad eius ꝑmanentiaʒ Exemplū volens trā/
ſire mare indiget naui. Sed poſtq̄ʒ mare ꝑtranſiuit. in ſuo eſſe ꝑmane/
re ac ſubſiſtere pōt naui corrupta. Sic corꝑe corrupto. nō oportet ꝙ a/
nima corrūpatur Nec illud eſt intelligendū ſicut pictagoras intellexit
videlicet qꝫ ſicut nauta vnus multas poteſt intrare naues. ꝙ ſic ani/
ma vna multa poteſt intrare corpora migrando de corpore in corpus.
Sed corpore (cui anima vnita fuit) corrupto non quidē aliud corpus

ingreditur.ſed in ꝓprio eſſe ſubſiſtit incorrupta Eſt eñ aïa in orizon/
te duoꝝ mūdoꝝ.ſ.eternitatis ⁊ tpis. Eternitas ꝗdem a pte poſt:quia
incorruptibilis finem nō habens durationis. Ad hoc eſt areſto.ſcd̄o
de aïa dicens. Sepatur aūt hoc ab hoc.ſ. aïa a corpe.tanꝗ perpetuū a
corruptibili. Anima igitur ṗmo corpi infuſa eſt in potētia ad intelligi
bilia Et ꝓpter nimiam corpis ruditatē ſeu ineptitudinē ac impfcōez
ſtatim intelligere nō poteſt. Sed quāto magis ⁊ magis corpus pficit.
tanto vis cognoſcēdi anime plus ⁊ plus maioratur

Tertio an iudaice terne diuiſioni poloꝝ.an areſtote/lice ſimplici acquieſcendū ſit pticioni

Tercia queſtio. Utꝝ tm̄ vnū ſit celuz ſicut voluit areſtoteles.an ſtꝫ
tres.ſicut iudei ⁊ egiptij volunt. Poſuit eñ areſto. vnū celum videlicet
ſtellatū.ſeptem ſperaꝝ celeſtiū ipoꝝ ſeptem planetaꝝ ꝯtentiuū. Judei
aūt ⁊ egiptij triplex celuz poſuere. videlicet ſtellatū quod ē ſtellaꝝ con/
tentiuū Et criſtallinū nō quidē ab humiditate.ſed a pſpicuitate. Et
empyreū.i.igneū nō ignee ⁊ ardentꝫ nature.ſed reſplendētis ad modū
ignis. Theologi vero diuiſioni iudaice ꝯſentiūt Quartū celuz quietū
et imobile addentes. Jn quo thronus veri ſalomonis imobiliter con/
tinetur Nam ad thronū veri ſalomonis ꝑ ꝗndecim gradus aſcēditur.
Primus ē terre.ſcd̄us aque. tercius aeris.ꝗrtus ignis.ꝗntus lune.ſex/
tus mercurij.ſeptimus veneris.octauus ſolis.nonus martis.decimus
iouis. vndecimus ſaturni. duodecimꝰ celum ſtellatū tredecimꝰ celuz
criſtallinū.ꝗrtuſdecimus celuz empyreū. Sup quo celeſtis curia.

Notādūz hic.ꝙ celuz a beato Thoma ſic deſcribit. Celuz eſt cor/
pus ṗmuz natura ſimpliciſſimū.incorruptibilitate ſolidiſſimū.quāti/
tate maximū.ꝗlitate luciduz.dyaphoneitate pſpicuū.materia puriſſi
muz.figura ſpericū.locali ſitu ſupmum ꝗplitudine creaturaꝝ oīm in
ſe ꝯtentiuū Jſte propetates tā celo empyreo ꝗꝫ ṗmo mobili ꝯueniunt.
Sed pter hec celuz empyreū eſt beatoꝝ ſpirituū habitaculū. ⁊ ſpēalit
ſedes dei nūcupatū Sed ṗmo mobili ſpēaliter ꝯuenit ꝙ eſt motu velo
ciſſimū. ⁊ in hec inferiora ꝟtutis influxiuū Uoluit igit areſto. mūdum
ſenſibilē termīari ad firmamētuz. ita ꝙ vltima ſperaꝝ ē ſpera ſtellaꝝ
fixaꝝ. Uñ dici pōt ſm eundē. ꝙ nō eſt niſi vnū celuz. ꝗuis diuerſi ſtꝫ
orbes Sūt aūt octo orbes ſeu ſpere celeſtes ſm areſto. vt ptꝫ in his ꝟſi
bus. Octo ſunt ſpere ꝗs ſic poteris repire Celuz ſtellatū. ſaturnus iu/
piter ⁊ mars Sol venus hinc ſeꝗtur mercurius. vltima luna.

Quarto iudaice.an termini ex ipis ſint. vel in ipis an qōlibet ſigillatim Et ſi areſtotelice cuz ptes totus locali ter moueātur. quare non totum.

Quarta ꝗſtio incidēs ex tercia eſt. Dato ꝙ tres ſtꝫ celi ſicut iudai/
ca vult opinio. An igitur ſtꝫ cōtinui aut ꝯtigui. Sūt eñ ꝯtinua quoꝝ

vltima ſtꝫ ſimul.id eſt nõ diſtãt. Sꝫ ꝯtigua ſunt quoꝝ vltima ſtꝫ ſimul
nõ tñ faciũt vnũ ſicut ꝯtinua. Exẽplũ pͥmi ſicut cutis ⁊ caro. Exem
plũ ſcḋi ſicut cutꝫ ⁊ camiſia. Si ꝯſentiamꝰ areſto. ponẽti vnũ celũ. tũc
alia emergit q̃ſtio. videlꝫ ex q̃ ꝑtes celi mouet̃ localr̃. ⁊ ipm totũ celũ lo
calr̃ moueat̃. tenendo opinionẽ iudaicã dici pt. ꝙ illi celi ſtꝫ ꝯtigui. non
aũt ꝯtinui. Dicit tñ cõmentator de h̾ ponere ſolutõem fore ridiculo-
ſũ. Et cũ ibidem ꝑuenerit celoſqꝫ inſpexerit ſolutõem dubij ſeu queſti
onis poſituꝝ. Sic quo ad ſcḋam dubij ꝑtẽ. videlꝫ tenẽdo viam areſto
telis. vnicũ celũ ponẽdo. cũ ꝑtes illius mouent̃ localr̃ videt̃ totũ celum
eodẽ moueri motu Ad hãc ꝑtẽ dubij dicũt quidam. ꝙ totũ celũ nõ mu
tat locũ. eo ꝙ extra celũ nõ eſt locus. ꝑtes tñ celi locũ mutari poſſunt. ſi
cut videmus in motu lune ⁊ alioꝝ planetaꝝ. Diſtinguũt tñ hij dupli
cẽ motũ localẽ. nã quidã eſt motus ſm locuꝫ. vt ſi quis ꝓcedat de vno
loco in aliũ locum contrarium. Alius eſt motus circa locũ. vt ſi rota
aliqua voluerent̃ circa aliqḋ rotundũ. Dicũt igit̃ ꝙ licet celũ nõ moue-
attur ſm locũ. ſcꝫ de vno loco ad aliũ locũ contrariũ. Mouet̃ tñ celũ
localr̃ motu circulari. q2 circa locũ ſm quẽ motũ locatũ eſt ſibiipſi locꝰ
Aliter reſpõderi põt ſm Auerroim. ꝙ pͥmũ celum eſt in loco ꝑ accidẽs
q2 centrũ eius eſt in loco ꝑ ſe. ⁊ tñ mouet̃ in loco ꝑ ſe. Eſt eñ motꝰ pͥmi
mobilis ab intelligẽtia vel anima nobili. ⁊ non a natura tanq̃ ab aliq̄
re mobili motũ illũ ꝓducente Cõſequẽter dt Auerrois. ꝙ om̃e (quod
ſic ꝑ accñs eſt in loco. ſicut pͥmum celuꝫ) mouet̃ ſm ſitum ⁊ formã. ⁊ nõ
ſm ſubiectũ. Nã ſubiectũ qḋ eſt ſubſtãtia ſpere nõ exit a loco ſuo. Sꝫ
forma eius eſt diſpoſitõ ipius. quã ipm hꝫ circa conuexũ centri. qḋ eſt
terra. Hec aũt forma variat̃ omni hora de vno cõuexu rotũditatis in
aliud. nã aliud ꝯuexũ rotũditatis habet ad polum aquilonis. ⁊ aliud
ad polum auſtri

¶ Quinto cum elemẽtorum ꝯtinua fiat trãſmutatõ. an eadẽ (que primo). an alia elementa cõſiſtant

¶ Quinta litteralis protractio queſiuit. cum elementorum continua
ſit tranſmutatio. an igit̃ eadem ſunt elementa. que fuerunt primo in eo
producta ¶ Notandũ hic primo ꝙ Areſtoteles in primo de generatio-
ne ⁊ corruptione dicit. elementa ad inuicem agere ⁊ pati. ⁊ inter ſe gene-
rari ⁊ corrumpi. generatio eñ vnius eſt corruptõ alterius. Eſt igitur
queſtio an adhuc eadem ſunt elemẽta. que in prima mundi fuerãt cre-
atione ¶ Ubi conſiderandum ꝙ duplex eſt actio. vna ſm quam totũ
agit in totum. alia ſm quam pars agit in partem. Elementa igit̃ agũt
inter ſe ⁊ patiunt̃. nõ ſm actõem totius in totũ. ſed ſm actõem partis in
partem Ratio eſt. nam elementa agunt inter ſe ſm ꝙ ſe contingunt. ſed
non contingunt ſe niſi ſm ſuas ſuperficies. ⁊ ſm eas ſe tranſmutant. et
ideo eadem elementa ſunt ſm ſubſtantiam. licꝫ alique partes eoruꝫ ſint
mutate ſm formas (ſm ſubſtantiam dico) precipue naturalẽ. Nuiꝰ

opinionis eſt Boetius in tercio de ↄſolatõe.metro p̃mo. O qui ppe/
tua mundũ rõe gubernas ⁊c. Eſt igit̃ verũ ꝙ p ſubtiliatõem ↄtinue ex
terra generatur aq̃.⁊ ecõtra p condẽſatõem ex aqua fit terra. Et ſicut
eſt de terra ⁊ aqua.ita eſt de aliis elemẽtis. Hoc dẽpto ꝙ in habẽtibus
ſimbolũ facilior eſt tranſit⁹.nã p rarefactõem ⁊ ſubtiliationem trãſmu
tã do fiũt ex vno pugillo terre decẽ aq̃.ex vno aque decẽ aeris.⁊ ex vno
aeris decem ignis fiũt. Et per ↄ̃s ex vno pugillo terre decẽ ignis. cen
tũ aeris fiũt pugilla. Sed p viã ↄdenſatõis ex mille pugillis ignis fiũt
centũ aeris .decẽ aque.⁊ vnus terre pugillus

¶Sexto cũ vnum ↄtrarioꝝ elementoꝝ (vt aqua) accñ/talem accipiat qualitatẽ: vt caliditatẽ: quare ignis nõ recipiat accidentalem qualitatem. vt frigiditatem

¶Sexta queſtio eſt.cum vnũquodqꝫ quattuor elementoꝝ duplicẽ habe
at qualitatẽ.vnam eſſentialem.⁊ aliã accñtaleꝫ. Verbi grã frigiditas
eſt qualitas eẽntialis aque.humiditas aũt accñtalis aque. Silr ignis
duas habet qualitates.caliditas eſt qualitas eius eẽntialis.ſiccitas ve
ro eſt qualitas eius accidentalis. Eſt igit̃ queſtio.cũ aqua poſſet tranſ
mutari a ſua qualitate eſſentiali.quia poteſt calefieri.q̃re ignis nõ po
teſt tranſmutari a ſua qualitate eſſentiali vt poſſet frigefieri Videtur
enĩ ꝙ quicquid conuenit vni ſm qualitatem eẽntialem.ꝙ ⁊ alteri con
ueniat. Si vero aqua (que frigida ẽ naturaliter) p naturaꝫ poteſt ca
lefieri. videtur ꝙ etiam ignis poſſꝫ frigeri per naturam ¶Circa quod
notandum ꝙ de caliditate reſpectu ignis diuerſe ſunt opiniones. Vi/
detur enĩ velle Petrus hyſpanus caliditatẽ nõ eſſe in igne. vt accidens
in ſubiecto. ymmo ſm ipm̃ eſt in eo. vt ſubſtãtiale Dicit enĩ ꝙ ignis nõ
eſt ſubiectũ caliditatis.ſed materia ignis eſt ſubiectũ ipius. Eſt ḡ cali
ditas in igne ſm ipſum eſſentialiter. Sed miruꝫ videtur cũ forme ſub
ſtantiales corporum non habent contraria.qualiter tunc ignis ⁊ aqua
ſm caliditatem ⁊ frigiditatem poſſunt contrariari. Sed quidam doc/
tor in quodam commento iohãnicio vbi querit.an qualitates ſint for/
me elementorum ſubſtantiales ipſorum ſic diſtinguit. Dupliciter ↄtin
get loqui de elementis.vno modo quantum ad ipſorum ſubſtantiaꝫ ⁊
abſolute.⁊ ſic qualitates elementorum non ſunt forme ſubſtãtiales ip/
ſorum. Sed venerabilis Albertus in poſtpredicamentis dicit ꝙ cali
ditas eſt accidens ignis.⁊ eſt naturalis proprietas eſſentialis ignis.⁊ p
conſequens nec eſt pars ignis.quia pars non poteſt eſſe id quod eſt con
ſequens perfectum ⁊ totum eſſe rei ¶Ad dubium igitur dicendum
eſt prout dicit Areſtoteles quarto metheororum .ꝙ inter elementa ſo/
lus ignis eſt formalis.⁊ omnia alia elementa ſunt alterius generis.ide
oqꝫ quod radicatur in igne profundius radicatur aliis elementis. Id
circo ab aliis elementis.⁊ precipue ab aqua ⁊ terra ſeparantur ſue qua
litates ſm actum ipſis non manentibus in ſubſtantia. Sed remanent

ſm radices. videlicet in potentia redeunte ad actum. quando alterās
ceſſat ab alteratione. Et iō aqua calefacta ceſſante calefaciente p ſeip/
ſam efficit frigida. Sed ex quo ignis eſt rariſſimus. ⁊ vbiqʒ infrigida/
tōem infrigidantis recipiens in profunduʒ ſui. ⁊ eſt valde formale. ſta
tim (cū infrigidatur) inſpiſſatur a ſua ſubſtantia ⁊ forma corrumpit.
Et ita proportionabiliter eſt de aere. Sed nō eſt ita de terra ⁊ aqua. qꝛ
illa elementa ſpiſſa ſunt. ⁊ non ita in profundum ſui ſuſcipiunt altera/
tionem eorum quibus mutantur Et ideo aqua bene poteſt calefieri. ſʒ
ignis non poteſt infrigidari manente eadem ſubſtantia. Et per hoc pɔ̄t
fundari hanc eſſe in materia naturali. ignis eſt calidus. hac vero in cō
tingenti materia. aqua eſt frigida.

¶ Septimo. ſi alia zona a noſtra ſit habitabilis. que ſit habitantium primeua natiuitas. quis acceſſus. qs quā tuſqʒ receſſus permutatim

¶ Septima queſtio fuit. an ſit aliqua alia plaga a noſtra habitabilis
Et ſi ſic. que ſit primeua natiuitatis habitantium ibidem. ⁊ quis ac/
ceſſus receſſuſqʒ a noſtra ad illam ⁊ econtra ¶ Notanduʒ hic ꝙ in ſpe/
ra quinqʒ diſtinguuntur circuli. qui paralelli appellantur. vnus eſt pa
ralellus articus. ⁊ eſt circa polum mundi ſuperiorem. Alius eſt para/
lellus antarticus. ⁊ eſt circa polum mundi inferiorem. Et ſunt duo pa
rarelli vocati tropici. vnus eorum hyemalis. reliquus vero vocatur
eſtiualis. inter quos duos paralellos mediat paralellus equinoxialis
Eſt inſuper alius circulus zodiacus. quem ſol ſemper deſcribit. ⁊ il/
le ab vniuerſali parte ſcilicʒ ſuperiori vltra equinoxialem eleuatur. in
parte inferiori deprimitur. ⁊ ibi tangit tropicum hyemalem. Superi/
us vero tangit tropicum eſtiualem. Poli vero articus ⁊ antarticus ml̄
tum vltra zodiacum ſunt eleuati. Plaga igitur terre circulo equinoxi
ali ſubiecta inhabilis eſt propter nimium calorem. eo ꝙ ſol continue
decurrit inter duos tropicos circa circulum equinoxialem. Plage eti/
am ſubiecte polis mundi. ſcilicet artico ⁊ antartico inhabitabiles ſunt
propter nimiam frigiditatem. quoniam ſicut zodiacus ab ipſis eſt re/
motus. ſic etiam ⁊ ſol. qui zodiacum deſcribit ab ipſis maxime remo
uetur. Sed iſte due plage. quarum vna mediat inter tropicum eſtiua
lem. ⁊ circulum poli artici. Reliqua vero mediat inter polum hyema/
lem ⁊ circulum poli antartici. habitales ſunt. quia ſunt ſatis tempera
te calide ⁊ frigide Zona vero torrida circulo equinoxiali ſubiecta. que
inter tropicos mediat propter nimium calorem inhabitabilis eſt

¶ Hoc autem notato querit queſtio. an aliqua alia regio vel prouin/
cia a noſtra ſit inhabitabilis. Et patet reſponſio quantum eſt ex parte
temperate caliditatis ⁊ frigiditatis non eſſe repugnantiam. quia ſicut
plaga (que eſt inter tropicum eſtiualem et circulum poli artici) eſt tē/
perata frigore et calore. Sic et plaga. que eſt inter tropicum hyema/

lem ⁊ circulum poli antartici etiam eſt tẽperati frigoris ⁊ caloris. Un
de quidam dicunt ibi homines habitare vocantes eos antipedes. ab
anti grece. quod eſt contra latine. ⁊ pes pedis. quia habent pedes ſuos
contra pedes noſtros. Q; aũt queritur de primeua natiuitate phiſice
loquendo non videtur habere locum. Ponit em̃ phus rerum generati
onem procedere in infinitum. nec aliquem aſſignat primum generatorẽ
Quãtitatem etiam acceſſus ⁊ receſſus nullus dimenſus eſt. eo ꝙ nõ po
teſt eẽ tranſitus ⁊ acceſſus ab illa ad noſtraꝫ ⁊ econuerſo. eo ꝙ zona tor
rida mediat. que circulo equinoxiali ſubiecta eſt. qui nimium propter
calorem inhabitabilis eſt ⁊ intranſibilis Tranſitus autem a noſtra ad
illam ⁊ ecõuerſo neceſſario fieri haberet ꝑ regioneꝫ eq̃noxiali ſubiectã

¶ Circuli vero mappa ſecundi nouenaria oculos in
tuentium detinebat inſpectõne. quarum prima zodiaci
latitudinem modificantem circulorum qualitateꝫ inſpe
ctiue colurorum terminos diffinitiue totiuſqꝫ forme q̃n
titatem progreſſiue

¶ Prima queſtio ſecũdi circuli. nõ q̇dem ꝑ modũ q̃ſtionis ꝓponit̃. ſꝫ
per modum deſcriptõis. habꝫ em̃ ſibi inſcriptã latitudinẽ zodiaci ſeu
obliqui circuli modificantẽ menſurando ⁊ diſtinguendo. qualificat ãt
diſpoſitõem caliditatis ⁊ frigiditatis ſm exceſſum ⁊ defectum. aut tꝑa/
mentũ reſpectu habitatõnũ circulis ſuppoſitaꝝ. Uocatur etiã zodia/
cus obliquus circulus. qꝛ in vna ꝑte eleuat̃ ad virtutẽ centri. ⁊ ibi ad/
huc eſt magna caliditas. In alia ꝑte depͥmit̃ ad virtutẽ capricorni. ⁊
ibidẽ eſt magna frigiditas. Circulus ꝟo eq̃noxialis medius eſt. Un̄
in plaga circulo equinoxiali ſubiecta eſt excellẽs caliditas. Iſtã igit̃ q̄
litatẽ circuloꝝ ſm exceſſum defectũ vel tꝑamentum caliditatis vel fri
giditatis ꝯtinebat ꝑma deſcriptõ ꝯſpectiue. Inſuꝑ ꝯtinebat terminos
ſeu fines coluroꝝ diffinitiue ſeu ꝑ diffinitõem. Coluri nãqꝫ diffiniunt̃
ꝑ ea q̇bus detmĩnant̃. Sũt ãt duo coluri. videlicꝫ equinoxialis ⁊ ſolſti
cialis. Eq̃noxial' terminat̃ in capite arietis ⁊ libre. Sed ſolſticial' tmi/
nat̃ in capite tauri ⁊ capricorni. Sic igit̃ diffinitões coluroꝝ ꝑ ſuos fi
nes detinebat etiã ꝑma q̃ſtio Ulteri⁹ etiã ꝯtinebat totũ ambitũ celeſtꝭ
ſpere ꝓgreſſiue. videlꝫ ꝓgreſſionẽ ſolis a ſigno ad ſignũ. zodiac⁹ ãt to/
tã ſperã oblique circuit Diuidit̃ ãt in duodecĩ ſigna. Q̇libꝫ ãt ſignũ
triginta ꝯtinet grad⁹. q̇libet graduũ ſexagita minuta. ⁊ cĳs. g̃iã ſcripta
diffinitõ ꝯtinebat q̃ꝫtitatẽ toti⁹ ſpere. q̊ ad ꝓgreſſũ ſol' de ſigno in ſignũ

¶ Scd̃o an ſtelle fixe ſint in ſuo celo ſuꝑiori an ſuis cir
culis proprĳs ꝯmeantes planetarum ad inſtar paruaga
ri diſcernantur.

¶ Scḋa deſcriptio querebat: an ſtelle fixe in octaua ſpera viſe ſint illi.
infixe. ita ꝙ moueãtur motu octaue ſpere. an habeãt ꝓpos epycircu-
los ꝛ dr̃ñtias. q̇bus ꝓpõ moueãtur motu ſicut ſtelle erratice ¶ Pro
dubio notandũ. ꝙ ſm̃ Areſto. duplices diſtinguũtur ſtelle Quedã di
cũtur fixe. cuiuſmõi ſunt illi de q̇bus querit queſtio. Alie ſtꝫ erratice qꝛ
hñt ꝓprios circulos. qui dicũtur epycirculi. in q̇bus mouẽtur Dõm
ad queſtionẽ. ꝙ ſtelle in octaua ſpera viſe nõ ꝓpõ motu. ſed motu or-
bis mouẽtur. Dicũtur em̃ fixe quia materiã habẽt. ꝛ ideo mouẽtur ſm̃
motuꝫ primi mobil̓. Huius ſignũ eſt: quia ſtelle iſte qñqꝫ faciũt quan-
dam figurã. Uerbi grã figurã crucis. Figura aũt illa manet incorrup
ta. qḋ deſignat ip̃as per ſeip̃as eſſe ĩmotas Si em̃ quelibet ꝑ ſe mouere
tur. in momẽto hmõi corrũperent̃ figure Sic autẽ nõ eſt de planetis. nã
vnus eoꝝ velocius. alter vero tardius ſuũ perficit motuꝫ. Uerbi grã.
Saturnꝰ in triginta ãnis. luna vero infra mẽſem Quia igitur planete
perficiũt motuꝫ tp̃e ineq̃li. ex hoc pꝫ ꝙ ꝓprijs motibꝫ mouẽtur ex diuerſ

¶ Tercio. an comete ꝓdigialiter rubentes: circulari-
ter cuꝫ ceteris ꝑcurrãt ſtellis. an deſtructiue create in ſuũ
chaos reuertãtur nature ꝑmiſſione naturantis.

¶ Tercia queſtio eſt. an comete ꝓdigialiter rubeſcẽtes moueãtur cir-
culariter cuꝫ ceterꝫ planetis. ita ꝙ ſint nature celeſtis. an create deſtruc
tiue in ſuũ chaos reuertãtur. ita ꝙ ſint nature ſeꝑabilis gñabilis ꝛ cor-
ruptibilis ¶ Pro dubio notandũ. ꝙ de cometa varie fuerũt opiniones
Una fuit ꝙ cometa fieret ex ꝯiũctione pluriũ ſtellaꝝ vacantiũ in eo-
dem arcu. licet nõ in eadeꝫ altitudine arcus. Sed hec opinio falſa eſt.
quia cometa bñ apparet ſine ꝯiunctione. Siĺiter etiam planete ſtꝫ con-
iuncti ſine comete apparentia. Preterea planete nõ tamdiu manent ſi-
cut comete apparent. Alij dixerũt. ꝙ cometa eſt quidã planeta raro ap
parens. quia frequẽter eſt in radijs ſolaribus. Sed dum radios ſola-
res egreditur. nobis apparet Iteꝝ hec opinio eſt falſa. quia tũc cometa
appareret ſub figura ſperica Preterea tũc eſſent plures planete q̃ꝫ ſeptẽ.
quod eſt contra aſtronomos. ¶ Tercia opinio fuit. ꝙ cometa ſit qui-
dam planeta caudam ſeu comam a vaporibus ſurſum eleuatis accipi
ens. aut ſaltem ab aere circũſtante. Sed iterum hec opinio eſt falſa. qꝛ
tunc cometa ſine coma apparet dum nulli vapores eſſent eleuati Pre-
terea nõ videtur quomõ hec materia ſit eleuata regulariter. cum plane-
ta poſſit moueri ꝛ continuari. Nec poteſt dici planetam habere comã
ex parte aeris inflamati. eo ꝙ aer multum diſtat a planeta. ꝛ ita cuꝫ eo
continuari nõ poteſt. Alij dicunt cometam eſſe ſtellam de nouo celo im
preſſam. ad futura mala nobis ꝓnũciãduꝫ. vt vitam emẽdemus.
Recitat em̃ Albertus magnus ſm̃ Ioãnem damaſcenũ et Senecam

ſolūmodo ex parte dei prouenit. ⁊ quedā futura deſignare preſagia. Sꝫ quia querim⁹ cauſam naturalem comete. dicamus ſm ſententiā Auicenne Algazelis Tholomei. ⁊ Alberti. ꝙ cometa nihil aliud eſt ꝙ̄ vapor terreſtris groſſus ⁊ cōpactus. cuius ptes multum cōiacent. aſcendens ab inferiori parte axis ad ſupiorem partem eiuſdem vbi contingit cōcauitatem ⁊ ibi diffuſus inflāmatur. Eſt em̄ vapor terreſtris et groſſus. qua ſi eſſet ſubtilis. cito euaporaret ⁊ diſſiparetur. ptes etiam ipſius eſſent multuꝫ coadiacētes. quia vapor iſte eſt bene cōmixtus ⁊ viſcoſus. Durat autē cometa ꝑ totum tēpus quo durat ſuus thezaurus. ſcꝫ materia exaltatōnis ſue. Deſignat autē cometa precipue tria mala ſcꝫ cariſtiam. peſtilenciā. ⁊ guerram. Cariſtiam quideꝫ quia magno calore (qui tūc viget) hūores ex terra extrahūtur. ⁊ ſic terra ſterilis efficitur. ⁊ per ꝯſequens cariſtia cauſat᷑. Peſtilenciam deſignat. quia nimia caliditas tūc vigens ſanguineꝫ conburit. ⁊ humorē radicalem ab animalibus extrahit. ⁊ ſic mors ſubſequit᷑. eo ꝙ vita conſiſtit in humore radicali. ⁊ calore naturali. Deſignat etiam prelia futura. quia duꝫ caliditas ⁊ ſiccitas multuꝫ durant. tūc colera accenditur ⁊ augmentatur. Sed colera humorē prouocās lites ⁊ diſcordias cauſat Hinc ē ꝙ colerici ſunt magis litigioſi ꝙ̄ qui alijs cōplexionibus cōplexionantur. Et ſic cometa pluriuꝫ maloruꝫ eſt deſignatiuus Et de his comete ſignificationibus ſic ait quidam metriſta. Flat ſiccat cometa necat ⁊ tempora carat. Sequitur textus.

¶ Quarto. an inferioris nature cōplexionata virtutem ſiue eclipſim cōtrahant ex planetis. an ex primis generātibus. ſi ex planetis. an ſm natiuitatem. an ſm euentum. Si ex generantibus. cum vnū generantiū ſit album. reliquū nigrum Quare tūc generatum nō eſt album ⁊ nigrū et quare generatuꝫ quādoqꝫ in extremitatibus aſſimilatur patri. in ceteris parturienti. quandoqꝫ neutri generantium.

¶ Quarta queſtio eſt. Utrum complexionatuꝫ ſeu generatum nature inferioris ſcilicet ſpere actiuorum ⁊ paſſiuorum plus contrahat naturam vel virtutem bene operandi ⁊ eclipſim eiuſdem ex planetarum

influentijs.an ex generabilibus. Si quidem ex planetis.an igitur ſm̃ reſpectum planetarum ad ipſius natiuitatem rei.an ſm̃ euentum natiuitatem conſequentem. Si ex generantibus.ſcilicet ex patre ⁊ matre. cum igitur vnum generantiuꝫ ſit album.⁊ reliquũ nigrum.quare igitur genitum non apparet nigrum ⁊ album Quare etiam generatum in extremitatibus vt in manibus ⁊ pedibus quandoqꝫ aſſimilatur patri. In ceteris vero membꝛis ſcilicet quo ad complexionem ⁊ diſpoſitionem parturienti aſſimilatur. ⁊ quãdoqꝫ vero neutri generantium.ſcilicet nec patri nec matri.quãdoqꝫ vero vtriqꝫ

¶ Ad queſtionem dicendum.ꝙ generata contrahunt ſuam complexionem a planetis.⁊ etiam ex ipſis generantibus. Unde quidam philoſophus nomine Nermogenes.voluit in veritate abſqꝫ dubio ſic eſſe.ꝙ inferioꝛa ſuperioꝛibus ⁊ ſuperioꝛa inferioꝛibus coꝛreſponderent.ita ꝙ natura inferioꝛum eſſet pꝛopoꝛcionata ⁊ adequata nature ſuperioꝛum. Dixit enim.ꝙ operatoꝛ miraculoꝛum vnus ſolus eſt a quo deſcendit omnis bona operatio ⁊ hoc eſt natura.quia pꝛoducit mirabilia. Cuius pater eſt ſol.mater vero luna.que poꝛtant ipſam per auram.hoc eſt in vtero. Sol enĩ confert caliditatem. Luna vero humiditatem. Et ſic ſolem dixit eſſe patrem. Lunam vero matrem. Ex his qualitatibꝫ omnia inferioꝛa pꝛoducũtur.⁊ ſunt parentes nature. ¶ Natura namqꝫ omnia inferioꝛa pꝛoducens.habet eſſe in ſuperioꝛibus. His ⁊ abſurdis huius philoſophi obmiſſis.dicenduꝫ eſt ꝙ hec inferioꝛa complexionata ſuam complexionem ⁊ naturalem inclinatõnem ad bona vel mala opera.⁊ a planetis ⁊ a parentibus ſuſcipiunt. Unde natura pꝛoducens hec inferioꝛa.virtutem generatiuam pꝛimo planetis ⁊ ſuperioꝛibꝫ coꝛpoꝛibus commendat. Hec vero vlterius virtutem foꝛmatiuam in hec inferioꝛa trãſmittunt ſeu influunt ipſis. Uerbi gratia.patri ⁊ matri quibus vtuntur tanquã inſtrumentis. Simile huiuſmõi eſt ſi vellem de ferro pꝛoducere cultellum.ad hoc vterer manu.ad hoc autem ꝙ manus foꝛmam illam ab intellectu pꝛactico ſibi influxam ferro induceret.quia nõ immediate poſſet explere.vlterius virtutem ſuã operandi mallio cõmendat. Sic natura foꝛmatiuam virtutem ⁊ generatiuam pꝛimo ſuperioꝛibus cõmendat. Sed ſuperioꝛa vt ipſam his inferioꝛibus influant pꝛimo in patrem ⁊ matrem tranſfundunt. Ideo in ſecũdo phyſicoꝝ ſcribitur.ꝙ homo generat hominẽ ⁊ ſol. Sol quideꝫ tanquã agens vniuerſale ⁊ foꝛmale.homo vero tanquã agens particulare.⁊ quodãmodo inſtrumentale. Concedendũ igitur eſt.ꝙ generata ſm̃ aſpectum planetaꝝ ad ipſoꝝ natiuitatẽ accipiunt cõplexionem ei virtutem ac virtutis defectum.moꝛes.foꝛmam.figuram.foꝛtunã.coloꝛem.⁊ ſic de alijs.a parẽtibus etiam vel genitoꝛibus aliquantuꝫ hec contrahũt Quia in ſemine a parẽtibus deſciſo virtus foꝛmatiua derelinquitur.⁊ hoc mõ eſt in ſemĩe ſicut foꝛma in materia.vt opinabatur philoſophus dicens.ſemen eſſe paruũ animal a parentibus deſciſum

Sed potius formatiua virtus eſt in ſemine ſicut artifex in artificiato.
Si em̄ virtus formatiua inuenit diſpoſitōem in ſemine ad vnum ſexū
videlicet maſculinū.tūc ex ipſo producit maſculū.⁊ ſi inuenit in eo diſ
poſitionē ad ſexum femineū.tūc producit femellam. Nam ſi in ſemine
magis domīatur caliditas.ꝑ hoc diſponitur vt potius fiat maſculus
q̄ꝫ femina. Sed ſi predomīetur frigiditas.tunc diſpoſituꝫ eſt ad femel
le generatōem. Maſculus em̄ ⁊ femella non differunt ſm ſpeciem.ſed
ſm materiam. Nam ſi ſemen deſciſum habūdet calore.diſpoſitum eſt
ad filij generatōem. Si vero frigore.diſpoſituꝫ eſt ad feminā.ergo ca/
lidum ⁊ frigiduꝫ diuerſitatē in materia faciūt Qꝫ autē fetus quādo
qꝫ patri quādoqꝫ matri aſſimilatur ad hoc diuerſitas ſpermatum viri
et mulieris in modis ⁊ diſpōnibus qualitatuꝫ multuꝫ opatur. Habꝫ
autē ſperma viri ſe ſm Conſtātinū ſicut opatio artifex ⁊ ſubſtātia ra/
dicaliū membroꝝ. Sperma vero mulieris ſe habet tanqꝫ cibus aſſump
tus in ſupplementuꝫ. Unde ſperma viri coagulo.mulieris vero lacti
compatur. Uiri em̄ ſperma om̄ia facit ꝑ virtutem formatiuā in eo ex/
iſtentem. Sed in mulieris ſpermate in quo hec fiūt.bene habent ſe hec
duo ſpermata ſicut ſigilluꝫ ⁊ cera. Sperma nanqꝫ viri caliduꝫ eſt ⁊ ſic
cum vt moueat ⁊ ſiccet.mulieris autē frigiduꝫ eſt ⁊ humiduꝫ.humidū
quidem vt recipiat.ſed frigiduꝫ vt teneat.

¶ Quinto que propoſitio motus ad motum ꝑ planetas
et cōnexio.

¶ Quinta queſtio queſiuit.que ſit proportio motus ad motuꝫ.⁊ con/
iunctio ipſoruꝫ planetaꝝ adinuicē. Ubi notandū.ꝙ ſaturnus in trigin
ta annis ſuū propꝛium perficit curſum. Jupiter in duodecim Mars in
duobus. Sol in vno. Uenus ⁊ Mercurius minus q̄ꝫ in vno. Luna
in menſe. Planetas nanqꝫ Plato ſic ſituauit Nam infimū dixit lunam
ſecūdo vero ſolem.ſed nō ſunt ſic ordinādi. Secūdus em̄ poſt lunam.
Mercurius eſt.poſt mercuriū venus.deinceps ſol. Jn medio ſeptem
planetaꝝ tres ſupra ſe.tres ſub ſe habens planetas.vnde Luna mer/
curius venus ⁊ ſol mars iupiter ſaturnus Uel in hoc metro. Poſt ſim
ſum ſeq̄tur vltima ſubeſt Ubi per quālibet litterā haruꝫ dictionū ſim
et ſum.vnus planetaꝝ intelligendus eſt.ſcꝫ per ſ ſaturnus.per i.iupiter
per m.mars. Per ſ de ſum.ſol.per u.venus.per m mercurius Ex quo
patet ordo planetaꝝ. Sed que ſit proportio motuū iam viſum eſt per
tēpus quo quilibet eoꝝ propꝛium ꝑficit motum. Unde planete propor
cionātur adinuicē in ſuis motibus recte.ſicut numerus proporcionatꝛ
numero. Uerbi gratia.ſaturnus ⁊ iupiter habent ſe in proportōne du/
pla ceſquialtra. Unde proportio ceſquialtera eſt.quādo maius ſemel
continet minus.⁊ eius medietatem. Exēplum.vt duo ⁊ tria.ſex et q̄t
tuor. Sed dupla ceſquialtra eſt.quando maius continet bis minus.
et eius medietatem. Et ſic eſt in propoſito.nam tempus motus ſatur/

ni videlicet triginta annoꝛuꝫ bis continet tempus motus iouis. ⁊ me-
dium. quod eſt duodecim annoꝝ ⁊ medietatē eius Jupiter ad martem
ſe habet in ꝓpoꝛtōne ſeptupla. ⁊ ſic de alijs planetis

¶ Sexto cuꝫ ſaturnus inter planetas ſit ſeuiſſimus. ve-
nuſqꝫ benigniſſim⁹. an malignitas vnius retardat benig-
nitatem alterius ex oppoſito venientis

¶ Sexta queſtio eſt. cuꝫ ſaturnus ſit planeta ſeuiſſimus. venus aūt be
nigniſſimus. an malignitas ſaturni venerꝭ benignitate ꝑtetur. ⁊ benig
nitas veneris malignitate ſaturni retardetur. ¶ Notādum. ꝙ nullus
planetaꝝ malus eſt moꝛaliter quo ad ſuā naturā Sed bñ dicūtur pla
nete mali quo ad influxū ⁊ effectuꝫ Cuꝫ igitur ſaturnus ꝟtualiter ſit
frigidus ⁊ ſiccus. ⁊ ꝑ ꝯñs hoꝝ in hec inferioꝛa influxiuus Hec āt duo
ꝯtraria ſtꝫ vite que cōſiſtit in calido ⁊ huīdo. Sed venus ē planeta vir
tualiter calidus ⁊ huīdus caliditatis ⁊ huīditatis influxiuus. que ad
ſaluādam vitā ſunt neceſſarie. ideo benigniſſim⁹ dicitˀ. Cōcurſus aūt
duoꝝ planetaꝝ (quoꝝ vnus ꝑ influxū eſt beniuolus). alter vero mali
uolus ſe quo ad influxuꝫ in hec inferioꝛa obtēperant ⁊ mitigāt. Nam
ſicut ex calidi ⁊ frigidi ꝯcurſu ⁊ ꝯmixtione fit remediū ꝑatum vt pu-
ta tepidū. ſic ex ꝯcurſu planetaꝝ maliuoli ⁊ beniuoli. maliuoli ꝗdem
malicia ꝑ benignitatē beniuoli obꝑatur. Et ecōtra benignitas beni-
uoli ꝑ malignitatē maliuoli retardatur.

¶ Septimo cuꝫ choꝛus naturaliter ſit ſiccus ⁊ frigidus
quare nobis cōtrarius appareat

¶ Septima queſtio eſt. cuꝫ choꝛus ventus ſeptētrionalˀ inter fauoneū
et ſeptentrionē mediās ſeptētrioni ꝓpinquioꝛ ſit naturaliter frigidus ⁊
ſiccus. quare duꝫ ad nos ꝑuenit apparet calidus ⁊ huīdus ¶ Ad hoc
dōm. ꝙ licet naturalitˀ ſit frigidus ⁊ ſiccus. qꝛ tamē ad nrām habitatō
nem nō ꝑuenit niſi ꝑus zonā toꝛridā ꝑtrāſeat. rōne huius frigus (qꝺ in
ipo erat) depellitur ⁊ caliditas a loco oꝛiginis impꝛimitur Etiā anteqꝫ
ad nos ꝑuenit ꝑ maria interpoſita inter locū ſue oꝛiginis ⁊ nrām habi
tationē opoꝛtet vt ꝑtranſeat exinde huīditatē ſuſcipiens. Licet ergo na
turaliter ſit frigidus ⁊ ſiccus a loco ſue oꝛiginis ⁊ a ſua natura. tñ rōne
locoꝝ (ꝑ que flat) huīditatē ⁊ caliditatē ſibi ꝯtrahit qꝺ expꝛimitˀ in vē-
tis ꝯtrarie diſpōnis ſibi. qui ſtꝫ humidi ⁊ calidi. Eo eñ ꝙ ꝑtranſeūt
regiones ſiccas. ſiccitas in eis regeneratˀ. Et quia ꝑtranſeūt mōtes fri-
gidos. perpetue frigidi apparent

¶ Octauo que ſit elemētoꝝ cōnexio ꝓpoꝛcionalis.

¶ Octaua queſtio eſt. que ſit elementoꝝ ꝓpoꝛcionabilis cōnectio.

Ubi notandu ꝫ.ꝙ elementum ſm Conſtantinū.eſt ſimpla ⁊ minima pars corporis compoſiti. Minima quidē ꝫ quo ad nos.quia ſenſu non percipitur. Eſt em̄ perticula minima ⁊ vltima in corporis reſolutione.ſicut fuit prima in compōne. Dicitur autē ſimpla non quia ſimplex ſit elementū ſine aliqua compōne.ſed quia nō habet aliquas ptes cōponentes ſpecie ⁊ nūero differentes ſicut habent corpora mixta.quelibet em̄ pars aeris eſt aer. ⁊ ſic de alijs. Et dicitur elemenū quaſi yle mentu ꝫ ſm yſidoꝝ ab yle grece quod eſt materia latine.eo ꝙ omniū corporum eſt materia.⁊ quaſi primitiuū fundamentū. Scđm alios dicit quaſi elauamentū ſiue alimētum.eo ꝙ om̄ia alia corpora alūtur qualitatibus elemētaribus ⁊ augmentātur. Snnt autē quattuor qualitates elemētares.quaꝝ due ſunt actiue.ſcꝫ caliditas ⁊ frigiditas.⁊ due paſſiue.ſcꝫ humiditas ⁊ ſiccitas. Unde talis eſt elementoꝝ ꝯnexio.ꝙ ſemꝑ duo elementa īmediata in aliqua cōueniunt qualitate ⁊ ſymboliſant.que eſt vni elemētoꝝ eſſentialis ⁊ alteri accidētalis Uerbi gratia. ignis ⁊ aer ꝯuertūtur ⁊ cōueniunt in caliditate que eſt igni eſſentialis ⁊ aeri accidētalis.ſed differunt in duabꝫ alijs qualitatibꝫ.ſcꝫ humiditate ⁊ ſiccitate.quia aer eſt humidus.ignis vero ſiccus. Simil'r eſt de aere reſpectu aque. Cōuertūtur em̄ in humiditate que eſt aeri natural' vel eſſentialis.⁊ aque accidētalis. Sed differūt ab inuicem frigiditate et caliditate. Sic etiam ſe habet aqua reſpectu terre. Cōuertūtur em̄ in frigiditate.que eſt aque naturalis.terre vero accidētalis Sed differunt in ſiccitate ⁊ humiditate. Terra em̄ eſt ſicca.aqua vero frigida et humida Elementū autē primū ⁊ terciuꝫ.ſecūduꝫ ⁊ quartū in nulla q̄litate cōueniunt.ſed in ambabus habēt contrarietatē.vt ignis in ambabus qualitatibus cōtrariatur aque.⁊ aer terre. Inter hec autē quatuor elementa duo ſunt melioris ac purioris ſubſtantie ac etiā leuioris. Et ideo naturaliter mouētur ſurſum.⁊ trahunt nobilitatē ſuam quo ad operationē ⁊ ſubſtantiā ſuam ex vicinitate orbis celeſtis.a quo recipiunt influentiā nobilitatis ⁊ virtutis Nam virtus celeſtis primo influit ſupra ſperam ignis.⁊ poſt ignem ſuꝑ aerem Et ideo hec duo elemēta ſunt ceteris ſublimiora quo ad ſitum.abiliora quo ad motuꝫ ſubtiliora quo ad ſubiectuꝫ.clariora ⁊ magis ꝑſpicuoſa quo ad formaꝫ.vigoroſiora quo ad actum. Sed reliqua duo elementa.ſcilicet aqua ⁊ terra alijs ſunt grauiora motum a circūferentia ad centruꝫ habentia per aggregationē partiū.⁊ compactionē ſpiſſa ⁊ obtuſa.alijs duobus groſſiora ⁊ materialiora.potius habentia de materia q̄ꝫ de forma.qđlibet autem hoꝝ habet ſuū ornatum. Uerbi gratia.ignis ſydera.aer volatilia.aqua natabilia.⁊ terra greſſibilia.

¶ Nono quis ſolis luneq́ꝫ meatus ſit et effectus

Nona queſtio queſiuit meatum ⁊ effectum ſolis ⁊ lune. ¶ Ubi notan-

dum quo ad motus planetaꝝ. ꝙ quilibet planeta duplici motu moue
tur. ſcilicet naturali ⁊ ꝓpo. ab occidente in oriens contra motum fir-
mamenti. Et motu alieno ſcʒ ab oriente in occidens ex raptu firmamē
ti Cuius violentia ſingulis diebus ab ortu ad occaſuʒ rapiũtur. In
motu autem naturali quo nitũtur contra firmamentũ. quidã tardius
quidã celerius curſum ſuũ perficiunt Et hoc propter circuloꝝ ſuoruʒ
diſpoſitionē ⁊ quãtitatem Nam iupiter moratur in quolibet ſigno per
annũ vnum Et ſic in duodecim annis complet curſum ſuum. Mars
moratur in quolibet ſigno quadraginta diebus. ⁊ ꝑficit curſuʒ in duo
bus annis Saturnus moratur in quolibet ſigno per triginta menſes. et
complet curſum ſuũ in triginta annis. Sol autem moratur in quolibet
ſigno triginta diebus ⁊ decem horis ⁊ ſemiſſe. ⁊ perficit curſum ſuũ in
tricentis ſexaginta quinqꝫ diebus ⁊ quadrante. Mercurius moratur
in quolibet ſigno ſeptuagintaocto diebus ⁊ ſex horis. Et complet cur
ſum ſuũ in tricentis ⁊ q̃dragintaocto diebus. Venus moratur in quo-
libet ſigno ſeptuagintanouē diebus. Et complet curſum ſuũ in tricen-
tis ⁊ quadragĩtaocto diebus. Luna moratur in q̊libet ſigno duobus
dieb9. ⁊ dimidio ⁊ ſex horis et biſſe vnius. et complet curſuʒ ſuũ a punc
to vſqꝫ ad pũctum in triginta duobus diebus et octo horis ¶ Secun
do notandũ. ꝙ ſol ẜm yſidoꝝ. dicitur quaſi ſolus lucens. eo ꝙ ſit fons
totius luminis. cui9 radiatione ſupiora et inferiora illuſtrãtur. Eſt au
tem ſol ẜm aſtrologos planeta fortunatus ẜm ſe. Sed per cõiunctionē
aliquãdo fit malus. diurnus. calidus. ſiccus. et ſic de alijs. Unde ſol
om̃ia viuificat. ⁊ rebus om̃ibus vitam ſpeciem ⁊ formam ãminiſtrat.
Sol autē om̃ibus lum̃aribus celi maior eſt quãtitate dignitate ⁊ cla
ritate. Et magis calcati ⁊ expreſſi eſt luminis. ⁊ etiam maior eſt poteſta
te ⁊ officij multiplicitate. ac motus vniformitate. Nam mouetur ſemꝑ
directo motu in circulo proprio ſub zodaico. medium ſemꝑ tenens lo-
cum. tranſit em̃ recte circulis ſuis per mediam lineam zodaici. cuius
methas ⁊ terminos nõ tranſcendit. Et ideo motus ſolis in circulo ſuo
proprio eſt vniformis. quãuis in reſpectu alioꝝ diſſimiliter mouere vi
deatur. Circulus vero ſolis ſicut etiam zodaicus deſcribitur ꝑ duo-
decim ſpacia ſiue ſigna. quoꝝ quodlibet continet triginta gradus. et q̃
libet graduũ ſexaginta minuta. Unde ſol recedēdo ab vno puncto cir
culi ſui. ⁊ reuertēdo ad eundē tranſit ꝑ duodecim ſigna. Et trãſitus il-
lius circuli ãnus vocatur Nec in die naturali ꝑfecte tranſit gradũ vnũ
ſed tranſit ſexagintanouē minuta ⁊ octo. ita ꝙ de illa ſexageſimo minu
to remanēt duo ſigna impꝑtranſita In tantũ igiť deficit ꝙ in vno die na
turali nõ perficit gradũ vnũ. Sol igiť motu ſuo ordinato ⁊ impꝑturba-
to curſu ordinat et ꝑficit vniuerſa Vñ ambroſius. ſic ꝟtutes ſolis de-
ſcribit Sol eſt oculus mũdi. iocũditas diei. pulchritudo celi. menſu-
ra tempoꝝ. ꝟtus et vigor oĩm naſcentiũ. dñs planetaꝝ. decus et perfec
tio oĩm ſtellaruʒ. Preterea ſol eſt fons mentis. i. memorie. rõnis princi
pium. lucis origo. rex nature. medius mũdi. fulgor olimphi. mediator

fundamēti Ideo eñ mouetur cōtra motuȝ firmamēti. vt moderet et tēperet motuȝ ſuū Ideo dr ſplēdor olimphi. qr dicit Macrobius in libro Ciceronis Definitio fuit platonis oīm ſperaꝝ lumē eſſe a ſole Dicit eñ Plato in thymeo Jugeuiauit deus reꝝ cōditor luceȝ clariſſimā quā ſolem vocam⁹ cuius ſplēdore celuȝ ꝛ oīa illuſtrātur. vt nūerus exiſtat oīm animātiuȝ Et areſto. in libro de elemētis ait. Sol hēt lumen propriū. ſtella vero ꝛ luna lumē a ſole acqſituȝ Sicut qñ a candela ſpeculū ſibi oppoſituȝ illuſtratur ¶ Itē notāduȝ de luna. ꝙ luna dicitur quaſi lumīs vna. i. pncipalis ꝛ maxima. Eſt eñ corpori ſolari in magnitudine ꝛ pulchritudine ſimilliſma. vt dicit yſidorus. Luna vt dr in exameron ē mater totius hūoris ꝛ miniſtra. dñatrix mar; lumen a ſe nō habens. ſed a plenitudine ſolis mutuās. luna eñ ſm approquiquationē vel elongationē a ſole formā ſuſcipit ꝛ figurā Carens igitur proprio lumine a pūctuali plenitudine ſolis lumen recipit. Ut eñ dicit Areſtoteles in libro elementoꝝ. Luna ſemꝑ a ſole illumiatur. ꝛ lumen receptū reflectit in terram Habet eñ luna naturā ſimilē ſpeculo. quia ꝓpō calore caret. ꝛ recipit colorē ab alio Et quāto plus ſoli appropinquat. tāto plus de ſuo lumīe perdit ex pte terre Sed claritatem quā perdit ex parte inferiori. nullatenus perdit ex parte celi. imo tanto plus ex parte ſuꝑiori illumīatur Unde quādo ſoli ꝯiūgitur nihil luminis ad terrā dirigit Sed ex pte celi implens illuīatio ꝑmanet. ꝛ econuerſo qñ ſoli opponitur tota ad terrā ꝛ nō ad celuȝ illuīmatur. vt dicit Beda ꝛ Macrobius Et eſt luna inter planetas breuiſſimo tpe ſui tēporis impletiua. breuiſſimū eñ habet circulū. ꝛ ideo inter ſpaciū viginti octo dieꝝ ꝑ oīa ſigna zodaici vagatur vt dicit Tholomeus. Eſt autē luna planeta frigidus cuȝ exceſſu. femineus ꝛ nocturnus Moraꝛ autē in quolibet ſigno duobus diebus ꝛ ſex horis ꝛ biſſe. Inter ōnes eñ ſtellas erraticas luna ē magis incerti ꝛ vagi motus Nam ꝓpter breuitatem ſui curſus nūc ſub ſole. nūc ſupra. nūc ante nūc retro euagatur: Nam cuȝ ſol circuit ꝑ circulos auſtrales inferiores. ꝛ luna ꝑagat circulos boreales ſuꝑiores. tūc luna ſuꝑma eſt velut nauicula habēs cornua Et quādo eſt ſub ſole tūc habet cornua ꝟſus terram declinata. quando vero decreſcit tūc eſt erecta. vt dicit Beda

Ultima ſemicirculi planicies proponebat: Cur tremor eſt in terris.

¶ Prima queſtio vltimi ſemicirculi eſt. que ſit cauſa terremotus. Ad dubiuȝ dicēduȝ breuiter. ꝙ terremotus ex eo cauſaꝛ ꝙ in terra vapores calidi ſunt incluſi. Sol igitur ꝑ radioruȝ ſuoꝝ reuerberationē ad terram. ſuꝑficiem terre calefacit. Uapores incluſi agitātes viſcera terre ꝯcutientes ꝛ petentes exituȝ. cuȝ terra in ſuꝑficie ſit conſtricta reſiſtit diuiſioni vapores exire. nō permittens vapor ergo incluſus calore tandē incenſus fortiter terrā agitat. ꝛ ex terre reſiſtētia tremor qdem cātur. ꝗ tremor quādoqꝫ maior eſt quādoqꝫ minor eſt. ſm ꝙ vapores

Diſciplina ſcholarium

incluſi aſcēdētes ⁊ exire volētes ſunt plures aut pauciores Et ſm h̄ etiā ꝙ terra in ſua ſupficie eſt magis vel minus ꝯſtricta

¶ Cur concrepat aera fulgur

¶ Scđa queſtio eſt. que ſit cauſa tonitrui. ¶ Notandū ꝙ tonitruū eſt impſſio generata in nube aquea ꝑpter vapoꝛis calidi ⁊ ſicci agitatōem huc ⁊ illuc fugiētes ꝯtrariū ab oīm pte coartari. ⁊ ex hoc inflammati ſe tandē in nube extinguēs ⁊ ipam rūpens. Vel generaꝛ tonitruꝰ ex collectione nubiū. qñ a ventis ꝯtrariJs nubes agitate ad inuicē collidūtur ex mutua colliſione ad inuicē fit ꝯcuſſio in aere ⁊ ſtrepitus. qui ab antiquis tonitrus nominaꝛ. Dicitꝛ āt tonitrus vel tonitruū a terroꝛe. eo ꝙ ſonꝰ terreat audiētes Vñ interdū tā grauiter ꝑcutit. vt oīa diſſerpiſſe videaꝛ. Nec mirari ſuꝑ hoc qs debꝫ. cū veſica ꝗuis ſit ꝑua tā magnū ſonū efficit ſi vento ſit repleta ⁊ violenter fracta Cū tonitruo frequēter ſimul fulgur emittit. ſed fulgur celeriꝰ videꝛ ꝙ̄ tonitruū audiꝛ. Ratio qꝛ ſenſus viſus ſubtilioꝛ eſt ꝙ̄ auditus. vñ pꝛius vidit hō ictū hoīs arboꝛē incidētis. ꝙ̄ ipm ſonū audiat. Vñ dicit phs. tonitrus eſt ſtrepitꝰ ventoꝝ in ſinu nubiū receptus. qui virtute mobilitatis ſue quaſlibꝫ ꝑtes nubis infrūpit. ⁊ fragoꝛē tonitrui introducit. Vñ ſm Areſto. in libꝛo metheoꝛoꝝ. tonitruū nihil aliud eſt ꝙ̄ extintus ignis in nube Vapoꝛ em̄ ſiccus eleuatus. ⁊ caloꝛe aeris inflāmatꝰ. qñ a nube aquoſa incipiꝛ ſubito extinguiꝛ. ex qua extinctōne ſtrepitꝰ tonitrui generaꝛ. ſicut qñ in aq̄ extinguiꝛ ferrū ignitū fit ſonitus ⁊ ſtridoꝛ.

¶ Cur maris exundet rabies.

¶ Tercia queſtio. cur rabies maris exundat ¶ Ubi ſciēdum ꝙ luna aquarū maris eſt attractiua. ſicut adamas attrahit ferrū. ſic luna mouet ⁊ trahit poſt ſe occeanū. vñ in oꝛtu lune intumeſcit mare. ⁊ creſcit ex pte oꝛientali. ⁊ decreſcit ex pte occidētali. Et iđo qñ luna eſt in occaſu. tūc mare ex pte occidētis creſcit. ſed decreſcit ex parte oꝛientis. Secđm igiꝛ ꝙ luna plus vl' minus ꝓficit in ſuo lumine. ſic plus vel minꝰ in ſuo flumine mare ſe extendit. vel ipm mare retrahit. vt Macrobiꝰ refert in libꝛo ciceronis. Occeanus em̄ in decremēto lune retinet iſtū moduꝫ nam pmo die creſcētis lune fit copioſioꝛ ſolito. ⁊ abundat in ſummo. ſꝫ ſcđo die minuiꝛ. ⁊ ſic deſcendit vſq; ad ſeptimum diem. Deinde iterum creſcit per ſeptem dies. ita ꝙ in quartodecimo die eſt iterum plenꝰ in ſummo. Vñ in nouilunio ſꝑ mare eſt pleniſſimū. ⁊ etꝫ in pleniſſimo

¶ Guſtuſq; malignus.

¶ Quarta queſtio eſt. cur guſtus malignus. hoc eſt que eſt cauſa ſalſedinis maris. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ huius duplex eſt cauſa. vna eſt cauſa. quia tranſit per loca calida. Calidi autem ſunt due operatōes qñtū ad propoſitum ſufficit. ſcilicꝫ adurere ⁊ atterere. Calidum igiꝛ humoꝛes adurit. ex qua aduſtione in ipſis amaritudo relinquitur. h̄ modo mare per diuerſa loca tranſiens amaritudinem recipere poteſt. Pre

terea cum mare ſit valde latũ ꝛ diffuſum virtute caloꝛis ſolis dulcioꝛ et ſubtilioꝛ pars aquarũ marinaꝝ ab ipſis attrahi poteſt. Et ſic groſſioꝛes relinquunť. que cum faciliter euapoꝛari non poſſunt caloꝛe ſol' aduruntur. quam aduſtionem amaritudo ſequitur

¶ Que natura pennatoꝛum eſtiualium in hyeme deficientium ꝛ conuerſim

¶ Quinta queſtio queſiuit de natura auium. Cur ſcꝫ quedam aues tempoꝛe hyemali a nobis alienanť. tempoꝛe vero eſtiuali redeunt. Ad quod dici poteſt. ꝙ hoc contingit propť diuerſitatẽ tempoꝛum. quia nõ omne tempus ad earum conſeruatõem eſt abile. ꝛ ideo recedendo ꝛ redeundo motu illo ſe nituntur conſeruare. Sunt enim quedam pennata tam modici caloꝛis naturalis. ꝙ propť frigꝰ bꝛumale in locis frigidis ſuſtentari non poſſunt. Et ideo hyeme adueniente quedam earum ad calidas regiones mundi tranſuolãt. vt videmus in ciconijs. Quedam loca paludinoſa querunt ſeu petunt. vt hyrũdines. Quedam etiã plumis cadentibus in aliqua cauernula terre vel arboꝛis in ipſis plumis iacent vſqꝫ ad tempus vernale. Et tunc caloꝛe veris redeunte foꝛtificať eoꝛũ caloꝛ naturalis. qui pꝛocreat in eoꝛũ coꝛpe plumas iterato. ꝛ ſic reuiuiſcũt ad nos reuertentes. vt cuculus

¶ Quid grandinis rotunditas

¶ Sexta queſtio queſiuit. quid eſt grandinis rotunditas. ¶ Ubi notandum ꝙ vt dicit Areſtoteles. grando eſt impreſſio generata ex vapoꝛe humido ꝛ frigido ꝛ frigoꝛe fugato. ꝛ ab interioꝛibꝰ nubis propť dominiũ calidi circũſtantis. Generať autem in nubibus a terra lõginqs. Et ideo cauſa generatõnis eius eſt vapoꝛ frigidus ꝛ humidus in ꝯcauitate nubis receptus. qui ex frigiditate aeris condenſať. Naꝫ partes humide ꝛ frigide fugientes caloꝛem aeris ſe recipiũt in interioꝛibus nubis. ꝛ ibi inuenientes vapoꝛes partes eius aggregant. ꝛ in ſubſtantiam grãdinis congelant. Unde vehemens caloꝛ eſtiualis grandinis generatõem impedit. quia diſſoluendo vapoꝛem eius partes aggregatas pariter non admittit. Similiť nimium frigus in hyeme. quia tunc non eſt caliditas in aere. quam fugiens frigus ſe recipit infra nubem. Grando autem parua ꝛ rotunda deſcendit ex ſupꝛemis locis. vt dicit Areſtoteles. Cauſať autem paruitas ex moꝛa eius in aere ex longo tempoꝛe. Unde ex conuolutione diuturna rotundať. ꝛ caloꝛe aeris partes eiꝰ aquee reſoluunť ꝛ minoꝛanť. Sed in grandine in locis vicinis terre generata accidit contrarium ex cauſa contraria

¶ Quid niuis prolixitas

¶ Septima queſtio. propť quid eſt niuis prolixitas. ¶ Ubi notanduꝫ ꝙ nix eſt impreſſio ex vapoꝛe frigido ꝛ humido generata. ꝛ in infima parte medij interſtitij aerꝫ cõgelata a mediocri frigido reſpectu pꝛuine. ꝑ

ter admixtionem caliditatis. que quidem caliditas incluſa in ei⁹ ſub-
ſtantia. ⁊ nõ ſtatim deuicta a frigore circunſtante rarefacit eius ſubſtã-
tiam ⁊ qualificat recipiens albedinem in colore. propter victoriam fri-
goris in fine. atqȝ ꝓpter expanſionem ⁊ diſpſionem partium nubis. ſeu
propꝛ frigus debilitatum a calore frangiꝛ in partes tantas ad modum
lane carpte. Nix enim generaꝛ in nube minus frigida ꝙ̄ eſt illa in qua
grãdo generaꝛ. quod vt teſtaꝛ mollicies. niuiſqȝ caliditas admixta nu
bib⁹ ꝑ ꝗbꝫ eius partes cõpmi inuicem ⁊ vehemẽtius aggregari. Nix
ergo aqua eſt durior ⁊ ſiccior ex frigore circunſtante. grandine tñ molli
or ex mixtione caloris in nube. Dealbaꝛ autem ex frigiditate in eius ſu
ꝑficie dominante. ⁊ modico calore nix in aquam reſoluta. ⁊ tam a duri
cie ꝙ̄ ab albedine de facili immutaꝛ

¶ Nebule potentia

¶ Octaua queſtio eſt. propter quid nebule potentia eſt. ¶ Ubi notan
dum ꝙ nebula eſt impreſſio facta ex reſolutione nubiũ in aquã pluuia
lem reſolutoria. vt dicit Areſtote. Uapores eñ ſic reſoluti ꝑ ſingulas
particulas aeris diffuſi nebulam gignũt ⁊ inducunt. que quanto ẽ ter
re vicinior tanto eſt obſcurior ſpiſſior ⁊ frigidior A terra aũt magis ele
uata magis eſt puia minus frigida ⁊ obſcura. Quãdo autem nebula
a ſole trahiꝛ ſurſum totaliter moueꝛ. ⁊ in materiam redit nubis. ⁊ ideo
future pluuie eſt ſignificatiua. Quando vero totalr̃ a radijs ſolis rep-
cuſſa deorſum cadit. ⁊ in ſuã redit originem deficit ⁊ euaneſcit. Uñ pur
gato aere futuram p̃ſtitit ſerenitatẽ. aliquãdo corrũpiꝛ in vapores ex q̃
bus generaꝛ. ⁊ tunc eſt multum nociua florum. Etiam eſt germinãtiũ
vineaꝝ corruptiua. ⁊ diuerſarum infirmitatum animalibus inducti-
tiua. latronib⁹ ⁊ peruerſis eſt conueniens. quia inſidiarum ipſoruꝫ eſt
occultiua. itinerantium ⁊ peregrinantium impeditiua. quia magna ne
bula ⁊ obſcura (que eſt incognita incerta) radiorum ſolis ⁊ aliarũ ſtel
larum eſt interceptiua. ⁊ ideo nauigantibus eſt periculoſa ⁊ grauis. vt
dicit Beda. quia dum nebule obſcuritas maris ſuꝑficiẽ occupat. vbi
debeat nauis recte verti ignorat gubernator

¶ An virtus lapidum ex cõplexione. an ex natura. An adamantina attractio ex componentibus ſimul: an ex vnius tm̃ incurſu.

¶ Nona queſtio eſt. an virtus lapidum ꝓcedat ex ꝯplexione forme cũ
materia. vel ex forma vel ex materia tm̃. ¶ Notãdũ ꝙ lapis eſt ẽs mix-
tũ ex q̃ttuor elemẽtis. in qua eſt tria ꝯſiderare. ſ. materiã lapidis. ⁊ hec
eſt groſſa viſcoſitas ſeu humidũ terreſtre. ita ꝙ materia lapidis ꝑtici-
pat iſta duo elementa. ſ. aquã ⁊ terrã ⁊ ꝓcipue terrã. Cui⁹ ſignũ eſt. cũ
ꝓꝑrium ſit terre ſubſtare aque. omẽ gen⁹ lapidis ꝓiectũ ad ſuꝑficiẽ aq̃
tẽdit ad fundũ. Ex quo apparet cum lignũ ad ſuꝑficiem aque poſituꝫ

non cadit ad fundum.ſed remanet in ſuꝑficie.quod nō participat pre-
ciſe illud elementum quod ſubſtat aque.ſed illud quod ſupereſt aque
videlicꝫ aerem ¶ Querit autem queſtio.an diuerſe virtutes lapidum
conſequantur ipos ratōne materie(vt dictū eſt)an ratōne forme.an ra
tōne compoſitionis forme cum materia. Dicendū cū Auicenna ꝙ vir
tus eſt ſequela forme.ex parte eñ materie progredi nō poteſt.qꝛ cū om-
nes lapides habent eandem naturā.ſequeret̃ ꝙ omnes eandē haberēt
virtutem. Verbi grā ꝙ oēs fugarēt venena.cōcordarēt diſcordes at
traherēt ferrū.⁊ ſic de alijs ꝟtutibus lapidū.de quibꝫ Albertus mag
nus in ſuis tractat minoralibus. Forma igit̃ que eſt natura ꝓncipa-
lis.⁊ per conſequēs principiū motus ⁊ quietis eſt.quā virtus lapidum
conſequit̃. Unde forma ſubſtātialis lapidū eſt natura mouens eos. et
inclinans ad ꝓprias virtutes ad operatōes exercendas Unde ſicut for
ma hoīs mouet ipm ad virtutē operatiuā eorum.que nō operat̃ aſinꝰ
Sic forma magnetis ⁊ adamātis mouet ipos ad virtutē oꝑatiuam eo
rum que nō operat̃ criſtallū vel margarita Nec aūt queſtio in genera
li ꝓpoſita poteſt ſpecificari hoc modo.an virtus adamātina ꝓcedit ex
ꝑte materie tm̄.vel ex parte forme tm̄.vel ex ꝑte cōpoſitōis forme cū ma
teria. Patꝫ reſponſio.quia attractio ſequit̃ virtutem adamantis. vir-
tus autem conſequit̃ formam ⁊ non materiam.

¶ Quid pluuie dulcedo

¶ Decima queſtio ꝓponebat.que cauſa dulcedinis pluuie eſt. Pro q̊
notandū ꝙ calidum adueniens humido duo facit. vel ipſum adurit
vt caliditas ſolis per continuam actōem in aquas maris ipſas adurit
et ex hoc cauſat̃ amaritudo.vel nō adurit.ſed digerit ⁊ decoquit attra
hēs ⁊ alleuians humiditates inferiores ad aerem ipās calefacit.ex qua
digeſtione dulcedo relinquit̃. Et hoc modo aque pluuiales efficiunt̃
dulces. Hinc eſt ꝙ modica ꝑs pluuialis aque humectās ſegetes plus
recreat ſuſcitat ⁊ fructificat q̄ꝫ ſi multum aque fontalis aut fluuial' ſu-
per ipſas ſperneret̃ aut funderet̃

¶ Putei hyemalis caliditas.eſtiualis frigiditas

¶ Undecima queſtio ꝓponebat.propt̃ quid fontes in hyeme ſunt cali
di.in eſtate vero frigidi. Uidemus eñ fontes in hyeme fumare. talis
autem fumatio atteſtatur fontium calorem. Nuius rō eſt.quia frigꝰ
vehemens ⁊ exellens tangens terre ſuꝑficiem inuenit in ipā caliditatem
in eſtate per poros terre receptam. Agendo autem in ipam caliditateꝫ
depellit eam ad interiora.⁊ ad terre viſcera.in quibus eſt reſeruata ipā
aqua.ex qua fontes ⁊ fluuij generant̃. Nec autem caliditas reſiſtit ac
tioni ſui contrarij.ſcilicꝫ frigiditati.ex qua reſiſtentia fortificat̃. Nam
contrarium agens in ſuum contrarium ſi inueniat reſiſtentiam in ipō
ſua virtus minoratur.⁊ virtus alterius cōtrarij fortificatur. Hoc mo
do caliditas relinquitur in aquis fontium tempore hyemali. Huius

ſimile eſt. quia in hyeme dum manus vehemēter eſt infrigidata. ſi appo-
nať igni vehemēs calor agit in vehemēs frigus. qđ eſt in manib. Fri-
gus aūt calido reſiſtit. ⁊ ꝑ hoc ꝙ magis reſiſtit magis fortificať. h mo-
do contingit manū maiorē pati punctōem. ſed tñ ꝑ ꝯtinuam ignis ap-
plicatōem tandē frigus expelliť. Sic frigus in hyeme circūſtās toti ter-
re calidū ſuſceptū in terra depellit ad eius inferiora. Et ſic calidū reſi-
ſtens fortificať. Preterea hui⁹ alia rō eſſe pōt. qꝛ tpe brumali pori terre
ꝯſtringūtur. ita ꝙ calor terre tm̄modo ꝑ fōtes valet euaporare. Eſtiuo
autē tpe pori terre ſolis calore apiunť. quib aptis caliditas terre īclu-
ſa valet exalare. Et qꝛ terra naturalr̄ eſt frigida. abſente calido frigefa-
cit venas ⁊ fontiū meatus. Hinc etiā trahiť cauſa cur hoīes in hyeme
celerioris ſunt digeſtionis ꝙ̄ in eſtate.

Viſus triplex emiſſio

Duodecima queſtio querebat. cur ſit triplex viſus emiſſio. qđ nō ē in-
telligendū Cur quedā aīalia acute. quedam acuti⁹. ⁊ quedā debiliter
vident. Sed potius eſt intelligendū de diuerſis diſpōibus linee ducē-
tis viſū ſuꝑ rem viſibilem. Nā omnis viſio ſit ſm triplicē lineā ad mo-
dū trianguli vel piramidis ꝯſtitutam. quarū due ꝓcedūt ab oculo. et
extenduť ſuꝑ duas extremitates viſibiles. Et tercia eſt ꝑ modū baſis
hymaginādo protēſe ab vna extremitate viſibilis ad aliā eiuſdē Con⁹
eīn illius figure hymaginari debꝫ in oculo. baſis aūt in re viſa Et ſi cō-
tra radios viſuales cōtingeret ꝯcurrere anteꝙ̄ ad oculū poſſent ꝑtige-
re ꝓpter nimiā viſibilis a viſu diſtantiā contingeret viſibile nō videri.
Et ad ꝑfectam viſionē tria exiguť. ſcꝫ organū Verbi grā. pupill⁹ ocu-
li. vt ſit determinate diſpoſitus. ⁊ ꝙ mediū ſit illuminatū. ⁊ etiaꝫ ꝙ ob-
iectū in determinata diſtantia ſit ſituatū. Al's eīn viſum circa viſibile
iudicādo ꝯtingeret errare. Nā quāto obiectum viſibil' plus diſtat ab
oculo. tanto ꝯcurſus radioꝝ ſiue lineaꝝ viſualiū ꝯſtituit angulū acu-
tiorē. ⁊ ꝑ conſeqns tanto res viſa apparet minor. Hic eſt ꝙ ſol appꝫ ꝑ-
ue quātitatis. cū tamen ſit maior tota terra. Ecōuerſo quāto viſibile ē
ꝓpinquius tanto ꝯcurſus radioꝝ viſualiū ꝯſtituit angulū ebetiorē vl'
obtuſiorem. ⁊ ꝑ conſequens viſibile apparet maius

Colorum concretio

Ultima queſtio ꝓponebat ꝓpter quid ſit colorum diſcretō. Ubi
notandū ꝙ color ſm Areſtotelē in de ſenſu ⁊ ſenſato eſt extremitas per-
ſpicui in corpore terminato Nō eīn dicit ꝙ ſit extremitas corporis ſim-
pliciter. ſed potius extremitas ꝑſpicui. hoc autem dicit quandam cor-
poris qualitatem. Dicitur autem extremitas ꝑſpicui. qꝛ color apparꝫ
in extremitate. Et diciť (in corpore terminato vel determinato) ad dif-
ferentiam corporum indeterminatorum. Licet enim in corporibus in-
determinatis aliquis eſt color. Ille tamen non ineſt ei ratione perſpi-
cuitatis. aut ratione pure tranſparentie. ſed ratione alicuius termina-

tionis. Fit aūt in corpibus indeterminatis. Verbi grā. in aqua vel in aere lumē dr actus corpoꝝ indeterminatoꝝ. tenebre vero dicūt pͥuationes eius. ſic quodāmodo nigrū dr pͥuatōem reſpectu albi. qꝛ eſt minoris pfectōnis. minuſqꝫ de natura lucis pticipat. Generant aūt colores medij p extremoꝝ coloꝝ ꝯmixtionē. ita ꝙ quelibꝫ ps extremoꝝ ꝯmiſceat partibꝫ alterius. De his autem ad librum de ſenſu ꝛ ſenſato tractare relinquitur.

¶ Cum igit iſtarum queſtionū difficilis ſolutō animū mutatōis nō poſſꝫ adimplere. vxori ſtuduit pͥdictiſ poſtpoſitis ſubiugari. Viſis vndiqꝫ virginibꝫ in tediū ductus parētibꝫ ſic reſpōdit. Jmprobo corruptas. lectos deteſtor aniles Nil mihi cū feda ꝟgine. ſolus ero Spretiſqꝫ pͥdictis. vtpote ſolutōibus difficilibus. Ptolomei pͥceptis inquit de cetero inſiſtam. Sed ſignorꝫ gradus planetarumqꝫ diſcurſus ſine turris eleuatōne facili viſu comprehendi nō poſſunt. Quid inqt de cetero faciaꝫ miſerum eſt me eſſe hominem. vtinā humanitatem poſſē exuere: aſineitatemqꝫ induere: ſpecie pmutata.

¶ Hic Boetius enumeratis queſtionibꝫ. que deſcripte erant in ſede crathonis oſtēdit qūo fecit filius inconſtantie Et pͥmo facit hoc. ſecūdo ꝯcludit ibi (Quid de cetero faciā) dicēs ſic. Cum filius inconſtātie in queſtionibꝫ enumeratis pficere nō poterat propter earū difficultates ſtuduit vxorari. Et cum viderat multitudinē virginū ductꝰ in tedium parentibus ſuis ſic reſpondit. Improbo corruptas ꝛc̄. vt pꝫ in textu. Et cōcludit ſe magis ſolari velle qꝫ ducere vxorē. Et tandē pͦpoſuit ſtudere difficiles qͣſtiones ptolomei. dicēs ſe pͥceptis ſuis velle inſiſtere Cū aūt viderat ꝙ gradus ſignoꝝ ꝛ curſus planetaꝝ de facili nō poterant ppendi ſine turris eleuatōne. dixit ꝯcludendo. Quid faciā de cetero miſerū eſt me eē hominem. Vtinā poſſem exuere humanitatē ꝛ induere aſineitatem ſpecie permutata.

¶ Sit ergo diſcipuli ſumma magiſtratui ſubiectō. exercitij attentō. aīmi beniuolētia. ingenij docilitas. ſpēꝝ luxurie euitatō. feliciſqꝫ ꝯſtantie debita pfeſſio.

Diſciplina ſcholarium

Hic recapitulat ſeu epilogat recolligendo ꝑus dicta dicēs. Sit igitur ſumma diſcipuli ſubiectio erga magiſtrum. exercitij attētio. animi beniuolētia. ingenij docilitas. ſpecierum luxurie euitatio. ⁊ felicis conſtantie debita profeſſio.

Explicit liber ꝑmus
Incipit liber ſecūdus

Omnia ſiquidem ſuꝑius expedita ad ſcholariū informatōem ſtꝫ affixa. Nūc de eoꝝ ſagaci ꝓuiſione breuiter eſt trāſcurrendū

Hic incipit ſecundus liber. ⁊ quartū capitulū In quo ſm ordinem in prohemio ꝓmiſſum determinat Boetius de ſagaci ſcholariū prouiſione. cū ſint in partibus alienis. Et diuiditur in tres partes principales. In ꝑma ꝑmittit intentū cum hoc declarando diuerſitatem ꝯplexionum humane nature. In ſcđo oſtendit que requirunt ad ꝓuidentiaꝫ ſcolarium ſagacem. ibi (Felicis aūt diſcipuli) In tercia ꝑte declarat requiſita ad ſcolariū ꝓuidentiam reſpectu corꝑis ibi (Cū autē indiſcrepans) Prima adhuc in duas. ꝑmo eīn ꝑmittit intentum. ſecundo exequitur illud ibi (Cū humani corporis ꝯditio) dicens ſic. Omnia in precedenti libro expedita pro ſcholariū informatōne ſunt cōpoſita. ſcilicꝫ in quibus debent informari. ⁊ quomō ſe habebūt erga magiſtros ſuos. Nunc aūt in ꝑſenti ſecūdo libro de ſagaci ꝓuiſione eoꝝ eſt breuiter tractandum ¶ Item eſt hic notandum ꝙ ex quo dicebatur in precedentis libri principio ꝙ eius ſubiectū eſt aptitudo diſcipuli cognitionē veritatis recipiendi a docente. ideo ad hanc aptitudinē oīa que in hͦ libro determinantur applicāda ſunt ⁊ reducēda. qđ in hac parte determinate ſic reducendum eſt. Oſtenſo in ꝑte ꝑcedenti. in quibus debita aptitudo diſcipuli doctrinam recipientis ꝯſiſtit. quia in ꝓceſſu ad ſcientias ordinato. Et in debita ſubiectōne reſpectu docentis. que in tribus conſiſtit. videlicet docilitate beniuolentia ⁊ attentōne. Nūc autor ꝯtractat de prouiſione aptitudini predicte neceſſaria. que ad eaꝫ amminiculatur. ipſamqꝫ inducit. Quoniā ſm Areſtotelem natura humana eſt multipliciter ancilla. Propter eius eīn nobilitatem ⁊ aptitudinem multis indiget. Recte ſicut miles ad actum militie exercendū indiget pluribus. videlicet armatura. ſeruis. equis. ⁊ alijs huiuſmodi ſibi neceſſarijs. Sic etiam homo pro vite ſuſtentatione indiget victu ⁊ veſtitu ſibi congruis ⁊ aptis loco connaturali. Homines autem diuerſarum ſunt complexionum. Et quidam minus. quidam vero magis ad ſcientiam ſunt apti. quoniam anima corporis complexionem ꝯcomitatur. vt dicit autor ſex ꝑncipioꝝ Et qꝛ hic agit de aptitudine ꝯgnitōeꝫ

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

veritatis recipiendi.etiam determinandū eſt de complexione.que ad ipſam amminiculat̃.Complexio autem indiget nutrimento.⁊ ſi ſtudium exercere debeat.indiget loco.quia ſtudiū ſapiētie eſt ꝓuilegiatuȝ vt loco ſolitario magis ſit aptum.Alia vero ſtudia ſicut militarꝫ ⁊ architectonice ⁊c̃.quia in publico ꝯuenientius exercent̃. Nutrimentū igitur ⁊ locus complexioni ⁊ ſtudio organice obſeruiunt. Naȝ ſicut viſus obſeruatur in oculo.ſic complexio in nutrimēto Unde ſimile eſt in medicinis. Ipa eñ ex quo tractat de ſanitate.ꝑmo oſtendit in quibus ſanitas conſiſtit.quia in humorum adequatōne poſtea detminat de his que ad ſanitatem amminiculant̃.eamqꝫ inducunt ⁊ conſeruant Sicut ſunt humoꝝ euacuatō ſuperfluorum.dieta congrua.⁊ alia huiuſmodi.Sic recte ꝓcedit Boetius poſtqꝫ determinauit de his in quibꝫ aptitudo ꝯſiſtit.iam tractat de illis q̃ ad talē amminiculant̃ Et hec ſunt conueniētia loci ſtudij ⁊ menſura alimēti cuiuſlibet apta

¶ Cum corporis humani conditio:fleumate:ſanguine colera.melancolia conſiſtat ſuffulta.ab aliquo ꝑdictorū quemlibet neceſſe eſt elicere preeminentiam

¶ Hic Boetius exequitur intentum ſuum.oſtendēdo diuerſitatem complexionum. Et diuiditur in duas partes.primo facit hoc in generali.ſecundo in ſpeciali ibi.(Melancolico vero)dicens ꝑmo ſic. Cū natura humana compoſita ſit ex quattuor humoribus ſciliċ fleumate.ſanguine.colera.⁊ melancolia.neceſſe eſt quemlibet hominum habere preeminentiam in aliquo predictorum ¶ Item eſt hic notandum ꝙ complexio humani corporis quattuor humoribus.melancolia ſcilicet fleumate.ſanguine.⁊ colera fulta ē. Unde necē eſt quemlibet hominez ab aliquo predictorum humorum accipere preeminentiam .ſcilicet in ſanguine fleumate.ſeu in aliqua aliorum.(Et eſt humor vt hic ſumitur corpus humidum in corpore animalis generatum aptum natū nutrire corpus)Et eſt quadruplex vt dictum eſt Et qꝛ ſm Areſtotelez ſecundo de generatione.ex eiſdem ſumus ⁊ nutrimur.ideo ceſſante humore in corpore animalis.ſequitur eius deſiccatio ¶ Secundo notandum.ꝙ complexio poteſt ſic deſcribi(Cōplexio eſt contexio ſeu cōmixtio ſm magis ⁊ minus dominans abcedens ⁊ recedens ab extremis ad mediū ſimpliciter vel quo ad nos. Uel ſic.Cōplexio eſt diſpoſitio extrinſeca vł ſuperficietenus apparens ſignificans cauſas intrinſecas cō ſimiliter ſe habere. Uel ſic.Cōplexio eſt diſpoſitio alicuius de quattuor humoribus reſultantibus ex quattuor elementis ad inuicem ſm proportionem inequalitatis

Melācolico ꝓpo tiori pigriciciqꝫ ſubiecto ſub locꝫ ſecretꝫ ⁊ āgulo.ſtrepituqꝫ carētibꝫ.lucꝫqꝫ paꝝ ꝛcipiētibꝫ ſtude

re eſt oportunū. Saturitatēq; decliuā: ſenāq; precauere
cenam. potibuſq; mediocribus gaudere ad nature ſubſi
dium. et pro ut ſtudij deſiccatio exigit plenaria potus re
ceptione ad menſurā confoueri. Ne nimij ſtudij proter-
uitas tyſim generet. anhelanſq; thoracis ſtrictitudinē
¶ Hic in ſpēali determīat de ꝯplexionibus. Et diuiditur in q̄ttuor
ſm ꝙ q̄ttuor ſunt ꝯplexiones. ptes patebūt Et p̄mo determīat de me-
lancolica ꝯplexione dicēs ſic. Melācolico timori ⁊ tarditati ſubiecto.
neceſſariū eſt ſtudere in loco ſecreto ⁊ anguloſo. vbi nō fiūt magni ſtre-
pitus. vbi etiā non eſt lux intenſa. Et gaudebit modica ſaturitate: ca
uendo ſibi de ſerotina comeſtione. gaudebitq; potibus mediocribꝰ ad
nature ſue ſubſidiū. prout labor ſtudij req̄rit. Pōt recipe potuȝ plena
rie ⁊ alia. ⁊ foueri ad mēſuram. ne nimia ſtudij ꝓteruitas generet in ip-
ſo thiſim ⁊ pectoris ſtrictitudinē ⁊ anhelitus ¶ Notandū hic. ꝙ com-
plexio melācolica eſt. qñ mixtuȝ ex q̄ttuor elemētis ꝯponitur ſeu hūori
bus vbi humor terre predñatur alijs hūoribus in mixto exñtibus. Et
ideo ſi ille humor ē frigidus ⁊ ſiccus. ſic talis ꝯplexio eſt frigida ⁊ ſic-
ca ⁊ terre aſſimilat᷑. Sūt autē melācolici inferius groſſi. ſupius aūt ap
parent macelenti. eo ꝙ melācolicus ſm humorē melācolicū eſt ꝯplexio
natus Melancolia vero ē humor terreus ⁊ groſſus naturam hoīs de-
primens in naturā terream. Unde melancolici ſunt terre compabiles.
Terra autē inter oīa elemēta eſt plus materialis propter qđ etiam di
citur fex oīm elementoꝝ Ideo etiā melancolici maxime ſtꝫ groſſi ⁊ mi
nime agiles Et propterea etiā dicūtur ſubiecti pigriciei Sūt etiaȝ ti-
moroſi. timor eñ opponitur audacie Audacia vero eſt ira quedā accē
ſa ꝑncipaliter propter bonum. Ira eñ eſt accenſio ſanguinis circa cor.
Cum igit᷑ melancolici ſtꝫ humoris groſſi. eo ꝙ ſunt naturaliter frigidi
et ſicci. ideo calor eoꝝ non habet ꝟtutem accendendi ſanguinē. propt᷑
quod ſunt timidi. Decet etiam eos ſtudere in locis ſecretis ⁊ angulos᷑.
Quia ſm Auicennā imunitas a materia reddit nos intelligentes. Sȝ
melancolici ſunt maxime materia onerati. vnde impedit᷑ circa ſenſus
oīs virtus intelligendi. eo ꝙ neceſſe eſt quēcunq; intelligentē phantaſ
mata ſpeculari. ideo debent eſſe in locis ſecretis. Uel etiam q2 timidi
ſunt. ideo ad loca ſecreta fugiunt. Uel etiam q2 valde ſunt materiales
difficulter recipiūt impreſſionē alicuius cognoſcibilis. propter qđ faci-
liter poſſunt impediri. ideo nullatenus circa ſe ſtrepituȝ pati poſſunt
Debet etiam melācolicus p̄cauere nimiaȝ ſaturitatē quia cuȝ ſit groſ
ſus. ex ſaturitate nimia groſſi humores ⁊ peſſimi poſſunt generari. ⁊ ſic
fieret oīno inabilis. Cum etiam naturaliter ſit frigidus. ne ex defectu
caloris naturalis cibus maneat indigeſtus. vt ſic corpus reſeruetur.

Debet etiã precauere cenam tardã. quia ꝑ ſomnũ fit digeſtio ⁊ humo
rum cõgregatio. Nec igitur humor gñatus ex cibo abũdanter exceſſiue
ſiue in ſomnũ ad cerebꝝ aſcẽdit ipm deſtruẽdo ¶ Cõſequẽter notan/
dum. ꝙ melancolice cõplexionis ſigna ſunt. Nã melancolicus eſt inui/
dus. infidelis. fallax. incõſtantis animi. tardus in oĩbus factis. inor
dinatum appetituꝫ. diligit eñ eſſe ſolus. eſt timidus dum hoĩes debet
inſpicere. ebes eſt ingenio. plures habẽs carnes. multuꝫ bibit. quia ẽ ſic
cus naturaliter. Paꝝ comedit quia nõ poteſt digerere rõne frigiditatꝭ
paꝝ appetit coitus. Nihilqꝫ vel paꝝ potat. quia frigidus ẽ ⁊ ſiccus Si
vere vult appetere. cibaria calida ⁊ humida pulueroſa. ſeu bñ pipata
ſumat. bonũqꝫ vinũ aut potuꝫ caliduꝫ potet. aut eſſet breuioris vite.
Sic eñ rone caloris in cibis ⁊ potibus exñtis calor naturalis augmẽ/
tatur Et rõne huĩditatꝭ nutrimẽtalis humiduꝫ radicale incepit aug
mentari Et ſic plus appetit ⁊ plus poteſt ꝙꝫ ſine hijs. Et ſunt hec ſig/
na in his metris ꝯtenta. Inuidus ⁊ triſtis cupidus dextreqꝫ tenacis.
Non expars fraudis timidus luteiqꝫ coloris ¶ Nota thyſis eſt ꝯſump
tio corꝑis naturaliter humectãtis ex alteratõne corꝑis proueniẽs. Vñ
thyſici ꝑ fleumatis emiſſionẽ ꝯſummũtur. ſic ꝙ vix cutem ſuꝑ oſſa ob/
tinent. Unde lauto cibo pñt vitaꝫ prolõgare ¶ Thorax eſt pectus vel
lorica. Sequitur textus.

¶ Fleumaticus vero licet ſtrepitu rugiẽtibus edibus lu
ciſqꝫ capaciſſimis ſtudij ꝑceptis põt informari. poculiſ/
qꝫ plenioribus põt ſuſtẽtari. cibarijſqꝫ oĩmigenis ꝯfoue/
ri. venereoqꝫ acceſſu (ſi fas eſt dicere) mẽſurnus ꝑmoliri

¶ Hic oſtẽdit propetates fleumatici. Et vult ꝙ fleumaticus põt in
formari doctrinis in locis clamoroſis ⁊ capaciſſimis lucis. Poteſtqꝫ
moueri multis potibus ⁊ nutriri diuerſis cibarijs Et ſi liceat dicere põt
ſemel in menſe actuꝫ venereũ exercere. ¶ Notandũ hic. ꝙ fleumaticus
poteſt informari documẽtis ſtudij in locis clamoroſis. quia frigidus ẽ
et humidus. Motus autẽ eſt caloris ⁊ ſiccitatis inductiuus Si eñ cõ
fricetur ad corpus calor generatur Quia igitur frigidus ẽ motus (qui
eſt actus ſtudendi difficilior eſt in maiori ſtrepitu. qui ſenſuꝫ mouet. et
ita calor in eo intenditur. ⁊ quodãmodo humor ſuꝑfluꝰ digeritur Ha
bet eñ fleumaticus ſanguinẽ non ita nobilem ſicut colericus. Et ideo
nõ faciliter ꝑ ſtrepituꝫ in actu ſtudij impeditur Strepitus tamẽ nõ ꝓ/
mouet. ſed impedit ſpeculatõem intellectualem. Eſt autẽ fleumatica
cõplexio quãdo aliquod mixtuꝫ ꝯponitur ex q̃tuor elementis. ſiue q̃t/
tuor humoribus naturã elementoꝝ cõſequẽtibus. ita ꝙ humor aqueꝰ
alijs predomĩatur humoribus. Unde fleumaticus eſt frigidus ⁊ hu/
midus ſicut aqua. Et naturaliter oĩes mulieres fleumatice ſunt cõ/
plexionis. Signa autẽ per que cognoſcitur fleumaticus ſunt hec. Eſt

albi coloris.carnoſus parua oſſa reſpectu ſue carnis habens.facie pin-
guis.nõ cito iraſcitur.timidus.⁊ nõ letus rõne frigidi ꝯſtringẽtis.mul-
tum comedit.minus bibit.tardus eſt in factis ſuis.capillos habꝫ mol-
les ⁊ rectos.multū continuare poteſt coitum.quia humidus.parū
tamẽ appetit.quia frigidus.Si vero multū appetere velit bibat for-
tia vina.comedat cibaria calefactiua.ſic cõfortabitur in eo calor natu-
ralis.De ſignis ⁊ propetatibus fleumaticis dant̃ hec metra.Hic ſom-
nolentus piger in ſputamine multus.Eſt huic ſenſus hebes.pinguis
facie color albus Et rõne humiditatis cito addiſcũt.ſed male ret ĩnẽt
et rõne frigiditatis tarde loquũtur.Etiam rõne frigiditatis parum
appetunt coire.rõne autem humiditatis multū poſſunt

¶ Sãguineus vero cuius cõplexionis fauorabilior ꝓ-
pago ẽ omĩbus ſitibus ac cibarijs põt adaptari.quẽ lu-
dendo ſepius grauiſſima queſtione nouim⁹ cõfoueri q̃ꝫ
ſi obliquãtibus hyrcis parietis ſolus ocillaret.nõ tamẽ
in hoc ſemꝑ eſt cõfitendũ.Hũc autẽ cibarijs omĩgenis
gratiſſimis.potibuſqꝫ leniẽtibus decet hylarari

¶ Hic ponit propetates ſanguinei.dicens ſic.Sanguineus cui⁹ com-
plexio eſt nobilior inter ceteras ſtudere poteſt in omĩ loco.⁊ ſepe luden-
do queſtiones incorꝑare grauiſſimas.nõ tamẽ in hoc eſt ſemꝑ confiden-
dum Scientia em̃ melius a quocũqꝫ acquiri poteſt ſtudendo q̃ꝫ ludẽ-
do.⁊ debet delectabilibus vti cibarijs ⁊ potibus ſubtilioribus ¶ No-
tandum hic.ꝙ ſanguinei ſunt naturaliter calidi ⁊ humidi.qua facili-
ter recipiunt.⁊ recepta retinent.quapropter aptiſſimi ſunt ad diſcipli-
nam.Unde ſanguinea complexio eſt quãdo mixtū aliquod ex quat-
tuor cõponitur elementis.vbi aer ⁊ virtus eius prednãtur alijs elemen-
tis.Uel vbi ſanguis nature aeree alijs humoribus ab alijs diecuſſus e-
lementis in mixto predomĩatur alijs elementis.Ideo hec cõplexio eſt
calida ⁊ humida aeri compabilis ¶ Signa huius cõplexionis ſunt.ſci-
licet ꝙ eſt letus cantans largus ſeu liberalis amabilis.mediocriter ru-
bei coloris.pius.conſtans.moderatus.ad ꝟtutes naturaliter inclina-
tus.non multū loquens.ac nimis tacens.ſed facũdus nõ precipitãs
facta.non habeos appetitum inordinatū.vult cõuiuere ſodalib⁹ bo-
nis.faciei nõ rugoſe.multum appetit propter caliditatem.⁊ multū po-
teſt propter humiditatẽ.vnde ꝟſus Largus amans hylaris ridens ru-
beiqꝫ coloris.Cantans carnoſus ſatis audax atqꝫ benignus.

¶ Colericus vero pallide effigiei plerumqꝫ ſubiectus

ſolitudini ſemp̱ ſupponatur ne nimiꝭ ſtrepitus auditu bi
lem in totam effundat cohortem. ſicq; magiſtratus vene
rabilem ne ledat maieſtatem O q̄ꝫ magiſtratus leſio ē vi
tanda Hūc cena grādiori nouimus ſuſtētari. potuq; for
tiori deliniri Cauēdu; autē eſt. ne litis horror āminiſtra
tione potus iſtius r.. bidu; mētibus extrahatur Si aūt
qualitatꝭ aſſignate ignorans ſit ſocietas theoricos con
ſulat. ſeq; ſic cognoſcat. pluribus vero mentibꝰ intima
tum eſt gnotoſolitos.

¶ Hic oſtendit cōditiones colerici. Et p̄mo facit hoc. ſecūdo ſubiūgit quandā cautelam. ibi Cauendū eſt autē. Tercio remouet dubiū. ibi. Si autē qualitatis. Primo dicit ſic. Colericus qui eſt pallide faciei. ſtudebit in loco ſolitario. ne bilem infundat propter nimium ſtrepitum in ſuā ſocietatem. Nec etiā venerabile; magiſtratus ledat maieſtatem Et ſubdit dicens O quātu; vitāda eſt leſio magiſtratus. Pōt colericus etiā vti cena grandi. etiā ⁊ potu forti Subiūgit quandā cautelam dicēs. Maxime eſt cauendū ne litis horror in potus āminiſtratione extrahatur Et vltimo remouet dubium ſic incidens. Cum ſit dictu; de q̄ttuor cōplexionibus. poſſet aliquis dicere quō nos habere poterimus dictaꝝ cōplexionū cognitionē Remouēdo dubium hoc dicit Boetius. ſi ignoraueris aſſignare qualitates. conſule phos ſpeculatiuos ſeu medicos. ⁊ ſic fit mētibus intimatū (gnotoſolitos). i. noſce teipm ¶ Notandū hic. ꝙ cōplexio colerica eſt. quādo mixtu; cōponitur ex q̄ttuor elementis. ſiue hūoribus. ſic ta mē ꝙ humor igneus aliꝭs hūoribus in eo predn̄atur ¶ Signa aūt per que cognoſcit̄ hec ꝯplexio ſunt hec. ſpm eſſe pallidu;. ſicut eſt color cineꝝ. quod actionē calidi ſuper humidū cōſumptu; ſignificat. etiam fortiter bibit ⁊ plus q̄ꝫ comedit Gracilis nō carnoſus. facies eius macra ⁊ gracilis. cito iraſcit̄. iraq; eius cito tranſit. audax eſt. preceps in ōnibus factis. in tremore immoderatus. quaſi nullu; timens loquēdo. capillos habens duros ⁊ nigros. ſupiora eius ſunt groſſa. oſſa magna. neruos ⁊ muſculos habēs duros. Mobilis ⁊ velox eſt ⁊ nō piger. quia caloris eſt faciliter mouere oīa membra. prodigus eſt ſemp̱ dans. circūſtantias nō attendēs. multum appetens quia calidus. paꝝ potens quia ſiccus. Unde ſi vtatur humidis cibariꝭs ⁊ calidis. vtpote pullis iuuenibꝫ in recenti aqua decoctis. hec nature eius poſſunt ſuffragari. Signa hec habētur in hiꝭs ꝟſibus. Hyrſutus. fallax. iraſcens. prodigus. audax. Aſtutus. gracil.

ſiccus croceiq; coloris Si quis dicat. Auerrois ſup de celo ꝛ mūdo habet. ꝙ oīa mixta habēt ꝑdominiū a terra. ideo mouent̄ ad centrū rōe grauitatis. Videt̄ ideo ꝙ oīa mixta ſunt melācolica Dicit̄ ad hoc ꝙ duplex eſt ꝑdominiū elementoꝝ in mixto. Quoddā eī ſumit̄ ſm qualitatē tm̄. aliud vero ſm quātitatē molis. Dictū igit̄ auerrois intelligit̄ de quātitate molis. qꝛ in oīmi mixto terra hoc mō ꝑdominat̄. Dixtū eī debꝫ eē firmū. ꝛ nō cito frāgibile. cuius cauſa eſt terra. Sed dcm̄ autoris intelligit̄ de qualitatū ꝑdominio. Vn̄ aliquādo quātitas terre ꝑdominat̄ alijs. aliqñ qualitas ꝛ opatō ignis. ꝛ ſic de alijs ꝯplexionibus. Hoc igit̄ mō ꝯplexiones ſortiunt̄ ſpēm ꝛ numerū ¶ Cōſeqnter notandū ꝙ nūq; due ꝯplexiones in ambabꝫ ꝓprietatibꝫ oppoſite ſimꝉ eē poſſūt in eodē. vt fleuma cū colera. ꝛ melācolia cū ſanguine. niſi in gradu cōfracto. eo ꝙ ꝯtraria ſimul eidē ineſſe nō poſſunt. ſm tñ eē remiſſū iſti quattuor humores bñ in vno ꝯgregant̄. Et qui habēt ſimbolū ad inuicem facilius inuicē ꝯponi poſſunt. vt fleuma cū melācolia. qꝛ cōicant in frigiditate. ꝛ ſanguis cū fleumate. qꝛ in humiditate ꝯmunicant Sed melācolia ꝛ ſanguis ad inuicē ꝯponi nō poſſunt. qꝛ in ambabꝫ q̄litatibꝫ ſeu ꝓprietatibꝫ differūt. Et ſiſr colera cū fleumate faciſr ꝯponi nō poteſt. cū etiā in ambabꝫ q̄litatibꝫ repugnēt. Quia igit̄ quatuor cōplexiones ꝑracte raro pure ꝛ ſimplices repiunt̄. ſed ſepius ꝑmixte. ideo dinoſcere eius ꝯplexiones nō eſt puerile. Que tñ ꝯplexio in vnoquoq; genere ꝑdominet̄ capi poteſt aliq̄ mō per ſigna antedicta ¶ Nota ꝙ cōplexio ſāguinea (qꝛ calida eſt ꝛ humida) aſſimilat̄ aeri. veri. vento auſtrali. ꝛ inter planetas ioui. ac inter etates hoīs iuuētuti. Nec enim oīa calida ſunt ꝛ humida. Fleumatica ꝟo ꝯplexio aſſimilat̄ aque inter elemēta. hyemi inter ꝑtes anni. fauonio inter vētos. lune inter planetas. ꝛ etiā ſexui muliebri. Nec eī oīa frida ſt̄ ꝛ humida. Colerica ꝯplexio aſſimilat̄ igni. vento ſubſolano. eſtati. ꝛ etati virili. ꝛ int̄ planetas ſoli. Hec eī oīa calida ſunt ꝛ ſicca. Sed melācolica aſſimilatur terre. autumno boree ſeu vēto ſeptētrionali. ſaturno ꝛ decrepitui. qm̄ hec frigida ſunt ꝛ ſicca. ¶ Notandum ꝙ triplex eſt colera. ſcꝫ combuſta. temperata. ꝛ melancolica Cōbuſta viget in hominibus nigraꝫ habētibus faciem. q̄ſi a ſolaribus radijs combuſtā. Et tales ſt̄ multū rebelles. ꝛ de facili ad iram ꝯmouent̄. ꝛ cum inebriant̄ ſunt furibundi Tēperata aūt colera viget in hominibꝫ pallidā ꝛ aliqualr̄ rubeam habentibus faciem. Et ſunt tales diſcretiores in mente. ꝛ frequenter furioſi. non multum ſegnes. Colera autem melancolica dicitur vigere in hominibus lutulentam faciem habentibus. Et ſunt huiuſmodi ſptreſtes. ſemper habentes varias ymaginatōes fantaſticas. ꝛ de tali intelligitur littera.

O Felicis vero diſcipuli diſcretio magiſtratui ſubijci gaudeat. Eumq; metuendo diligat. Fidelis exiſtat. ne

ſub picturate dilectõnis obtentu albinus exiſtat detra-
hendo. Quid em̃ detractore nequius: ve magiſtrat⁹ de-
tractori etiam. etiam ſi mille fuerint Uenienti autẽ ma
giſtro aſſurgat pro loco ꝛ tempore. ip̃m ſalutando incli-
net. eũq3 (ſi iubeat) aſſequat̃ Manſioni quoq3 eius ſi po
teſt ſe inſerat cohabitando. vt ſic caſtigatus non ſolum
ſe remordeat. verumetiam ſi locus affuerit ad eum con-
fluat diligenter inquirendo. Si autem diſcipulus ma-
giſtro ſuo ſemꝑ (vt neceſſariũ eſt) nequeat exhibere preſẽ
tiam. tum propter manſionis ſue diſtantiam. tum ꝑpter
alterius rei cauſam. dicticas lateri ſuo ſemper promptio
res habeat cedulas ve. q̃bus diligenter imprimat. quod
conſcientie proprie nouerit intimatũ. eiuſq3 explicite in
quirat dubitatum.

¶ Hic autor ponit p̃ceptum generale. Et p̃mo facit hoc. ſecundo dic
tũ ſuũ magis reſtringit ibi (Si aũt diſcipul⁹) Adhuc p̃ma ps diuidi
tur i duas. p̃mo poĩt doctrinã. ſc̃do detractorẽ exclamat. ibi (q̃d detrac
tore nequi⁹. Primo dicit ſic Diſcretio felicis dicipuli gaudeat ſe ſub
ĳci magiſtratui. ꝛ metuẽdo eũ diligat. ꝛ in om̃ibus fidel' ei exiſtat Nõ
ſub dilectõe picturata. q̃lis albinus extiterat detrahendo. Et tunc ex
clamat detractõem dicẽs. Quid eſt nequius detractõe vel detractore
dato q̄ mille eſſent. Fidelis etiã diſcipuli diſcretio aſſurgat inclinan
do loco ꝛ t̄pe congruis magiſtro ſuo venienti Et ſi iuſſerit ip̃m ſequat̃
et ſi fieri põt mãſioni eius ſe inſerat cohabitãdo. vt ſic caſtigatus nõ ſo
lũ remordeat ſe. ſ3 ſi locus fuerit ꝯfluat ad magiſtꝝ dubia inq̃rẽdo Et
illud magis ſpecificat dicẽs. Si diſcipul⁹ (ſc̃m q̄ neccãriũ ẽ) nequeat ſꝑ
magiſtro ſuo exhibere p̃ñtiam. interdũ ꝑpter habitatõis diſtãtiã. ꝛ q̃n
q3 ꝑpter alterius rei cãm. tũc habeat dicticas lateri ſuo ꝑmtas. q̃b3 di-
ligenter imp̃met quod ſibi exp̃ſſum fuerat a mg̃ro ¶ Notandũ h̃ q̄ fe-
lix diſcipulus gaudẽter ſe mg̃ro ſuo ſubĳcere. ip̃mq3 timere deb3. Na3
qui nõ timet nõ obedit. ꝛ ſi non obedit nõ eſt ſubiect⁹. Nõ aũt ſic d3 ti
mere ip̃m ſicut fur patibulũ. ſ3 vt debitos honores ſibi impẽdat. ꝛ ei⁹
mãdato ſe ſubĳciat. ip̃m in nullo cõmouẽdo. ip̃m etiã diligere d3. quia
ſi nõ diligat ip̃m. p̃cepta ſua nõ cuſtodit. ſed cõtemnit Talis aũt ꝯtẽp

tus ſubiectōem impedit. Debꝫ aũt diſcipulus debitã exhibẽdo mgr̃o re
uerentiã tpe ⁊ loco aſſurgere Nõ ꝗdem omĩ tpe. qꝛ nõ. dum ſtudio ẽ im
peditus. nec omĩ loco. qꝛ nõ in ſcholis vel locis ſtudij. Et ſi pt diſcipu
lus cõmorabit̃ magiſtro ſuo. ne ſolus in ſtudio ſe remordeat. Tũc aũt
ꝗs ſe remordere dꝛ in ſtudio qñ ꝓprio intellectu ad aliꝗd acꝗrendũ la
borat. qđ ꝑ ſe inueſtigare nõ ſufficit. Diſcipulꝰ em̃ qñqꝫ magnos cir-
ca materiã aliquã facit labores. ſuꝑ q̃ facil'r poſſet a mgr̃o ſuo expediri
Si aũt cũ mgr̃o morã hr̃e nõ poſſet habeat dicticas in ꝗbꝫ dubia emergẽ
tia ꝯſcribat. tpe vt optuno eoꝝ ſolutõem ſuo a mgr̃o inꝗrat. ¶ Nota di
ctica dꝛ a dictamẽ. ⁊ ꝙ eos cuſtodia. vñ Clerice dictica lateri ſit ſp amí
ca. Nã ſine dictica vix retinebis ita. Vox audita perit. lr̃a ſcripta ma-
net. Sꝫ obijceret ꝗs h̃ eſt ꝯtra cõe ꝓuerbiũ. ſ. cordi nõ carte. ⁊c̃. Dĩ ad
h̃ ꝙ iſta nõ opponũt̃. pt em̃ ꝑmo dubiũ notificari ⁊ dictic̨ inſcribi. ⁊ pꝰ
modũ intellectui. Et ſic nõ ſolũ dicticis eſt ꝯmendãdum

¶ Cum autem indiſcrepans conueniẽſqꝫ affuerit cõ
menſalium connexio annua vel citerior ſm propoſitum
commorandi voluntas. Salis autem lignorũqꝫ in eſta
te fragmenta. Autumni copiã vindemie trituram capri
corni congeriem carnium. O q̃ꝫ proficiens ſanitatiſqꝫ
conſentaneum ſm facultatem in vnum componere Nec
arthocopi mucor anxionarius anhelitum infirmet. Et
ne vini inſipidi acor cordis ſecreta confundat. carnium
laniſte rancor ſaliſqꝫ tritura fetor incluſus inteſtina cor-
rumpat. lignorumqꝫ defectus membra contrahat. ⁊ qđ
deterius eſt. q̃tidianis incurſibꝫ ingroſſet̃ anxionarius

¶ Poſtqꝫ autor oñdebat p̃ceptũ qđdã obſeruãdũ in diſcipul' ꝓpter ap
titudinẽ recipiẽdi ꝯgnitõem veritatis. h̃ oſtẽdit q̃dã alia p̃cepta. Et
dicit ꝑmo ſic. Cũ igit̃ cõnexio ſtudentiũ ſeu ſcholariũ fuerit ꝯcors. ita
ꝙ habeat ꝓpoſitũ inſimul morãdi ꝑ tp̃s vnius anni aut circit̃. tũc ꝯue-
niẽs eſt ꝙ iuxta eoꝝ facultatẽ feſtinẽt ꝓcurare ſibi copiã ſalis. frumenti
lignoꝝ.. ⁊ copiã vindemie. Sal quidẽ ⁊ ligna in eſtate. frumẽta ⁊ vina
in autumno. ⁊ in capricorno ꝯgeriẽ carniũ. Hoc em̃ marie ꝯſentaneũ ẽ
ſanitati. Et aſſignat cãm. ne mucor artocopi inficiat ãhelitũ. ⁊ ne vinũ
inſipidũ cordis ſecreta ꝯfũdat. ⁊ ne etꝫ ſeꝗtur rãcor carniũ. ⁊ ne fetor tri
ture. incluſus corrũpat inteſtina. ⁊ ne lignoꝝ defectꝰ ꝯhat mẽbra. ꝙ nõ
ſequat̃ infirmitas ex his ¶ Notãdum h̃ ꝙ ſm pħm in politicis hõ vt

uens ſolitarie. aut eſt deus aut beſtia. Nõ eſt. quia eſt adeo rudis ꝙ de nullo curã gerit. ⁊ hic beſtia nominaṫ. Nõ eñ viuit vt hõ. eo ꝙ vite intellectuali nõ inſudat. Aut eſt a deo ꝑfectus felicitate mellicitatoria ꝙ nullo indiget. ⁊ hic deus. i. diuinus eẽ dꝛ. Vñ hõ naturalr̃ eſt aĩal politicũ ⁊ ciuile habitãs inter alios hoĩes. vt ſic hoĩes ſibi mutuo ſuppleant defectus. Docet ãt hic autoꝛ q̃liter ſcholares ſibi ꝓuidebunt in diuerſis varios coꝝ defectus ſupplentibꝫ. Nã ꝯtracta ſocietate congrua ſcholares ꝓuiſionẽ facient in nutrimẽtis ⁊ alijs ad vſuꝫ vite neceſſarijs vt in ſale. lignis. carbonibꝫ. vino. frumẽto. ⁊ alijs hmõi coꝛpus ꝯſeruantibꝫ ꝯplexionem iuuãtibus. ⁊ ad aptitudinẽ intentã amminiculantibꝫ

¶ Item notãdum ꝙ vnuſq̃ſqꝫ mẽſis ſua ꝓpria hꝫ exercitia. vt patꝫ in his verſibus a ianuario ꝯſequẽter enumerãdo. Poto ligna cremo. de vite ſuꝑflua demo. Do gramẽ gratum mihi ſeruit flos mihi pꝛatum Meſſes inclino. ſegetes tero. vina ꝓpino. Semen humi iacto. mihi paſco ſues mihi macto ¶ Item pꝛo vocabulis textus noteṫ p̃mo ꝙ arthocopus dꝛ ab arthos grece. qđ eſt panis latine. ⁊ copos laboꝛ. q̃ſi panis cũ laboꝛe factꝰ. vñ. Eſt arthos panis. qđ ꝓbat arthocopus Itẽ rancoꝛ dꝛ carnis ꝓꝛietas. acoꝛ vini. ⁊ mucoꝛ panis. vñ Carnis rancoꝛ. acoꝛ vini. mucoꝛ quoqꝫ panis Item Nõ miſer eſt hic mas. in cuiꝰ ſepe coquina Muſcidus eſt panis. caro rancida. pendula vina.

¶ Magna vero diſcipuli cõmoditas eſt pꝛout facultas ſuppetit neceſſaria magiſtratui exhibere. ne dum eiꝰ inhiat executõni rerum venalium indulgeat compoſitõni. O q̃ꝫ abſurdum eſt magiſtratus egeſtas.

¶ Hic boetius continuãdo ꝓpoſitũ ſuũ oſtendit quid expediat magiſtro ⁊ diſcipulo dicẽs ſic. Magna in hoc ꝯſiſtat diſcipulo cõmoditas vt ſuã iuxta facultatẽ magiſtro ſuo ꝓuideat de vite neceſſarijs. ne tẽpore (quo ſibi intendere deberet inſtruẽdo) circa reꝝ venaliũ curas ſe habeat occupare. Subdit exclamatõem dicẽs. O q̃ꝫ abſurda eſt egeſtas magiſtratꝰ ¶ Notandũ hic ꝙ magna in hoc diſcipuli cõſiſtit cõmoditas iuxta ſue facultatis exigentiã ſuo pꝛouideat magiſtro de vite neceſſarijs. Sic enim tanto fidelius poteſt per eum infoꝛmari. ymmo nũq̃ꝫ ſibi poterit facere condignam laboꝛum recompenſam. Unde ſicut filius pꝛopter ſubſtantiam (quam aſſumpſit a parẽtibus) nõ ſufficit ei reddere equiualens. Sic nec diſcipulꝰ magiſtro pꝛo ſcientia ſibi a magiſtro miniſtrata. In ſignũ cuius dꝛ phs in ethicis. Dijs parẽtibus ⁊ magiſtris nõ p̃t reddi equiualẽs. Faciat igiṫ diſcipulꝰ magiſtro ſuo iuxta facultatis exigentiã laboꝝ recõpenſã. ſ. in vite nccãrijs ſubueniendo Ne (vt dꝛ autoꝛ in textu) tꝑe inſtructõis ſcolariũ. victualiũ ꝓcurationi habeat intendere. Vñ fructus ſcolaſtici ꝓueniat minoꝛamentũ. nã Pluribus intentus minoꝛ eſt ad ſingula ſenſus

Diſciplina ſcholarium

¶ Lotricū autē vetularūq; remotio q̄ʒ ſūmo opere ap-
ꝑecianda eſt.earūq; acceſſus quanto rarioꝛ.tanto ſalu-
bꝛioꝛ Nec diū venerit aliquid ſuggerat iniq̄natum.vel a
mācipio extrahat q̇d permollitur.qm̄ mancipioꝝ raro
repitur clemētia.ratioꝛ in agone ꝯſtantia.Ve ſeducenti
mācipio.in quo cōfidit plenarie domiāntis dilectio.q̇d
tali fedius eſt.quid tanto grauius

¶ Hic agit de ꝓuiſionibus adhibēdis inferioꝛibus.dicens ſic.Felix
diſcipulus abſtinebit ſe a frequēti lotricū ⁊ vetulaꝝ acceſſu.imo quā-
to talis rarioꝛ tanto ſalubꝛioꝛ Subiūgit cām dicens.Ne vetule ⁊ lotri-
ces ꝑmiſſe domū eius accedere ſuggerant famulātibus ſeu cōſulant a-
liqua q̇bus fieret eius depaupatio ſeu diffamatio quoniā raro reperit̄
fidelitas ſeruientiū ⁊ in periculo cōſtantia Subdit exclamatōeʒ dicēs
Ve ſeducenti mācipio cui dilectio dn̄i plenarie confidit.imo tali nihil
fedius ſeu ingratius valet inueniri ¶ Notandū hic.ꝙ ſtudentes ſibi ꝓ-
uidebunt congrua de familia tam quo ad ſexum muliebꝛē q̄ʒ etiā maſ-
culinuʒ.vt per eaʒ de cura domeſtica ſubleuati ſcholaſticis actionibꝫ
tanto efficatius valeant inhiare.licet em̄ ipi indigeant mulieribus.nō
tamē eas debent attrahere.quia cum mulier naturaliter ſit meretrix ne
lotrix ad ſuū veniens mancipiū ipm alliciendo mala ſibi ꝑſuadeat qui-
bus bona ſui foꝛſan dilapidarētur ¶ Notandū circa vocabula textus.
ꝙ agon agonis.vel ago onis dicit̄ locus belli.ab a qḋ eſt ſine ⁊ gonus
angulus quaſi ſine āgulo.quia fieri ſolet ſine angulo Sed ſm̄ Hugui-
tionē venit a ꝟbo ango gis gere Inde agonizare.i.certare Inde agoni-
ſta id eſt pugil ¶ Item mancipiū idem ē quod famulus Et dicitur a
manus ⁊ capio.quia ſeruus debet eſſe captus manibus.i.ꝑtātibus ſui
dn̄i.ita ꝙ ſuis ꝑ̄ceptis obediat.qḋ ſi nō fecerit.verus nō exiſtit ſeruꝰ

¶ Hoſpitiū mūdum.ſuppellex mūdatum.thoꝛal deal-
batum.mācipij pꝛudentia reruʒ exitus cōſiderātis ſedu-
litati dm̄ice ſemꝑ aſſiſtentis.decenti vultu ſunt cōponen
da Quid mācipio detrahēti crudelius eſt.

¶ Hic declarat Boetius ſeruiciū fideliū ſeruoꝝ declarando in hoc
exemplariter maliciam ſerui fidelis dicens ſic.Seruus fidelis hoſpi-
cium dn̄i ſui ſeruabit mūdum ⁊ thoꝛal dealbatuʒ.Nec aūt ſunt ſigna
fidelis ſerui.Oppoſituʒ aūt eſt de mācipio detrahenti

¶Cūctos terreat infelix elimas ab elimādo dictus. nomen ex re ꝯtrahens. que cuȝ nycoſtrati mūera ſuſcepiſſet primo ei vultu ſeruiuit blādiori oīa ad nutum āminiſtrans. fideliſq̄ꝫ p̄ oīa exiſtens. fideliorē ſe eſſe promittēs Quidq̄ꝫ vero nycoſtrati poſſidebat fidelitas. ipius ꝯmiſſum ē infidelitati Quid plura. cuȝ nequiſſimi elimatꝫ infelix prouidētia cūcta ꝓuidiſſet ſibi ſuppeditari. carniū alimenta. piſciuȝ fomenta: ceterarūq̄ꝫ reruȝ venaliū ꝯmercia. oīa in duplo q̄ꝫ eſſent appreciata dn̄icis auribus intimabat Sicq̄ȝ totius ſubſtātie hauſit incremēta. nycoſtratūq̄ȝ in ſummā traxit egeſtatem. ⁊ in creditoꝝ diurnā exclamationē Qua nihil amarius imp̄mitur ve creditoris inſanie. maxima vero nycoſtrati penuria euȝ in mācipij erroris cognitōem p̄duxit Tandē tarde cuȝ elimateȝ ſup̄ errore ſuo cōuenit Quo audito ſtatim in cōtumelioſa verba prorupit. dn̄iq̄ȝ in viſceribꝰ mocronē ſepeliuit. et qđ prius omiſerat ſecū aſportauit. dn̄icūq̄ȝ corpus canibus ad deuorāduȝ reliquit. Ecce q̄ȝ deteſtabile proditoris impietas ſcelus perpetrauit

¶Hic declarat exēplariter predicta de quodā ſeruo qui vocabaꝶ elymas qui hēbat dominū qui vocabatur nycoſtratus Iſte autē elymas primo intrans hoſpitiuȝ domini ſui exhibuit ſe fidelem. ⁊ promiſit ſe in poſt adhuc fideliorem Et ſic dominus ſuus oīa ſua bona cōmiſit ſibi diſponenda Quod videns dictus elymas dixit ſe in duplo plus expendiſſe in rebus vſui humano neceſſarijs q̄ꝫ rei veritas habebat Quo dominū ſuū in ſūmam traxerat paupertatē. creditorūq̄ꝫ in exclamationem diurnam Nihil qua menti amarius imp̄mi poteſt Maxima autem penuria domini ſui ſerui in cognitionē cum perduxerat Tandēq̄ꝫ eum ſup̄ ſuo errore increpabat. quod dictus elymas duȝ audiuerat in verba prorūpens ꝯtumelioſa dominū ſuū interfecit. Corpuſq̄ꝫ domini ſui nycoſtrati canibus dimiſit deuorandū. Tūc boetius exclamādo dicit O q̄ꝫ deteſtabile factuȝ proditoris impietas p̄petrabat. ¶Nota q̄

Diſciplina ſcholariū

tria ſunt genera ſeruoꝝ fugiendoꝝ. ſcꝫ ſubſtrahentiū. Unde hic boeti⁹ nos edocuit. Secūduꝫ eſt bilinguiū. vnde boetius ſatis recitat in textu proxime ſequenti. ibi Seruus aūt bilinguis Tercium eſt ſeruoꝝ crudelium. v in textu īmediate ſequēti iā allegatuꝫ. ibi Seruoꝝ ſiqdeꝫ

¶ Seruus aūt bilinguis procul expellatur. ⁊ ipius imminente nequicia ſtatim deponatꝛ. licet ꝯſanguītatis proximitate ꝯiunctus exiſtat.

¶ Hic boetius reprobat ſecūduꝫ genus ſeruoꝝ vitandoꝝ. dicens ſic. Seru⁹ bilinguis procul expellatur. ⁊ ſi ꝯſanguītatꝭ linea fuerit ꝯ iūct⁹

¶ Seruoꝝ ſiquidē crudelitate multos socioꝝ vidimus incurrere iacturam.

¶ Tangendo ſcdm genus ſeruoꝝ fugiendoꝝ. q̄d innuitur cauſa vitationis ſecūdi generis premiſſi ſeruoꝝ fugiendoꝝ Dicit ſic Multos incidere vidimus ī pericula per ſeruoꝝ crudelitates.

¶ Creditoribus autē ſumma adhibeatur dicti cōmendatio. dieq̄ꝫ p̄fixo debiti ſemꝑ pro poſſe ſolutio. Scholari vero (cui pleno cornu copia nō arriſit). O q̄ꝫ dulcis eſt creditoris trāſactio. affiniūqꝫ ſuffragīj exhibitio

¶ Hic oſtendit vtilitatem acquirendi creditores. Et primo facit hoc Secūdo oſtendit moduꝫ acquirendi ſocios. ibi Prudentis vero ſcholaris conſtantia ⁊c. Dicens primo ſic. Summa dicti cōmendatio eſt creditoribus adhibenda. Et tempꝫ prefixo mutuatū reſtituendū pro poſſe. Declarat hoc dicens. Multum dulcis eſt trāſactio creditoris. Et vicinoꝝ ſuffragialis exhibitio ſcholari nō multū in neceſſarijs habundanti ¶ Notanduꝫ ꝙ ſcholares ſuo pro poſſe creditoribus ſe exhibebunt veraces per eōs em̄ actio diſcentis crebro adiuuatur. Niſi em̄ ſcholaribus longinquis ſtudentibus in partibus ꝑ creditores aliquotiens fieret ſubuentio. multuꝫ occuparent tēporis repatriando. ⁊ ꝑ conſequens ſuis a ſtudijs impedirentꝛ. quare congruū eſt immo ſumme cōueniens ſeruare fidem.

¶ Prudētꝭ ꝟo ſcolarꝭ ꝯſtātia ſꝑ aliq̄ ꝯforte gaudeat ſpēali cui poſſit ꝓpriā detegere ꝯſciam. q̄ nubile exn̄te fortūa diligēt er ſbueiat Morboq̄ꝫ ingruēte ſe ſedulū exhibeat Et ſi terra mortꝭ caligo affuerit ſupſtes facultates diſponat. ſi ꝟo viu⁹ euadat. ab eo poſſꝫ ſuſtētari paſci liniri cōſolari cubatū duci. diuerſꝛ etiā ꝑtib⁹ procurari. Uigente

Boetius de

vero valitudine libellis gaudeāt ꝑmutatim queſtiūculis certatim ꝯmēdabili etiā recordatione gradatim caſtiga- tionis felicitate ꝯuerſim diuerſ ac varijs iocoꝝ generibꝫ dulciter obſequēdo Sicqꝫ inter eos mutue dilectōnis maneat integritas. vt ꝓmeui tēporis ros inſtillās. in me dio inūdans in fine vero inebriās exiſtat

¶ Hic oſtendit modū acquirēdi ſocios fideles ꝛ eligendi. Et primo facit hoc. Scđo oſtendit eius vtilitatē ibi. Quid dulcius. dicens ſic. Quilibet ſcholarꝫ prudens ſemꝑ aliquo ſocio gaudebit. cui ꝓpaꝫ de tegere poſſet conſciam Et ſi fortuna fuerit nubila inde poſſet cōſolari. Et ſi morbo preueniat ab eo in ſibi neceſſarijs poteſt iuuari. vt ſi viam carnis vniuerſe ingrediatur. ꝑ eum facultates ſuꝑmanētes fideliť diſ- ponātur. Sicqꝫ ad corꝑis ꝑuenerit valitudinē. poſſet ab eo nutriri con- ſolari ꝛ cubatuꝫ duci. Si vero vigeat ſanitate priſtina gaudeat cuꝫ eo ꝑmutatim queſtionibꝰ diſputatiuis Etꝫ ſi opus fuerit in moribus ab eo dirigatur. Ac etiā tēpore ꝛ loco congruis iocoꝝ generibꝰ ab eo re- creari. quo mutue dilectōnis integritas inter eos videbiť manere Hoc etiā modo ꝙ primo erit inſtillans. ſcđo inūdans. ꝛ vltimo inebriās.

¶ Quid dulcius. quid ꝑclarius. quid certe melius Pre ſtantis em̄ amoris nulla fauoris eſt adeptio Inuidia ve ro ſi ſm quid euenerit ſcꝫ in diſcēdo gratiſſima eſt. Sim pliciter aūt proprij auctoris cōſumptiua eſt

¶ Hic oſtendit vtilitatē predictoꝝ dicens. Quid eſt dulcius. q̄d pre clarius. q̄due melius ꝙꝫ talis amicoꝝ conſtantia. nulla immo fauoris adeptio tali poteſt eſſe melior. Subdit. ſi inter eos venerit inuidia ſm quid videlicet in diſcendo. talis eſt gratuita ꝛ bona. ſi vero ſimpliciter inter eos venerit: hoc eſt nulla rōnabili de cā. tūc proprij corꝑis eſt con ſumptiua ꝛ mortale peccatū ¶ Notandū hic ꝙ prudens ſcolaris ꝯſor- tium inibit cuꝫ ſocio ſuo ſibi fideli. cui propriā poſſet detegere ꝯſciām. Hoc em̄ ta ad corpꝰ videlicet ꝙꝫ etiā ad ſciām defuit Ad corpus qui dem vt ſi fortuna fuerit nimis proſꝑa ſubueniat ei in tꝑalibus. Si pre ueniatur egritudine manū ſibi porrigat adiutricem. Sicqꝫ tetra mor- tis affuerit caligo. vt ſuꝑſtes diſponat facultates. Si vero cōualeſcat vt eum ſuſtentet. paſcat. lineat. ꝛ conſoletur. Quo ad ſcientiā quidem vicꝫ vt ꝑmutatiꝫ gaudeāt i libellis repetitōne dubioꝝ. ꝛ erroꝝ caſtiga tio. ne tā in moribꝫ ꝙꝫ in ſciētijs. ſolacioſiſqꝫ etiā iocꝫ ad hoēſtatē ſpectā-

tibus ſibiīuicē obſequātur Debēt eñ ſolaciorꝫ iocoꝝ gñibus honeſte
mutuo obſeq̄.q꞉ trāquilla req̄es vite hūane ē nccāria Per ipam eñ ſpi
ritus(q̄ vitā hoīs ducūt ⁊ vegetāt)recreātur Nec āt requies in iocis
quodāmodo ꝯſiſtere videt.eo ꝙ iocus q̄eti aſſilatur.(vt ait ypocras)
Demus licentiā iocis ſic ꝫ damus licētiā q̄eti Quies aūt eſt nccāria
curis que ſtudiū ꝟtutis ⁊ ſcie impediūt Per iocū igiṫ cure depellūtur.
Subdit boeti⁹ in textu.ꝙ integritas ſocialis dilcōnis manebit ad mo
dum roꝛis gñata.vt ros ꝑmo noctis tpe inſtillat.in medio mūdat ſeu
creſcit.in fine ꝟo inebꝛiat.Sic ſcolaris cuꝫ ſocio amiciciā cōtrahens.
paulatiꝫ eā augeat.vt vltimate inter eos ꝑfecte amicicie integritas cō
ſiſtat.nō eñ cito dꝫ gñari ⁊ cito coꝛrūpi.ſicut de ſtupula incenſa cito ig
nis gñatur.⁊ cito deficit Sed paulatim debꝫ gñari.vt ſic ꝑmaneat in-
coꝛrupta. Amicus eñ ſummo querēdus ē opere Nullis eñ ſine amicꝫ
viuere eligeret.dum ſunt perdita reliqua omnia bona . Nibil enim
tam aptuꝫ tamq̄ꝫ ꝯueniēs ad res ſecūdas ⁊ aduerſas Jdeo dixit phs
quidā Amicicia ē deſiderabile nomē.refugiūfelicitatꝫ.miſerie reuela
tio.que ē indeficiēs ⁊c. ¶ Item notāduꝫ hic.ꝙ duplex ē inuidia.ſ.ſm
q̄d ⁊ ſimplex.Inuidia ſm q̄d eſt q̄ venit legitimā ꝓpter rōnem.vt ſi q̄s
ſcolaris plura ſciret.⁊ alius īuideret cogitās ſe etiā velle tantū addiſce
re ſicut ⁊ ille.talis īuidia gratuita eēt ⁊ meritoꝛia.Simplex āt inuidia
eſt.que nō venit rōnabileꝫ ꝓpter cām Vt ꝟbi grā.ſi q̄s alteri īuideret
propter bona eius oꝑa ſeu famā laudabilē.ttalis inuidia pꝛopꝛiū con
ſumit autoꝛem.⁊ eſt peccatuꝫ moꝛtale

CUm me parētis prouidētia eius colloquio(vt aſſo
let)diebus paucis ꝑmittēs ꝯſolari athenas(ob cui⁹
cām ſtudij me miſiſſet.vnicū vite mee inueni cuſtodē no
mie Fauoneū:nō a vento ſed a fauoꝛe denoīatuꝫ.Hic cū
me ꝑmo inſpexiſſet itinere fatigatū.diuerſa ꝯſiderātem:
creberrime ſuſpirantē q̄ſiuit.cuias eſſeꝫ.ſecūqꝫ me addu
xit curialiter ꝯſolans breuiter inquirēdo.ſi ob ſtudij cāꝫ
illuc veniſſem.cuiuſqꝫ profeſſionis eēm.cuiuſqꝫ faculta-
tis.poſt triduū vicoꝝ noīa oñdendo.Augipoꝛtoꝝ ꝯfra
ga dicens Hic vigent chaldeoꝝ ꝑſagia.Ptholomei nō
latens gloꝛia Areſtotelis ſincera veritas Platonis pro
bata deitas Zenonis ꝯcretio Peribonij dilectio Picta-

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAN

Boetius de

gore ꝓmiſſio Homeri bylias ⁊ labor theſeos Euclidis
theoreumata Et michali anxiomata Daretis apoꝛiſma/
ta Ypocratis ſcrutinia Ariopagi efficatia. leguz peritia.
Ypodronij cõfuſa gloria Circi victoria Paleſtre potẽtia
Ceſtus fulminatio Miſſiliũ elatio Flautaꝝ exclamatio
iuuente ꝑuagatio Coree cõuentio

Hic boetius oſtendit exẽplariter. quõ ſcholaris q̄libet fidelem hẽ-
bit ſociũ. dicens ſic. Cuz diſcretio parentũ meoꝝ miſerat me a/
thenas cã ſtudendi ꝓ mittens conſolari eius colloq̄o pauculis diebus
put fieri eſt ꝯſuetuz. tũc inueniebã ibi ſociũ vnũ nomĩe fauoneũ. nõ qui-
dem a vento denoĩatum. ſed a fauore. q2 multuz erat fauorabilis Qui
cuz me primo inſpexiſſet itinere fatigatuz diuerſa cõſiderantez ⁊ crebro
ſuſpirantẽ. queſiuit de qua gente ⁊ patria eẽm. Duxitq̄ʒ me ſecuz cau-
ſa ꝯſolandi. ⁊ q̄ſiuit a me. an ibi propter ſtudiuz veniſſem. q̄ſiuit etiam
cuius rõnis ⁊ artis eſſem. Poſt tres vero dies oſtendit mihi noĩa vico-
rum. dicẽs ſic. Hic florent diuinatõnes chaldeoꝝ. hic manifeſta viget
gloria. Tholomei. hic clara veritas Areſto. hic ꝓbata platonis diui/
nitas. hic zenonis diſcretio. ⁊ ſic de alijs. vt ptz in textu ¶ Notãduz h
ꝙ fauoneus Boetiuz diuerſ̄ inuolutũ curis crebro ſuſpirantẽ cui⁹ eẽt
ꝓfeſſionis vel ſecte curialiter interogauit. Tũc eñi tp̄is ſicut adhuc ſt̄z
tres erãt ſecte ꝓ̄ncipales. ſcʒ ſtoicoꝝ quoꝝ ꝓ̄nceps erat ſocrates Sed q2
ſocrates nõ ſcripſit niſi de moribus. ideo platonis voluit ſuſcip̄e tracta-
tuz Alia erat ſecta peripatheticoꝝ quoꝝ ꝓ̄nceps erat Areſto. ¶ Ter/
cia fuit epicuroꝝ quoꝝ ꝓ̄nceps fuit leucippus Queſiuit igiť fauone⁹ cu-
ius ſecte eẽt boetius Et poniť ibi augiꝑportoꝝ Et venit a noĩe augu/
ſtus ⁊ portus. Preſagia aũt dicũtur futuroꝝ diuinatõnes. que ex ꝯiun-
ctione ſeu ꝯcurſu aſtroꝝ cognoſcũtur. in q̄bus chaldei ſtuduerũt. erãt
autẽ apud eos inuẽte. Tholomeus autẽ multuz viguit in aſtronomia
ideo diciť gloria hoc eſt glorioſa ſcientia aſtronomica ipius tholomei.
Areſtotelica veroſſcia vocatur ſincera veritas. eo ꝙ falſitati eſt impmix-
ta. Unde ꝯmẽtator ait. qui recedit ab Areſto. recedit a veritate Pla-
toni autẽ attribuiť cõprobata diuinitas Plato eñi pre ceteris philoſo-
phãtibus ꝓ̄mo oĩm in celeſtiũ intelligentiã ⁊ prime cauſe cognitõem vi-
detur erexiſſe. Erat eñi plato ſocratis diſcipulus q̄ morib⁹ inſudauit.
Sed plato in celeſtiuz cognitionẽ intellectuz erexit. Unde ⁊ ſocrates
ſuppͥmẽdo ſe cignũ albuz in ſinu habere ꝯſpexit. qui de ſinu ſuo euolã-
do volatu celuz penetrauit. ſe ꝑ volatuz erigendo. Socrates experiens
nouit ſomniũ illud alicuius fore preſagiũ. Certo igitur tp̄e tranſacto
quia philoſoph⁹ intẽdens aſſiduis cõſiderationib⁹ ſubtilior extiterat.

primo naturas reruȝ generabiliũ inquirendo. Deinceps in cognitio-
nem corporum ſupceleſtiũ ingeniũ ſubleuauit. nec ibi ſiſtebat. ſed naturã
celi penetrando de p̃ma cauſa, ac intelligẽtijs altiſſimas habebat con-
templatões ¶ Notandũ ibi. Zenonis cõcretio. q zeno geometer erat
qui voluit probare circulũ poſſe quadrari. ſicut recitat ↄmẽtator. Ar-
guebat eñ ſic. In quocũq genere ↄtingit reperire magis ⁊ minus. in
eodem eſt repire equale. illud eſt ↄmune principiũ ad oĩes ſcientias
Sicut etiam illud. in quocũq genere ↄtingit repire extrema. in eodeȝ
cõtingit ⁊ mediuȝ repire Hoc autẽ principiũ ↄmune ſpecialr ad geome
triam zeno applicabat per ipm probãdo ſpeciales concluſiones. quod
nõ eſt faciendũ. Nam p principia ↄmunia cõcluſiones ↄmunes proba
ri debent. Cõmunis eñ effectus ↄmunẽ reqrit cauſam Et ſpẽales a-
licuius ſcientie ↄcluſiones debẽt probari per ſpẽalia p̃ncipia ¶ Proceſ
ſit eñ zeno ſic miorem ſubſumẽdo. Sed contingit repire circuluȝ qua
drato maiorem ⁊ etiam miorem. ergo contingit repire circulum qua-
drato equalem. Dicit ergo in littera (zenonis concretio) hoc eſt prin-
cipiorum cõmuniũ ad concluſiones proprias cõiunctio vel copulatio Vn
de concretio poteſt hic dici premiſſarum ad concluſionẽ intellectualis con-
iunctio vel copulatio ¶ Ulterius dicit hic in textu (Peribonij dilec-
tio) quia Peribonius de amicicia ⁊ dilectõne librum quendã conſcrip-
ſit. Aliq tamen textus habent diletio. quod eſt intelligendũ q peribo-
nius oĩa p̃ncipia deleuit. dixit eñ q nõ contigeret ↄtradicere. Et qa
ſupra contradcõnem aut affirmatõem ⁊ negatõem fundãtur oĩa p̃n-
cipia. ideo delendo ↄtradcõnem oĩa principia deleuit. Ulterius dici
tur (Pictagore promiſſio. Unde promiſſio eius fuit homies bene ⁊ vir
tuoſe viuentes q poſt exutũ corpus corpa deberẽt ingredi. Et p talem
tranſformatõem deputari vt ad ſedes celeſtes fierent abiles. Sed ho-
minibus male agentibus quandã promiſit penam. ſcȝ poſt mortem corpora
tranſcorpari. corpora ignobiliuȝ ſcȝ pecuduȝ ingrediendo. vt per con-
tinuam tranſcorpatõnem ad penitentiam reducerẽtur. ⁊ ad ſedes ſyde
reas abilitarẽtur. Dixit eñ animã compari ad corpus. ſicut nautaȝ
ad nauem. Nauta eñ poteſt ingredi diuerſas naues. ergo anima etiaȝ
poteſt ingredi diuerſa corpora Hoc autẽ reprobatuȝ eſt ab Areſtotele
non eñ eſt oĩno ſimile de nauta ⁊ naui. ⁊ de anima ⁊ corpore. Eſt au-
tem bene ſimile quo ad hoc. q ſicut nauta regit nauem. ſic aĩa regit
corpus. Diſſimile tamẽ eſt in hoc. quia ſicut domificatio nõ poteſt fie-
ri per quecũq inſtrumẽta. nec etiam ars aliqua alia. verbi gracia. non
per fiſtulas ⁊ huiuſmõi Sic nec anima poteſt migrare de corpore in cor
pus. Comparatur namq anima ad corpus. velut artes ad inſtrumẽ-
ta. Sicut igitur nõ ↄtingit artẽ vnãquãq operari per vnũquodq in
ſtrumentum Sic etiam nõ contingit animã (cuius eſt corpus inſtrumẽ
tum) qũlibet corpus intrare Deinceps p ylios homeri troiana hyſto-
ria ab homero deſcripta intelligit. Per axiomata vero mychali regu
las ⁊ ↄpões deficiles. qs Mychalus ſup muſica ↄpilauit intelligamus

Has em̄ cū morereť in capſa eburnea depingi fecit. et eaſdez ſepulcro
ſuo imponi iuſſit. que poſt longa tempora fuerunt inuēte. et anixioma
ta fuerunt appellate. ab ango gis angere. eo ꝙ intellectum anxiauerūt
ſeu impediuerunt ſtudentium. Per ypocratis ſcrutinia intelliguntur
principia que perſcrutando ſm viaz ſenſus et experientie ab ypocra
te fuerunt inuente. Unde ypocras fuit medicus peritiſſimus. Per-
ſcrutatur enim omnes venas hominū. ipſe enim fuit primus medic⁹
qui corpus hominis fecit membratiz dilaniari ſeparādo corpus a ve
nis vt perciperet meatus omnium venarum. Cum autem diciť (ypo
dromiꝭ confuſa gloria) intelligendum eſt ꝙ ypodromium erat loc⁹ in
quo exercitabantur curſus equorum. Unde ex velocitate curſus vni
us equi pre alio equitans confuſam gloriaz conſequebatur. Dicitur
enim (daretis apoꝛiſmata) Unde dares faciles ꝓpoſitiones et cōmu
nas faciliter intelligibiles compilauit. vnde vocanť huiuſmodi apo
riſmata. hoc eſt apertiones. eo ꝙ animum auditorum ꝑ eoꝝ claritatē
aperiunt. Item ariopagus dicitur ab ares quod eſt virt⁹ ⁊ pagos vil
la vel locus aut campus. quaſi locus vel campus ꝟtutis. et ſic vicus
athenienſis vocabať vbi philoſophi ſtudebant. Inde ariopagita ma-
giſter illius vici ¶ Item paleſtra paleſtre. dicitur ludus vel locus luc
tandi Et dicitur a palin quod eſt motus vel mobilitas ¶ Item miſſi
le media correpta diciť ſagitta a mitto mittꝭ mittere. quia mittitur in
hoſtes Nota ibi (Euclidis theoreūata) ꝙ theos grece ē timor vel de⁹
latine. Inde theoro as are. id eſt videre. quia deus oīa videt. Uel
eſt conſiderare diuina. Inde hoc theoreuma theoreumatis. id eſt ele-
gans et apte verboꝝ deſcriptiones. quia mentē lectoris aperiūt. Et h
theoriſma theoriſmatis pro eodez: ſm alios tamē theoreumata dicun
tur propōnes per ſe note ¶ Ubi notandū ꝙ Euclidis primo ſcientiā
geometricam adinuenit. Et p̄miſit propōnes per ſe notas. ex quibus
ſpeculātur concluſiones poſteriores Primo em̄ oſtendit. quid pūctus
quid linea. ⁊ tales terminos notificauit. Et ex illis colligit proprias
propōnes illius ſcientie. ⁊ huiuſmoi theoreumata vocātur ¶ Itez cir
ca hunc textum (Coree cōuentio) Notanduz ꝙ corea dicitur circul⁹
cuius centrum eſt dyabolicus. Et ethimologizatur quaſi corꝛiens ad
eternam damnationē. Unde beatus Auguſtinus ſic inquit. Meli⁹
eſt fodere vel arare domīcis diebus ꝙ̄ coreas ducere. Unde dicit chri
ſtus ad hominē. Tu habes in capite ſertum de floribus. ego autē co-
ronam ſpineam. Tu cyrothecas habes in manibus. ⁊ ego clauos defi
xos Tu in albis veſtibus tripudias. ⁊ ego deriſus pro te ab Herode
ad Pilatuz miſſus fui indutus alba veſte Tu tripudias ſaltādo cū
pedibus. ⁊ ego pedibus laboraui. Ego pro te extenſa habui brachia i
cruce Tu in coreis brachia extendis ad moduz crucis in opprobrium
meum. Ego in cruce dolui. tu in cruce exultas. Tu habes latus ⁊ pe
ctus in ſignum inanis glorie ⁊ luxurie. ⁊ ego latus pro te habui ꝑforatū
Tunc ibi. Cum ego hec ⁊ alia. ⁊c.

Diſciplina ſcholariū

¶ Cum ergo hec ꝛ alia multa fauonei intimaſſet libera litas. quenā mihi eſſet facultas q̄ſiuit. q̄nteq̄ʒ expenſe lo culi mihi poſſet ſufficere nūmoſitas. cuiuſq̄ʒ diſcipline ꝓmptioꝛ eſſet mentis intentio. oīb᷒ ſibi ꝑ oꝛdinē reſpon ſis quoddā memoꝛie dignū amicis aurib᷒ inſtillauit. ꝙ ſcʒ participati pecunie inſiſterē diligent̄. qm̄ pudoꝛi con ſentaneū eſt. ſtulte ꝯmiſſa dilapidare Cogenteq̄ʒ pecu nie neceſſitate pudoꝛe ꝯfuſum me repatriare. Aliud etiā nō a via rōnis exoꝛbitans ꝓpalauit. vt ſi alicuius diſci pline inſererē. me pri⁹ diligent̄ inſpicerē. ſi bonis moꝛi bus obediret. liberaliūq̄ʒ artiū vbertate tutius polleret Remotaq̄ʒ oīm negligētia. ſuoꝝ ꝓmotōi indulgeret Cu iuſq̄ʒ ꝓfeſſionis eēt. vt ꝑ triduū eū diligent̄ audirē. cunc ta etiā ꝯſiderarē: vt ſi bon⁹ licʒ balbutiēs. nō tn̄ ab eo re cederē. vel ſi nouerca cecitas ſubtilitatis ſiml̄acbꝛo ſtul toꝝ aures detinuiſſet retrograd⁹ efficerer. Malo ſiq̄dē balbutientis licʒ tedioſo fructu deliniri. q̄ʒ dulcoꝛe ſedu centis cecitatis gloꝛiari. Fidelit̄ aūt his ꝛ alijs ſecretis inſtruct⁹ duob᷒ annis de viginti demptis athenis ꝯua lui: q̄cq̄d mali exꝑtus erā. ad boni faſtigia ſemꝑ anhelās Nō eſt aūt dign⁹ dulcoꝛis acumine. q̄ amaritudinis ne quit inuiſcari grauamine. Herodiani Areſtoteliſq̄ʒ di ſcipline ſemper adherens. alioꝛūq̄ʒ ſcintillulas diligen ter menti commendaui

¶ Hic oſtendit Boeti⁹ documēta q̄ declarat ſibi fauone⁹ ſic dicēs Poſtq̄ʒ iſta ꝛ plura alia fauone⁹ mihi intimaſſet. interrogauit q̄ eſſet facultas mihi. et q̄tis ſufficerē expenſis. et cui⁹ diſcipline mentis in=

tentio eſſet promptior. Quib⁹ oib⁹ ꝑ ordinem reſponſis. inſtillauit au
rib⁹ meis documentū memoria dignū. ſcꝫ ꝙ diligenter inſiſterē parci-
tati pecunie. ne inutiliter ipſa dilapidata ꝯfuſus pudore cogerer repa
triare Adhuc aliud michi inſtillauit documentū. ſcꝫ ſi me inſerere vel
lem doctrinis alicui⁹ magiſtri diligent̄ inſpicere deberē ſi eſſet bn̄ mo-
rigerat⁹ Et ſi artiū liberaliū vbertate polleret Et remota negligen-
tia ſuoꝝ ſcolariū ꝓmotioni intenderet. ꝙꝫ viderē cui⁹ eſſet ꝓfeſſio-
nis et ſic eū diligenter audirē Et poſito ꝙ eſſet bon⁹ licet balbutiēs
nō ab eo recederē. vel ſi apparentia tm̄ in ipo fuerit que mentes ſtulto
rum aſſolet retinere. ſicꝫ retrograd⁹ efficerer. Subiūgit cām Meli⁹
eſt em̄ informari fructu balbutiētis licꝫ tedioſo. ꝙꝫ ſeducētis dulcore
cecitatis gloriari. Subdit dicēs ꝙ fideliꝰ ꝑ decm̄ fauoneum plurimis
inſtructus in ſecretis. manſit in ſtudio athenienſi octodecim annis ſꝑ
anhelās ad ſupiora ꝙꝫ tuncūꝫ etiā mala expt⁹. Subiūgit cām ſic di.
Nō eſt dign⁹ dulcoris acumine ꝗ amaritudinis grauamine neq̄t in-
uiſcari. Subiūgit ſe ſꝑ diſcipline areſtotel' ⁊ herodiani inſudaſſe. alio
rū ꝙꝫ ſcintillas p hoꝝ mēti diligent̄ ꝯmēdaſſe ¶ Notādū ꝙ ſcia eſt ar
bor altiſſima. cui⁹ radix amariſſima. fructuſꝫ dulciſſim⁹. cui⁹ ama
ritudinē (ꝗ abhorret) dulcedinē nō guſtabit. Ideo dꝛ in textu (Nō
eſt dign⁹ dulcoris acumine. ꝗ amaritudinis neq̄t inuiſcari grauamī
ne) Cui ꝯſonat illud metriſte. Dulcia nō memit ꝗ nō guſtauit ama-
ra. Et ꝗ nō ſtudent ſunt illis gaudia rara ¶ Itē notanduꝫ. pudoriꝫ
ꝯſentaneū eſt ꝯmiſſa ſtulte dilapidari vicio ꝓdigalitatis inſiſtendo
Vñ ꝓdigalitas eſt habit⁹ inclinās ad ſuperexcedendū ſeu ſupabūdan-
dū in lationib⁹ expēſis ⁊ pecuniaꝝ ꝯſumptib⁹ vel in defectu exceptiōis
vt cuſtodes ⁊ tentiones. Vñ ꝓdigalitas non tm̄ libertati opponiꝰ ſm
ſupabūdātiā. imo etiā ⁊ ſm defectuꝫ. qꝛ ſicut eſt poſſibilitas exceſſus
datōis. et in ꝯſumptib⁹ pecuniaꝝ. ita pt eē defect⁹ in retentiōib⁹ ⁊ cu-
ſtodia eaꝝ. Verūtn̄ ꝓdigalitas magis reſpicit ſupabūdātiā in donā
do ꝙꝫ defectū in retinēdo. Recte ſicut liberalitas ꝑncipali⁹ ⁊ magis re
ſpicit dationē pecuniaꝝ ꝙꝫ defectū retētōis eaꝝ. Et ſm euſtatium tri-
plex eſt modus ꝓdigoꝝ. ꝗdā eſt ꝓdig⁹ ꝗ debite accipit ⁊ recipit. inde-
bite tn̄ ⁊ abūdanꝰ ꝯſumit. Ali⁹ eſt ꝓdig⁹ ꝗ nō dat niſi qđ opꝫ. ita ꝙ
nō deficit niſi in retentōib⁹ Et ꝗlibet iſtoꝝ pt dici ſimul ꝓdig⁹. Sꝫ
ali⁹ eſt mod⁹ ꝓdigoꝝ ꝗ ꝓpter aliqđ honorabile vel etiā delectabile ꝓ-
ſequendū ſua bona ꝯſumit. ⁊ de tali dꝛ in textu. ¶ Notandū inſuꝑ ꝙ
ꝓdigalitas eſt vitiū ⁊ malicia. qꝛ eſt habit⁹ inclinās ad exceſſuꝫ ⁊ ſuꝑ
abūdātiam in ſumptib⁹ pecuniaꝝ. In hāc em̄ acceptōem ꝓdigalita-
tis ꝯſentiūt cōiter morales. vñ qꝛ ipa ad vitia diſponit viciū ⁊ mali-
cia dici poteſt

DE paupertatis facultati pn̄tis opis deroget ſimpli-
citas. ꝯfundat deſperatio. affligat deſolatio Quid
cūctoꝝ nature cōe dignū duxim⁹ examini ꝯmittenduꝫ

Diſciplina ſcholariū

¶ Oſtēſo ſupius ſagaci ꝓuiſione ſcolariū. oſtēdit Boeti⁹ impedimē
ta. q̄ talem ꝓuiſionē impediūt Et cū hoc dat remedia ꝯtra hm̄ōi im-
pedimenta. Et diuidit̃ pn̄s ꝑs in tres. Nā pmo facit hoc. Sc̄do enu
merat illa īpedimēta ibi (Cū ſcolaris) Et tercio dat cautelas ꝯtra
talia īpedimēta. ibi (Parentū deteſtabilis) Primo dicit ſic Ne ſim
plicitas pn̄tis libri obſit facultati paupꝫtatis. ⁊ ne ſua ꝯfundat deſpe-
ratio. ⁊ ne ſolacij ꝓuatio affligat dignū duxim⁹ examini ꝯmittendū
q̄d nature cunctoꝝ ꝯmune ſeq̄tur.

¶ Cū ſcolaris egeſtas diuerſo ꝓcedat intuitu Tū ꝓpt̃
affiniū tenacitatē. Tū ꝓpter eoꝝ inundantis ꝓcelle pe
nuriā. Tū ꝓpter eoꝝ morte vel p̄ſentie carentiā Tū pro
pter alterius vitrici vel nouerce iuuaminis obſtantiam
Tū ꝓpter pmogeniti fratris militie incuriā. Tū ꝓpter
germane nubilitatis inſtantiā. Tū ꝓpter familiaris ver
ſutiam aduſtionis. generali ſcemate ꝑuſi dignum duxi-
mus ꝯſulendum

¶ Hic enūerat īpedimēta. ⁊ p̄t pn̄s ꝑs diuidi in tot ꝑtes q̄t ponit im
pedimēta. ꝑtes patebūt. Dicit igit̃ pmo ſic. Cū paupꝫtas ſcolarium
multis ꝓueniat modis. aliq̄n ꝓpt̃ parentū tenacitatē. aliq̄n ex paupꝫta
te. aliq̄n ex eoꝝ morte. aliq̄n ꝓpt̃ eoꝝ abſentiā. aliq̄n ꝓpt̃ vitrici ⁊ nouer
ce inſtātiā. q̄nq̄ʒ ex militari incuria ⁊ nubilitate fratris pmogeniti. q̄n
q̄ʒ ex inſtātia ſororis deſpōſande. q̄nq̄ʒ ex ſiniſtra īformatione familie.
Preterea dignū duxim⁹ dare ꝯſiliū et remediū ꝯtra talem paupꝫtatē

¶ Parentū deteſtabilis ⁊ adunca tenacitas p̄cum inſtā
tia ꝑmollit̃. tedioſiſq̄ʒ affatib⁹ plerumq̄ʒ diſſoluit̃. fletib⁹
tēpeſtiuis delinit̃. ꝓmiſſis fallacib⁹ excecat̃. munuſculis
affectuoſis diſſoluit̃. adulatōne ſi tempeſtiua fuerit ꝑfo
ratur. ſi nimis ſolidat̃ adamātina. licet tenacitas fuerit
exēplari cū monitu diſcutit̃. alioꝝūq̄ʒ rogatib⁹ excitat̃

¶ Hic ponit remedia ꝯtra p̄dicta impedimēta. Et p̄t pn̄s pars di-
uidi in tot ꝑtes q̄t ponit remedia. ꝑtes patebūt Primo d̄t ſic. Si pa-
rentes fuerint nimis tenaces. tūc fili⁹ inſiſtit tedioſis allocutiōib⁹. ſi āt
hoc nō ſufficiat. tūc fletib⁹ tempeſtiuis aut falſis ꝓmiſſionib⁹ aut ac-
ceptabilib⁹ munuſculis dʒ eos delinire. Si aūt iſta tenacitas adhuc
nimis fuerit ſolidata. alioꝝ debet p̄cib⁹ deliniri.

Boetius de

¶ Inundantis ꝓcelle penuriam ꝑ laboris incrementa
ꝓpꝛij obtēperādum eſt Scriptitando trituras colendo
areas mūdando. ad tp̄s ſeruiēdo. Si ingenioſa ſcriben
di facultas ꝑ lucrū coegerit volūtariū neceſſitatis ſtimu
lum inbibere. Cauendū eſt aūt ne delicioſus mentē exe
cet. appetit⁹ lucrū eneruet ſyꝛenoſum. cōiter ſcribētium
ꝓdiga raroqꝫ fidelis defraudet adulatio. ne familiaris ſi
niſtraqꝫ viſu vel auditu ebibebat. q̄cq̄d ſcribētis dextera
ꝑmollit̄ Glebionis nequitia nō obſtāte parētele gratia
O q̄ꝫtū diſcendi incōmodū. ꝓtutiſqꝫ detrimētū mihi cō
tulit ſub herodiano militāti. deficienteqꝫ plerūqꝫ pater
ni cenſus cingulo moꝛe pretaxato. meroꝛēqꝫ paupꝑtatis
cautius duxi mitigādū Aliq̄d īmꝑmendo tuti⁹ eſt dege
re q̄ꝫ longi laboris itinera repatriando inuit⁹ arripe affi
nibꝫ intimauit neq̄tia Glebionis me peſtiferis ſcripto
rum ſedibꝫ imbui. lucroqꝫ ſeducēti diurn⁹ gloꝛiari. Ad
malū plerūqꝫ parentū intentio ꝓnioꝛ igne ītrinſeco eua
poꝛauit. ſolitoqꝫ priuauit ſubſidio: ꝓuſq̄ꝫ exit⁹ acta pꝛo
baſſet nō declinauit amētia. p̄cum aūt in nullo p̄fecit in
ſtantia Poſt bimatū dilatoꝛis notoꝛia traditio remāſit.
ſed non inulta receſſit

¶ Hic ponit remediuꝫ ꝯtra paupꝑtatem. que ꝓuenit ex penuria paren
tum. Et diuidit̄ hec ꝑs in tres. Primo eīn facit hoc. ſc̄do remouet du
bium. tertio adducit ſcientiā. ꝑtes patebūt. ꝛ legātur partes ſimul Di
cit ſic. Si parētes nimis fuerint depaupꝑati. tūc ſcholaris pꝛopo vte/
tur laboꝛe ſcribēdo laboꝛādo. domos mūdando. mēdicando ad tp̄s
ſeruiēdo Sed iſte modus ſcribēdi nō fiat nimis delicioſe. ne lucꝝ ſyre
noſuꝫ eneruet. ꝛ ſic ſcribens nō debet eē pꝛodigus. qꝛ ſcriptoꝛes raro in/
ueniūtur fideles. ita ꝙ nō ſit etiam adulatoꝛ. ſic debet ꝑ ſcripturā dila/
pidare acq̄ſita Subdit exēpluꝫ quo declarat ꝙ nimia ſcriptoꝝ adula

tio ſocios defraudat. dicens ſic Neq̄cia glebionis multa mihi intulit incōmoda ꝟtutis decremēta ſub herodieno duꝫ ſtudueram. qm̄ defici ente auxilio paterno conabar ego boetius mitigare pauꝑtatem Tutiꝰ eē nouí onus ſubire pauꝑtatis q̄ꝫ repatriādo longi itineris arriꝑe labo res. Tumq̄ꝫ glebionis neq̄cia magis parētibus meis intimauit me pe ſtiferis ſcriptoꝝ ſedibus imbui. lucroq̄ꝫ ſeducenti diurnus gloriari. Cuꝫ igitur parētis intentio ad maluꝫ pronior ſit q̄ꝫ ad bonuꝫ paterno priuabar ſubſidio cōſueto Donec exitus acta probaſſet. Nec etiā ceſſa uit amētia Nec in vllo profecit precū inſtātia. imo tarditoris neq̄tia vſ q̄ꝫ poſt bienniū durauit. nō tn̄ remanſit inulta

¶ Obſequio īterea ſi nequit ꝯſolari facultas minis de rogeť. tractuq̄ꝫ tēpeſtino cōminať tenacitas. vt iocoſa ꝓ tuli tranſactō: Germanici feſtinātis incuria exēplari de brieť eulogio. ipiuſq̄ꝫ ꝓpinq̄tatis āmonitu corrigať ver ſutia. vel reprimatur amentia

¶ Hic autor remouet dubiū dicēs ſic. ſi pauꝑ ſcholaris neq̄at ſibi obti nere fauorē parentū ꝑ verba iocoſa. ꝑt quādoq̄ꝫ ꝑ verba minatoria ſuā delinire pauꝑtatem. vt fert iocūda poculi tranſactio ¶ Tūc ibi (Ger manici feſtinātis) Subdit remediū ꝯtra pauꝑtatē. que ꝓuenit ex parte fratris militātis incuria dicēs ſic. Fratris militātis incuria deliniet bono mediāte ſermone. vel corrigatur ꝑ amicorum ſuorū āmonitōnem

¶ Germanice nubilibꝫ annis affini q̄ꝫ totius obtēperā dum eſt. ne ꝑ incurie vitiuꝫ roſa premula pollice carpať indigno. O q̄ꝫ ſororis ꝯmēdāda eſt pudoris ꝓfeſſio. do lendaq̄ꝫ ꝯtrarij cōmiſſio. velut vultū deturpātis pudore plena pulpe refectio. Obtēperāde germanitatis īſignia ſecūdi theofrauſti ſymachū filiū ycomicū non ſub ſilen tio obmittendū eſt. Qui vtroq̄ꝫ parentū vniuerſe carnis viā ingreſſo īminētis infamie germane ꝯſtātiā dotis bn̄ ficio maritauit. Seq̄ꝫ meatibꝫ fortūe obnixe ꝯmēdauit Elyzie marito naufragio ſurrepto ſymachū fratrē ſuuꝫ ſoror inſeq̄ť. elyzia in multis ſeruiēdo ſimulachra cūcta

meritoꝛū ſymacho miſtrabat. nā ꝓpꝛie carnis illecebꝛis cū deeſſet facultas floꝛē ſecreti⁹ exponebat: Maluit eñ incurie vicio clā elyzia ſuccūbere q̄ꝫ fraterne fed⁹ ꝯſtātie ſe viua diſrūpere. nec ab inceptꝫ retrograda ꝑmāſit. quouſqꝫ incboata fine terminauit idoneo:

¶ Hic docꝫ remediū ꝯtra pauꝑtatē ex parte ſoꝛoꝛis nubilis dicēs ſic Succurrendū eſt ſoꝛoꝛi dūmō apta eſt ad deſpōſandū. ne eius virginitas polluat̄ indigno pollice. Subdit faciēdo exclamatōem dicēs O q̄ꝫ ſoꝛoꝛis ꝓfeſſio eſt laudāda. pudoꝛiſqꝫ eius ꝯtrarij ꝯmiſſio dolēda. ymmo velut pulpe āputatō pudoꝛe plena totā deturpat faciē. Declarat hoc exēpiarit̄ de quodā dictus ſymachus. q̇ fuit fili⁹ ſcōs theophꝛaſti q̄ ſue ſubuenit ſoꝛoꝛi. qō ſub ſilētio nō ē obmittēdū Qui q̇dē ſymach⁹ parentibꝫ ſuis moꝛtuis dedit ſoꝛoꝛi ſue omnē ſubſtātiā hereditariā cā repellendi incōſtantiā emunētis infamie eiuſdē. ſeqꝫ ꝯmēdauit foꝛtune meatibus. Poſtq̄ꝫ aūt ſoꝛoꝛ ſua elyzia ꝑ naufragiū ſuo ꝓuabat̄ marito reddidit fratri ſuo parē vicē. Deditqꝫ ſibi bona plurima in multis ſibi obſequēdo q̄ dū poſtmodū incidebat cū ſymacho fratre ſuo in pauꝑtatē ꝓꝛia deficiēte facultate carnis illecebꝛis ſecrete floꝛem exponebat Maluit eñ vitio incurie clā ſuccūbere q̄ꝫ ſe viua fraterne ꝯſtantie fedus diſrūpere. nec ab inceptis retrograda ꝑmanſit. donec inchoata fine terminauerat idoneo.

¶ Tenacitatꝫ induſtrie rudimēto aduſtioni domeſtice ſuccurrēdū eſt. ne mutuate pecunie diligētia bilē īfundat Alteriuſue rei ꝯflictus caſū conferat. q̇cq̇d ſub hijs fiat caute ꝯferendū ē. ne puſilla reꝝ tenacitas vultū roboꝛis in poſterū obſtipet. Tabulata plerūqꝫ foꝛtia vnius ſintillule leſione ruere dinoſcuntur

¶ Hic oſtēdit documentū ꝯtra egeſtatē. que ꝓuenit ex conceſſa pecunia. ⁊ ꝓmo facit hoc. ſcdō declarat ꝑ exēplū ibi (Quid de caluo milite) dicēs ſic. Subueniēdū eſt domeſtice dilectōi documēto ſapiēti. ne diligētia ꝯceſſe pecunie irā generet. ⁊ ne poſtea alterius ꝯflictus caſū cōferat. Et q̇cq̇d fiat ſub his caute ꝯferendū eſt. ne modica rerū tenacitas vultū poſt obſtipet ruboꝛe. Declarat ꝑ ſiīe. nā magna dinoſcunt̄ edificia ex ſcintille vnius leſiōe ſuſtinere ruinam.

¶ Quid de caluo milite luce ſapiē ꝑdito ſēſerit caluities

Diſciplina ſcholarium.

cognoſcit̃.ꝙ ꝓmeuo militie flore tráſitũ faciẽdo ãphorã quãdã ſub birre latentẽ ſecũ ꝺ etulit.mãcipijꝗ grã ꝯmẽndauit.ſtatuꝗ leui ꝑmutato.alteri⁹ vicẽ elegit cohortꝭ.ol la q̃ꝫ fictili cocũ ꝯueñt rixe rãcoriſꝗ freno diſſoluto.idig ne coc⁹ rãcorẽ ꝓferẽs caluicici fictile incuſſit.q̃ lꝫ p⁹ mo-dũ edera ꝺcorata nulli⁹ de cetõ ſucci ꝯnexio in ꝓſtinũ po tuit r̃uocare leſiõꝫ ex ĩcuſſa fictil'.ſibi ſtirpiꝗ ꝓbra ꝯhit

¶ Hic autor ſubdit declarãdo ꝑ exẽplũ quõ ꝯtingebat cuidã q̃ alteri ꝯceſſit pecuniã dicẽs. Quid calua frõs ſenſerit in viro luïe ſapïe coro-nato cognoſcit̃ ꝑ ſequẽtia. Ipe em̃ faciẽdo aditũ ſue militie ſũpſit ſecũ ãphorã pecunia plenã.quã ſub veſte ſecũ portabat.eãꝗ fidelitati ſer-ui ſui ꝯmiſerat Ipſo ãt aĩo mutãte dictã ãphorã ab eo (cui ipam ꝯmi ſit) poſtulabat Coc⁹ ꝓo ſiue ſeru⁹ (cui fuerat ꝯmiſſa) idigne h̃ ſuſtinẽs ꝑcutiebat caput dñi ſui cũ ãphora adeo ꝙ ipm leſerat ꝙ nullo° potuit ſanari.poſtea cũ idẽ dñs edera debebat coronari iueniebat̃ i capite ſuo leſura ꝑ ãphorã ſibi fcã.vñ tũc ſibi totiꝗ ꝓgeniei generabat̃ ꝯfuſio.

Sit igit̃ tuta pauꝑtatꝭ facultas mũda.ꝑuoꝗ ꝯtẽta.icur ſus viriliť ꝑferẽs.ad ſũma ſꝑ anhelãs.oĩbus obediẽs.ꝛ ꝓmpta famulatu.ad obloq̃ndũ tarda.fideľ obſeq̃o integ̃ dulciſꝗ in colloq̃o.cordis tumoſitate carẽs.qm̃ ei⁹ op-poſitũ cũ ea morari ſꝑ appreciat̃. Licet em̃ a multis de ſtituat̃ laboris retributõ:tñ ab aliquo ꝓmerebit̃ fauoris adeptõ. Vñ e merito plerũꝗ tꝑis elapſa ꝯtĩgit qꝺ ãnuo nequit ꝓduci curriculo.adulatõis officio.delatoriſꝗ cõ ſortio ꝓ loco negocioqꝫ tẽporis exterminatis

¶ Hic ꝯſolat̃ pauꝑtatẽ dicẽs. Pauꝑtas erit tuta modicꝭ ꝯtẽta fuſti-nẽs audacit̃ iputatõẽs. Affectãs ſꝑ ad altiora. obediẽs omibus .tar-da ad obloquẽdũ.ꝓmta ad famulãdũ.fideľ in ſ̃uitio.fauorabil' in ver bis.cordis tumoſitate carẽs. Oppoſitũ em̃ ei⁹.ſ.ſuꝑbia in ea vituꝑat̃ Subdit cautelã circa ꝓus dcã.q2 dixit ꝙ pauꝑtas erit ꝓmta in famula-tu.g̃ ſubdit cautelã dicẽs.lcꝫ a multꝭ retbutio laborꝭ deſtituat̃.ab aliq̃ tñ vtiꝗ fauorꝭ adeptõ ipetrabit̃. vñ ſepe vnico die acq̃rit̃ id.qꝺ ãn⁹ ꝑ duci nequit.ꝛ h̃ adulatorꝭ officiõ.ꝯſortõꝗ ꝺtractorꝭ ꝓ loco ꝛ tꝑe extiatꝭ

CVñ notandũ circa textũ expeditũ ꝙ adunca tenacitas ſeu illiberalitas ſummopere eſt vitãda. Qm̄ ſicut in diuitijs ⁊ pecunijs q̄ntũ ad expoſitõem datõem ⁊ ꝯſumptõem ꝯtingit deficere. Sic etiã q̄ntũ ad retẽtionẽ acceptõem ⁊ earũ cuſtodiã ꝯtingit excedere. Habit⁹ vero ad h̄ inclinãs dr̄ illiberalitas. ⁊ hmõi habitus eſt vitioſus. Quadriplex enim aſſignari pt̄ modus circa iſtã materiaꝫ p̄mo contingit errare in dando minus q̄ꝫ optet. ⁊ in deficiendo in donatõibus. ex quo defectu ſequit̃ deſtructõ amicicie. Tales em̄ illiberales a cũctis odiunt̃. liberales ꝟo ꝑ contrarium maxime amant̃. Ideo dicit Boeti⁹ ꝙ liberalitas reddit homines maxime honoratos. Ptꝫ ergo ꝙ maxim⁹ defectus ⁊ vitioſus eſt in donatõibus. ꝑ quas amicicia corrumpitur. Secundo illiberalitas quodammodo videtur eẽ deformis nature. ⁊ eius documẽtis ꝯtrariari. Nã in animalis nutritõe cum natura habeat ſufficiẽtiam alimẽti pro ſuijp̄ius conſeruatõe. ipſa ordinat ſuꝑfluũ ad generatõem ſibi ſimilis. Illiberalis vero ꝑ ꝯtrariũ facit. quia ſuꝑflua que nõ ſunt neccãria pro ſui ꝯſeruatõe retinet ⁊ cuſtodit indigenti nõ cõmunicando. Iõ illiberalitas nõ inſequit̃ regulas ⁊ documenta nature. Preterea ꝑ defectũ in donatõe efficit̃ hõ inciuilis ⁊ incõmunicatiuus. Hoc aũt ẽ ꝯtra naturã eius. qꝛ hõ naturał̃r eſt aĩal politicũ ⁊ ciuile. ſicut habet̃ primo politice. Inciuilis aũt ſ̄m materiam ⁊ formã. aut ꝑ̄uus eſt. aut melior homine. Patꝫ qꝛ ad ciuił̃r ꝯmunicandum optet habere aliquã ꝯgruentiam beniuolẽtiã ⁊ amicitiã ad ipſos ciues vel alios. Iſta ãt nõ poſſunt ꝯtinuari vel ꝯſeruari. niſi ꝑ aliqualem bonoꝝ ſuoꝝ largitõꝫ ⁊ cõmunicatõem. Errat etiã in defectu expenſaꝝ. ⁊ expoſitõem circa ſuaꝫ ꝓpriã ſuſtentatõem Nã homo naturał̃r tenet̃ ad ſuijp̄ius dilectõem decẽtem ⁊ ꝯuerſationem honeſtã. Sed aliqui liberales deficiũt in expenſis circa ſeipos nõ audentes ſibi de ꝓprijs pecunijs neceſſaria ꝓcurare vel ſ̄m neceſſitatem nature. vel ſ̄m decẽtiã ſtatus. Et in iſta videt̃ maximus defectus ⁊ error Eſt etiã error in defectu expõis in hoc ꝙ homo fruſtrat̃ ꝓprio fine. quẽ deſiderat ⁊ intẽdit. ⁊ ita ſeip̄m decipit. Naꝫ per hmõi retentõem ſeu tenacitatẽ maxime ⁊ feruẽter hõ deſiderat ditari Sed ꝑ talẽ defectũ efficit̃ pauꝑ. nã diues eſt ille qui ſuꝑ pecunias dñatur. ⁊ eis vtit̃ ad finẽ in quẽ ſũt ordinate. Nã eẽ diuitẽ magis conſiſtit in vti q̄ꝫ in poſſeſſiõe. vt dicũt Areſto. ⁊ Seneca. Nõ qui parũ hꝫ (ſꝫ q̇ plura cupit) pauꝑ eſt. Sꝫ hoĩes in expẽſis deficiẽtes pecunijs ſubijciuntur. nec hñt diuitias. ſꝫ magis diuitie hñt eos. qꝛ hẽe vno mõ dr̄ qđ eſt ducere alteꝝ ſ̄m ſuũ impetũ ⁊ naturã. ſic febris febricitãtẽ. Sic ⁊ diuitie ducũt illiberalẽ ſ̄m ꝓpriũ ĩpetũ. iõ illiberał̃ eſt ſeruił̃ ꝯditõis. ⁊ etꝫ in uirilis Rõ qꝛ viril̃ hõ dꝫ ſuꝑ oĩa bona dñare. q̄ ſtꝫ ordinata ad ſibi ſubſeruiendũ. Sꝫ ꝑ illiberalitatẽ hõ ſeip̄m ſubijcit pecunijs. iõ tenax ⁊ illiberalis eſt viliſſime ꝯditõnis. Error etiã ꝯtingit in exceſſu acceptõis ⁊ acq̇ſitõis ſciaꝝ. Sũt em̄ aliqui ita acceptiui ꝙ nõ curãt vndecũq̄ꝫ venirẽt diuitie. Sumerẽt em̄ a pauꝑibus ⁊ indigẽtib⁹. quibus deberent de proprijs ſubuenire Immo aliqui ſunt ita acceptiui ꝙ viliſſimis offi

cijs ꝑ pecuniaꝝ acquiſitione ſe exponunt. ſicut tortores ⁊ latrinaꝝ mū
datores. Immo aliq̄ ſunt ita acceptiui. vt etiā ꝯtra iuſticiā aliena bo/
na rapiunt ⁊ ſurripiūt. etiā quocūqꝫ mō Cuiuſmodi ſunt raptores ho
micide fures ſymoniaci. ⁊ ſic de alijs. Error etiā ꝯtingit in nimis cu/
ſtodiēdo. qꝛ ꝑ hoc ꝓprio fine pecunie priuant̄. ſ. vſu ſuo. Preterea cuſto
dia pecuniaꝝ ē multipl'r ꝑiculoſa. ꝓpter fures. ꝓpter tyrānos ꝓpter re/
ges tꝑales. q̄ ſepe manus apponūt. Jō dicit̄ primo ethicoꝝ. ꝙ pecunie
cū labore acq̄runt̄. ⁊ cum metu cuſtodiunt̄. Illiberales ꝟo etiā ꝓpter
illiberalitatē tendūt ad impoſſibile. ſ. ad ſatiandū appetitū diuitiaꝝ.
qui inſatiabilis ē. Sicut pꝫ ꝑ doctrinā ſalomonis dicētis Diuitiaꝝ
appetit⁹ nullo termīo eſt p̄finitus. ſed creſcit in infinitū. Et qꝛ illibera
litas eſt vt adamātina tenacitas. ideo ē deteſtabilis ⁊ nociua. iō ſum
mopere eſt vitāda ¶ Scdo notandū. ꝙ idēptificādo tenacitatē cum il
liberalitate queri poſſit an illiberalitas etiā auaricie poſſit idēptifi/
cari. Ad quod dōm cum ſcō Thoma. ꝙ auaricia p̄t dupl'r ꝯſiderari
Uno° vt eſt habit⁹ inclinās animū ⁊ affectū ad multas diuitias poſ
ſidendas. Uolunt tn̄ aliq̄ de alieno ſurripe vel detinere. licet etiā non
velint aliq̄d dare. nec etiā audeāt circa ſe aliq̄d expēdere. Et ſic aua
ricia eſt eadē cum illiberalitate. ⁊ ſic auaricia nō eſt peccatū mortale.
Scdo mō poteſt capi auaricia ꝓ habitu inclinante animū ⁊ affectum
hoīs ad abundantiā vtiliū et bonoꝝ exterioꝝ. nō curando vndecūqꝫ
habeat. immo volēdo aliena rapere vel detinere. cuiuſmodi ē vſurari⁹
et ſymoniac⁹. Et hoc mō auaricia opponit̄ iuſticie ⁊ eſt peccatū mor
tale. Et licet ipſa h̄ mō p̄ſupponit ⁊ comitet̄ illiberalitatē. non tn̄ adeq̄
te ꝯriatur illiberalitati. que etiā verſat̄ circa bona aliena. Iſto ergo mō
nō eſt eadē cuꝫ illiberalitate ¶ Un̄ in textu ponit̄ nubo. qđ olim erat
actiuū. vt in Euāgelio. Nō nubent neqꝫ nubent̄. Mathei. xx. ſed mō
ē neutropaſſiuū ꝓprie ꝑtinens ad mulieres Jn̄ nubilis ¶ Schema tis
dꝛ nobilitas honor dignitas corona ornamentū. ordo hymaginū nobi/
lium ¶ Uncus a um. dꝛ curuus ab vnco as are. Sed h̄ vncus ci. eſt
inſtrumentū curuū ad aliq̄d rapiendū aptum ¶ Tritura a tero dicit̄
meſſis. Jn̄ triturare. i. grana de palea ꝯterendo ſegregare ¶ Syren. i.
tract⁹. a quo ſyren quoddā monſtrū marinū. qđ ſui cantus dulcedine
nautas ad ſe trahit. ⁊ ſubmergi facit. Jn̄ ſyrenic⁹ a um. i. dulcis delec
tabilis vel ꝑiculoſus. Jn̄ ſyrenoſus. i. attractu ⁊ ꝑiculo plen⁹ ¶ Sau
cio as are. i. vulnerare ꝑcutere. Jn̄ dicit̄ ſaucit⁹ a um ꝑ ſyncopā. i. ſau
ciatus vel etate ꝯſumptus ¶ Bimat⁹ us ui. i. duoꝝ annoꝝ ſpacium
Bimo as are dꝛ duplicare. Bim⁹ a um. i. duoꝝ annoꝝ ¶ Hedera e
poteſt deriuari ab hereo es ere. qꝛ arborib⁹ adheret. ⁊ ſic debet aſpira/
ri. Uel dꝛ ab hedus di. qꝛ hedera ꝓpter lactis abundantiā in eſcam a
veterib⁹ prebebat̄ ¶ Eulogiū dicit̄ ab eu qđ eſt bonū. ⁊ logos ſmo. q̄
ſi bon⁹ ſmo ¶ Nis viſis ꝯnter de tenacitate ſeu illiberalitate ꝑ ꝯꝑa
tionē ad ꝓdigalitatē ꝯſiderandū. ꝙ illiberalitas ſimplex ē peior ꝓdi
galitate. qꝛ ꝓdigalitas trib⁹ modis facilit̄ curabilis et ſanabilis ē ma
gis ipſa illiberalitate. Prim⁹ ſumit̄ ex ꝑte egeſtatꝭ. qꝛ difficile ē ex nul

la parte recipientē. ⁊ ſupabundanter expendentē ſuam tꝑalem ſubſtā
tiam ditari vel diuitē remanere. Statim em̄ ſubſtantia tꝑalis ipm̄ de
relinquit. ⁊ ſic inſtigabit᷑ aut inſtigabat᷑ a natura ad magis ⁊ magis re
tinendū. eo ꝙ ipm̄ de aliquo viuere oportet. Et vrgens neceſſitas ip/
ſum punget ⁊ cōmouebit ad deſiſtendū a ſuꝑfluis donationibꝫ. ⁊ etiā
ad aliq̇d detinendū ⁊ ꝓ ſe retinendū. Preterea cū ipſe totum dederat
nō habebit q̇d dare vel expēdere. ideo ceſſabit a tali datione. ſed ꝯtra
rium eſt de illiberali. Illiberalē vero impoſſibile eſt quodāmodo de/
pauperari. cum ꝯtinue accipiat ⁊ cuſtodiat. Jō ab egeſtate illiberalis
nullo mō eſt curabilis. Patet etiā hoc ſecūdo ex parte ſenectutꝫ. quia
etas ſenectutꝫ eſt pluribꝫ commodis ſubiecta. Jō natura pungit ⁊ in/
ducit hominē ad ſibi ꝓuidendū. ne ſubſtātia tꝑalis ſibi deficiat. quia
videt ſe impotentē. Hinc eſt. ꝙ quāto plus q̇s ſeneſcit. tanto plus cu
pit ⁊ inclinat᷑ ad deſiſtendū a ſuperfluis donationibꝫ Jō illiberalitas
augetur ꝑ iſta motiua Prodigalitas ꝟo de facili curatur. Cōiter em̄
dr̄. ꝙ alijs vicijs ſeneſcentibꝫ ſola auaricia iuueneſcit. Tercio mō hoc
idem patꝫ ex parte dictaminis rōnis. nam ꝓdigus directe appetit ho/
neſtum ſaltē verum vel apparens. Sed appetitꝰ illiberalis magis ten/
dit ad bonū vtile. mō facilꝰ ſanatur appetitꝰ tendens ad honeſtatē in
ordinate q̄ȝ tendens ad vtile. quia appetitꝰ vtilis nō eſt terminatꝰ. ſed
creſcit in habitū. Patet hoc idem ſecūdo p̄ncipaliter. qm̄ illud vicium
eſt peius qđ habet ortum ex affectu vtilis. q̄ȝ qđ ꝓcedit ex affectu ho/
neſtatis. Sed ꝓdigalitas oritur ex affectu honeſtatꝫ. illiberalitas ꝟo
ex affectu vtilis. ideo illiberalitas eſt peior ꝓdigalitate. Alio mō patꝫ
quia viciū peius eſt qđ oritur ex maiori nociuo. Sed honeſtū eſt magꝫ
appetibile ⁊ facilius allicit q̄ȝ vtile. qđ non habet rōnem appetitus ſꝫm
ſe. Honeſtū vero ſua vi nos trahit. ⁊ ſua dignitate nos allicit. vt vult
Tullius. Preterea vicium illud peius eſt qđ magis contrariat᷑ medio
virtutis. ſed illiberalitas magis ꝯtrariat᷑ benignitati ⁊ liberalitati q̄ȝ ꝓ
digalitas. q⁊ illiberalitas ꝯtrariat᷑ liberalitati in ſimpl̄r non dando.
Sed ꝓdigalitas in nō dando ſicut oportet. ergo ⁊c̄. Amplꝰ illibera/
litas ꝑducit hominē ad peiorē vitam q̄ȝ ꝓdigalitas. ergo ē peior ea Te
net ꝯn̄a. quia ex habitudine ad ꝯn̄am poſſumꝰ arguere alicuiꝰ actus
maliciā. Añs patet. q⁊ illiberalitas ducit ad omnes filias auaricie et
iniuſticie. ſ. ad ſymoniā furtum homicidiū ꝯdemnationē innocentiū.
et ꝑtim ad ydolatriā. ⁊ ad mechandū ꝓpter lucrum Sicut ergo illibe
ralitas eſt peior ꝓdigalitate. ſic etiā actus illiberalitatꝫ eſt peior actu
ꝓdigalitatis. Nam dare cui nō oportet eſt minus malū vel melior ope
ratio q̄ȝ nō dare quibꝫ oportet. Probat hoc Gherardꝰ o donis. primo
quia nō dare quibꝫ oportet oritur ex appetitu inordinato pecunie ſeu
boni vtilis. quo aliquis appetit pecuniā ꝓpter ſe. nō audendo eam da/
re vel expendere. Iſte aūt appetitus eſt inordinatiſſimꝰ ⁊ contra natu/
ram vtilis. ⁊ vtile non debet appeti ꝓpter ſe. ſed ꝓpter vſum. Sed dare
(cui non oportet) oritur ex appetitu honeſtatꝫ ſaltē apparentis. Et iō

Diſciplina ſcholarium

illa apparentia honeſtatis excuſat ⁊ minuit peccatū. licet non totalit̄ auferat. Preterea illiberalis peccat in bonos. quia non dat bonis quib⁊ dare oportet. Sz ꝓdigus peccat in malos. dando ſcz quibus nō oportet. modo primū eſt grauius ꝙ̄ ſecundū ¶ Notandū vltimo. ꝙ multis occaſionib⁊ quis moueri poteſt ad dandum. tenacitatē vel illiberalitatē extirpando. Primo ꝓpter dationis honeſtatē. nam per dationē diuine honeſtatis ⁊ bonitatis noticia ineſt nobis. maxime ꝑ hoc ſcz ꝙ deus dedit omnib⁊ eſſe ⁊ viuere. licet his clarius. illis vero obſcuri⁹. vt habetur ꝑmo celi Nec diuine bonitati per dationē aliquid accreſcit. Iō non dat ꝓpter incrementū bonitatis. ſed ꝓpter honeſtatē operis. Preterea dare videtur potiſſima operatio inter opationes nature. Sed natura nullum inutile opus opatur. quia dirigit̄ ab agente infallibili. ergo. ⁊c. Maior ptz. quia generare ſibi ſimile ⁊ cōmunicare eſt quodāmodo dare. quod tamē eſt ꝑncipaliſſima operatio nature. vt ptz ſecūda de anima. Per hoc em̄ generans maxime aſſimilat̄ primo enti. Poteſt etiā quis occaſionari ad dandum ꝓpter aliquod delectabile acquirendū. ſicut aliqui dant meretricib⁊. vel ꝓpter ꝯplacentiā ⁊ delectationē in turpibus opibus in illis quibus dant. Sicut quis dat hiſtrionib⁊ adulatorib⁊ cātoribus. ⁊ ſic de alijs Et finaliter ꝓpter quācunqꝫ aliam voluptatē. ⁊ propter honorē. propter vanam gloriā. vl' etiam ꝓpter alteri nocere

QUm ad magiſtrat⁹ excellentiā bone indolis iuuenis velit accedere. neceſſariū eſt. vt tria genera ſtatuum (quos innuit Areſtoteles in aſſignatōe ꝓbabilitatis) diligēter intelligat. Sunt aūt quidā vehementer obtuſi. alij mediocriter. et tercij excellenter acuti. Nullum vehemēter obtuſoꝝ vidimus vnqꝫ philoſophico nectare inebriari Iſtis vero ars mechanica gaudeat maritari. Mediocribus autē politica.

IN hac parte oſtendit Boetius q̄liter ſit ꝓcedendum ad apicem magiſterij. Et anteqꝫ oſtendat talem modū. ponit quaſdam diuiſiones valētes ſibi ad ꝓpoſitum. Secūdo exequitur de ꝓpoſito ſuo. ibi (Iſtis ſiquidē) Prima adhuc diuiditur in duas. nam ꝑmo facit hoc quod dcm̄ eſt. Scdo oſtēdit qui ſunt ſciētijs applicandi. ibi (Nullum vero) Primo dt ſic. qn̄ iuuenis bone inq̄ſitionis ⁊ ꝯuenientis diſpōnis ꝓponit acq̄rere apicem magiſterij. tunc neccāriū eſt ſibi vt ꝯſideret tria ſtatuū genera. qui innuunt̄ ab Areſtotele in aſſignatione ꝓbabilitatis. Illa em̄ debent ꝑncipaliter conſiderari

Et ſubdit ponens diuiſionē. ꝙ quidā ſunt hoīes vehementer obtuſi quidā mediocrit̄. ꝛ tercij excellēter acuti Et tūc applicat illos ad ſciē tias ſpeciales dicēs ſic. De numero vehemēter obtuſoꝝ nunꝗ̄ vidi‑ mus aliquē inebriari nectare philoſophico. Sꝫ iſtis gaudeat ars me chanica maritari. Et mediocribꝫ ars politica.

¶ Excellēter ꝓo acutoꝝ tres inuenimꝰ ꝑtitiões. Quoꝝ primi excellēter acuti. alij mediocrit̄. tercij excellētiſſime acuti. Excellēter acutis arridet yconomica. mediocribꝫ ſub lunari globo phiſica: apothecarioꝝq̄ꝫ practica. ex‑ cellētiſſime ꝓo acutis (quos maxime notos ſ̄m phiam vocat areſtoteles) vniuerſaliū ꝑ experimēta ſingulariū arridet cognitio. Hec triuialiū dn̄a. quadruuialiū potē tia O ꝙ̄ felix ē exhibitio iſta. Mediocritat̄ aūt extrema ꝑtitio bonos ꝑfectoſqꝫ ſibi ꝯꝑauit qn̄qꝫ. licet cū honore magiſtratꝰ ꝛ ſudore ditati ſunt. flore ꝯſumpto iuuētutis

¶ Hic ponit ſubdiuiſionē vltimi membri Et diuidit̄ hec ꝑs in duas nam ꝑmo ponit talem diuiſionē. Scd̄o remouet dubiū. ibi (Medio‑ cribꝫ āt) Prima adhuc in duas. nam ꝑmo facit hoc qd̄ dcm̄ ē. Scd̄o oſtēdit q̇bus ſciētijs ſunt applicādi. ibi (Excellēter acutis) dicens ſic De numero excellēter acutoꝝ triplex inuenit̄ gradus. q̇dam em̄ dicū tur excellēter acuti. quidā mediocres. ꝛ alij excellētiſſime acuti. Tunc ſubdit q̇bus ſciētijs iſti ſunt applicādi dicēs. ꝙ excellēter acutis arri‑ det yconomica. mediocribꝫ ꝯuenit phiſica ꝛ ꝓ̄ctica apothecarioꝝ. Et excellētiſſime acutis ꝯuenit ipſa phia. q̄ facit noticiā vniuerſaliū ꝛ ꝯg nitionē ſingulariū. Iſta em̄ eſt dn̄a triuialiū ꝛ potentia quadruuialiū ¶ Subdēdo dt̄. ꝙ felix eſt exhibitio illiꝰ. Et tūc vltimo remouet du‑ bium. Poſſet em̄ aliq̇s q̄rere. vtꝝ mediocriter acuti acq̇rere poſſent ꝑ fectionē in phia. Et rn̄det boetius ꝙ ſic. et h̄ ꝯſumpto flore iuuētutis ¶ Notandū hic. ꝙ ꝓbabile ſic diffinit̄ ſ̄m Areſto. ꝑmo thopicoꝝ Pro babile eſt qd̄ videtur oībus aut pluribꝫ vel ſapientibꝫ. ꝛ his vel oībus ꝛc̄. Et tangunt̄ obtuſi ꝑ hoc qd̄ dr̄ (oībus) nā quod oībus ptꝫ bene ca piunt rudes Mediocres tangunt̄ per hoc qd̄ dr̄ (pluribꝫ) Et maxime acuti ꝑ hoc tangunt̄ qd̄ dr̄ (ſapiētibꝫ) Uel ſic diffinit̄ ſ̄m boetiū in tho picis ſuis. Probabile eſt qd̄ videtur oībus vel pluribꝫ vel maxime no tis. atqꝫ ꝓ̄cipuis. vel vnicuiqꝫ artifici ſ̄m eius facultatē. vt medico de medicina. ꝛ naute de nauibꝫ. ¶ Item notandū ꝙ ſtatus hic appellat̄ gradus. habet autē gradus fieri in certo ordine. Et ideo in ſtatibus

Diſciplina ſcholariũ

quendã oportet ponere ordinẽ. Sunt em̃ q̇dam vehementer acuti ſm
aptitudinẽ ingenij ⁊ ingenioſi. alij mediocres. ⁊ alij vehementer obtu-
ſi. Acuties eſt diſpoſitio alicuius ad virtutẽ penetrandã. ⁊ eſt accom
modata ad intellectũ, vel ingeniũ. Quãtũ em̃ ſufficit ad pñs talis eſt
differentia inter ſenſum ⁊ intellectuz. q2 ſenſus ſtat in ſupficie rerũ ſen
ſibiliũ ⁊ reflectit̃. nec p̃t ptingere interiora rerũ. intellect⁹ autem nõ ſic
ſtat. ſed recognoſcit interiora. ⁊ nõ ſolũ exteriora ſeu ſupficialia. Propt̃
qđ d2 habere virtutẽ penetratiuã q̃ occulta nature penetrat Vñ actio
acuti eſt penetrare. et q2 excellent̃ ingenioſi ſufficiũt penetrare ea q̃ lati
tant in pfunditate rex. ex hoc dicũtur vehementer acuti. Qui aũt nõ
poſſunt penetrare naturas rex ⁊ occulta indagare. ſed ſolũmodo ſu
pficialia ⁊ ſenſibilia cognoſcere dicũtur vehement̃ obtuſi. Mediocri-
ter acuti dicũtur q̇ in q̇buſdã poſſunt penetrare rerũ naturas ſpeculã
do. In q̇buſdã vero deficiũt ita q ad ſpeculatõem p̃cipue entiũ diui
nox ptingere nõ poſſunt ¶ Conſequent̃ notã dũ q albert⁹ magn⁹ ca°
vltimo p̃mi libri de intellectu et intelligili ſm facultatẽ nature intellec
tualis (q̃ eſt in hoib9) quãdã cauſat intellect⁹ diuiſionẽ. de qua etiã
p̃cipue Areſtoteles ⁊ auicẽna ac eox ſequaces faciũt mentionez. Sunt
em̃ q̇dam intellect⁹ pl⁹ cõtinuo tpi ↄiuncti Et hi in formis imaginã
dis ⁊ ſenſui ſunt innixti. Quidã vero ſunt pl⁹ ſeparati. et q̇dã medio
mõ ſe habẽt Quidã etiã vires imaginandi vel aliq̇d p ſenſus pcipiẽ
di nõ habent. Et p̃mi q̇dã intellect⁹ ſunt obſcuri. nil accipientes niſi
cũ magno labore. Et oportet vt doceant̃ p exempla ſenſibilia Et tales
aut ſunt ĩpoſſibiles aut difficiles ad intellectũ diuinox ⁊ p ſe manifeſ-
torũ. q̃ in p̃ma phia tradũtur. et vocant̃ mali ingenij a vulgo ſeu obtu
ſi. Secũdi aũt aut p ſe aut ex parua doctrina nati ſunt intelligere om-
nia. qui intellectũ agentẽ nõ habent q̃ſi efficientẽ p abſtractõem intel-
lectiuã. ſed habent eã quaſi p forma. p quã anim⁹ intelligibilis cunc
ta opat̃. Et hic vocat̃ ab auicenna intellect⁹ ſanct⁹ ſiue mundus. Ab
areſtotele aũt diuin⁹ intellect⁹ appellat̃. hic em̃ leui ſtudio ad phetij-
as accipit illuminatõem. ⁊ ad ſupnoꝝm verã interp̃tatiõem. Me-
di⁹ aũt intellect⁹ eſt q̇ facilit̃ iuuat̃ ſtudio et doctrina ad intelligẽduz
tã phetica q̃ diuina. Sed terci⁹ iuuari nõ p̃t aliq̃ rõne. eo q neq̧ ſe-
paratus eſt. neq̧ hz inſtrumenta quib9 iuuet̃ operib9 anime ſenſibilis
Et hoc aliq̃n ↄtingit ex vitio ↄplexionis. aliq̃n ex ↄſuetudine non ex-
tollendo ſe vltra ſenſibiliũ acceptõem ¶ Notandũ ↄſequent̃ q mora
lis ſcia. aut eſt de bono hominis ſm ſe. aut eſt de bono eius reſpectu
multitudinis. Si primum ſic eſt monaſtica. que eſt pars ſcie moralis
tractans de modo viuendi vnius ſm ſe. Et dicit̃ a monos qđ ẽ vnũ
⁊ ycos cuſtodia vel ſcia. quaſi ſcientia tractans de cuſtodia vel regi-
mine vnius per ſe. Per anthonomoſiam. i. excellentiã monaſtica dic-
ta eſt ethica. Ethicus em̃ idem eſt qđ moralis. ⁊ ethica idem eſt qđ
moralitas. Si eſt de bono hominis reſpectu multitudinis. hoc eſt du
plicit̃. vel eſt reſpectu multitudinis domeſtice. ⁊ ſic ẽ yconomica Vñ

yconomus vel economus penultima correpta dr̃ tam pecuniarꝝ q̄ꝫ fru
gū̃ ꝛ generalit̃ omniū̃ (q̄ poſſident̃) diſpenſator. Inde dr̃ yconomica.
Dicit̃ aūt yconomica ſm̃ quoſdā̃ ab ycos qd̃ ē̃ cuſtos vel ſcīa. ꝛ onos
familia. q̄ſi ſcīa tractā̃s de regimine familie. Eſt em̃ yconomica diſ-
penſatiua de familia . ꝛ de his q̄ ad domū̃ ꝑtinent. Si ꝓo eſt de bono
hoīs reſpectu multitudinis ciuilis. ſic eſt politica. Dicit̃ aūt politica
a polis qd̃ eſt ciuitas. vel a polis qd̃ eſt pluralitas. et ycos cuſtodia vl̃
ſcīa. q̄ſi ſcīa tractā̃s de regimine vel cuſtodia ciuitatū̃ ꝛ regionū̃. Eſt
aūt differētia vt polis vrbs. ꝛ pluralitas dr̃. vn̄ꝰ Vrbs eſt dicta polis
dico ad plurima polis. ¶ Quo ad ipam yconomicā̃ ꝛ politicā̃ Nūc
eſt ſciendum. ꝙ naturale eſt hoī viuere in ſocietate. qꝛ hō̃ naturaliter
eſt aīal politicū̃ ꝛ ciuile. Primū̃ patꝫ q̄druplici via. Prima ſumitur
ex victu quo hō̃ indiget. Scd̃a ex veſtitu quo tegit̃ Tercia ex remo-
tione ꝓhibientiū̃ . ꝑ quā̃ ab hoſtibꝫ liberat̃. Quarta ex diſciplina et
ſermōe ꝑ quē̃ inſtruit̃. Cū̃ em̃ viuere hoī ſit naturale. oīa illa (q̄ faci
unt bene viuere. et ſine q̇bꝫ nō̃ p̄t ſibi in vita ſufficere) ſunt hmōi natu-
ralia Inter oīa aūt (que faciūt ad ſufficiētiā̃ vite humane) eſt ſocie
tas. Naturaliter ergo hō̃ eſt aīal ſociale Patꝫ hoc ṗmo ex victu quo
homo indiget Hō̃ em̃ inter cetera aīalia meliorē̃ habet tactū̃ et com
plexionem. ideo inter omnia animalia indiget cibo diligentiꝰ ꝛ artifici
alius preparato. Natura em̃ alijs animalibꝫ quaſi ſufficienter nutri
mentum ā̃miniſtrat. Verbi gratia. animalibꝫ non ex rapina viuenti
bus cuiuſmodi ſunt oues ꝛ boues ꝛc̃. amminiſtrat herbas. que abſqꝫ
alia preparatione ſufficiunt ad nutrimentum. Animalibꝫ vero ex ra-
pina viuentibꝫ. vt lupis leonibꝫ et ceteris talibꝫ ex alijs beſtijs ſufficiē̃
ter alimentū̃ amminiſtrat. Natura igitur in omnibꝫ alijs animalibꝫ
ſufficienter nutrimentū̃ amminiſtrat. qꝛ nō̃ habent ꝯplexioneꝫ ita pu-
ram et ad mediū̃ reductā̃ ſicut hō̃. ideo nō̃ indigent cibo ita depura-
to ſicut hō̃ Alijs ergo aīalibus ſufficienter cibaria (ꝓut ſtꝫ a natura ꝑ
parata) abſqꝫ artificioſa coctiōe et preparatione amminiſtrant̃. Et
qꝛ hō̃ ꝯplexionem habet puriorē̃. ideo indiget alimēto preparato ſeu
depurato. Vn̄ frumentū̃ (qd̃ a natura ꝓducit̃). et ſi animalibus eſſꝫ
ſufficiens nutrimentū̃. homini tñ̄ nō̃ ſufficeret in cibū̃ niſi prepararet̃ ꝛ
depuraret̃. Ideo ex eo panis efficit̃ ꝛ coquit̃ vt ꝯgruꝰ cibus efficiat̃.
Ad hec aūt vna ſola parua nō̃ ſufficit ſocietas. Ideo vt hō̃ victus rō̃
ne ſibi ſufficiat in vita indiget ſocietate. vt vnꝰ ſuppleat defectum alte
rius. Et ſicut dictū̃ eſt de frumento. ſic de alijs cibarijs eſt intelligen-
dū̃ ¶ Scd̃a via ad idem ſumit̃ ex ꝑte indumentorꝝ q̇bus homo tegit̃
Sicut em̃ natura alijs aīalibus ꝓuidet in victu. ſic et in veſtitu Be
ſtie em̃ et aues naturalit̃ vident̃ habere indumentum . lanā̃ videlꝫ ꝛ
pennas. homi aūt nō̃ ſufficienter ꝓuidet in veſtitu. Ex quo em̃ hō̃ eſt
nobilioris ꝯplexionis q̄ꝫ alia aīalia . a frigiditate et intemperie ma-
gis habet offendi q̄ꝫ alia. Cum igit̃ nullus ſufficit ſibi ad victū̃ ꝛ ve-
ſtitū̃ ꝯgruū̃ ſine alterius ſocietate. ſequit̃ ꝙ hō̃ naturalē̃ appetitū̃ habꝫ

ad hoc ꝙ ſit aīal ſociale ¶ Tercia via ad idem ſumit ex remotiōne ꝓ-
hibentium. prout ab hoſtibus et inimicis defendunt. Natura em̄ ali-
quibus animalibus ad ſui tuitionem dedit cornua. vt bobus. quibuſ-
dam dentes. vt lupis et canibus. aliq̄bus vngues. vt vrſis et leonibus
aliq̄bus corporis agilitatem . vt leporibus et hmōi. Sed natura non
dedit homini tanq̄ excellentiori aīali cornua vel vngues ad ſui tuiti-
onem . Sed dedit ei manū. que (ſm pħm in de moribus animaliū)
eſt organū organoꝝ. nam per manū organa et q̇cquid facim⁹ ad defen
ſionem valemus fabricare. ergo ſi naturale eſt hoī deſiderare ꝯſeruati-
onem vite. cū homo ſolitarius nō ſufficiat ſibi ad habendū victū et ve
ſtitū ad fabricandum arma ſibi et organa per que a ꝯtrarijs defenda-
tur Naturale ē ei vt deſideret viuere in ſocietate ¶ Quarta via ſumi-
tur ex diſciplina per quam inſtruimur . nam alia animalia ſufficient
inclinant ad opera ſibi debita ex inſtinctu nature abſq̄ inſtinctione p̄
cedente. Sicut aranea debite telā facit ex inſtinctu nature. dato ꝙ nun
q̄ alias araneas vidiſſet texuiſſe. Et ſic eſt de hyrūdine reſpectu nidi-
dificatōnis. Nō autem ſic eſt de homine. ille em̄ non ſufficienter eſt īſtru
ctus a natura ad opera ſibi debita. ob id natura homī dedit loquelam
ſiue ſermonem. vt per ſermonem homines ſeinuicem doceant. ⁊ vn⁹ ab
alio diſciplinam recipiat. Et quia hoc fieri nō poteſt niſi cum alijs vi-
uamus. ideo naturale eſt hoī cum alijs viuere ⁊ eē aīal ſociale. Q; aūt
ſit aīal ciuile ⁊ politicū. duplici via inueſtigari poteſt. Prima ſumit ex
parte ſermonis. ⁊ eſt iam tacta. Alia ad hoc idē ſumitur via ex pte īpe-
tus naturalis. nā oīa aīalia naturalem hn̄t appetitū ad ſeruanduꝫ ea
q̄ inſunt ſibi a natura. q̄re a natura etiā dedit hoī naturalē appetituꝫ
ad ſeruandū ea ꝑ que ſibi poſſet in vita ſufficere. Hoc aūt ꝯtingit per
cōitatem ciuilem. eo ꝙ ciuitas debet eſſe ꝯtentiua omniū que ad vitā
ſufficiunt. Licet autem homo eſt animal naturaliter ſociale ⁊ ciuile.
eo ꝙ quendam habet impetum et aptitudinem vt ciuiliter et ſocialit
viuat. tamen philoſophus p̄mo politicorum triplicem tangit cauſaꝫ
cur quoſdam contingit non ciuiliter viuere. Prima eſt fortuna. ſecun
da nimia prauitas. tercia nimia bonitas. Ex fortuna quidem. quia ni
miū ſunt pauperes non potentes ciuilter viuere. ſed cogūtur ciuitatē
exire. et agros colere. Secūdum propter qđ aliquis efficitur inciuilis
nimia prauitas eſſe poteſt. eo ꝙ praui appetitum habent corruptum ⁊
volūtatem ꝑuerſam. quare nequeunt ciuiliter viuere et ſm legeꝫ. ideo
exeūt ciuitatem vel expelluntur. Tercio aliqui nō ciuiliter viuūt ꝓpt
nimiā bonitatē. Uita em̄ ciuilis ⁊ ꝯiugalis eſt bona ⁊ cōueniens hoī
vt hō. Sūt aūt q̇dā tante ꝑfectōis vt eis nō ſufficit viuere vt hō. ſꝫ cō-
iugiū ⁊ ciuitatē renuentes perfectiorem elegunt vitam. Licet em̄ nu
bere et ciuiliter viuere bonum ſit. tamen non nubere et inciuiliter vi-
uere cauſa liberi⁹ vacādi ꝯtemplationi melius eſt. Sic ergo hō natu
raliter eſt animal ciuile et ſociale. nō obſtante ꝙ ꝯtingit aliquos nō ci-
uiliter viuere. Q; enim non ciuiliter viuit aliquis. aut ex paupertate

vel fortuna ſibi hoc accidit. qđ niſi ſic fiat. vel eſt talis beſtia. et ſcelera
tus ſine iugo nolens legem. nec potens ſocietatē ſuſtentare. Vel eſt q̄ſi
ſi deus. i. diuinus vitam eligens altiorē. Propter qđ p̄mo politicorum
ſcribitur. Non potens alijs ↄmunicari. nulla eſt pars ciuitatis. Sed
vel eſt beſtia vel de⁹. Inter homīes aūt viris diuinis ingenio acutiſſi-
mis cognitio ſingulariū p̄ expimentalē acceptōez vniuerſaliū arridet
Et hic modus in ſyllogiſando ↄtingit. ibi em̄ vniuerſalia tanq̄ no-
ta accipiunt. Et p̄cedit ad ↄcludendū aliqđ ign[illegible]. vel etiā econuer
ſo cognitio vniuerſaliū arridet p̄ experimentalē cognitōem particulariū
Modus aūt iſte ↄtingit in p̄miſſis. nā ↄcluſiones notificant p̄ p̄miſ-
ſas. p̄miſſe aūt p̄ p̄ncipia et maximas. p̄ncipia aūt ꝛ maxime p̄ ſe note
accipiūtur p̄ ſenſum ꝛ p̄ experimenta ſenſibilia. Unde p̄ experimenta
ām̄iratōes ꝛ memoriā p̄mo acceſſerūt hoīes ad indagandū phiſicā
veritatez. Ideo dicit ph̄s q̄ p̄pter ām̄irari ceperunt philoſophantes
philoſophari. hos acutiſſimos (q̄b⁹ hec arridet cognitio) vocat areſto
teles maxime notos ſm̄ ph̄iam. eo q̄ maxime ſūt abiles ad acquirē
dam phiſicam cognitōem. mediocres tñ excellent accuti ſtudere ha-
bent in phiſica. ꝛ ad altiores etiā deuenire poſſunt ſcientias. ſed ſcie
ↄplementū nō tam cito attingūt. ſicut excellentiſſime acuti. īmo opꝫ
eos ↄtinuis laborib⁹ ſtudij inſudare. Et ↄſumpto t̄p̄e iuuentutis ad
p̄fectionem illoꝝ poſſunt p̄tingere. vnde Plato docuit q̄ poſt q̄nqua
ginta annos virtutes ſenſitiue deficiunt. virtutes vero intellectuales
vigorē et incrementū recipiūt. Vñ areſtoteles p̄mo de Anima dicit
Si ſenex accipet oculos iuuenis. videret vtiq̄ vt iuuenis. anima igi-
tur ſm̄ ſe non antiquat vel ſeneſcit. aut in virib⁹ naturalib⁹ deficit. ni-
ſi pro quanto ex ineptitudine et imbecillitate organorū procedit. Ac-
cedente aūt ſenectute virtutes intellectuales depurantur ꝛ illuſtrātur
Huius exemplum ponit algazel dicens. Dum ſapienter conſilia in-
quirere volumus. ſenes ſapientes et in multis expertos accedim⁹ Et
in hoc quodammodo dinoſci poteſt virtutes intellectuales ꝛ ſenſua-
les eſſe diuerſas. Nam ſi eſſent eedem. creſcente vna creſceret et alia.
Cuius oppoſitum dictuz eſt. Ergo bene dicitur in textu (mediocres
poſſe extolli ad magiſterium altioris ſcientie q̄ʒ phiſice) flore iuuentu
tis conſumpto. ꝛ al's non. quia tunc virtutes intellectuales fortificate
in ſpeculando ſunt vigoroſiores. Ita etiam in mediocribus practica
apothecarioꝝ. Practica aūt dicit a praxis grece. qđ eſt opus latine.
et practici iſti cirurgici appellant a cyros qđ eſt manus. ꝛ ycos ſciā. q̄
ſi manualis ſciā. eo q̄ vulneruz curatio ꝛ alia hm̄oi (de quibus trac
tat cirurgia) cum manu exercent. Sed excellenter acutis arridet yco-
nomica. que eſt domus ac familie gubernatiua Proportionabilit̄ em̄
ſic vt phiſica gaudet mediocrib⁹. et etiaz apothecarioꝝ practica. ſic
yconomica gaudet excellenter acutis. Vehementer aūt obtuſi vt di
ctū eſt ad omnē partē philoſophice veritatis ſunt inepti. Ideo mecha
nica ſeu manualis ſciā his gaudeat maritari

Diſciplina ſcholarium.

¶ Iſtis ſiquidē hoc modo ordinādū eſt primo vt ſciat
quiſq̧. que ad tanti noīs pertinēt reuereētiam vt queſita
exp̄mere noſcat ꝛ ne ſcriptoꝝ cōmiſſioni ſe totaliter com
mittat. vt lucreti⁹ qui cuiſlibet q̄ſtiōis propoſite ſibi no
dū inq̄rēdo dimiſſo comitatu ſedul⁹ ad libros ꝯfluebat

¶ Hic boetius ponit quedā documēta. preparamentū ad decorē ſtatus
magiſterij faciētia Et diuidit̄ hec ps in tot ptes quot autor ponit do-
cumēta. ptes patebūt. Adhuc p̄ma in duas Nā primo ponit qddaz do
cumētū. Scdo declarat p exēpluz. ibi Ut lucretius Primo dicit ſic
volens ſublimari ad decorē mgrātus. p̄mo ſcire dēt que ꝛ quot ptineāt
tanti noīs ad reuerentiā. ꝛ vt exp̄mere ſciat ea que noſcit. ꝛ ne ſe totalit̄
cōmittat libroꝝ inſpectōni. Et hoc declarat p exemplū de lucretio di-
cens. ꝙ ille inquirēdo noduz cuiuſlibet queſtionis p̄poſite. obmiſſa ſo
cietate ad libros ſuos currebat.

¶ Secūdo vt libroꝝ copiam ſue acquirat exercitatōni
vt cum opus fuerit eos conſulat. nec om̄ino eis credat
vt nigrio. qui mōtani ſui magiſtri dict̄ in tantū confiſus
eſt ꝙ om̄e verbulū ab ore ipſius progreſſuz quaternis exa
rabat. ꝛ tanq̄ ſacruz eſtimabat Nihilq̧ aliud magiſterij
vicem obtinēs in ſcholis predicabat Unde multotiens
pudore confuſus abibat. quippe miſerrimi ē ingenij ſem
per vti inuētis ꝛ nūquā īueniendis Stultiuſq̧ eſt mgrā
tus orōnibus om̄ino ꝯfidere Sed p̄mo eſt credendū do
nec videat̄ quid mgr̄i ſentiat. poſtea fingēduz eſt eūdem ī
docendo erraſſe. vt ſic forte reperire queat quod ꝯmiſſe
obijciat ſedulitati

¶ Hic ponit ſcdm documētū valēs ad dignitatē magiſterij Et diui-
dit̄ hec ps Nā p̄mo facit qd dcm̄ ē. ſcdo poīt exēm. ꝛ tertio adducit cōe
ꝓuerbiū. ptes patebūt Dicit ḡ ſic. volēs ꝓmoueri ad dignitatē magiſ
terij. acq̄rat ſibi copiā libroꝝ ad q̄s recurſuz hr̄e poſſit dū pt. nō tn̄ totā
intētionē ꝯmittat libr̄. Et hoc declarat exº dicēs. ꝙ h̄ accidit nigrio q̄
monit̄ ſui mgr̄i in tātū ꝯfidebat ꝙ oē ꝟbū ab ore ſuo ꝓgreſſuz libro in
ſcribebat. ꝛ tanq̄ ſacꝝ eſtiabat Et cū idē magiſterij accepit dignitatē

nihil aliud in ſcholis p̄dicabat q̄z v̄ba ſui magiſtri. Et ſic multotiēs ↄfuſus pudore abibat Et tc̄ exclamat dicēs ſic Miſerrimi q̄ppe ē in geniꝫ ſp vti īuētis. nūq̄z āt īueniēdis Et adhuc ſtulti⁹ ē oīno cōfidētiā hr̄e i dcis mgrōꝝ Et p̄t diſcipul⁹ credere donec rōnabil'r meli⁹ ſētiat

¶ Tercio vt quoſdā hēat quos ſecrete edoceat. libroſq3 legat: alioſq3 rudimētꝫ informet. vt ſic intellcā ſciat. ſcita q3 exp̄mere diſcat: in exp̄ſſione vſu3 ↄparet. vſus āt magiſteriū ꝓpinet. Alios nāq3 docere ꝓp̄a facultas ē īduſtria

¶ Hic poīt terciū documētū circa ſtatū magiſteriꝫ dicēs ſic. Volens mgrālē acq̄rere dignitatē. hēbit i ſecreto aliq̄s ſocios quos edocebit. ⁊ libros eis leget. ⁊ p ↄñs alios documētis informet. vt illo mō ſciat intellecta exp̄mere. ⁊ vſu3 ↄpare Vſus v̄o parat magiſteriū Nā docere alios eſt facultas proprie induſtrie

¶ Quarto vt hos alioſq3 ſibi alliciat. vt cū mgrādi oportunitas affuerit. coꝝ intrīſeco gaudeat aſpectu Quid turpiūs ē q̄3 p̄mo inceptōis tp̄e ſolus deſtitui Vt flaui⁹ qui ob ſui gꝫ impiū. gazeq3 dñantꝫ opulētiā cūctos ſibi credidit ſubiugari Tp̄e v̄o ↄcurſus elapſo raro repperit ſodales q̄ legi ↄductōis adheſit. l3 īuitus mīos oīnigenas regalit' addēdo generoſitati ↄſentaneū ē, ꝓpter duplicē affinitatꝫ ꝑticionē mgrāntꝫ ſaltē ad tp̄s fouere p̄ntiā

¶ Hic ponit q̄rtū documētū Et p̄mo facit hoc Scd̄o declarat p exēꝫ ibi Vt flaui⁹ Et dicit ꝙ volēs acq̄rere dignitatē mgrātus ⁊ q̄ futru⁹ eſt rector alliciet ſibi ſocios. vt cū fuerit oꝑtuītas mgrādi gaudere poſſit de int'nſeco illoꝝ aſpectu Subdēs cām dicit ſic Quid turpi⁹ eſt q̄3 poſt tp̄s īceptōis ſol⁹ ꝑmaēre ſicꝫ flaui⁹ Nā ip̄e ob gl'ſui īperiū ⁊ gaze dñantꝫ opulēciā eſtiat ſibi cūcta ſbiugari credidit. S3 tp̄e p̄mcui ↄcurſus elapſo. raro aliquē repperit ſodalē. ⁊ ſic mīs eos ↄſtrigere ꝓ̄pōebat

¶ Quinto vt quoꝝ grā coronādus ē ⁊ fauore illoꝝ ſcholas ꝑipatetice obābulet. curialit'q̄3 opponat. ꝓteruiēteſq̄3 acrit' remordeat. diligētiuſq̄3 ꝑ tp̄e rñdeat. ne ſi mutafuerit volūtas ignorātie imputet' cecitati vl' arrogātie temeritati. Multos ſiquidē ob rñſionis ꝓteruitatē ſpecu

lantiū licet īuite audiuim⁹ frui ꝑcipicio. Nō ē̄m diſcētꝫ
eſt ꝓbꝛis ꝯtumelioſiſqꝫ affatib⁹ regentē incitare. Nec
licꝫ ſūma faīliaritate ꝯiūct⁹ fuerit docētis ipius ſecretꝫ
niſi iuſſus dēt in biare. iuſſus ꝓo īuite Nōne: fotini ꝓter
uitas zenocratꝫ ſcrinea apuit ꝛ ꝑus edocta publice inſpe
xit. ſeqꝫ mgrāri credidit. ſi oēm zenocratꝫ abſtuliſſꝫ mi⸗
neruā Qua ablata zenocrates deſijt a magiſterio Fotin⁹
ablati vti neſciēs freneſi laboꝛauit grādioꝛi. ꝓꝛoꝑoqꝫ diſ
cipul⁹ cōfiſus laboꝛi alieno nūq̄ꝫ inuidebat honoꝛi

¶ Hic ponit q̇ntū documētū. ꝛ ē tale Volēs mgrāri ꝑābulabit ꝑipate
tice ſcholas illoꝝ a q̇bus ꝓmoueri ꝑt. Curialitꝑ dēt oppōere ꝛ remoꝛ
dere ꝓteruiētes. Et etiā ſm tp̄is exigētiā rn̄dere dēt Ne ſi nimia affue⸗
rit taciturnitas ſue imputeꝛ ignoꝛātie vel arrogātie. Subdit autoꝛ ſe
multos vidiſſe ꝯfuſos ꝓpter ꝓteruitatē rn̄ſionū Vn̄ nō eſt diſcētꝫ inci⸗
tare regentē affatib⁹ ꝯtumelioꝫ. ¶ Notādū hic. ꝙ diuerꝫ de cauꝫ mgr̄
nō ſe totalitꝛ ꝯmittere dēt libꝛis. videlꝫ ꝓpter libꝛoꝝ amiſſionē. ne. ſ. libꝛs
amiſſis ſcia totalitꝛ amittatꝛ. Ne ḡ ꝯtingat h̄. nccāriū eſt ſciaꝫ impꝛimere
coꝛdi. vn̄ Coꝛdi ñ carte tradas. q̄ nouerꝫ arte Vt ſi carta cadit ſecū ſa
piētia vadit Scdo ꝓpter ꝯfuſionē tollēdā Nō em̄ mgr̄ q̄libet i argumē⸗
tatione ſeu rn̄ſione libꝛos accedere ꝑt Etiā ex libꝛꝫ ſtatim nō ꝑt debite
ad ſingula rn̄dere. Tertio ꝓpter opīonū nouitatē ꝛ diuerſitatē nō eſt li
bꝛꝫ penit⁹ ꝯfidēdū ¶ Itē notādū. ꝙ volēs ad mgrālē ꝓmoueri dignita
tē ꝓuidebit ſibi de libꝛꝫ ſue exercitōni nccārijs. ea de cā. qꝛ nō oīa ꝑn̄t i⸗
ꝑmi. i. mēoꝛie viuacitꝛ ꝯmēdari Opus ē ergo libꝛoꝝ hr̄e copiā. vt tp̄us
cū affuerit eos valeat cōſulere. nō etꝫ ꝓꝑo ē ſꝑ ꝯfidēdū ingenio Dᵗ etꝫ
Auerrois 3° de celo. ꝙ nimia īgenij ꝯfidētia freq̄ntꝛ fecit Auicēnā erra
re. ymagīationi etꝫ nō eſt credēdū. q̄m ipoſſibiliū ē. vt dᵗ ph̄s 3° de aīa
Cōitꝛ tn̄ ſcia ꝑmo acq̇ritꝛ a libꝛꝫ ſtudēdo vel doctꝛnā auditu ꝑcipiēdo a
mgr̄o Oīs em̄ doctꝛna intellectiā fit ex ꝑexn̄ti ꝯgnitōe ſēſitiua. vt hr̄etur
in ꝑ° poſterioꝝ Sapiā em̄ ſine expimēto hr̄i nō ꝑt Vn̄ qꝛ iuuenes carēt
expientia. iō pꝛudētes eē nō ꝑn̄t Dᵗ tn̄ Albtus mgn̄⁹. ꝙ an̄q̄ꝫ aīa fuerit
in ꝯgnitōib⁹ ꝓfundata. nō accipit niſi ꝑ ſenſuꝫ ꝛ imagīatōeꝫ Cū ꝓo ꝓ
fūdata fuerit redit ad hn̄dū ſuipi⁹ ꝛ aliaꝝ reꝝ diuiaꝝ ſciaꝝ noticiaꝫ
¶ Item notādū ꝙ mgrāndus q̇ſdā hēbit clā ab eo inſtruēdos. ꝑ° ꝓpt
hitus ſciētifici acq̇ſitōeꝫ. ſ. ꝑ° ad ſciaꝫ ꝓcedēdo: deīn ꝓpt hit⁹ acq̇ſiti ra
dicatōeꝫ. 2ᶜ ſꝑ ſtudebit Alioꝝ eteni infoꝛa° ꝓpꝛij ē intellcūs erudirio.
Pꝛouerbialꝛ ei dꝛ Qui docꝫ aliū inſtruet ſeipꝫ. Ad magiſteriū em̄ ꝓce
dēdo ꝑmittēdū ē ſtudiū. h̄ ē vehemēs aī applicatio ad ſciāꝫ acq̇rēdū. ꝑ°
vſus ſtudij. ſcdo alioꝝ infoꝛatio Vn̄ ſicꝫ diſcipul⁹ ſtudꝫ ꝓpt ſciaꝫ ad⸗
eptā radificādā. ac diſciplinā īfoꝛandā. iō exercitiū mgr̄atui ē nccāriū

Exercitiū em̄ facit intellectum preparatū ſeu ꝓnunciare ꝓmpte. ſcʒ in telligendo arguēdo ꝛ rn̄dendo. Et generalr̄ in omni actu ſtudioſe po tentē. Iuxta illud victorini. Natura facit abilem. ars facilem. vſus ꝓo potentē. Item notandū. ꝙ magiſtrandꝰ allicere ſtudebit notos ꝛ ig notos. vt dum magiſtrādi tempꝰ affuerit eoꝝ intrinſeco gaudeat aſpe ctu Regimē em̄ ciuitati erit ꝯpabile. vn̄ ciuitas ſm̄ pħm in yconomi cis eſt domoꝝ pluralitas p̄dijs ꝛ poſſeſſionibꝰ abundans ad cōuiuen duʒ ordinata Sicut igitur ciuitas hec reqrit. ſic regimē ſocioꝝ multi tudinem neccāria mgr̄o ꝓcurādo expoſtulat Dēt aūt ad gradū magi ſterij ꝓcedens ſocijs vti triplici de cā. videlʒ cā legēdi. cā opponēdi. ꝛ cā diſputādi ſeu rn̄dendi Itē dēt mgrāndꝰ frequētare ſcholas ꝛ obābula re peripatetice. quoꝝ grā ꝛ fauore ſperat ꝯmēdari obꝟuādo etiā ſingla q̄ in lrā tāgunᵗ. opponat em̄ ꝛ rn̄debit mō pipatetico Vn̄ pipatetici ad vtrāqꝫ ꝑtē ꝯ̄dictōis arguere ꝯſueuerūt. Sic em̄ de facili ꝟitas inuenit Vn̄ areſto. peripateticoꝝ p̄nceps ait. ponēdo vtrāqꝫ ꝯ̄dictōnis partē. de facili ſpeculabimur q̄d veꝝ quid falſuʒ. Unde pipateticus dicit a peri qđ eſt circū. ꝛ potos qđ eſt calcās vel ambulās

Cum autē dies ſūme promotōnis affuerit breui ſce mate cōpendioſoqʒ affatu venerāda ſocioꝝ collec tio Sicqʒ ad honoris intialis incremēta intrepide pro cedendū eſt decenti ornatu. feſtiuo apparatu. ſi facultas ſuppetit. cūctis ad libituʒ profeſſionis eiuſdeʒ ſplendide procuratis Caute em̄ cōſiderandū. cautius inueſtigan dum eſt an̄ magiſterij elatōem. vt p̄mi anni diſcurſus ꝓ pria (ſi opus fuerit) poſſit ſuſtētari facultate Turpe vero eſt tanti noīs reuerentiā prima fronte mēdicare. vt ſcru tonius: qui oībus ad magiſteriū ꝑtinentibus venerabi liter executus tercia cepit mēdicare. tanti vero nomīs au ſus moꝝ euʒ penituit. Quid miruʒ quaſi inſtātanee delu ſus abceſſit. tanti honoris faſtigia de cetero nunq̄ꝫ cōfeſ ſus. Qꝫ felicis exitus venerāda eſt cōmendatio.

Hic boetiꝰ ponit ſpēale documētū Et diuidit hec ꝑs i tres. Prīo em̄ poīt documētū. Scđo addit q̄ndā cautelā. ibi Caute tamē. Tertio declarat ꝑ exēpluʒ. ibi Turpe em̄ eſt. Sed legātur ꝑtes ſimul.

Et dicit ſic.cum fuerit dies ꝓmotionis.maxime vt magiſtrādus cō
pendioſo gaudeat ſmone in collatione ſocioꝝ. Et ꝓcedet ad incremē
ta magiſtralis honoris decēti ornatu.feſtiuo apparatu Et ſi facultas
ſuppetat ſocijs ꝓcurabit ꝯuiuiū ſolemne. Et ponet cautelā circa con-
uiuiū.ita ꝙ primo anno ſuis ꝓprijs bonis ſe ſuſtentare ſufficiat. Tur-
pe eſt em̄ mendicare ꝑma fronte.ſm ꝙ accidit Scrutinio. q̄ tercio die
(pactis ſolēniter ſingulis ad magiſteriū ꝑtinentibꝫ)incepit mēdicare.
vñ nunq̄ꝫ de cetero tanti nois excellentiā audebat ꝯfiteri. Subdit ꝙ
boetiꝰ finalit̄ ſic dicens.O q̄ꝫ venerāda eſt felicis exitꝰ ꝯmendatio
Notandū hic.ꝙ magiſtrandꝰ ad tante ꝓmotionis magiſterij gradū.
ſchemate breui verborūqꝫ ornatu vti debet.Dicit em̄ phs in politica
ſua.ꝙ talis debet eſſe ſmo magiſtri ad diſcipulos.q̄lis eſt diſtantia in-
ter viſum ꝛ viſibile. Vñ ſi viſibile ſupponat̄ viſui nō videbitur. gene
raliter em̄ ſenſibile poſitū ſupra ſenſum nō facit ſenſationē.Preterea ſi
nimis remoueret̄ a viſu.iterū nō videret̄.eo ꝙ ꝯtingeret radios viſua
les ꝯcurrere ante oculi ꝯtactū.hymaginationē pſpectiuoꝝ imitando
et hymaginādo viſionē fieri ſicut figura pyramidalis. cuius baſis eſt
res viſa. conus ꝟo in oculo. Relinq̄tur ergo viſibile vt debite videat̄
nec debet nimis elongatū eſſe.neqꝫ viſui nimis ꝯiunctū. ſed medium
eſt ſeruandū. Sic ꝛ ſermo magiſtri nec debet eſſe nimis ꝓlixus. ne te-
dio ꝑturbet aures audientiū. Nec etiā nimis breuis.ne obſcuritatē ſe
cum ꝯtrahat. Breuitas ergo ſmonis moderata eſt ſeruāda.que au-
dientē delectet. atqꝫ audientiū intellectū illuminet

Expeditis autē que ad ſcholariū eruditionē ſunt
digeſta:dilucidādi moderatione obſeruata.nec
angere lectorē breuitate curamus.nec dilatione
ꝯfundere:nunq̄ꝫ lucidiori leuioriqꝫ ſchemate peruſi.q̄
niam nō ſolum diſcretis.verū etiā rudibꝫ enigmatis ſe
rie poſtpoſita cōmendatur. Nunc ad magiſtroꝝ venerā
dam maieſtatem ꝓperandum eſt

Poſtq̄ꝫ oſtēdit Boetius que ad magiſteriū ſunt neceſſaria.hic ꝓ
ſequitur de his que ꝯueniunt alicui iam ad gradū magiſterij
ꝓmoto. Et pmo ꝑmittit intentū.ſcdo illud exeq̄tur.ibi(Ma
giſtroꝝ talis habetur diuiſio) Et dicit pmo ſic. poſtq̄ꝫ expedita ſunt
que ꝑtinent ad ſcholariū informationē.et hoc debito docendi mō ob-
ſeruato. Non em̄ curauimꝰ rectorē ꝯfundere breuiloquio. nec aliquē
ꝯfundere curauimꝰ ſmone ꝓlixo. nunq̄ꝫ em̄ ſmone faciliori ſumꝰ puſi
Subiūgit cauſam.qm̄ liber iſte nedum diſcretis.ſed etiā ignaris ē co
pulatus. Sunt igit̄ obſcuritates h̄ poſtponende. Nunc vero in pſenti

capitulo ad venerabilē magiſtroꝝ dignitatē eſt accedendū. quō ſcꝫ ſe regent. cum iam fuerint ꝓmoti. ⁊ de facto alios regerent

¶ Magiſtroꝝ talis habetur diuiſio trina. Quidā tan‑ toꝝ duab⁹ vrbib⁹ ceteris fulgentiorib⁹ (rhome ſcꝫ ⁊ athe nis morātes) vlterius nequaꝙ̄ ꝓcedentes: inquantū for tuna ſuccedit altius venerant. Alij obmittētes p̄dictaꝝ faſtigia. opidoꝝ adiacentiū querunt emolimēta. Tum ꝓpter nouercā diſcipline egeſtatē. Tū ꝓpter natalis pa trie dulcorē renitentē. Tū iſtoꝝ ꝙ̄ alioꝝ quidā rōne pul chre denomīationis imperiū aſſumunt vt honorificent Alij rōne intelligētie. ne ignorātia eoꝝ ꝯfundātur. Ter cij ſubtilius ſpeculātes ꝓpter vtriuſqꝫ partis incremēta magiſtralia ꝯtrahunt plaudimenta

¶ Hic exequit intentum ponendo triplicē magiſtroꝝ diuiſionē. Et primo facit h̄. ſcđo ponit quaſdā doctrīas a quolibet doctore obſeruā das. ibi (Taliū namqꝫ) dicens ſic. Triplex eſt magiſtroꝝ diuiſio. qui dam em̄ habitant in duab⁹ ciuitatib⁹ magis excellentib⁹. vt ſunt rho‑ ma ⁊ athene. nunꝙ̄ vlteri⁹ ꝓcedentes. ſed ꝙ̄ diu vixerint ibi ꝑſeueran‑ tes. inquantū fortuna ſaltē eis ſuccedit. ⁊ ibidē multum ꝯmendantur. Sunt etiā ⁊ alij p̄dictaꝝ ciuitatū homīes dimittētes. q̄ poſt gradus magiſterij adeptionē in ciuitatib⁹ circūiacentib⁹ lucra querunt. Tum ꝓpter egeſtatē ſcie ꝯtrariā. Tum ꝓpter patrie natalis dulcorē. Item qui dam magiſtroꝝ gradū aſſumunt magiſtralē ꝓpter denoīationē. vt ſcꝫ magiſtri vocent. Alij rōne intelligētie. ne ſcꝫ ignorātia eoꝝ ꝯfundātur Et alij rōne vtriuſqꝫ dictoꝝ. vt ſcꝫ altius noient. ⁊ vt ſciam acq̄rant.

¶ Taliū nāqꝫ quicūqꝫ venuſtatis aſſumpte: debitiqꝫ of ficij velit emolimēta ꝑſequi. in boneſtate moꝝ vniuerſa oportet: vt polleat preclarus. vt ſcꝫ in ſermone ſit verax. in iudicio iuſt⁹. in conſilio ꝓuidus. in ꝯmiſſo fidelis. cō ſtans in vultu. pius ī affatu. virtutib⁹ inſignis. bonitate laudabil' exiſtat. Si q̄d ꝯtrarij accidat: hūane fragilita tis appetitui ſolet accidere. Conuerſatione etiā ſit bon⁹

Diſciplina ſcholarium

Nulla ſiquidē magis pernicioſa diſcipulo q̄z vita magiſtri ꝯtumelioſa. Infuſa em̄ ſepiſſime corrumpi videmꝰ ex fetido vaſe. qm̄ vas fetidū corrumpit aquas Sic ſcia in vita magiſtri vicioſa corrūpitur ⁊ vileſcit

¶ Hic ponit quaſdā doctrinas ꝑtinētes ad ſtatū magiſterij Et diuiditur. nam ꝑmo facit h̄ in generali. ſcd̄o in ſpeciali. ibi (Hec aūt) dicit ergo ſic. Quicūqꝫ mgr̄ adipiſci velit aſſumpte honorabilitatꝭ incremēta. ſ. magiſterij. oportet ꝙ varijs luceat moribꝫ. ſ. ꝙ nō ſit mendax. et ꝙ ſit rectꝰ in iudicio. circūſpectus in ꝯſilio. fidelis in ꝯmiſſis. ꝯſtans ī facie. pius in alloquutōe. inſignis ꝟtutibꝫ. ⁊ laudabil' in bonitate Et ſi oppoſitū eueniat. h̄ humane accidere ſolet fragilitati Etiā bonꝰ erit in ꝯuerſatōe. Nō qm̄ nulla res diſcipulo ē tam nociua ſicut ꝑuerſa mgr̄i vita Vn̄ res infuſa fetido vaſi ſtatim corrumpit̄ ex tali vaſe. Pariformiter ſcientia in vita magiſtri vicioſa corrumpit̄ et vileſcit

¶ Hec aūt ꝑdicta ad anime docētis informationē digeſta ſunt. Nunc de ceteris ꝑmarijs videamꝰ. Nō dico ꝑmo quidē primis. ſꝫ de ſcd̄o ꝑmis differendū eſt.

¶ Hic in ſpeciali ponit doctrinas ad rectorē ꝑtinētes. Et diuiditur nam ꝑmo ꝑmittit intentū. ſcd̄o illud exeq̄tur. dicēs ꝙ ſic Iā ſtꝭ ſcripta poſita ad docentis informationē quo ad ſcip̄m. Nunc autē dicere volumus de alijs ꝑmarijs. nō quidē primo ꝑmis. ſed ſecūdo ꝑmis.

¶ Tenet̄ q̄ꝫ doctor q̄ſqꝫ eruditꝰ eſſe. māſuetus. rigidus, antiquꝰ. nō negligēs. nō arrogās. ſit inquā eruditꝰ. Prius em̄ oꝫ ꝙ diſcat q̄z doceat. Triuij em̄ ꝯpatione nouimus aſſiſtentē doctrine. Valde em̄ abſurdū eſt ⁊ iniquū vt impiti peritis: nouelli antiq̄s: rudes ꝑferent̄ emeritꝭ. Manſuetꝰ q̄dē. qm̄ diſcipuloꝝ elationē pati q̄nꝫ oportunū eſt. Magiſter frāco immāſuetudis ꝓdeat in exēpliū. q̄ ob diſcipuloꝝ ſuoꝝ nobilitate ſua vtentiū irrefrenabilē arrogātiā laq̄o ſe ſuſpēdit. Sapiētius em̄ egiſſet ſi māſuetudine vſus fuiſſet. Rigidꝰ ſil'r ſit doctor. In ſcholariū em̄ amplexu rigore vti ꝯmodiſſimū ē. vt ſcꝫ errātibꝫ vindictā imponat. Sophiſtaꝝ lites diſſoluat. Oblatrātes remordeat. Obloquētes reprimat: Proteruiētes caſtiget. Notam etiam determinationē dyalecticaꝫ faciat.

Antiquus eñ nõ annis.ſed ꝑpetua ſcientia.vt ſi vtrũqȝ affuerit.ſanioꝛ erit conditio regendi

¶ Hic exeq̃tur intentum ponendo ꝓꝛietas.quas rectoꝛ reſpectu ſcholariũ ſuoꝝ tenetur habere.dicens ſic Doctoꝛ p̄mo tenetur eſſe ꝑitus mitis rigidus nõ negligens nõ ſuꝑbus Et declarat illas ꝓꝛietates dicẽs Rectoꝛ erit eruditus.opoꝛtet eñ vt p̄us diſcat q̃ȝ alios doceat. Etiã teneť eſſe exꝑtus in arte triuiali Quoniã abſurdũ eſt indoctos pꝛeferri doctis.et nouellos in doctrinis p̄ferri antiquis.et ignaros p̄ferri litteratis. Declarat ſcđm dicens. Rectoꝛ debet eſſe mitis.quoniã ſuꝑbiã diſcipuloꝝ aliquotiẽs ſuſtinere opoꝛtunũ eſt. Declarat exẽplariter de quodã magiſtro qui dicebať franco.qui nõ vtebatur mãſuetudine.immo ipſe ſuſpẽdit ſe laqueo ꝓpter irrefrenabilẽ ſuoꝝ ſcholariũ ſuꝑbiam qui ſua vti volebat auſteritate.melius tñ ei fuiſſet ſi ſua mãſuetudine vſus fuiſſet. Declarat terciũ dicens. ꝙ magiſter debet eſſe rigidus in ſcholariũ aſpectu.qꝛ rigoꝛe vti inter ſcholares eſt ꝯmodiſſimũ.ſcȝ ꝙ rectoꝛ imponat errantibꝫ vindictã.⁊ ꝙ ſoluat lites ſophiſtaꝝ. repꝛmatqȝ oblatrãtes ⁊ inſurgẽtes in eum. ⁊ ꝙ ꝓteruientes atqȝ rebelles caſtiget. et notã faciat determinatõeȝ dyalecticã. Declarat quartũ dicens.ꝙ magiſter erit ſenex.nõ quidẽ in annis.ſed in perpetua ſciẽtia. Si tamẽ vtrunqȝ affuerit.ſcȝ ꝙ ſi ſit antiquus tam in annis q̃ȝ in ſcientia.tanto ſanioꝛ erit conditio regendi

¶ Non negligẽs exiſtat doctoꝛ. Quoniã ſicut ĩ vnoq̃qȝ opere mater inueniť ꝯſtantia Ita vniuerſe doctrine ⁊ diſcipline nouerca ẽ incõſtantia vel negligẽtia. Opoꝛtunius eñ eſſet arti mechanice deſeruire.q̃ȝ negligẽtis iugo onerari. Nõ arrogans.quoniã viuax paupeꝝ ſcintilla extinguiť arrogãtia magiſtrãtis.voluntaſqȝ diſcendi a diuitibꝫ ſequeſtrať. Qm̃ arrogãtis magiſtri ſedulitas vnq̃ȝ fideliter neminẽ inſtruxit. Hij ſunt q̃ qđ ſciunt docere humiliť ꝯtemnũt.et qđ recte ſapiũt.recte miniſtrare nequeũt Qm̃ in faſtigio poſiti merentiũ mẽtes deſpiciũt nec in datoꝛẽ ſciẽtie cãm referũt.ſed ꝓpꝛiam in ſe reſpiciunt excellentiã. Hij ſunt q̃ fimbꝛias dilatãt.philateria magnificant In publicis ſpectaculis eminẽtioꝛa q̃runt ſibi ſedilia.ab omnibꝫ rabbi noĩe ſalutari deſiderãtes.

Diſciplina ſcholarium

¶ Tales ſiquidem omnium bonorum collectõ iure ſo
lidatis ablato a ſe religauit

¶ Hic declarat quintũ dicẽs ꝙ doctor nõ erit negligẽs. quoniã ꝯſtan
tia magiſtri eſt in omni opꝫ. Negligentia ꝓ nouerca eſt cuiuſlibet do
ctrine ⁊ diſcipline. Oportunius em̃ eẽt ſcolari mechanicis artibꝫ deſer
uire q̃ʒ negligẽtis magiſtri iugo onerari. Deinde ponit ſextũ. ſcʒ ꝙ ma
giſter nõ erit ſupbꝫ. quia ingeniũ paupis ſcolaris (licʒ ſubtile) extingui
tur ꝑ ſupbiam magiſtri regẽtis. volũtaſqʒ diſcendi a diuitibꝫ ſeqſtraꝛ
Om̃ arrogantis magiſtri ſedulitas nunq̃ʒ viſa eſt aliquẽ inſtruere fi-
deliter. Subdit declarando ꝓprietates ſupbientiũ dicens ſic Hij ſunt
ſupbi qui ſpernũt docere humilr̃ quod pri9 didicerũt. quodqʒ recte ſa-
piũt nõ poſſunt recte miniſtrare. In altitudine em̃ poſiti diſcentiũ men
tes deſpiciũt. nec cãm ſcientie ipoꝝ referũt in deũ. ſed propriam in ſe re
ſpiciũt excellentiã. hij etiã fimbrias dilatãt. habituſqʒ magnificãt ma
giſtrales. In publicis ſpectaculis eminẽtiora querũt ſedilia. ab omni-
bus nomine magiſtri querẽtes ſalutari. Tales ſiquidẽ a bonorũ ſcho
lariũ collegio relegari debẽt. ¶ Nota ꝙ duplex aſſignaꝛ cauſa in textu
quare quidã magiſtroꝝ in ſtudijs generalibus nõ pſeuerant. Vna eſt
paupꝫtas. indigentibꝫ em̃ melius eſt ditari q̃ʒ philoſophari. Alia ẽ dul
cor natalis patrie. ¶ Item triplici fine magiſtri regũt ſcolas. quidam
vt pulchrũ nomẽ. ſ. magiſterij adipiſcanꝛ. Alij vt ꝑ ſtudiũ continuum et
exercitiũ proprium pficiant intellectũ. Tercij ꝓpter vtrũqʒ. videlicʒ ob
magiſterij dignitatẽ. ⁊ intelligentie pfectõem. Magiſtrãdi g̃ honorem
magiſterij ⁊ fructũ ꝯſequi volẽtes. ſicut ſciẽtijs. ſic ⁊ honeſtis moribus
debẽt efflorere. Vnde ſocrates dixit ꝑus eẽ inſudandum moribꝫ. in q̃-
bus doceꝛ qualiter enormes paſſiones refrenari poſſunt ⁊ cedari. ne re
gulã recte rõnis impediant. ⁊ ꝯſequẽter intellectũ alijs ſciẽtijs poſſe iu-
uari. Quoꝝ em̃ rõ abſorpta eſt in inferno. hoꝝ intellectus nõ eſt clari
luminis receptiuus. Cedãꝛ igiꝛ primo paſſiones. vt ipſis cedatis ſciã
rum ꝯtemplatõni inſiſtere valeamus. Magiſter ꝯſtans in vultu ⁊ vo
lũtate eſſe debʒ. Nã quicq̇d volũtas appetit ſeu intellect9 ꝯcipit ſuper
hoc vultus quãdã facit atteſtatõem. iõ vultus quoddã eſt ſignũ aĩme
Vñ phiſonomi dicũt omnem phiſonomiam ꝑncipalr̃ in vultu eẽ con-
ſiderandam. vñ monſtrum in corpore frequẽter eſt monſtrũ in aĩa Vñ
cudroys. oĩs diuerſitas (que eſt in corꝑe) eſt ꝓpter diuerſitatẽ poten
tiarũ aĩme. Poniꝛ aũt in littera plaudimentũ. ⁊ eſt veſtis purpurea. ⁊
poniꝛ ꝓ indumento magiſtrali. quo vtũtur regẽtes. Quicunqʒ ãt ma
giſtroꝝ debite vult pſequi fruct9 magiſterij. in honeſtate moꝝ vniuer
ſa debʒ relucere. Mores aũt hoĩm ſunt varij. quidam laudabiles ⁊ q̇
dam vitupabiles exiſtunt. Vñ primo de moribꝫ iuuenum tã laudabi
libus q̃ʒ vituperabilibus eſt videndum. Deinceps de moribꝫ ſenũ tam
laudabilibus q̃ʒ vituperabilibus tractandũ eſt compẽdioſe. Iuuenes
aũt ꝑmo ſunt moris laudabilis. qꝛ ſunt liberales. ſecundo qꝛ ſunt aĩmo

ſi ⁊ bone ſpei. tercio qꝛ ſūt magnanimi. quarto qꝛ nō maligni moꝛis. qn
to ſtꝫ miſericoꝛdes. ſexto qꝛ ſunt verecūdi. Sūt āt iuuenes liberales. eo
ꝙ nō ſūt exꝑti indigētie. ⁊ bona (q̄ poſſidēt) ꝓpꝛio laboꝛe nō acq̄ſiuerūt
Quilibꝫ cū maioꝛi diligētia retinet ſuas facultates. qn̄ ꝓpter indigen/
tiā mala aliqua paſſus eſt. vl' qn̄ illas facultates ꝓpꝛia induſtria vel la
boꝛe acq̄ſiuit. qꝛ qđ cū laboꝛe acq̄rit̃ diligētius retinet̃. Sūt etiā iuue/
nes bone ſpei. qđ ph̄s ſecūdo rethoꝛice triplici ꝓbat rōe Primo qꝛ pau
coꝝ exꝑti ſunt. nō in multis paſſi ſūt repulſā. iō omnia credūt obtinere
Sūt etiā bone ſpei. qꝛ in eis multū abundat caloꝛ Coꝛde igit̃ ⁊ aliȷ̄s mē
bꝛis inflāmatis ex caloꝛe in mēbꝛis eoꝝ exiſtenti fiūt bone ſpei ⁊ aīmo/
ſi. Rurſum iuuenes parū vixerūt in p̄terito. ⁊ ſm̄ curſum naturalē de
bēt multū viuere in futuro. Cum igit̃ memoꝛia ſit reſpectu p̄teritoꝛuꝫ
et ſpes reſpectu futuroꝝ parū viuūt memoꝛia. multū āt viuūt ſpe. Ter
cio ꝯtingit eos eſſe magnanimos. nā ex hoc aliq̄s eſt magnanim⁹. qꝛ di
gnificat ſe magnis. ⁊ ingerit ſe ad faciēdum magna. Iuuenes g̊ cū ſint
liberales animoſi ⁊ bone ſpei nō habēt vn̄ retrahant̃ quin fiāt magna/
nimi. Specialis ad hoc rō eſt. qꝛ iuuenes ſunt calidi. ſꝫ calidi eſt ſuꝑ/
ferri. g̊ iuuenes volūt ſp̄ ſuꝑferri ⁊ exellere. Inter cetera aūt ꝑ que homo
aliȷ̄s videt̃ ſuꝑferri ⁊ exellere eſt honoꝛ ⁊ gloꝛia Iuuenes g̊ (qꝛ ſunt cali
di) cupiūt exellere. ⁊ maxime deſiderant honoꝛē ⁊ gloꝛiā. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ſtꝫ ma
gnanimi. cuius ꝓpꝛie natura boni eē videt̃. Quarto iuuenes ſtꝫ lauda
biles. qꝛ non ſtꝫ maligni moꝛis. Dicunt̃ eīn eē non maligni moꝛis. q̇a
nō credunt alios eē malos. ymmo vt in plurimū credūt oīes homīes
eē bonos. Cuius rō eſt. qꝛ inexꝑti de operibꝫ alioꝛum iudicāt de factis
hominū. ea que vidēt in ſeipſis. iō dicit̃ ſcđo rethoꝛice ꝙ pueri ſua inno
cētia alios mēſurāt. Sicut eīn ipi ſunt innocētes. ſic ⁊ alios innocētes
eē credunt. Quinto. qꝛ iuuenes ſunt miſericoꝛdes. Ex hoc eīn maxi/
me conſurgit miſericoꝛdia cū credimus aliq̊s indigne pati. quare ſi iu
uenes ſua innocētia alios mēſurent credētes eos indigne pati. de facili
ad miſericoꝛdiā ꝯmouentur. Sexto iuuenes ſunt erubeſcitiui ⁊ vere
cundi. quilibꝫ eīn timet ꝑdere qđ nimis affectat. Erubeſcētia āt ⁊ ve
recūdia eſt timoꝛ ingloꝛiatōis. cū g̊ iuuenes (qꝛ calidi ſunt) nimis affec
tant exellere. timēt etiā ingloꝛiari. quare etiā de facili erubeſcūt. Et ſi
cut iam numerauim⁹ ſex moꝛes iuuenū laudabiles. ſic numerare poſ/
ſumus ſex vituꝑabiles. quos etiā tāgit ph̄s ſecundo rethoꝛice. Pꝛimo
eīn iuuenes ſunt paſſionū inſecutoꝛes. ſecūdo de facili ſūt vertibiles. ter
cio ſunt nimis creditiui. quarto ſunt nimis ꝯtumelioſi. quīto ſunt mē/
daces omnia quodāmodo ꝑtinaciter aſſerētes. ſexto in actōnibus non
habēt modum. ſed faciunt oīa valde immoderate. Sunt eīn iuuenes
p̄mo paſſionū inſecutoꝛes. ⁊ maxime inſequunt̃ ꝯcupiſcētias circa coꝛ
pus. ſunt eīn incōtinentes ⁊ venereoꝛum inſecutoꝛes. Quod duplici đ
cauſa ꝯtingit. nam cuꝫ iuuenes ſunt ꝑcalidi. coꝛpoꝛe aūt calefacto natu
raliter fit venereoꝝ appetitus. ideo coꝛꝑis diſpoſitio iuuenes incitat
ad venereoꝛum concupiſcētias. Rurſus hoc idem contingit. quia qua

ſi in omib us noſtris actionibus vł ſequimur paſſionem vł ratioñe. Et quāto minus ratō vigeat in nobis. tanto magis paſſio vigorat. Iuuenes ergo quia ſunt inexpti nō vigētes intellectu ꝛ prudētia magis regunt paſſione ꝙ ratōe. quare vt in plurimū paſſionum ſunt inſecutores. Secūdo de facili ſunt ꝯtiles. nam anima ſequit corpis complexionē. ſicut ergo in corporibus iuuenuȝ humores ſunt in magno motu. ſic iuuenes habēt voluntates ꝛ ꝯcupiſcētias valde ꝯtibiles. Ideo ſecundo rethorice dr ꝙ iuuenes acute concupiſcunt. ſȝ cito ſaturant. vehemēter volunt. ſed de facili ꝑmutant. Tercio iuuenes ſunt nimis creditiui. quod duplici ratione poteſt contingere. Primo quia non ſunt maligni moris. nā non putant alios eē malos. ſed ſua innocentia alios menſurant. Cum ergo naturale ſit vt quis de facili credat quem nouit eē bonum. iuuenes credentes homines inncoentes eē de facili omnibus credunt. Rurſus hoc idem ex inexperiētia contingit. nam iuuenes exiſtentes inexpti ad pauca reſpicientes de facili iudicāt. Unde prouerbialiter dicitur. ꝙ qui modica nouit cito iudicat. ergo iuuenes (quia non ſunt multorum experti) ſtatim cum eis aliquod negocium exponitur ad multa reſpicere non valent. eo ꝙ ſunt multorum ignari ſtatim de illo negocio iudicant. ꝛ ſic eē credunt vt eis proponitur. Quarto ſunt contumelioſi. appetunt enim maxime excellere. quia ergo videtur eis ꝙ excellant contumelias inferūt. ꝛ de facili contumelioſi fiunt. Quinto ſunt mendaces et quodammodo omnia pertinaciter aſſerunt. quia enim ſunt inexperti ſeipſos ignorant. ꝛ ſe omnia ſcire putant. De omnibus reſpondent. Volunt videri ſcire. ideo de facili mentiuntur. poſtꝙ mentiti ſunt appetentes gloriam in mendacio efficiuntur mendaces. Cogitant enim ſe eſſe inglorioſos ſi appareat ſic non eē vt aſſerunt. Sexto in ſuis actionibus non habent modum. ſed omnia faciunt valde. odiunt valde. ꝛ generaliter omnia faciunt valde. Unde precipue iram ꝛ concupiſcentiā habent vehementes. nam ira ꝛ concupiſcentia ſemper vehemētes ſunt niſi per rationem moderentur. ergo quia iuuenes magis viuunt paſſione ꝙ ratione non habent concupiſcētias moderatas. ſed omnia faciunt valde. Senum etiam mores quidam ſunt laudabiles ꝛ quidam vituperabiles. quattuor laudabiles numerare poſſumus. Primus eſt. ꝙ ſenes habent concupiſcentias remiſſas ꝛ moderatas. Secundus eſt ꝙ ſunt miſeratiui. tercius. ꝙ dubia non pertinaciter aſſerunt. quartus nihil agunt valde. Concupiſcentia enim ſenum maxime circa veneria eſt moderata ꝛ temperata. nam corpore exiſtente calido ſeu calefacto fit incitatio venereorum. ergo per locum ab oppoſitis corpore infrigidato fit remiſſio concupiſcentiarum. Conſtat enim ꝙ concupiſcens venerea per appetitum extēdit ſe in alia. ſed appetitus ſenis magis conſtringit in ſeipſo. ergo ſenes ratione frigiditatis conſtringunt in ſeipſis vt habeant concupiſcentias remiſſas ꝛ moderatas. Ex hoc etiam patȝ quomodo ſenes ſunt illiberales. nam ꝑ illiberalitateȝ dupliciter peccari poteſt. Primo ſi vltra ꝙ dictat ratio teneat quod habȝ. ſecundo ſi preter

rõem ꝯcupiſcit habere que non habet. Senes aũt magis peccãt per il
liberalitatẽ in retinendo ea que hñt. ꝗ̃ in cõcupiſcẽdo indebite ea q̃ nõ
habẽt. q2 ꝑ frigiditatẽ magis conſtringunt̃ in ſeipis ꝗ̃ extendunt ſe ad
alia. Cum igitur nulla ſit actõ anime. in qua anima non vtatur aliq̊
organo corporeo. ſicut in opere artificiali. variato organo variatio fit
operis Sic autem in actõibus aĩme corpore tranſmutato anime ſequũ
tur corporis ꝯplexionem. Infrigidato autem corpore anima ꝑ appeti
tũ inclinat̃. vt ſequat̃ modũ frigidi. Et quia frigidum conſtringit̃ ⁊ cõ
denſat̃. ⁊ remittitur in ſemetipo. ideo ſenes ratõe frigiditatis concupiſ
centias habent remiſſas. Secũdo ſenes ſunt miſericordes. ſ3 vt ait phi
loſophus nõ ꝑpter eandem cauſam ſenes ⁊ iuuenes ſunt miſeratiui. q̇a
iuuenes propter amiciciam. ſenes autem propter imbecillitatez. Qui
lib3 em̃ miſeretur ſuꝑ amico ſuo. ⁊ ſuꝑ eum quem indigne putat pati.
ergo iuuenes ſunt amiciciaꝝ amatores ſua innocẽtia menſurãtes Eſti
mãt em̃ omnes eſſe bonos. vel quia ſunt amatiui amiciciarum. Prete-
rea quilib3 exiſtens in imbecillitate vel in defectu deſiderat vt alij ſibi
compatiant̃. ⁊ ei miſereant̃. ꝑpter hoc de facili inclinatur vt illi miſerea
tur. Et ita ſenes ꝑpter imbecillitatem. q2 vellent alios cõpati ⁊ eis mi-
ſereri. de facili miſerer̃ alijs Ter° ſenes nihil dubiũ aſſer̃t ꝑtinacit̃. vt ait
phs ſcđo rethorice. Senes em̃ vixerunt multis annis. ⁊ viderũt ſe mul
tociẽs decipi. ideo nõ audẽt aliquid ꝑtinaciter aſſerere timẽtes ſe deci-
pi. iõ ait phs. ꝙ ſenes om̃es dubij ſententiam apponẽtes. q̃ſi nihil forte
nihil fixe pronunciantes. ideo ſenes nihil agunt valde. ſed in operibus
ſuis videntur eſſe temperati. Sicut em̃ iuuenes. q2 in eis abundant cõ
cupiſcẽtie ⁊ paſſiones tenent in extremũ ⁊ agunt valde. Sic ſenes qui
habent paſſiones ⁊ concupiſcentias remiſſas. vt plurimum agunt mo
derate. Poſſunt etiam numerari ſex mores ſenu3 vituperabiles Primo
ſunt nimis increduli. Secundo ſunt valde ſuſpicioſi. Tercio ſunt ti-
midi ⁊ puſillanimes. Quarto ſunt illiberales. Quinto ſunt difficiles
ſpei. Sexto nõ verecundant̃. ſed ſunt erubeſcitiui. Sũt em̃ ſenes primo
increduli. qđ ob experientiam contingit. In multis nanq3 expti ſũt ꝯg
noſcentes homines. ⁊ in multis mentiri. ideo nõ de facili credunt eſti-
mantes alios eſſe deceptores. iõ ſcđo rethorice dicit̃. ꝙ ſenes multꝭ an
nis vixerunt ⁊ in pluribꝫ ſtꝭ decepti. g̊ ꝑpter hãc expientiã cõtingit eos
incredulos eẽ Scđo ſenes ſunt ſuſpicioſi. quecũq3 em̃ vident vt in plu
rimũ ſuſpicant̃ mala ⁊ in deteriorẽ ꝑtẽ inferũt. Vident̃ em̃ ſenes econ-
trario diſpoſiti iuuenibus. quia pueri ſua innocẽtia alios menſurãt. ⁊
omnia in meliorem partem referunt. credentes omnes hoĩes bonos Se
nes ꝟo ecõuerſo. q2 ml'tis ãnis vixerũt ⁊ in ml'tis peccauerũt. facta alio
rũ ſm ea (que fecerũt) in ſeipis menſurant. ꝑpter qđ (vt in plurimu3)
credunt alios eẽ malos. in peiorẽ partẽ eoꝝ referentes opa. Vñ ſcđo re-
thorice dicit̃ ꝙ ſenes (q2 vixerũt multꝭ annis) eẽ non poſſunt q̇n in mul
tis peccauerũt. ideo ſunt mali ⁊ ſuſpicioſi. ſ. om̃ia in deteriꝰ deferẽtes.
Tercõ ſenes ſũt puſillanimes ⁊ timidi. Sicut em̃ in eis deficit humor

et calor.ita deficit in eis cor ⁊ vita.iō ſūt timidi ⁊ puſillanimes.Timi
di qꝛ calor naturalis deficit.Quicūq; em̄ eſt naturaľr frigidus oꝫ ꝙ ſit
naturaľr formidinoſus.Quarto ſenes ſūt illiberales.qđ tripľr ꝯtingit
p̄mo ex defectu vite.ſcđo ob expientiā tpis.tercio qꝛ non viuūt ſpe ſed
memoria.Unde aīa vt in plurimū ſequit̃ corpoꝝ cōplexionē.Sicut ḡ
ſenes in ꝓpꝛijs corpibus deficiūt in humoribꝰ ⁊ in vita.ſic videt̃ ipis ꝙ
cura etiā deficiunt.Timētes aūt defectū pati illiberales ſūt. Rurſus
ſūt illiberales ꝓpter expientiā tpis.qꝛ em̄ multis vixerūt ānis credibile
eſt eos paſſos fuiſſe multas indigētias.Timētes igit̃ indigētiam pati
illiberales fiūt.Cōtingit etiā eos illiberales eē.qꝛ magis viuūt memo-
ria q̄ȝ ſpe.cogitant em̄ ſe multū vixiſſe in p̄terito.⁊ parū victuros in fu-
turo.Et qꝛ memoria eſt p̄teritoꝝ.ſpes ꝓ futuroꝝ.iō non viuūt ſpe
nec ꝯfidūt de his que debēt acq̇rere in futuro.ſed viuūt memoria ꝯfi-
dentes de his q̄ acquiſierūt in p̄terito. Fiūt igit̃ illiberales acq̇ſita nō
de facili tribuētes Quinto ſtꝫ male ſpei.nihil em̄ bn̄ ſperant.ſed circa
oīa ſe credūt deficere.nā ſpes eſt futuroꝝ.memoria ꝓ p̄teritoꝝ. Ex q̊
ergo ſenes multū vixerūt in p̄terito.⁊ parū ſe credūt victuros in futu-
ro.ideo in ſperando deficiūt.⁊ modica ſe cogitāt facturos. Nō em̄ vi-
uūt ac delectant̃ in ſperādo.ſed magis memorādo.ḡ ſtꝫ difficilis ſpei.
Sexto ſtꝫ inuerecūdi ⁊ inerubeſcitiui.nā qꝛ ſenes ſtꝫ illiberales.magis
ḡ curant de vtili q̄ȝ honeſto.⁊ ita magis ſtudēt ea q̄ iportāt vtilitatē q̄ȝ
ea q̄ requirit ſtatus honoris. Cū ḡ verecūdia ſit timor inhonoratōis
iō nō ꝯpetit ſenibꝰ.qꝛ ipi magis cogitāt de vtili q̄ȝ de honore. Un̄ cā q̄
re q̇s eſt verecūdus (vt đr phs) eſt hec.qꝛ petit haberi in honore ⁊ hone
ſtus reputari.Senes aūt ſicut deficiūt in vita ⁊ in humoribꝰ ac calore
naturali.ſic deficiūt in aīo nō curātes reputari.q̄re ꝯtingit eos eē inue
recūdos.Poſſet etiā aſſignari vna cā q̄ eſt cōis ad oīa tacta.Senes em̄
ſtꝫ frigidi.⁊ frigidi eſt ꝯſtipare ⁊ ꝯſtringere.ḡ ſenes ex frigiditate ꝯſti-
pant̃ ⁊ retrahunt̃ in ſeipis.⁊ reddunt̃ q̄ſi imobiles vt nihil audeant.ni
hil credant.nihil ſperent.nō curent excellere neq; reputari.¶ Uiſis tā
moribꝰ iuuenū q̄ȝ ſenū.tam laudabilibꝰ q̄ȝ deteſtabilibꝰ.de facili patet
mores eoꝝ qui ſtꝫ in ſtatu.Sūt em̄ illi in ſtatu qui mediāt inter ſenes
et iuuenes Un̄ quicq̇d laudabilitatis in iuuenibꝰ vľ ſenibꝰ repit̃.in eis
qui in ſtatu ſunt eē pōt. Nā non ſtꝫ nimis calidi.vt iuuenes.nec nimis
frigidi vt ſenes.ſed tenēt mediū inter vtroſq;.iō ſtꝫ timidi vbi timēduꝫ
eſt.⁊ audaces vbi audendū eſt.Siľr qꝛ nō oīm inexꝑti vt iuuenes. nec
in tot decepti vt ſenes.ideo nō omnibꝰ credunt vt faciūt iuuenes ꝓpter
inexpientiā.nec omnino diſcredunt vt faciunt ſenes.eo ꝙ in multis ſe-
nes ſūt decepti.ſed medio mō ſe hn̄t.iō đr ſecundo rethorice ꝙ qui ſūt
in medio ſtatu.nec ſunt oībus credētes.nec oībus diſcredentes.ſꝫ ma
gis ſm̄ veritatē iudicant. Amplius non ſunt intemperati vt iuuenes.
nec formidoloſi ⁊ inutiles vt ſenes.Sed vt dicitur ſecundo rethorice
ſunt viriles in temperantia.⁊ temperati in veritate. Uniuerſaliter er-
go dicamus ꝙ quicquid laudabilitatis in ſenibus vel iuuenibus re-

peritur.in his qui ſunt in ſtatu p̄t repiri. Et quicquid vituꝑabilitatis
in ſenibus vel iuuenibus repitur.ab his qui ſunt in ſtatu poteſt exclu-
di. Sic igit̄ loquendū eſt de moribꝫ hominum.non tamē hec oīno ha-
bēt neceſſitatē.quia ſenes poſſunt eſſe liberales ꝛ magnanimi Iuuenes
etiam poſſunt eſſe temperati ꝛ ſtabiles.Sed hec intelligenda ſunt ſm̄
quandam pronitatem ꝛ inclinatōem quo ad curſum ꝛ ordinē naturalē
¶ Cōſequēter notandum ꝙ magiſter in ſermone verax eē debet.Vn̄
veritas ꝯſiſtit in equatione. Dicēs ergo plus ꝙ̄ ſit de re.a veritate rō
ne ſuꝑabundantie diſcedit.Si ꝓ̄o ea que ſunt neget ꝛ minora ꝯfitetur
a veritate recedit ratōe defectus. Cū igitur mēdacium ſit fugiendū.q̄
non ſūt veraces.nec oſtēdūt ſe tales quales ſt̄ reph̄ēſibiles ſunt.nec ma
giſter ergo rephenſibilis exiſtat.verax aūt debꝫ eē. A veritate aūt deui
ant aliqui ꝑ ſuꝑabundantiā.oſtendentes ſe verbis ꝛ factis maiores ꝙ̄
ſunt.ꝛ tales iactatores appellant̄.Aliqui ab ea declināt ꝑ defectū fingē
tes de ſeipſis aliqua vilia.que ipſis nō inſūt.vel negātes de ſeipſis aliq
que tamen ipis inſunt.ꝛ hij deſpectores vel irriſores poſſunt appellari
Veritas igitur mediat inter ironiam ꝛ deſpectōem ꝛ iactantias.mode
rans deſpectōnes.ꝛ reprimēs iactantias. Magiſter igit̄ debꝫ eē verax.
nō eñ debꝫ fingere benignitatem ſe habere vel ſcientiā.quā non hꝫ. nec
debꝫ ꝯcedere ſibi ineē maliciā.quam ſibi ineē nō credit Veritas tamē
ꝑ̄ncipalius eſt circa repreſſionem iactantiarū.ꝛ ex ꝯſequenti circa mo-
deratōem ꝛ deſpectōem.iō ph̄s ſecūdo ethicoꝝ capitulo de veritate ait
Declinare in aliqd̄ minus.ꝛ dicere de ſeipſo minora ꝙ̄ ſūt nō eſt pru-
dentis ¶ Notandum ibi (Manſuetus) ꝙ q2 in paſſionibꝫ ire.ꝛ in ap
petendo punitōes ꝛ vindictas ꝯtingit ſuperabundare ꝛ deficere. opor
tet ibi aſſignare virtutē aliquā reprimētem ſuꝑabundantias. ꝛ mode-
rantē defectus.ꝛ hec eſt manſuetudo. Sicut eñ fortitudo mediat īter
timores ꝛ audacias.ſic māſuetudo mediat inter iraꝫ ꝑ quam cupimꝰ
vindictam.ꝛ inter iraſcibilitatē.ꝑ quā cōdonamus mala nobis illata
Vn̄ ſicut fortitudo reprimit timores.ꝛ moderat audacias.ſic māſue
tudo repͥmit iras.ꝛ moderat iraſcibilitates.licꝫ aūt manſuetudo eē ha
beat circa iras ꝛ iraſcibilitates.principalius tamen eſt circa iras. Naꝫ
ꝑ̄mo ꝛ principaliter intendit repͥmere iras. Ex cōſequenti autem inten
dit moderare paſſiones oppoſitas ire Eſt eñ nobis naturale vt ex ma
lis nobis illatis vindictam appetamus. Et quia proprium maluꝫ vix
poteſt eſſe ita modicum quin videatur nobis multum ratōe affectōis
ad noſmetipſos.ideo non ſolum inclinamur naturaliter vt velimꝰ pu-
nire mala nobis inferentes.ſed etiam quodammodo naturale eſt no-
bis appetere vindictam vltra condignuꝫ. Videtur enim nobis ꝙ ma
lum illatum ſit maiꝰ ꝙ̄ eſt in rei veritate.ꝛ ita iniuriatores noſtros plꝰ
puniri volumus ꝙ̄ ſm̄ iuſticiam puniendi ſunt. Difficile eſt igitur re-
primere iras.ꝛ non appetere punitiones iniuriarum vltra ꝙ̄ ratio dic-
tat. Plures igitur peccant in appetendo plus. vana vero in appetendo
minus Propter quod ſi virtus eſt principaliter circa magis difficile.ſe

quitur ꝙ manſuetudo principaliter opponatur ire. ⁊ intendit iras re-primere. Ex conſequenti autem opponitur iraſcibilitati. ⁊ intendit eā moderare. quod patet ex vi nominis. Nam nomen manſuetudinis ire temperamentum nominat.

QUm āt bone inq̄ſitōis tyro legēdi cā ſcolasītra uit. rigore extriſecꝰ aſſūpto Cōſiderādū ē vt auro re tpe ꝯtinuo ſubmiſſa voce īcipiat. ore rotūdo mediocri t aſcēdēdo. neīnē (niſi vrgeat maxīa nccitas) exſpectādo

Poſitis q̄buſdā documētis generalibꝫ circa actꝰ ⁊ ꝯditōes mgrōꝝ hic ponit q̄dā documēta magis ſpēalia. Et diuidit hec ps in tot p-tes q̄t ponit documēta ſpēalia ptes patebūt. Adhuc p̄ma ps diuidit in tres. nā p̄mo ponit p̄mū documētū. ſcd̄o reddit cām eiuſdē ibi (q̄m ſi magiſtrātis) tercio declarat dictū ſuū p exēplū ibi (Sꝫ nō vt aſſuerꝰ poeta) Et p̄mo d̄t ſic. Qñ aliq̄s de nouo ītrat ſcolas cā legendi. p̄mo apparebit maturꝰ facie. ⁊ p̄mā incipiet lectōem tpe matutino incipiens ſubmiſſa voce ⁊ expreſſa declaratōe aſcēdēdo paulatim. nemīnēq̄ꝫ expe ctabit. magna niſi vrgeat oportunitas

Quoniā ſi magiſtratꝰ diligētia aliq̄s vltra debiti tem pis ſpaciū expectare pſūpſerit. hos ſiquidē pigriciei rā-core ꝯfundet: neq̄ꝫ rācore ſe ꝯminuet. Cū āt pigriciei diſ cipulꝰ dormitatōis artifex magiſtri nouerit ſedulitatem aut maturiꝰ feſtinabat. aut pudore ꝯfuſus in eiꝰ oppro brium dormitabit

Hic reddit cām ſui dicti. ſ. ꝙ mgr̄ nemīnē dꝫ expectare tpe legendi dicēs ſic. Si diligētia mgr̄i aliq̄s velit expectare diſcipl'os vltra debi-tā legēdi horā. tūc pñtes pturbabit diſcipl'os rācore pigriciei. Et ſemet ip̄m deſtruit rancore iracūdie. Cū aūt diſcipulus dormitōnis artifex nouerit diligentiam magiſtri ſui. aut tunc de cetero manius ꝯparebit. aut pudore ꝯfuſus ſui magiſtri in eius obprobriū dormitabit.

Sꝫ nō vt aſſuerꝰ poeta fecerat. quē dromonis coſtorꝫ diſcipl'i pigricies ī riſū neq̄uit excitare. eo ꝑo more q̄tidi ano vſq̄ꝫ ad p̄mā ſtertēte vnguibꝰq̄ꝫ ſcabrꝫ mēbrati agēti bꝰ melos: ocul'q̄ꝫ lippiētibꝰ lucē explorātibꝰ. An matuti-

ni exercitij laboris in ſcholis res pagit. Cōſortibꝫ aduenīētibꝫ ſic aiebat. lucis diei rubore aurore rubor adhuc ne ꝯfundit. Iſtis itaqꝫ negātibꝫ mediā ptē diei creberrime ſomnolentꝰ expleuit grās deo agēdo Maluit eñ ſani capitꝫ habere pigricie vel duricie q̃ inſani peritiā. Si ꝟo meridiane adeēt plerūqꝫ diſputatōi natiuū morē excedere neſciēs. naſo vigilante ſtertebat. Affinibꝫ ſocijſqꝫ ĩportune coactōis ob ſtrepitū faſtidia ꝑbebat Dū aliqñ olera ſecūdas eiꝰ delicias hauriret ore hiulco ſomno lumīa ꝯmiſit Manus ꝟo licꝫ turpida aliq̇d in vaſe prēdebat. ſꝫ ſopor eiꝰ corpi nociuꝰ erat dū cibaria incarcerare q̄ſiuit. ad quē fructū maturitatꝭ marciane ſocioꝝ cariſſime creditis hūc euenire veſtra ſiquidē nouit diſcretio:

¶ Hic autor declarat. qđ ꝑus dixit ꝑ exēplū dicēs. Nō eſt faciendū ꝑut dicit aſſuerus poeta de quodā dromone. quē nequit excitare in riſū pigritia dromonis ſui diſcipuli Illo ꝟo dormiēte ꝯſueto more vſqꝫ ad ꝑmā vnguibꝫ ſcabris dulce faciēdo cāticū ꝑ membra. ⁊ oculis lippiētibus lucē explorantibꝫ q̄ſiuit ne ꝑagerenť res matutini laboris in ſchol. Item q̄ſiuit etiā ne rubor lucis die ꝯfundereť rubore aurore. hoc eſt verū ne eēt dies. Socijs aūt ſuis dicētibꝫ ꝙ nōdū eēt dies expleuit mediam partē diei ꝯtinue ꝑ ſomnū grās agēdo deo. qꝛ maluit ſanum hr̄e caput fatuū. q̃ inſanū ⁊ peritum. Et ſi meridianis qñqꝫ ꝯtingebat eum intereē diſputatōibꝫ natiuū neſciēs excedere morē naſo vigilante ſtertebat. ſocijſqꝫ ſuis ob ĩportune coactōnis ſonū tedia faciebat. Dū āt aliqñ ſua accipet olera ore apto oculos ſomno ꝯmiſit. manꝰ ꝟo eiꝰ lcꝫ immūda in ſcutella aliq̇d capiebat. ſꝫ ſomnꝰ ei multū erat nociuꝰ dū cibaria q̄ſiuit incarcerare. quia dū euigilauit nihil in ſcutella inuenit. quia ꝑ ſocios ſuos oīa fuerūt exhauſta ¶ Cōcludēdo đt Boetiꝰ. O marciane ſocioꝝ chariſſiē ad quē fructū creditꝭ hūc ꝑueniſſe vrā ħ nouit diſcretio. q̄ſi dicat ad nullū ꝑuenerat fructū. ¶ Notādū hic ꝑmo ꝙ tyronis đē nouus miles. ⁊ vſus iā inoleuit quelibet dignitatē adeptū ſeu artē tyronum appellare. ⁊ ſumiť in ꝓpoſito ꝓ nouo magiſtro Tyro igiť bone inq̇ſitōis tpe aurore ſubmiſſa voce. rotundo ore mediocriter aſcendendo neminem niſi vrgeat nccītas expectando. ſuam inchoabit lectio

Diſciplina ſcholariũ

nem. Dicit notãter (tpe errore) quia tũc ꝟtutes ſenſitiue legentiũ ⁊ au/
dientiũ magis ſic diſpoſite. ac minus occupate exterioribus. ergo illa
hora tyro ſuã inchoabit lcõez. Vñ tp̃s matutinũ cuz ſol orit̃ aurora no
miatur Sol eñi ſuo calore multos attraxit hũores incõſumptos. qñ/
cũq3 aũt ſplẽdidũ aliqđ videt̃ per huiduz groſſuz ip̃m apparet rubeũ
ſicut flãma viridiũ lignoꝝ Ergo ſole oriẽte quia hũores mediãt inter
viſuz ⁊ ſolez apparet ſol rubicũdus. Dẽt etiã tyro incipe rotũdo ore
vt melius poſſit ꝯceptũ ſuũ diſcipulis explicare. rotũda nãq3 figura in
ter ceteras capaciſſiã eſt ⁊ ꝑfectiſſima vox eñi a mgrõ ꝓlata ore rotũdo
in aerẽ circularit̃ recipit̃. ⁊ g͛ circularit̃ accipit̃ ab auditu Nã ſon⁹ ſuas
ſpẽs mltiplicat ꝑ inũdatiões circlares recte ſic lapis ꝓiectus in aquã.
Vt ergo ꝑfectius ꝯceptio mgr̃i hẽat̃. rotũdo ore ac remiſſa voce. ne per
nimiũ ſtrepitũ diſcipul⁹ impediat̃. tyro ſuã inchoabit lcõem Non dẽt
etiã quẽq3 ſine cã neccãria expectare. q2 diſcipuli pñtes ꝑ longa expectã
tes tpa attẽdiarẽtur. ⁊ quodãmõ ad irã ꝯmouerẽtur. ne ꝓpter diuturnã
expectatõez ipſemet tyro poſſet ꝑturbari nec legẽdo duci in merorẽ Etc
q2 diſcipuli ſonolẽti pudore ſic ꝯfundẽdi deridẽdi. ac a ſuis ſociis ſub/
ſanãdi. Et ꝑ ꝯñs aut maturius feſtinabũt. aut ſaltẽ pudore ꝯfuſi pro/
priũ domitabũt ſcãdaluz. ¶ Notãduz inſuꝑ q̄ ſcholares ꝓponẽtes mlt
tuz diſcere nõ dẽnt multũ dormire. q2 ex ꝯtinuo ſõno multa oriũtur vi
cia. Per ſomnũ eñi nullus reddit̃ bon⁹ vel mal⁹. vt hẽtur ex libro ethi/
coꝝ Felix eñi nihil differt a miſero ꝑ dimidiũ vite. videlz ꝑ tp̃s ſomni.
Sõnus ãt ordiat̃ in refectõez ſpirituũ ſenſitiuoꝝ ꝑ ꝯtinuos labores fa/
tigatoꝝ Vñ ſõnus ẽ ligamẽtũ ſenſuũ exterioꝝ Sẽſibus eñi exterioribꝫ
ſpiritibꝫ ſenſitiis depaupatis ſomn⁹ adeſt in eoꝝ recreatõez ¶ Itez notã
duz. q̄ dromo elegit ſibi ignorantiã ſani capitis potius q̃ ſapiaz capitis
inſani ¶ Scdõz ãt ꝟitatẽ ꝟtus ⁊ ſapia q̃libet bono corꝑis ẽ ꝑferẽda Vñ
meli⁹ eſt hr̃e aĩaz fulcitã ſcia q̃ corp⁹ ornatũ indumẽto Corꝑis eñi or
namẽra auferri pñt. aĩe ꝟo ornaĩnta. cuiuſmõi ſic ꝟtutes ⁊ ſcie difficul
ter auferri pñt Hinc ẽ q̄ Areſto. vitã cõtẽplatiuã ꝓtulit vite opatiue.
¶ Dromo propriũ noⁿ eſt. vſus aũt iam inoluit q̄ q̃libet tardus ⁊ ſom
nolentus taliter poteſt appellari.

D Iſſerẽdi cã cuz doctor meridian⁹ adierit ſtudiũ.
ꝑcauendũ eſt. ne ſophiſtico polleat apparatu: nec
tetris moueat̃ difficultatibꝫ. ſed ſtudioſa p̃meditatõe oĩ/
bus armat⁹ intrepid⁹ ineat lites Eaſq3 facili mẽte cõpo
nat Etiã qđ quiſq3 obiecerit. ita mẽorie diſponat. vt de
tegẽdi tpe a via rõnis nõ recedat Sz ordine ꝯpetẽti enũe
rato dilucidãdi ꝓmoderatõe aſſumpta explicite diſſolu at

Si vero maxia diſcretoꝝ mētibꝰ vt aſſolet dubitatio diſ-
cerēdo ꝯtigerit. ſtudijs vtēdū eſt deliberādo Et qđ natu-
ralibus motibꝰ mēs exagitata dictauerit ꝯſciētie. in craſ-
tinū differēdū eſt Eodēq; mō ſi difficillimū q̄d ꝑmedita
tus q̄s fuerit. diſſertatōni ꝯmēdādū ē. Facilꝰ em̄ diſſerē-
do plerūq; difficultatꝫ ſcintillula repit̃. q̄ꝫ ſi ſtudijs obſua
tioni ꝯmitteret̃ Qm̄ nō eſt in altero tātū (vt dicit Areſto) ī
quiſitio eſt veritatis.

P Oſito ꝑus mō obſuādo in legēdo. hic poīt modū mgr̄o obſuādū
tpe diſputādi. Et ꝑmo facit hoc Scđo ponit qđdā incidēs. ibī
Aliaduertēdū ē. Et dicit ꝑmo ſic. ſi q̄s doctor ſtudiū inierit cā diſpu
tationis meridiane. cauebit ſibi ne ip̄e ſophiſtice arguat. nec obſcuras
difficultates moueat diſputādo. ſꝫ bn̄ ꝑmeditabit̃ q̄d velit arguere. ita
qꝰ ſit ꝓ̄ptus ī ſoluēdo Et ſi q̄s aliquā mouerit inſtātiā ꝯmēdabit eā
talit̃ mēorie. ne ſoluēdi tpe a via ꝟitatꝫ recedat Sicq; difficil̃ intricatio
diſputādo aduenerit. ad quā tūc rn̄dere nō ſufficeret ducat ſup h̄ du-
bio deliberatōem vſq; in craſtinū hr̄e volunꝰ. vt tāto meliꝰ decidi va
leat Silr̄ ſi dubiū aliqđ difficillumū diſputādo incideret ꝓpoſitā nō tā
gēs q̄ſtionē dicat Hec difficultas ſpēalē tāgit materiā Sꝫ illa igit̃ ſpe
cialē hēamꝰ diſputatōez. diſcretiores ꝯuocādo q̄ſcūq;. vt ip̄a adeo me
lius delucidet̃ Facilꝰ em̄ diſſerēdo difficultatꝫ ſcītilla plerūq; repit̃ q̄ꝫ
ſi ſtudijs obſuatōi ꝯmitteret̃ Nō em̄ teſte pho. ī alt̃o tm̄ ꝟitatꝫ ē inq̄ſitio

¶ Aliaduertēduꝫ ē etiā qꝰ tribꝰ mōis vti ſolꝫ diſſertatiōi
bus diſcretoꝝ cognitio Nouis ſiquidē ⁊ inuſitatꝫ editio
nibꝰ gl̃ari veteribꝰ certiſq; diſciplīoꝝ mētes palliare. vetu
ſtiſſimis etiā ⁊ īnouatꝫ tāq; a ꝓprijs riuis manātibꝰ cre-
dētiū intelligētias exercitare. ⁊ ſi q̄d hoꝝ triū dcōꝝ diſci-
puloꝝ ſagacitatē oblactauerit archiſcolari iniūgēdū eſt
vt eis recordatōis ſerie fidelit̃ impmat. vel exarādi dili-
gētia ꝯmēdꝫ Mgnū ſiq̄dē vtilitatꝫ fomētū i his colliget̃

¶ Hic poit qđdā incidēs ſeu notabile. Et diuidit̃ in plures ptes ſm
qꝰ plura ponit notabilia. Et dicit ſic. mgr̄i diſcreti tribꝰ ſolēt vti mōis
diſputādo Aliq̄n em̄ ſolēt ꝓponere noua aliq̄ ⁊ inaudita q̄bus gl̃antur

Diſciplina ſcholariũ

Scđo antiq̃ ꝛ cōia ſolent eis renouare Et tercio ãtiquoꝝ dcã que ab
vſu receſſerũt ſolent renouare. ꝛ diſcipulos in illis infoꝛare Solētqꝫ vti
talibꝰ quaſi ꝑ ſeipos fuerint inuēta Et ſi hos obſuãdo mōs notauerīt
rcōꝛes ſcolares in illis delectari. inſtruãt eos in illis adeo diligētius cō
mittēdo ea archiſcolari. hoc ē magꝫ intelligēti inť ſuos ſcolares. vt ipſe
iuxta ſeriē ſue recoꝛdatōnis fidelit̃ eos infoꝛet Et ſi talis ſcolarꝫ nō ſuf
ficiat totalit̃ ꝯmēdare mēoꝛie. tũc inſcribenť talia cedul' vel cartꝫ

¶ Ut ad hoꝝ mgrãtus apicē ꝑueīat diſcipulꝰ ſtudio cō
tinuitatꝫ īmoꝛandũ ē. receſſuqꝫ ſecretioꝛi lꝫ ſanguineꝰ in
ſiſtēdũ eſt: ne ſtrepitꝰ aſſiſtētiũ eũ hebetet vel emigrãtiuꝫ
eũ ꝯfundat. vincul' nullis vitales ſpũs impediētibꝫ

¶ Hic ponit doctrinã q̃ ſpectat ad ſcholares ad mgrãtus apicē ſperã
tes ꝑueire dicēs ſic Ut ſcholarꝫ ad ſũmitatē hmōi magiſterij ꝑueniat
q̇ in diſputatōibus q̃ ꝯſuetus ē exercitare credulꝰ īmoꝛabiť ſtudio. ſic-
qꝫ ſollicitꝰ ꝑuidere ſibi ſtudij ſui tꝑe de loco ſolitario Dato etiã φ ſan
guinee eēt ꝯplexionis. nec circũueientiũ clamoꝛe cōfundať. vel ſtrepitu
obãbulantiũ impediať. nec etiaꝫ ſpũs ſui vitales vllis videãtur vin-
culis pꝛepediri.

¶ Honeſtati ꝯſentaneũ ē. vt ſecreta rimãdo ſolitariꝰ ma
giſter exiſtat qꝫ libellos extrahēdo pñtiã ſuã cũctꝫ exhibe-
bat Ne detractōis filiꝰ mgr̃i ſedulitatē libellos extra-
hentē aſpiciēs. q̇d inq̇natũ meditareť vtiqꝫ

¶ Hic ponit aliud documētuꝫ cōcernens modũ mgrãntis dicens ſic.
Multũ eſt honoꝛi ꝯſentaneũ. vt mgr̃ volens ſecreta ſtudere ſolitarius
tꝑe ſtudij exiſtat. ne filius neq̇cie magiſtri vidēs ꝯtinuitatē ſtudēdo ali
qđ meditareť nephas Sic videlꝫ foꝛte detrahēdo dicens Ecce q̃lis ē
mgr̃ nr̃ nullã p̄t expͥmere ꝑticulã niſi ꝯtinue ſuos ꝯſulat libꝛos

¶ Si ṽo ꝑmeuo tꝑe mgrãntꝫ diligētia copiã diſcētiũ nō
habuerit. idcirco nō tepeſcat. ne ſpe depoſita euaneſcat.
ſed tãto acrius ſtudijs inſiſtat Seqꝫ in ꝯflictu ſtrēnue ꝓ
bet. vt ſic licꝫ cũ paucꝫ honoꝛē ꝯtingat Paucoꝝ em̄ con
ſoꝛtio mľtos delinitos ꝓfunditatꝫ ſtudio vigēte freq̄nter
ſtrēnue vidimꝰ ītitulare Nōne theofrauſtꝰ ſubtilitatꝫ ar
tifex paucoꝝ ſuffultꝰ oꝛnatu ſpe defraudatꝰ regēdi curã

abiecit. qđ tamē incōſulte egit. ꝯſulti⁹ ſubegit. ſeqꝫ ſtudij obſuatōni ꝯmēdabilē exhibuit. Muñeribus cū leontini diſcretio multoꝝ auditoꝝ ſibi acq̄ſiuit ꝯſortiū Pulcrius eñ ſic degere ſenſuit q̄ꝫ diſcētiū cetu deſtitui

¶ Hic poīt q̄daꝫ alia documēta a rectore ſeruāda. dicēs ſic Si mgr̄ primo ſui magiſterij tpe diſcētiū copiā nō habuerit. nō dēt ob id tepeſcere nec ſpe depoſita deſpare Sed tāto diligētius ſtudio inhiabit. ſeqꝫ ſtrenuē in ꝯflictu exhibebit vt ſcꝫ cū paucꝭ honorē ꝯtīgere valeat. Multi eñ ſtudio paucoꝝ ꝯſortio ꝓfunditatꝭ deliniti viſi ſtꝭ intitulare Declarat exēplarit̄ de Theofrauſto (q̄ artifex ſubtilitatꝭ paucoꝝ ornatu ſufful⁹. ſpeqꝫ defraudat⁹) regēdi curā abiecerit incōſulte. tñ īmo ꝯſulti⁹ egiſſꝫ ſi ſtudio inheſiſſꝫ Seqꝫ ꝯmēdabilē ſic exhibuiſſꝫ Itē aliud ponit exē^m de eodē dicēs. ꝙ mgr̄ Leōtinus iuuenū multoꝝ acq̄ſiuit ꝯſortiū dicēs. Pulcrius eē degere multoꝝ ꝯſortio q̄ꝫ diſcētiū cetu deſtitui

¶ Pietatꝭ vero ābitu ſcholariū delinit⁹ diſcipuloꝝ corda paupꝫtate degētiū ſtudioſeqꝫ diſcētiū mulcere tenetur Cibarijs videlꝫ calceis veſtib⁹ ſaltē tritis ſi facultas ſuppetit Ceteriſqꝫ ꝯueīat donatōibus ꝯſilioqꝫ vt decet cōcitatoqꝫ p̄clarior nature erogatioqꝫ ſuauior q̄ꝫ veris ſcholarib⁹ erogatio. p̄clari⁹ eñ eſt ſcholarē ꝯfoueri. in q̄bus mīma eſt donātis exhibitio. maxīa ꝓ recipiētꝭ ꝓmotio q̄ꝫ hiſtrionū meretricūqꝫ incurſib⁹ deliniri deteſtabilib⁹.

¶ Hic ponit ſcđam doctrinā ſeu aliud docu^m dicēs. ꝙ mgr̄i dēnt ſuis ſcholarib⁹ paupibus diligēter ſub eis militātib⁹ q̄nqꝫ mūera largiri cibaria ſcꝫ calceos veſtimēta ⁊ hmōi ſi facultas ſuppetit. Et nedū eis ſubueniēt auxilio. ſed etiā ꝯſilio Subdit cām. qm̄ nulla donatio dulcior ē ⁊ hoēſtior q̄ꝫ verꝭ que fit ſcholarib⁹ Eſt eñ honeſti⁹ paupem ꝯfouere ſcholarē q̄ꝫ reꝝ p̄dcāꝝ largitōeꝫ lenonib⁹ porrigere aut meretcib⁹

¶ Nubila licet q̄nqꝫ fortūa eixſtat. nō tñ ingrātꝭ cura deſperet Sed ſp ꝑſonalit̄ ſe gerēdo ⁊ regēdo Incurſus viriliter ꝑferat. dulcius expectādo Proch Coriandri pendenda tranſactio.

¶ Hic poīt aliā doctnā dicēs ſic Licꝫ fortūa rcōris ī pn° ſui regiminis ſit obſcura. nō tñ ob h̄ deſꝑabit. ſed virilit̄ ſufferre dꝫ incurſus infortu-

nīj finē expectando dulciorē.nec faciat ſicut corrādrus.ꝗ ꝑmo īfortunatus deſperādo ſuū regimē penitus dimiſit. Nūc de poſt regimī ſcolariū ſe inuoluere intēdēs.ſicqꝫ magnā paſſus eſt paupꝗtatē

¶ Si aūt ob feſtiui tꝑis impulſū deliciarū loca viſitare placuerit.ſꝑ ſui cetus nobiliores.ſpecieqꝫ eminentiores docentis ſecū habeat diſcretio:ne quaſi deſtitutus ſolatio nullꝰ videat̄ aut vilis.ne in periculū excitet̄. Maronis ſaltus feliciorū ſuoꝝ cetu ꝑuari indoluit.

¶ Hic ponit aliā doctrinā oſtēdens qual'r ſe habebit magiſter in ſocietate dicēs.ꝙ rector ſcholariū ob feſtiui tꝑis inſtantiā ſi loca deliciarū viſitare voluerit.tūc ſecuꝫ habere debꝫ nobiliores ſue ſocietatis.formaqꝫ eminētiores.ne quaſi deſtitutus reputet̄ ſeu vilis.ne ſibi ꝯtingat ſil'r ſicut maroni bone ꝯuerſationis magiſtro.Cui tꝑe quodam dū ſpaciare intendebat ruſtici quidam ſuꝑuenerant. Unde ſoliuagus quia tūc fuerat. indecenter multum tractabatur

¶ Licꝫ inquā in ſcholis rigidus exiſtere debeat.in greſſu tamē ſalutando deuotus ꝑmaneat. Sermone iocundus tranſmigrātibꝫ.comes alludentibus fidelis āmonitu ꝯmorantibus.caſtitate cautus.ne ſupinātis naſi fetorem ſi ꝗs affuerit amicabil' ebibat affinitas:

¶ Hic Boetius remouet quoddā dubiū.Dicto enī ꝑus ꝙ magiſter in ſcholis vtet̄ rigore dubitaret quis vtrū etiā extra ſcholas rigoroſuꝫ ſe exhibebit.remouēs hoc dubiū dicit.Licet magiſter in ſcolis rigidꝰ eē debeat.extra ſcolas tn̄ humilis erit ⁊ deuotꝰ.quēlibet ſcꝫ ſalutando trāſmigrantiū.Eritqꝫ fidelis ſermone ſecū ꝯmorantibꝫ.erit etiaꝫ cautus circa caſtitatē vicinis ſuis ne ꝑ ipſos diffamet̄ ¶ Notandū hic ꝑꝛſ mo ꝙ licet magiſter ꝑmo magiſtratus tꝑe ſcholariū copiā nō habuerit idcirco nō dꝫ tepeſcere.nec ſpe depoſita euaneſcere.ſed tāto diligentiꝰ ſtudijs debꝫ inhyare. Un̄ ſtudiū ſm̄ tullium eſt vehemēs animi applicatō ad aliquid perficiendū Scd̄m macrobiū aūt ſtudiū eſt cura ⁊ ſollicitudo vnāquāqꝫ rē ad ſui finem deducens optimū.nec ſpe depoſita cadere debꝫ in deſperatōem. Eſt aūt ſpes certa expectatō future beatitudinis ex dei grā ⁊ meritis ꝓꝑijs ꝓueniens. Unde in hac diffinitōne nō ſumit̄ certitudo ꝑ demonſtratōis certitudinē. Spes enī viatoris ē cum certitudine opinionis ⁊ nō demōſtratōis. Causa vero ꝑncipalis hmōi expectatōis eſt dei grā.ſine meritꝫ tn̄ ꝓꝑijs aliqua ſperare ſpes nō eſt.vt ait Grego.ſꝫ ꝑſumptō. In hac ꝗdē diffinitōe nō deſcribit̄ ſpes vt

eſt virtus.ſʒ poti⁹ ꝑut eſt motus ſpei ⁊ nõ ꝟtus. Spes ꝟo vt eſt ꝟtus eſt audacia mẽtis de largitate ꝯcepta habẽdi vitã eternã ꝑ bona merita. Inter fidẽ aũt ⁊ ſpẽ talis eſt drã. Fides eſt de bonis ⁊ mal'. ſpes ꝟo de bonis tm̃. Cõueniũt inſuꝑ. qꝛ tã fides ꝙ̃ ſpes de inuiſibilib; ſũt Fides aũt eſt de bonis ſibi ⁊ quibuſcũqꝫ alijs. ſpes vero ẽ de bonis ſibi tm̃

¶ Secũdo notandũ ꝙ in ſpe (vt cõiter poniť) q̃ttuoꝛ ſunt ꝯſiderãda ex quib; arguere poſſum⁹ mgr̃os ſcholariũ rectoꝛes. ⁊ gñaliter reipublice gubernatoꝛes debere eẽ bone ſpei. Primũ eſt. ſpes eſt de bono ⁊ non de malo. de mal' nãqꝫ timoꝛ eſt. nõ aũt ſpes. Scd̃m eſt. ſpes ẽ de arduo nã licet circa q̊dcũqꝫ bonũ poſſit eẽ amoꝛ vel gaudiũ aut deſiderium. ſpes tñ nõ eſt niſi circa bonũ arduũ. Nullus eñ ſperare dꝛ aliq̃d niſi videať ſibi bonũ arduũ ⁊ difficile. Terciũ eſt. ſpes eſt circa bonũ futurũ. de pñtibus eñ bonis nõ eſt ſpes. ſed gaudium ⁊ delectatõ eẽ poſſit. Quartũ. ſpes hʒ eẽ circa bonũ poſſibile. qm̃ nullus ſperare hʒ circa bonũ ĩpoſſibile. ſʒ magis deſperare. Hec aũt q̃ttuoꝛ. ſ. bonũ arduũ futurũ ⁊ poſſibile ꝯpetũt magiſtris ſcolas regentib;. ac vniuerſal'r reipublice rectoꝛib; Debẽt eñ magiſtri bonũ ſcire ⁊ ꝟtutes ſuoꝝ diſcipuloꝝ. g̊ ⁊ bonũ ſperare debẽt. Rurſus bonũ ꝙ̃to cõius tãto diuini⁹ Cũ igiť bonũ ſcolas regentiũ ſit cõe diuinũ circa bona excellẽtia ⁊ ardua. iõ non ſolũ ſpectat ad magiſtros ſcolas regẽtes tẽdere in bonũ. ſed etꝫ q̊dãmõ tẽdere debẽt in bonũ arduũ. Quãto eñ maioꝛ ẽ charitas tãto ei pl'a cõtingere pñt. g̊ maioꝛi indigẽt prudẽtia ac maioꝛi ꝯſilio. cũ g̊ ꝯſiliũ nõ ſit niſi de reb; futuris. nõ q̃dẽ ĩpoſſibilib;. qꝛ de his null⁹ ꝯſiliať. ſed d' poſſibilib;. g̊ decꝫ magiſtros. ⁊ vl'r reipublice rectoꝛes ꝯſiderare bona etiã illa nõ ſolũ vt ſunt ardua. ſʒ etꝫ vt futura ⁊ vt ſtꝫ poſſibilia

Extrema pñtis voluminis extat ꝯpilatõ vt de magiſtrãtib; (quos liberalib; nouerca diſciplinis egeſtas ꝯpulit iuadere fines alienos. Et de ill' q̃s natal' patrie dulcedo reuocauerit) aliq̃d ſub ꝯpẽdio dicamus

¶ Iſtud eſt vltimũ capitulũ pñtis libꝛi. in quo ponit Boeti⁹ q̃dã documẽta ad ſtatus magiſtroꝝ ꝑtinẽtia. Et diuidiť hec ꝑs in duas. primo eñ ponit modũ ꝓcedẽdi magiſtroꝝ ꝓpter egeſtatẽ repellandã. Secũdo oſtẽdit ſtatũ mgr̃i regentis in patria ꝓpꝛia ibi (Cũ ob dulcoꝛis) Adhuc ꝑma ꝑs diuidiť in q̃tuoꝛ. ꝑmo oſtẽdit de q̃b; vult docere. ſcd̃o exequiť intentũ ibi (Si ob egeſtatis) Tercio poĩt q̊ddã documẽtũ magiſtri ad diſcipulos ibi (Cũ magiſtrãtis) Quarto poĩt quãdã doctrinã ibi (Animaduertendũ ẽ. Primo dꝛ ſic. Final' ꝯpilatõ pñtis libꝛi eſt de magiſtris q̃s egeſtas liberaliũ diſciplinaꝝ nouerca fines inuadere ꝯpellit alienos. Et etiã de illis q̊s patrie natalis dulcedo reuocauerit de ipſis eñ aliquid ſub compẽdio eſt dicẽdũ

¶ Si ob egeſtatis expellende cãm lucri querat q̃s odo/

rē dulciſſimū. cōſiderandū eſt vt ſaluo magiſtratꝰ hono
re ꝑcitati quātū queat inſiſtat. veſtibꝫqꝫ mediocribꝫ inhi
et. ſcholariū regimini p̄cipuꝰ indulgeat. Pueriſqꝫ ꝓmo
vultū p̄beat benignū. parētibuſqꝫ eoꝝ benigniorē affatū
docēdiqꝫ aditū ſpōdeat benigniſſimū. vt ſic nō ſolū cor-
da pueroꝝ ꝑmolliat. verūetiā parentū pecuniā extrahat
famāqꝫ afferat popularē. Scole vero iura regal'r defen-
dat ordine docēdi ꝓus edocto ꝑutaꝝ. Eiſdē etiā aliquā
tulū adultis ſe rigidū exhibeat. Ipſoꝝ ora ad recte loq̄n
dū ꝯponat. Digitos ad ſcribendū ꝯſtringat. ad legēdū
oīno informet rigore iuſticie ꝯcomitāte. vt ſic nō ſolum
in doctrina. verūetiā in facetia ꝯueniat. Ludēdiqꝫ ſpaci
um tēpeſtiue ꝯcedat Docēdiqꝫ bn̄ficiū nullo caſu ſubtra
hat. Si vero cōtumacē ſuꝑbūqꝫ inueniat dulcit' eū caſti
get. exēplaqꝫ morū ꝓponat. q̄bus reꝓmaꝝ. Alioquin pa
rentū aſſenſu virgis affligaꝝ. vt ſic ad vnguē caſtigatus
euadat. vel deſperatus in ignominiā cadat

¶ Hic ſubdit intētū ſuū dicēs ſic. Cū q̄s ordinē regēdi acq̄ſiuerit cā
egeſtatꝫ repellēde. ſeruabit ſibi p̄cepta q̄ ſequūꝝ. Debet eī̄ ꝑcitati inſi
ſtere q̄ētū valuerit. mḡratus ſaltē honore ſaluo Veſtibꝫ etꝫ inhiabit me
diocribꝫ. Scolariū regimī p̄cipuꝰ indulgebit. Scolaribꝫ ꝓmo oñdet
vultū benignū. parētibꝫ ipoꝝ affatū benigniorē. Docēdiqꝫ aditū doce
bit benigniſſimū. vt ſic corda nedū ꝑmolleat diſcipuloꝝ. veꝝ etꝫ parētū
acq̄rat pecuniā. famāqꝫ ſic dilatet. Scole etꝫ iura regal'r defēdat. ordi
nēqꝫ docēdi ꝓus edoctū inſeq̄ꝝ. ſuiſqꝫ ſcolaribꝫ aliq̄ntulū adultꝫ ſe rigi-
dū exhibeat Ora ipoꝝ ad recte loq̄ndū ꝯponat. digitoſqꝫ eoꝝ ad ſcri-
bēdū diſponat. ⁊ ad modū docēdi total'r eos informet. rigore iuſticie ſꝑ
ꝯcomitāte vt ſic nedū in doctriuis. verūetiā ⁊ in facetia erudiāꝝ. Cōce
datqꝫ eis tp̄e ſaltē ꝯgruo ſpaciū ludēdi. nullo etꝫ caſu docēdi ſubtra-
hat bn̄ficiū. Siqꝫ ꝯtumacē aliquē int' ſuos habuerit. dulcit' eū corripi
et. exēpla moꝝ ei ꝓponēdo. Quibꝫ niſi ſit reꝓmēdꝰ parētū aſſenſu ꝟgis
ad vnguē caſtigatꝰ euadat. vl' ſaltē deſꝑatꝰ ꝯfuſiōez īcidat in ꝑhēnem

Cū aūt mḡr etate īfrigidatos: ſtatualeſue plācetatiſtaſqꝫ

ſcholaſtici introitus habuerit ꝑticipes.ſi correctõnis li
nea vti nequerit.ſenio ꝯfectis arridendũ eſt. Statuali-
bus ingemiſcendũ planetiſtis fauoris ſimulachro con
gaudendũ eſt. Calamiſtratos cirris hirſutis ꝑurat. Fu
coq̃ꝫ ꝑfuſos lachrimis irrigãtibꝫ gulaꝫ ꝑfundat. molles
caute eijciat.ne mentis ſue reatum alij ꝯmoti ꝑticipant

Hic ponit aliã doctrinã.quã obſeruabit magiſter circa ſcholares ſenio induratos. vagabũdos.ſuꝑbos.ꝛ luxurioſos dicẽs ſic. Si magiſter ſcolariũ rector habuerit ſcholares ſenes duros ꝛ inſtabiles in ſuis ſcholis .ſic ꝙ correctõe ſcholaſtica vti nequerit. tũc ſenibꝫ arridebit. duris cõdolebit.ꝛ vagabũdis appentia dilectõis ꝯgaudebit. Itẽ corriget calamiſtratos fuco.ꝑfuſos lachrimis irrigare faciat.luxurioſoſq̃ꝫ caute a ſcholis expellet.ne alij ſcholares reatus eiuſdẽ ꝑticipes efficiant

Animaduertendũ eſt aũt ꝙ quoꝝ erogatõne laborio
ſuꝫ delinit certamẽ:in illis doctrinalis ꝯprobet effectus
Rerũ nãq̃ꝫ effectus opis exhibitõe declarat. Ordine aũt
ꝯpetendi viciſſim pueruli ſũt ꝑuocandi. vt fideli ſeruti-
nio pateat q̃d ſubmĩſtrantium labor diurnꝰ erogauerit.
Submĩſtrãtiũ aũt cure nõ ſꝑ ꝯfidendũ eſt.q̃m aut illoꝝ
cupiditas fractis aſſibus plerũq̃ꝫ ꝑmollit.aut ſpe defrau
data tepeſcit fidelitas.aut vt videat crudeſcit poteſtas

Hic ponit aliã doctrinã ꝑ modũ notabilis dicẽs. Rector ſcholariũ erit fidelꝭ circa illos vñ capit emolimẽta.hoc eſt a quibꝫ cõdignã accipit laboꝝ recõpenſã. Et ſi querat q̃uo ſciri poterit ꝙ ipẽ circa tales fidelis exiſtat. Reſpõdet Boetiꝰ ꝙ ꝑ operis exhibitõem h̄ poterit diſcerni. Et ſi dicat q̃uo fit iſta opis exhibitio. Reſpõdet ꝙ in hoc fit vt mgr̄ ꝑuocet ſuos ſubiectos loco ꝛ tpe ꝯgruis vidẽs an ſublectores eis fideliter intẽdũt. Subdit in lrã ꝙ nõ ſꝑ eſt ꝯfidendũ cure ſubiectoꝝ. ipi em̃ q̃ñq̃ꝫ ꝑmolliunt muneribꝫ diſcipuloꝝ. ꝛ q̃ñq̃ꝫ tepeſcũt remuneratõnis deſperatõe. ꝛ q̃ñq̃ꝫ ſe fingẽdo fideles nimiũ exercẽt terrorem circa ſcholares ꝛ ſeueritatem.

Sicuti ꝟo felici pauꝑtati miſericorditer differendum
eſt.ſic nõ minus ipſiꝰ eruditõi attentius inſiſtenduꝫ eſt

Diſciplina ſcholariũ.

Cum aũt cena affuerit pauperioꝛ.ꝯmẽſabilibꝫ eſt erogã/
da facultas.familiaribꝰ vicinitatiſqꝫ ꝯplicibꝰ ĩuite ẽ poꝛ
rigẽda.ne familiarꝭ vox reuelet ſua ſecreta detrahẽdo.vł
ne mltiplicitatꝭ anꝰ ꝓdiga anui ꝑmet aduẽtãdo Quid a
nu ꝯſcia faciliꝰ ꝓterua ĩutiliꝰ In mĩmis ꝓcul abſit rapa
citas Et fame nouerca adũca tenacitas.

¶ Hic oñdit de honoꝛe mgr̄i ſcolariũ rectorꝭ Et ꝑmo facit hoc. Se
cũdo remouet dubiũ.ibi Cauẽduz ẽ etiã Et dicit ſic.ſi mgrõ alicui
cena fuit paupioꝛ.ita ꝙ aliq̃ntulũ viuat in paupṫate.tũc dũta xat ſolli
citus erit ad ꝓcurãdũ failie ſue ꝛ ſibiĳpi nccãria.nõ ſcꝫ mltos ĩuitãdo
hoſpites. vt puta vicinos ſuos ꝛ mulieres. Subdit cãm.ne ipi ſecreta
ſua reuelent ſi qua viderint vł audierint Etiã ne vetula reuelet hoſpiti
bus de mgr̄i paupṫate.qꝛ nihil ẽ loq̃tius ãtiqua muliere. Nõ etiaz erit
idez nimis tenax.qm̃ nimia tenacitas bone ꝯtrariaꝛ fame

¶ Cauẽduz eſt etiã ne ſillorꝝ puerorꝝ pulueri fetulẽto plꝰ
q̃ triẽnĳs alludat ibidẽ Licꝫ maxĩa comitũ gazeqꝫ affue
rit ꝯfederati veł amorꝭ opulẽtia.niſi honoris ꝓmotio vi
geat ĩ amoꝛe.vł facultatꝭ in hõꝛe vigeat elatio

¶ Hic ponit cautelam quã rectoꝛ ſcholariũ ſeruabit. dicens ſic Cauẽ
duz eſt ne rectoꝛ ſcholariũ ꝑmaneat alicubi laboꝛioſo in regimĩe ſcho/
laſtico vltra tres ãnos. licet etiam copiã ibi ſcholariũ habuerit.ꝛ lucri
vł confederati amoꝛis opulentiã. niſi ſaltem vigeat ꝓmotio honoꝛis in
amoꝛe. vł facultatis illatio in honoꝛe ¶ Notãdum ꝙ ſi mgr̄ rebelles ha
buerit ſcholares ꝛ malicioſos. tales ſtꝭ caſtigandi ac morꝝ exemplis coꝛ
rigẽdi. Nam terribilia exẽpla eis ꝓponi debẽt vt ſic terreãtur Bona
q̃ exempla applicẽtur. vt ꝑ ea ad bona alliciãtur Eſt aũt ſocratꝭ ſentẽ
tia q̃druplici de cauſa homĩes fieri bonos Quoſdã a natura.quoſdaz
ex aſſueſcõne ꝛ cõſuetudine. quoſdã per conſolatõem ꝑſuaſiuam.alios
vere ꝑ pene inflictõem. vñꝰ. Cauſant eẽ boni. ꝑ hiſis mos ſuaſio pene.
Vñ pueri ab infantia bonos moꝛes ſtꝭ inſtruendi. qđ via quadruplici
venari põt Prima ſuitur ex parte naturał diſcõnis Scđa ex defectu rõ
nis. Tercia ex ꝓnitate ad maluz Quarta ex vitatõne habitus oppoſi/
ti Prima via ſic patꝫ.nam ſm phm in ethicis. Adeo naturale eſt nob
delectari.ꝙ ab infantia delectari incipimus Vñ ꝛ pueri ſtatim delectã
tur cuz mãmas ſugere incipiũt Si igitur nobis ab infantia accreſcit cõ
cupiſcẽtia delcãbiliuz.etiã ab infantia illi ẽ reſiſtẽduz Statim igiꝛ cuz
pueri ſermonũ ſunt capaces.bonis moꝛibꝫ inſtruẽdi ſtꝭ Scđa via ad

idem ſuitur ex rōnis defectu Naȝ tāto magis aliq̄ ſunt cōmouendi ad
bonos mores. quātomagis incitātur ad laſciuiā. ⁊ quātomagis ſunt
paſſionū inſecutores. vt patȝ per phm in ethicis. Sed in etate iuuenili
hoīes ſunt maxime laſciui ⁊ paſſionū inſecutores. ergo tūc maxime eſt
ſubueniēduȝ. vt ꝑ monitiones debitas ⁊ corruptōnes ꝯuenictes a laſci-
uijs retrahātur Quare cuȝ rōne ſic cōcupiſcentias ⁊ laſciuias refrena-
re debet. quāto q̄s magis inclinat̄ vt ſeq̄tur paſſiones. tātomagis indi-
get dictamīe recte rōnis vt paſſiones refrenētur. ergo in etate iuuenili
pueri ſtꝫ bonis moribus inſtruēdi. quia tūc magis ab vſu rōnis defici-
unt. ⁊ magis paſſionū ſunt inſecutores ¶ Tercia via ſuitur ex pronita
te ad maluȝ. Nā cuȝ aliq̄s eſt pronus ad malū. op̄tet ip̄m multū aſſueſ
cere in cōtrariū. ne inclinetur ad illud. vt plurimū eīm hoīes ſm̄ mores
ſe habēt quaſi virga ad tortuoſitatē inclinata Vn̄ ⁊ Areſtoteles in ethi
cis docet nos hoc mō ad bonos mores debere nos dirigere. quō dirigi
tur ⁊ rectificat̄ virga tortuoſa Volens igitur virgā tortuoſam rectifi
care vltra mediuȝ rectitudinis in ꝑtem ꝯtrariā habet inclinare. que ſic
inclinata redit ad mediū ⁊ rectitudinē. Sic ⁊ nos quia obliq̄tatem et
pronitatē habemus ad maluȝ. ⁊ ad delectatōnes illicitas debemꝰ per
multuȝ tēpus ab illicitis delectatōnibus abſtinere. vt hanc pronitatem
ad maluȝ valeamꝰ deuitare. Immo ſicut virga rectificāda ad parteȝ
contrariā vltra mediū trahitur vt poſſit redire ed mediū Sic ⁊ nos fu
giendo delectabilia dēmus nos vltra mediū deflectere. multas etiam
delectatōnes licitas cauēdo. vt facilius ab illicitis valeamus abſtine
re Et quia tantā ad malam hēmus pronitatē oportet nos ꝑ diuturna
tēpora in contrariū aſſueſcere. videlȝ in bonū vt facilius hanc pronitatē
poſſimus vitare. ab ip̄a igitur infantia inchoāduȝ eſt vt reliquētes laſ
ciuias ſeq̄mur bonos mores ¶ Quarta via ſuitur ex vitatōne habitus
contrarij. Nā quia iuuenes ſtꝫ molles ⁊ ductibiles. ſi abſq̄ freno ꝑmit
tātur ſtatim laſciuias exequūtur. eiſq̄ vitioſi habitus imp̄mūtur. Si-
cut in cera molli ſtatim imp̄mitur forma ſigilli. Ne igitur iuuenes vi-
cioſis habitibus informētur. ſtatim ab infantia ſtꝫ monendi ⁊ corrigē-
di. vt ꝑ monitiones ⁊ correctōnes debitas a laſciuijs retrahātur ¶ No-
tandū inſuꝑ ⁊ precipue quo ad illam ꝑticulam (Cuȝ autē magiſtrā
tis) ꝙ quidā ſcholariū propter etatē ſunt indurati. ⁊ his cōſentienduȝ
eſt vt ſenibus. Alij vero ꝑ maliciam ex naturali cōplexione tractā duri
ſunt ⁊ obtuſi ingenij. ⁊ his cōpatiendū eſt. Alij vero ex ꝯſuetudine ma-
la ſtꝫ indurati. ⁊ his ſimulachro falſo cōgaudendū eſt. Debet eīm ma-
giſter circa tales apparere tanq̄ mitis. verū tamē verbis aut ꝟberibus
eoꝝ correctōni inſiſtere debet. eo ꝙ poſſunt a propoſito remoueri. Et
hi planetiſte poſſunt appellari a nomīe planeta ⁊ a verbo ſto. Stāt eīm
vt planete. qui nūq̄ ſtant ſed ſemꝑ mouētur Secūdi autē ſtatuales ap-
pellātur a ſto ſtas. quia ſemꝑ in eodē ſtatu ſtant ⁊ ꝑmanent. niſi alicuiꝰ
ſcientie adeptōem ꝑfecte attingere poſſent ¶ Cōſequēter nota. ꝙ in mi
nimis rebus adūca tenacitas nouerca fame magiſtris adeſſe nō debet

inter em̄ duo mala melius eſt mgrōs ꝛ generaliter reipublice rectores eſſe prodigos ꝙ̄ tenaces vel auaros Quod triplici patet rōne. Prima qꝛ melius eſt aliquē infirmari morbo curabili ꝙ̄ incurabili Prodigalitas aūt eſt morbus curabilis. ꝛ hoc vel ex etate. Nam qui ſtꝰ prodigi ī iuuētute quia ſenes ſunt auariores iuueibus cuꝫ veniūt ad ſenectutem vt in plurimū curatur eoꝝ prodigalitas. ꝛ deſinūt eſſe prodigi. Vel etiam ab egeſtate. nam qui prodigi ſunt vt in plurimū egent. quia expenſe ſupabundāt redditibus Experiēdo igitur indigentiā a prodigalitate reuocātur. Ergo ſm pħm prodigalitas ē morbus curabilis vel ab egeſtate. vel ab etate. ſed auaricia ē morbus incurabilis. Nam q̄nto quis plus ſeneſcit tātomagis auaricia iuueniſcit. quia igitur cōuenientius eſt aliquē egrotare morbo curabili ꝙ̄ incurabili. inter duo mala minus maluꝫ eſt magiſtros ꝛ vniuerſalit̄ reipublice rectores. immo et quoſcūꝙ̄ eſſe prodigos ꝛ tenaces ¶ Scdo hoc ideꝫ patet. qꝛ prodigalitas eſt magis propinqua virtuti ꝙ̄ auaricia. nam liberalis nō libēter recipit. ſed libenter dat. quoꝝ vtrūꝙ̄ facit prodigus. neutꝝ vero facit auarus. Differt autē prodigus a liberali. qꝛ prodigus nō dat vt debꝫ q̄bus debet. ꝛ cuius grā debet. Cuꝫ igitur prodigus nō ſit amator pecunie. ſicut nec libalis. facilit̄ prodigus libalis fieri pōt ¶ Tertio hoc idem ptꝫ. quia ꝓdigus multis prodeſt. auarus autē ſeu illiberalis vel tenax nulli prodeſt. imo ſibiīpī nequā eſt Minus igitur vicioſuꝫ eſt aliquem eſſe prodiguꝫ ꝙ̄ tenacem.

Cum ob dulcoris patrie delicias parētūꝙ̄ venerabiles aſpectus regēdi curā quis ſuſceperit In natalis ſoli cōfinio pomposo affatu inſiſtendū eſt laute ſplēdideqꝫ procuratōni viciſſim arridendū Veſtiū varietate gaudēdum eſt Quoniā veſtis polimite venuſtas. anuloꝝ inſignia multos maiorē gloriā ꝙ̄ veritas aut decor exigit cogunt obtinere. Ornatus fauor affatuſqꝫ lepos ꝙ̄pluri mos ſenſu. Eminio cōparatos Homeruꝫ auſu excedere compellunt

Iſta eſt ſcda ps huiꝰ vltimi capituli. in qua oñdit q̄lr rectores in propria patria regēdo ſe ħa bebūt. Et ponit p̄mo taleꝫ doctrinā ſi quis curaꝫ regendi in proprijs aſſumpſerit ptibus. propter delcātiones proprie patrie. venerabiles parentū ſuoꝝ aſpectus inſiſtet pompoſo affatui lauteꝙ̄ ꝛ ſplēdide ſibi de neccārijs ꝓuidebit. veſtiūꝙ̄ circa va

rõem erit p̃cipuus Quoniã veſtiuꝫ ornatus vna ꝛ cuꝫ alijs ornatibus
plures maiorẽ vidimus cõſequi gloriã rei q̃ꝫ veritas exhibebat. Sub/
dit. ornatus veſtiũ. fauor hoĩm. lepoſqꝫ q̃ꝫplures ꝯpulerũt mgr̃os emi/
nẽo in doctrina cõparatos excellere homẽꝝ virũ excellentẽ atqꝫ venerabilẽ

¶ Ordine docẽdi p̃tarato diligẽter obſ̃uato. Jocorũqꝫ
dãnoſa libido attẽtius ablata: vt qđ raro ꝯtingit ꝓuicia
lis honor famã ꝯferat ĩ tituli ꝯmẽdationẽ Quãto ſ̃o ve/
nuſtatꝫ titulus magꝫ ſurrexit. tãto magꝫ ſubiectoꝝ inſiſtẽ
duꝫ fauori: vt qđ oris ꝓprij neq̃t efferri vocibꝰ. eoꝝ tẽpeſ
tiuis erogeť affatibꝰ. vt nõ ſoluꝫ moꝝ dulcedinẽ verũme
tiam prop̃e facultatis acumen ſpectetur

¶ Hic ponit alias doctrinas a rcõribus obſeruãdas. dicẽs ſic Ordi/
ne docẽdi p̃miſſo diligẽter obſeruato diligẽter tollẽda eſt voluptas dã/
noſa ludoꝝ. vna ꝛ dãnoſa voluptas luxurie. vt qđ raro cõtingere ſolet
honor prop̃e patrie mgr̃i conferat cõmendatõem Et quãtomagis vite
cõmendatio accreuerit. tantomagis fauori diſcipuloꝝ eſt inſiſtenduꝫ.
vt eoruꝫ diuulgetur vocibus. quod eoꝝ magiſter ore prop̃o neſcierit ex
primere. vt ſic neduꝫ morum videatur in dulcedine. verũetiam in ſcien
ciarũ acumie ¶ Notanduꝫ hic. ꝙ cum magiſter curam regendi accepe
rit ob delicias dulcoris patrię. ꝛ venerabiles parentũ aſpectus in nata/
lis ſoli confinio pompoſo affatu inſiſtenduꝫ eſt. ꝛ ſic de alijs in littera
poſitis. Et aliqui vituperãtur. quia honorem ſuũ non curant. Alij ve
ro laudantur honorem nõ curando. quia humiles ſunt Curare igitur
propriũ honorem vno modo eſt laudabile. alio modo vituparabile.
Nam non curare honorem videlꝫ non volendo facere bona opera ho/
nore digna vituparabile eſt. Debemus eñ curare honorem. non vt ſi
mus ambicioſi. nec finem noſtruꝫ ponendo in honoribus. ſed agendo
opera honore digna. Opera quideꝫ honore digna dupliciter poſſunt
conſiderari. Vel vt ſint nob̃ ꝓporcionata. vel vt ſtꝫ magno honore dig
na. Et ideo circa honores eſt duplex virtus. Vna que reſpicit hono/
res mediocres. Et hec a philoſopho. diciť honoris amatiua. Alia eſt
que reſpicit honores magnos. vt magnanimitas. Nam eadem opera
poſſunt eſſe magnanitatis ꝛ virtutis. Nam agens opera fortitudinis.
vt aggrediens pugnam. ſi fecerit hoc quia delectatur in talibus acti/
bus fortis eſt. Si vero agat hec quia talia opera ſunt magno honore
digna. magnanimus eſt. Sic etiam ſi quis agat opera caſtitatis. quia
delectatur in eis. caſtus eſt ꝛ temperatus. Sed ſi hec agat quia ſunt

magno honore digna magnanim⁹ eſt. Ideo pericula bellica nō ſtꝫ pro-
pria materia magnanimitatꝫ. ſed potius materia fortitudis. Nec etiaȝ
delectabilia ſm ſenſuȝ ſtꝫ propa̓ materia magnanitatꝫ. ſed potius tpan-
tie. Propa̓ igit̄ materia magnanitatꝫ eſt honor Vn̄ quecūqȝ agit mag-
nanim⁹ illa agit vt ſtꝫ magno honore digna. Hinc magnanitas qdeȝ
ornatus oīm ꝟtutuȝ dici pt Sicꝫ em̄ magnificētia ē ornatus libalitatꝫ
q² mḡnificus opa libalitatꝫ facit excellētiori mō ꝙ libalis. Sic etiam
magnanitas ornatus qdeȝ ē oīm ꝟtutū. Opera em̄ ꝟtutū ſunt honore
digna Et ſic magnanim⁹ opera ſingulaꝝ ꝟtutū opabitur. Inter aūt
magnanitatē ⁊ honorꝫ amatiuā hec eſt drn̄a. Om̄ opera altaꝝ ꝟtutuȝ
vt ſtꝫ magno honore digna ſic ptinent ad magnanitatē Sed vt ſtꝫ nob
ordinata. ⁊ vt ordinātur ad honores mediocres. ſic ptinent ad ꝟtutem
que dr̄ honoris amatiua. Vn̄ honoris amatiua ſe hȝ ad magnanitateȝ
ſicut formoſitas corpalis ad magnanitatē. Pueri em̄ ſi h̄nt mēbra pro-
porcionata. ⁊ ꝯformia formoſi qdem ſtꝫ ſed nō pulchri. q² pulchritudo
nō eſt niſi in magnō corpe Sic ⁊ faciētes opa mediocrit̄ honore digna.
dicūtur honoris amatiui Sed faciētes opa magno honore digna mag-
nanimi appellātur Magiſtri igit̄ vel quia ſtꝫ honoris amatiui vel mag-
nanimi. Etiā ſi neceſſitas eos vrgeat cā lucri honeſte acqrendi in nata-
lis ſoli cōfinio regētes ſm modū (qui tāgit̄ in lrā) ſe regere debēt

Cum aūt tam moꝝ ꝙ facultatꝫ in publicū euenerit cō-
mēdatio. ꝯſiderādūȝ ē ne inceſt⁹ caput obſtipet. adulteriū
ora ꝯfundat Illiciteqȝ malignitatꝫ fetor famā denigret.
ne roſe vernū emittētes odorē videātur expirare. ⁊ lilia ſu-
dore queſita decreſcere.

Hic boetius ponit vltimā doctrinā ſeu cautelaȝ a quolibet doctore
ſeruādaȝ Et pmo facit hoc. ſecūdo declarat hoc in exēplo. ibi Venera-
bilis aūt (Crahonis effigies) dicēs ſic Quādo ꝯmēdatio rectorꝫ ſiue
laus venerit in publicū tam in moribus ꝙ in artibus. ꝓuidendū eſt ne
actus illicitus vel inhoneſtus circūdet caput magiſtri. vel ꝙ adulteriū
ſiue fornicatio cōfundat faciem eius. Et ꝙ fetor malignitatꝫ famā non
denigret. ne roſe vernū emittētes odoreȝ videātur expirare. ⁊ licȝ adep-
ta labore eua neſcere.

Venerabilis Crathonis effigies prope facultatꝫ cō-
plicibus Aliȷs etiā (qui eū aſpectu vnico attigerant) me-
moris cauſam prebuit ⁊ incremētum. qui in queſtoris di-
uerſoriȷs ob eufraſie vxoris ſue delicias dormiuit. In

amplexando repertus capillis extractis. verbere caſtigatus. vulnere laceratus. ſale fricatus. vrina ſeruoꝝ perfuſus. angulis eiectus. trabibus receptus. tandē laſſatus tortoribus genitalibus priuatus. ſterquilino ſuppoſit⁹. tranſeūtibus expoſitus. plebis abiectio. diſcipuloꝝ deſolatio cōmilitonū extitit obprobriū Crudum aut crudele miſeruꝫ aut miſerrimū cunctis extitit ſpectaculū doloris Affinitatiſqꝫ gratia parenteleqꝫ gloria in nullo ſibi proficientibus.

¶ Hic Boetius declarat exemplo quodā predicta propter fugaꝫ eorum. Et primo facit hoc. Secūdo oſtendit finem nō ſemꝑ correſpōdere principio. ibi Prima licet. dicens ſic. Facies laudabilis Erathonis magiſtri meroris augmētuꝫ dedit ſuis cōſocijs. Etiam ꝛ alijs. q̄ eum dumtaxat ſemel viderant. quia ipē obdormiuit in habitaculis queſtoris propter eufraſie vxoris ſue delicias Ipeqꝫ inuētus amplexando talem capillis extractis. verbere caſtigatus. vulnere laceratus. ſale fricatus. vrina ſeruoꝝ perfuſus. angulis eiectus. trabibus receptus. tandēqꝫ tortoribus laſſatus. genitalibus ꝑuatus ſuis. ſterquilinio ſuppoſitus. tranſeūtibus expoſitus. plebis abiectio. diſcipulis deſolatio. cōmilitonum obprobriū. crudele atqꝫ miſeꝝ cunctis extitit doloris ſpectaculū affinitatis etiam gratia. parenteleqꝫ gloria in nullo proficiētibus

¶ Licet primeua quādoqꝫ ſalua fiant iudicia. Ultima tamen ſaporis alterius inq̄namēta ꝑmanebūt

¶ Hic Boetius oſtendit finem nō ſemper principio correſpōdere. dicens ſic. Licet ꝑma iudicia quādoqꝫ fuerint ſalua. vltima tamē alteri⁹ ſaporis inq̄namenta ꝑmanebunt ¶ Notanduꝫ hic. ꝙ luxuria octo habet ſpecies. quaꝝ due tangūtur in littera. videlicet inceſtus ꝛ adulterium. Prima eſt ſimplex fornicatio. ꝛ eſt ſoluti cum ſoluta Secūda eſt meretricuꝫ vage luxuriando. vel cum publica cōcumbendo Tercia eſt adulteriū. ſ. alterius thori violatio. ꝛ dicitur quaſi ad alterius thorum acceſſio. Unde vir ꝛ ſīliter mulier tripliciter cōmittunt adulterium. Primo ſi vir vxoratus cuꝫ ſoluta coeat. Secūdo ſi ſolutus cuꝫ maritata coeat. Tercio ſi vterqꝫ ſit in copula matrimonij. ꝛ illud eſt graui⁹ Quarta ſpecies eſt ſtupruꝫ. quo virginalis integritas corrūpitur. vt patuit ꝑmo ibi (A luxurie feruore) Ne namqꝫ ſpēs luxurie neduꝫ a magiſtris. verūetiam a quibuſcūqꝫ poculuꝫ ſcientie ſalutaris ſitientibus

Diſciplina ſcholarium

ſunt vitande. Unde luxuria multiplicit' eſt nociua Nam deo eſt cõtu/
melioſa. demonibus placida. luxurioſis nociua. pꝛoximi ſcandalizati
ua. pꝛopꝛie anime dãnatiua. mentis infatuatiua. anxietatũ generatiua
conſcientie amaratiua. homĩs defedatiua. ⁊ viliſſimo domio. ſcꝫ carni
ſubiectiua . Prouenit autẽ luxuria ex multis. ſcꝫ ex ocio. ex ĩmoderata
cibi ⁊ potus ſumptõe. ex vetulaꝝ inſtigatõne. ex prauo exemplo. ex mu/
lierum aſpectu ⁊ colloquio. ex muſicaliũ inſtrumentoꝝ ſono. ex turpilo
quio ¶ Octo tamẽ contra luxuriam poſſunt aſſignari remedia. Pri/
mum eſt aqua lachꝛymaꝝ extinguens oẽm luxurie feruoꝛem Secũduꝫ
eſt cibi ⁊ potus ſubtractio. Terciuꝫ eſt ab occaſionibꝰ luxurie elõgatio
Quartuꝫ extreme moꝛtis cogitatio. Quintũ vt de ſe nulla ſit pꝛeſump
tio Sextũ eſt. frequens occupatio. Septimũ pꝛopꝛie carnis domatio
Octauũ eſt temptatõnis reſiſtentia ⁊ rebellio . His meditationibꝰ ſi
Orathо vſus fuiſſet in deſolationẽ diſcipuloꝝ ac obpꝛobꝛiũ cõmilito
num nõ tam turpitur ſuccũbuiſſet.

¶ Finitur Boetius de diſciplina ſcholariuꝫ cuꝫ com
mento. Fideliter nec nõ diligenter in alma Uniuerſi/
tate Colon̄. impꝛeſſus In domo Henrici Quentel
iuxta Summũ Anno incarnatõis dñice. M. cccc. xc.

1490

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

rilis · ⁊ ābo ꝓceſſiſſēt in dieb⁹ ſuis Factū
eſt āt cū ſacerdocio fungeret zacharias
in ordine vicis ſue āte deū: ſcđm ɔſuetu
dinē ſacerdocij ſorte exiſt ut incēſum po
neret ingreſſus in tēplū Et oīs multitu
do populi erat orās foris hora incenſi·
Apparuit āt illi angel⁹ dnī: ſtās a dextris
altaris incēſi· Et zacharias turbatus ē
videns: ⁊ timor irruit ſup eum· Ait aūt
ad illū āgelus Ne timeas zacharia: qm̄
exaudita eſt oratio tua· ⁊ uxor tua eliza
beth pariet tibi filiuz: ⁊ vocabis nomen
ei⁹ iohannes· et erit gaudiū tibi ⁊ exulta
tio· et multi in natiuitate ei⁹ gaudebunt
erit eīm magn⁹ corā dn̄o : ⁊ vinū ⁊ ſicerā
non bibet· et ſpiritu ſācto replebitur ad
huc ex utero matris ſue: et multos filio
rum iſrahel cōuertet ad dn̄m deū ipſorū

Inc. 68 fragm. b.

GW 465 [98a]

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 66 Ch°
INKUNABUŁY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 67 Ch°
INKUNABUŁY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 68 Ch°
INKUNABUŁY